

Ny kirkeordning for Den norske kirke

Innholdsfortegnelse

- I Bakgrunn og forutsetninger
- II Noen overordnede tilnærminger
- III Høringsnotatets oppbygging
- IV De enkelte kapitler i kirkeordningen
  - Kapittel 1. Den norske kirkes grunnlag (§§ 1–8)
  - Kapittel 2. Kirkelig inndeling, kirkens organer, medlemskap, kirkelige registre og kirkelig stemmerett (§§ 9–14)
  - Kapittel 3. Virksomheten i soknet: Soknets organer og deres oppgavefordeling m.m. (§§ 15–26)
  - Kapittel 4. Kirkebygg (§§ 27–32)
  - Kapittel 5. Regionale og nasjonale kirkelige organer (§§ 33–44)
  - Kapittel 6. Ungdomsdemokrati i Den norske kirke (§§ 45–49)
  - Kapittel 7. Arbeidsgiverorganisering m.m. (§§ 50–55)
  - Kapittel 8. Forskjellige bestemmelser (§§ 56–59)
- V Enkelte utvalgte problemstillinger
  1. Spørsmålet om Kirkemøtet kan pålegge det enkelte menighetsråd å ha en daglig leder av sin virksomhet
  2. Tillegg til forslaget til felles arbeidsledelse, § 53 (utdyping av pkt. IV 7.5.7)
  3. Domkirkeråd m.v (utdyping av pkt IV 3.2.5)
- VI Vedlegg
  - Vedlegg 1: Utkast til kirkeordning for Den norske kirke
  - Vedlegg 2: Kirkeloven
  - Vedlegg 3: Departementets lovforslag kapittel 3, inntatt i dets høringsnotat av 25. september 2017
  - Vedlegg 4: Departementets høringsdokument til Kirkemøtet av 15. februar 2018; kapittel 9
  - Vedlegg 5: Vedtaket i sak KM 08/16 (veivalgsaken)

Detaljert innholdsfortegnelse til kapittel IV

<i>I Bakgrunn og forutsetninger</i>	9
<i>II Noen overordnede tilnærminger</i>	10
<i>III Høringsnotatets oppbygging</i>	10
<i>IV De enkelte kapitler i kirkeordningen</i>	12
<i>Kapittel 1 Den norske kirkes grunnlag</i>	12
1.1 Innledning	12
1.2 Læregrunnlaget – utkastet til § 1	13
1.2.1 Skriften som grunnleggende norm.....	13
1.2.2 Kirkens bekjennelse.....	14
1.2.3 Tekstutgaver	14
1.3 Deltakelse i det økumeniske fellesskap – utkastet til § 2	15
1.4 Dåp, medlemskap og tjeneste – utkastet til § 3	16
1.5 Den norske kirkes oppdrag – utkastet til § 4	16
1.6 Tjenestefellesskap mellom frivillige, ansatte og vigslede – utkastet til § 5	18
1.7 Organisering av Den norske kirke – utkastet til § 6	20
1.7.1 Sokn og menighet.....	20
1.7.2 Prestetjeneste og tilsyn	22
1.7.3 Styling og ledelse i Den norske kirke.....	23
1.7.4 Forpliktelse på Den norske kirkes læregrunnlag	24
1.8 Samisk kirkeliv – utkastet til § 7	25
1.9 Den norske kirkes grunnlag som styrende for den øvrige kirkeordning – utkastet til § 8 26	
<i>Kapittel 2 Kirkelig inndeling, kirkens organer, medlemskap, kirkelige registre og kirkelig stemmerett</i>	27
2.1 Innledning	27
2.2 Kirkelig inndeling, navn på kirker og kirkelige enheter, særskilte menighetsformer – utkastet til § 9	27
2.2.1 Kriterier for soknestørrelse	27
2.2.2 Soknet som ramme om menigheten.....	28
2.2.3 Prostier og bispedømmer	29
2.2.4 Inndelingsendringer etc.	29
2.2.5 Alternative menighetsformer.....	31
2.3 Kirkens organer – utkastet til § 10	33
2.4 Tilhørighet og medlemskap – utkastet til § 11	34
2.4.1 Behov for utfylling av trossamfunnsloven.....	34
2.4.2 Vilkår for medlemskap	35
2.4.3 Ordning for tilhørighet	36
2.4.4 Hvordan inn- og utmelding skal foregå, forholdet til foreldreansvaret m.v.	37
2.4.5 Prestens rolle.....	38
2.4.6 Nærmere regler m.m.	38

2.5	Registrering i Den norske kirkes medlemsregister – utkastet til § 12	39
2.5.1	Registrering av tilhørige	39
2.5.2	Registrering av kirkelige handlinger	39
2.5.3	Forholdet til personopplysningsloven og den nye personvernforordningen	40
2.6	Nærmere om medlemskap i kirken – utkastet til § 13	41
2.6.1	Medlemskap knyttet til soknet	41
2.6.2	Soknebåndsløsning	41
2.6.3	Forventninger fra og til kirkens medlemmer	43
2.7	Stemmerett og valg – utkastet til § 14	44
Kapittel 3 Virksomheten i soknet: Soknets organer og deres oppgavefordeling m.m.		46
3.1	Innledning	46
3.2	Soknets organer – utkastet til § 15	46
3.2.1	Oversikt over forslaget til bestemmelse	46
3.2.2	Menighetsråd i hvert sokn	46
3.2.3	Mulighet for en permanent ordning med felles menighetsråd for flere sokn	47
3.2.4	Kirkelig fellesråd skal beholdes som fellesorgan i kommuner med mer enn ett sokn	49
3.2.5	Hovedbestemmelsen om at det i utgangspunktet er menighetsrådet som opptre på vegne av soknet – ettsoknskommuner	50
3.2.6	Oppgaveoverlatelse mellom soknets organer	53
3.2.7	Tilpasning av bestemmelsene om kirkelig fellesråd	57
3.2.8	Videreføring av forsøkshjemmelen	58
3.2.9	Inndelingslovas anvendelse for kirkelig fellesråd	59
3.3	Menighetsrådets sammensetning m.m. – utkastet til § 16	60
3.3.1	Sammensetningen	60
3.3.2	Sammensetning av menighetsråd i kommuner med bare ett sokn	60
3.3.3	Valgbarhet. Plikt til å ta imot valg og rett til fritak	61
3.3.4	Andre deltakere på menighetsrådsmøter	63
3.4	Utreden av menighetsrådet i valgperioden – utkastet til § 17	64
3.4.1	Tap av valgbarhet i valgperioden og fritak	64
3.4.2	Suspensjon o.l.	65
3.4.3	Opprykk	68
3.4.4	Anvendelse på andre kirkelige organer	68
3.5	Formene for menighetsrådets virksomhet – utkastet til § 18	68
3.6	Forholdet mellom menighetsrådet og kirkelig fellesråd – oversikt over Kirkemøtets målsettinger i veivalgsaken med Kirkerådets forslag til oppfølging	71
3.6.1	Innledning	71
3.6.2	Oversikt over Kirkerådets forslag	73
3.7	Daglig ledelse av menighetsrådets virksomhet – utkastet til § 19	75
3.7.1	Innledning – skillet mellom daglig ledelse av menighetsrådets virksomhet og samordnet arbeidsgiverorganisering gjennom felles arbeidsledelse av dem som arbeider sammen i soknet	75
3.7.2	Daglig ledelse av menighetsrådets virksomhet – dagens situasjon	77
3.7.3	Daglig ledelse av menighetsrådets virksomhet – Kirkemøtets vedtak og en oversikt over Kirkerådets forslag til oppfølging av dette	78
3.7.4	Om Kirkemøtets myndighet til å vedta de foreslåtte ordninger	79
3.7.5	Det bør tilligge menighetsrådet å utpeke daglig leder og beskrive funksjonen nærmere	81

3.7.6	Funksjonen bør være knyttet til en stilling som sådan, ikke dens innehaver – endret plassering – stillingsfunksjon for flere menigheter	84
3.7.7	Krav eller forventning til kirkefaglig kompetanse	85
3.8	Menighetsrådets oppgaver – utkastet til § 20.....	86
3.8.1	Innledning.....	86
3.8.2	Tydeliggjøring av menighetsrådets virksomhetsansvar	86
3.8.3	Forholdet mellom virksomhetsansvar og planmyndighet – betydningen for forholdet til kirkelig fellesråd	87
3.8.4	Offer, innsamling og gaver	89
3.8.5	Menighetsrådets medvirkning ved tilsetninger der soknet ved menighetsrådet er berørt	89
3.8.6	Avtaler mellom soknet og bispedømmerrådet på vegne av det nasjonale rettssubjektet eller trossamfunnet Den norske kirke	90
3.8.7	Øvrige spørsmål som i dag er regulert i kirkeloven § 9 femte ledd flg.....	92
3.9	Menighetsmøtet og dets oppgaver – utkastet til §§ 21 og 22	93
3.10	Kirkelig fellesråds sammensetning – utkastet til § 23.....	93
3.11	Formene for kirkelig fellesråds virksomhet – utkastet til § 24	95
3.12	Kirkelig fellesråds oppgaver – utkastet til § 25.....	96
3.12.1	Innledning.....	96
3.12.2	Hovedbestemmelsen om kirkelig fellesråds ansvars- og virkeområde – planmyndighet	97
3.12.3	Kirkelig fellesråd som lokal gravplassmyndighet	99
3.12.4	Kirkelig fellesråd som arbeidsgivermyndighet på vegne av soknet.....	100
3.12.5	Kirkelig fellesråds økonomiske forvaltningsmyndighet på vegne av soknet	101
3.12.6	Avtaler mellom kirkelig fellesråd og bispedømmerrådet	102
3.12.7	Øvrige ansvarsområder for kirkelig fellesråd	102
3.13	Opptak av lån på soknets vegne m.v. – utkastet til § 26.....	103
Kapittel 4	Kirkebygg.....	105
4.1	Innledning med oversikt over hovedinnholdet i Kirkerådets forslag	105
4.2	Kirkemøtets rettslige hjemmelsgrunnlag i medhold av lovforslaget – betydningen av at Kirkemøtet anvender hjemmelen	105
4.3	Definisjon av kirker i forslaget til kirkeordning – kirke i hvert sokn – eierforhold – kirker i sameie – utkastet til § 27	107
4.3.1	Definisjon av kirke – betydningen av avgrensningen	107
4.3.2	Kirke i hvert sokn.....	110
4.3.3	Eierforhold – lovutkastet – eiendomsrettens utstrekning og betydningen av denne	113
4.3.4	Eierforhold forts. – spørsmålet om sameie – de hensyn som taler for oppløsning av slike sameie i tråd med kirkelovutvalgets anbefaling	114
4.4	Oppføring, drift, vedlikehold og annen forvaltning av kirker – vernemessige spørsmål knyttet til forvaltningen – utkastet til § 28	118
4.4.1	Innledning.....	118
4.4.2	Departementets vurdering av de særskilte vernemessige hensyn – tildeling av myndighet til kirkelig fellesråd.....	118
4.4.3	Kirkerådets forslag til ivaretagelse av det vernemessige ansvar.....	120
4.4.4	Rekkevidden av myndigheten tillagt kirkelig fellesråd – hva er myndighetens gjenstand?.....	121
4.4.5	Rekkevidden av myndigheten tillagt kirkelig fellesråd forts. – hva ligger i begrepet «forvaltning»?	123

4.4.6	Rekkevidden av myndigheten tillagt kirkelig fellesråd forts. – særlig om liturgisk inventar og utstyr	124
4.5	Begrensninger i eiers rådighet – utkastet til § 29	126
4.5.1	Innledning med prinsipielle betraktninger	126
4.5.2	Har kirkelig fellesråd i dag myndighet til å beslutte at en kirke ikke lenger skal kunne brukes av menigheten?	127
4.5.3	Forbudet mot avhending og pantsettelse	129
4.5.4	Påhefte av bruksrettigheter – langtidsutleie	132
4.5.5	Formuesrettigheter som er knyttet til en kirke – unntaksbestemmelsen om avhending av fast eiendom knyttet til kirken	135
4.5.6	Nedleggelse av kirke	137
4.6	Kirkefond og annen kapital knyttet til kirken – forvaltningen av inntekter – utkastet til § 30	138
4.6.1	Innledning	138
4.6.2	Videreføring av kirkelig fellesråds rolle vedrørende økonomiske forhold knyttet til kirken	138
4.6.3	Nærmere om hva som er inntekter knyttet til en kirke – forslag til bestemmelse	140
4.6.4	Kirkefond og annen formue knyttet til kirke	141
4.6.5	Forslag til bestemmelse om kirkefond	141
4.7	Betaling for bruk av kirkene – bestemmelser om bruk av kirkene – utkastet til § 31	142
4.7.1	Adgangen til å ta betaling for bruk av kirken – regler for betalingen	142
4.7.2	Nærmere bestemmelser for bruk av kirken – det vigslede kirkerom	144
4.8	Oppføring av ny kirke, ombygging og utvidelse – utkastet til § 32	145
4.8.1	Innledning – når ny kirke må bygges	145
4.8.2	Krav til antall sitteplasser	147
4.8.3	Godkjenningsordninger: oppføring, ombygging og utvidelse – biskopens myndighet	147
Kapittel 5 Regionale og nasjonale kirkelige organer		150
5.1	Innledning	150
5.2	Bispedømmerådets sammensetning – utkastet til § 33	150
5.3	Formene for bispedømmerådernes virksomhet – utkastet til § 34	151
5.4	Bispedømmerådets oppgaver – utkastet til § 35	152
5.5	Kirkemøtets sammensetning – utkastet til § 36	154
5.6	Kirkemøtets oppgaver – utkastet til § 37	155
5.6.1	Gjeldende rett	155
5.6.2	Veivalgsaken og forslag i trossamfunnsloven	155
5.6.3	Kirkerådets vurderinger og forslag til bestemmelse i kirkeordningen om Kirkemøtets oppgaver	157
5.7	Kirkerådets sammensetning – utkastet til § 38	161
5.8	Kirkerådets oppgaver – utkastet til § 39	162
5.9	Bispemøtet – utkastet til § 40	164
5.9.1	Innledning	164
5.9.2	Bispemøtets sammensetning	165
5.9.3	Bispemøtet som tilsynsorgan – ny formålsbestemmelse	165
5.9.4	Bispemøtets rolle i økumeniske læresaker	167
5.9.5	Bispemøtets rolle i læreklager	167

5.10	Den norske kirkes klagenemnd	168
5.10.1	Innledning	168
5.10.2	Den norske kirkes klagenemnds sammensetning – utkastet til § 41	168
5.10.3	Den norske kirkes klagenemnds oppgaver – utkastet til § 42	169
5.11	Samisk kirkeråds sammensetning og oppgaver – utkastet til §§ 43 og 44	170
5.12	Mellomkirkelig råd i en ny tid – økumenikk og internasjonalt samarbeid	172
5.12.1	Bakgrunn	172
5.12.2	Ordninger i andre kirker	174
5.12.3	Kirkerådets vurderinger	174
5.12.4	Forslag til ny organisering av Den norske kirkes økumeniske og internasjonale samarbeid ..	175
Kapittel 6	<i>Ungdomsdemokratiet i Den norske kirke .....</i>	177
6.1	Innledning.....	177
6.2	Ungdomsdemokratiets formålsparagraf – utkastet til § 45.....	177
6.3	Ungdomstinget i bispedømmet– utkastet til § 46	178
6.4	Ungdomsrådet i bispedømmet – utkastet til § 47	180
6.5	Ungdommens kirkemøte – utkastet til § 48.....	181
6.6	Den norske kirkes ungdomsutvalg – utkastet til § 49	184
Kapittel 7	.....	187
7.1	Innledning med oversikt	187
7.2	Arbeidsgivermyndighet i soknet – utkastet til § 50	188
7.2.1	Innledning.....	188
7.2.2	Stillinger opprettet av menighetsrådet	188
7.2.3	Menighetsrådets medvirkning ved tilsetting som foretas av kirkelig fellesråd	188
7.2.4	Menighetsrådets uttalerett ved fastsetting av stillingsinstruks	190
7.2.5	Partssammensatte utvalg.....	191
7.2.6	Spørsmålet om særlige saksbehandlingsregler i personalsaker – særlig om klage ved disiplinærvedtak	191
7.3	Medbestemmelse m.m. – utkastet til § 51	192
7.3.1	Partssammensatte utvalg (administrasjonsutvalg)	192
7.3.2	Arbeidsgiverorganisasjon og tariffavtaler	193
7.3.3	Møterett for ansattes representanter i menighetsråd og kirkelig fellesråd	193
7.4	Arbeidsgivermyndighet i Den norske kirke – utkastet til § 52.....	194
7.4.1	Oversikt over forslagetets innhold og oppbygging.....	194
7.4.2	Tilsetting av prester og biskoper – biskopen som øverste leder av prestedtjenesten.....	195
7.4.3	Menighetsrådets medvirkning ved tilsetting	196
7.4.4	Menighetsrådets uttalerett ved fastsetting av stillingsinstruks	197
7.4.5	Arbeidsgivermyndighet for de ansatte ved bispedømmekontorene og i Kirkerådet.....	197
7.4.6	Disiplinærmyndighet – klageadgang	198
7.4.7	Forvaltningslovens særregler for personalsaker vedrørende offentlige tjenestemenn	199
7.5	Felles arbeidsledelse av dem som arbeider i soknet – utkastet til § 53	200
7.5.1	Innledning med Kirkemøtets vedtak	200
7.5.2	Kirkerådets tolkning av Kirkemøtets vedtak	201
7.5.3	Hva funksjonen består i, hvem den skal omfatte og hvem som kan ha den.....	203
7.5.4	Hvem skal på vegne av arbeidsgiver ha myndighet til å utpeke den felles arbeidsleder?	205

7.5.5	Nærmere om funksjonens innhold og myndighet til å definere den	206
7.5.6	Muligheten for kombinasjon av rollen som felles arbeidsleder og daglig leder av menighetsrådets virksomhet.....	207
7.5.7	Menighetsrådenes medvirkning – øvrige krav til avtalens nærmere innhold?.....	208
7.5.8	Forpliktelsen på menighetsrådets planer for dem som arbeider i soknet	209
7.6	Forsøk med alternativ arbeidsgiverorganisering – utkastet til § 54	211
7.7	De vigslede stillinger – utkastet til § 55	212
7.7.1	Innledning.....	212
7.7.2	Kvalifikasjonskrav for vigslede stillinger	212
7.7.3	Biskopens ordinasjonsmyndighet.....	213
7.7.4	Tap av retten til å utføre prestedtjeneste eller annen vigslet tjeneste.....	214
7.7.5	Tjenesteordning for vigslede stillinger – nærmere regler om vilkår mv. for prester, proster og biskoper	216
Kapittel 8	<i>Forskjellige bestemmelser .....</i>	217
8.1	Innledning.....	217
8.2	Møte- og stemmeplikt.....	217
8.3	Krav om medlemskap for kirkelig tilsatte og ombud	219
8.4	Saksbehandlingsregler m.v.	222
8.5	Endringsregler	224
Kapittel 9	<i>Økonomiske og administrative konsekvenser .....</i>	225
9.1	Innledning.....	225
9.2	Daglig leder for menighet og felles arbeidsleder	225
9.3	Kirkebygg	226
9.4	Regionale og nasjonale kirkelige organer og ungdomsdemokrati	226
V	<i>Enkelte utvalgte problemstillinger .....</i>	227
1.	Kirkemøtets myndighet til å pålegge menighetsrådet å ha en daglig leder etter en ordning fastsatt av Kirkemøtet	227
2.	Tillegg til forslaget om felles arbeidsledelse i § 53, omtalen i pkt. 7.4.7	228
3.	Opprettelse av domkirkeråd m.v. utdyping av pkt IV 3.2.5	229
VI	<i>Vedlegg.....</i>	231
Vedlegg 1:	Utkast til kirkeordning for Den norske kirke	231
Kapittel 1.	Den norske kirkes grunnlag	231
Kapittel 2.	Kirkelig inndeling, kirkens organer, medlemskap, kirkelige registre og kirkelig stemmerett ..	232
Kapittel 3.	Virksomheten i soknet: Soknets organer og deres oppgavefordeling m.m.	234
Kapittel 4.	Kirker	238
Kapittel 5.	Regionale og nasjonale kirkelige organer	240
Kapittel 6.	Ungdomsdemokrati i Den norske kirke.....	243
Kapittel 7.	Arbeidsgiverorganisering m.m.	245
Kapittel 8.	Forskjellige bestemmelser.....	247
Vedlegg 2:	Kirkeloven	248
Kapittel 1.	Lovens formål, kirkelig inndeling, medlemskap og stemmerett.	248

Kapittel 2. Soknets organer og økonomi	250
Kapittel 3. Kirker.	254
Kapittel 4. Regionale og sentrale kirkelige organer.	256
Kapittel 5. Forskjellige bestemmelser.....	257
Vedlegg 3: Departementets lovforslag kapittel 3 om Den norske kirke, inntatt i dets høringsnotat av 25. september 2017	260
Vedlegg 4: Departementets høringsdokument til Kirkemøtet av 15. februar 2018; kapittel 9 Rettssubjektene soknet og Den norske kirke	262
Vedlegg 5: Vedtaket i sak KM 08/16 (veivalgsaken)	270

I Bakgrunn og forutsetninger

Høringen er ledd i Kirkemøtets arbeid med ny kirkeordning. Kirkerådets intensjon er å fremme saken for Kirkemøtet i 2019.

Høringen følger opp en rekke tidligere Kirkemøtevedtak, herunder saken om *Den norske kirkes grunnlag* (sak KM 06/14 og 04/15) og den såkalte veivalgsaken fra 2016 (sak KM 08/16; inntatt som vedlegg 5). Kirkemøtets føringer fra disse og enkelte andre saker omtales løpende, der det hører inn.

To spesielt viktige føringer i veivalgsaken som Kirkerådet finner grunn til å nevne allerede her, er at *menighetsrådet skal styrkes* og at det skal etableres en såkalt *samordnet arbeidsgiverorganisering* for dem som arbeider sammen lokalt. Disse to føringene er omtalt henholdsvis i høringens pkt. 3.6 m.fl. samt i pkt. 7.4.

Samtidig vil Kirkemøtets vedtak i saken bygge på den forutsetningen at Stortinget – ventelig våren 2019, altså noe etter Kirkemøtets behandling – vedtar regler om Den norske kirke i et eget kapittel i en ny lov om tros- og livssynssamfunn. Vedtaket må således treffes med forbehold om at kirkeloven oppheves til erstatning for noen få lovbestemmelser om Den norske kirke.

Dette dokumentet bygger på de forslag departementet ved høringsnotat av 25. september 2017 fremla på bred høring høsten 2017. En rekke steder er det henvist til dette, ikke minst til forslaget til lovregulering av Den norske kirke i lovutkastet kapittel 3. Dette er inntatt som vedlegg 3.

Departementets høringsdokument til Kirkemøtet av 15. februar 2018 ga en oppsummering av høringen, men det ble ikke fremmet endringer i lovforslaget gitt i høringsnotatet. Kapittel 9 i det seneste høringsdokumentet er her inntatt som vedlegg 4, fordi dette kapitlet inneholder prinsipielt viktige beskrivelser av hva soknets selvstendighet består i – herunder forholdet til Kirkemøtets myndighet på trossamfunnets vegne. Kirkerådet viser til dette kapitlet enkelte steder.

Av grunnleggende betydning er der den lovhjemmel departementet foreslår i § 10 annet ledd som vil gi Kirkemøtet myndighet til å treffe vedtak om kirkens organisering – herunder hvilke organer kirken skal ha ut over menighetsråd og Kirkemøtet og hvilken myndighet de ulike organer skal ha. Slik lyder lovforslaget i § 10 annet ledd til organiseringskompetanse for Kirkemøtet:

Kirkemøtet gir nærmere bestemmelser om kirkens organisering, kirkelig inndeling, kirkelige organer og om valg til disse.

Hvis loven inneholder endringer som påvirker Kirkemøtets vedtak, må saken behandles av Kirkemøtet også i 2020, med henblikk på de nødvendige justeringer. Et alternativ med at *Kirkerådet* gis fullmakt av Kirkemøtet til å gjøre de nødvendige endringer – gitt at disse ikke er av vesentlig karakter – kan tjene det formål at kirkeordningen kan tre i kraft et halvt eller ett år tidligere. En slik eventuell løsning må Kirkemøtet vurdere under 2019-behandlingen.

Ved fremtidige endringer av kirkeordningen, kommer Kirkemøtets alminnelige bestemmelse om krav til alminnelig flertall for vedtak til anvendelse. Forslaget til § 59

annet ledd er ment å uttrykke dette. I § 59 første ledd er det inntatt en særregel for eventuelle endringer i kapittel 1.

II Noen overordnede tilnærminger

Ved siden av å søke å innfri de vedtak Kirkemøtet har truffet, har Kirkerådet i hovedsak lagt opp til å videreføre dagens ordninger nedfelt i kirkeloven – innenfor den nye rettslige ramme opphevingen av kirkeloven innebærer.

For tolkningen av kirkeordningen vedtatt av Kirkemøtet betyr dette at der kirkelovens bestemmelser innholdsmessig er videreført, vil kirkelovens tolkningskilder – i første rekke forarbeider til denne og departementale uttalelse – fortsatt ha tolkningsmessig relevans med mindre annet fremgår i forarbeidene til Kirkemøtets vedtak av ny kirkeordning.

I stor grad vil utkastet legge opp til at utfyllende og mer detaljerte regler – for eksempel om valg, tjenesteordninger, virksomhetsregler, herunder for enkelte særskilte nasjonalkirkelige organer, regler for bruk av kirkene m.m. – *skilles ut og gis i egne regelverk* i medhold av kirkeordningens hovedbestemmelser. Også disse regelverkene vil høre til kirkens ordninger, slik som i dag. Blant annet hensynet til tilgjengelighet og oversikt taler for en slik løsning. Til dels har Kirkemøtet selv lagt opp til en slik struktur i regelverket, jf. at valgreglene er besluttet gitt separat, utenfor den store, egne saken om ny kirkeordning.

Kirkerådet ser at opphevingen av kirkeloven sammenholdt med vedtakelsen av kirkeordningen som det her fremmes forslag om, kan utløse et behov for også å gjøre mindre endringer nevnte regelverk. Noen få steder i høringsdokumentet har Kirkerådet synliggjort slike endringsbehov. Der endringene gir seg selv – slik som der det i dag er henvisninger til kirkeloven eller departementet – har Kirkerådet valgt *ikke* å synliggjøre endringsbehovet. Det samme gjelder en del andre steder der det mer er tale om tekniske endringer som følge av materielle endringer i og med vedtakelsen av kirkeordningen. Kirkerådet sikter blant annet til endringene i personalreglementene. De endringsbehov som ikke omtales i høringen, vil bli fanget opp i saksfremlegget for Kirkemøtet i 2019.

Kirkerådet foreslår i høringen at flere av oppgaver som i dag ligger i departementet, i videreført form legges til bispedømmerådet, eventuelt etter at Kirkemøtet eller Kirkerådet har gitt nærmere retningslinjer for utøving av myndigheten.

Høringen legger opp til at kirkeordningen ikke skal inneholde de samme bestemmelser som kirkekapitlet i trossamfunnsloven gjør. Kirkeordningen kan imidlertid helt eller delvis gjenta lovens ordlyd i samband med en presisering eller utdyping av denne.

III Høringsnotatets oppbygging

Notatet følger i pkt. IV kronologisk kapittel- og paragrafinndelingen til det foreløpige utkast til kirkeordning, inntatt som vedlegg 1 i pkt. VI bakerst i notatet.

Kapittel 1 om Den norske kirkes grunnlag har en bakgrunn fra to års behandling i Kirkemøtet, 2014 og 2015. Forslaget bygger på et omfattende samarbeid mellom Kirkerådet og Bispemøtet.

Det vil fremgå at kapittel 3 om virksomheten i soknet er viet en forholdsmessig bredere omtale enn de øvrige kapitler. De viktigste årsakene til dette er at det er her Kirkerådet har foreslått flest endringer sammenlignet med gjeldende rett eller ønsket å tydeliggjøre denne. Av begge grunner har Kirkerådet sett behov for forklare hva forslaget innebærer. Dette må ses i lys av at rettsforholdene for soknet var gjenstand for særlig oppmerksomhet i veivalgsaken.

Deretter er det i pkt. V tatt inn særskilt omtale av noen få problemstillinger som ikke så godt egner seg som begrunnelse for utkast til den aktuelle bestemmelse. Det vises til innholdsfortegnelsen.

Punkt VI inneholder til sammen fem relevante vedlegg.

IV De enkelte kapitler i kirkeordningen

Kapittel 1 Den norske kirkes grunnlag

1.1 Innledning

Kapittel 1 i kirkeordningen, med tittelen *Den norske kirkes grunnlag*, skal fungere som grunnlagsbestemmelser for Den norske kirke. Det er dette regelverket som definerer kirkens læregrunnlag og dens identitet som trossamfunn, både innad, i møte med offentligheten og med andre trossamfunn. Bestemmelsene identifiserer også Den norske kirke med den kirken som omtales i Grunnloven § 16.

Den norske kirkes læregrunnlag er i dag fastsatt i lov, men etter grunnlovsendringene i 2012 er det et behov for at Den norske kirke selv fastsetter dette. Egne grunnlagstema har vært behandlet av Kirkemøtet i 2014 og på ny i 2015. Forslaget til bestemmelser slik det nå foreligger, er et svar på bestillingen i vedtaket fra Kirkemøtet i 2015, og tar sikte på at grunnlagsbestemmelsene ikke blir et eget sett regler, men tas inn som kapittel 1 i ny kirkeordning.

Kirkemøtets vedtak i sak KM 04/15 er som følger:

«Kirkemøtet ber Kirkerådet i samarbeid med Bispemøtet om å arbeide videre med Den norske kirkes grunnlag ut fra følgende føringer:

1. Kirkemøtet bekrefter at Den norske kirkes læregrunnlag, som består av Bibelen, Den apostoliske, Den nikenske og Den atanasianske trosbekjennelse, Den augsburgske bekjennelse av 1530 og Luthers lille katekisme videreføres og forutsetter at dette inkluderes i Den norske kirkes grunnlag.
2. Kirkemøtet mener det også er andre forhold som klart hører hjemme i Den norske kirkes grunnlag. Kirkemøtet vil peke på følgende punkter:
  - a) en bestemmelse som bekrefter Den norske kirkes tilhørighet til den evangelisk-lutherske kirkefamilie og den verdensvide kirke, og som uttrykker forpliktelsen til å arbeide for kirkens enhet
  - b) en bestemmelse om at medlemskap i Den norske kirke er knyttet til dåpen.
  - c) et uttrykk for Den norske kirkes visjon om å være en bekjennende, åpen, tjenende og misjonerende folkekirke som skal være lokalt forankret og landsdekkende
  - d) en beskrivelse av kirkens oppdrag
  - e) en bestemmelse om at Den norske kirkes styringsorganer skal være organisert etter demokratiske prinsipper og som et samvirke mellom valgte representanter for medlemmene og representanter for den vigslede tjeneste med Ord og sakrament

- f) en beskrivelse av hvordan kirkens oppdrag blir ivaretatt i et tjenestefellesskap, herunder hvordan prestatetjenesten, andre vigslede tjenester og tilsynstjenesten inngår i dette
3. Kirkemøtet legger til grunn at Den norske kirkes grunnlag ved den endelige behandling bør vedtas med kvalifisert (to tredjedels) flertall.»

Vedtaket fra 2015 har vært førende for innhold og disposisjon i det forslaget som her foreligger.

1.2 Læregrunnlaget – utkastet til § 1

Alle lutherske kirker har hatt behov for å fastsette det læregrunnlaget som ligger til grunn for og bestemmer retningen på det som skjer i kirken. Den norske kirkes læregrunnlag er i dag fastlagt i Kong Christian Den Femtis Norske Lov fra 1687 (NL 2-1:

«Den Religion skal i Kongens Riger og Lande alleene tilstædis, som overeens kommer med den Hellige Bibelske Skrift, det Apostoliske, Nicæniske og Athanasii Symbolis, og den Uforandrede Aar et tusind fem hundrede og tredive overgiver Augsburgiske Bekiendelse, og Lutheri liden Catechismo.»

Formuleringene i NL 2-1 kodifiserer kirkens egenforståelse etter reformasjonen. Gjennom en stadig bruk og fortolkning av bekjennesskriftene har Den norske kirke dannet sin særegne karakter i møte med både samfunnet som helhet og med andre kirker. Det er denne lutherske identitet Grunnloven ønsker at kirken skal ta vare på når den i § 16 omtaler Den norske kirke som en evangelisk-luthersk kirke.

I forslaget er kontinuiteten vektlagt ved at ordlyden i oppregningen av læreskriftene er lite endret ut over en modernisering av språket. Det er et selvstendig poeng at læregrunnlaget kan fremstå som en ren videreføring av bestemmelsen i Norske Lov.

Bestemmelsen formulerer hvordan Den norske kirke definerer evangelisk-luthersk lære. Alle vigslede stillinger er forpliktet på denne gjennom første punkt i vigslings-/ordinasjonsløftet, og det er også disse formuleringene som definerer hva de kirkelige møter og råd er forpliktet på; se forslaget til § 6.

1.2.1 Skriften som grunnleggende norm

Når formuleringen av læregrunnlaget nevner Bibelen først, er dette en understrekning av Bibelens primære og overordnede rolle som kilde til kirkens lære. Det er Guds åpenbaring i det Gamle og Nye testamentet som gir retningslinjer for kirkens forkynnelse og alt kirkens arbeid.

Et kjennetegn ved den lutherske reformasjon er at det ikke finnes noen kirkelig autoritet som endegyldig kan uttale hva som er rett lære. Det henger sammen med tilliten til Skriftens egen klarhet. Det er en luthersk skriftforståelse at enhver kristen som leser Bibelen kan være i stand til å gripe det avgjørende poeng, nemlig at mennesket kan rettferdiggjøres overfor Gud ved troen på Kristus (den augsburgske bekjennelse (CA) art. IV). Dette får betydning for kirkeforståelsen. I stedet for en hierarkisk kirkeordning, med et læreembete som formidler frelsen, understreker

reformatorene at oppdraget er gitt til fellesskapet av alle døpte. Kirken defineres som de helliges forsamling, det fellesskap hvor Ordet lyder (CA art. VII).

1.2.2 Kirkens bekjennelse

Det er i dette troens fellesskap bekjennelsen formes. Kristen lære kommer i sin primære form til uttrykk i gudstjenesten, gjennom forkynnelsen og i menighetens tilbedelse. Det skjer i form av en bekjennelse til og aktualisering av det Ordet som er overlevert, det som i hver gudstjeneste lyder på ny inn i menighetens erfarte virkelighet. Enhver formulering og bekjennelse av troen må dermed bygge på og prøves på det vitnesbyrd de bibelske skriftene gir. Bekjennelsesskriftene står som uttrykk for hva kirken samlet tror og bekjenner, og de skal i utgangspunktet forstås som den rette og forpliktende utleggelse av Skriften. Det er denne fortolkning kirkene sammen forstår som den sanne kristne bekjennelse. Sterkest kommer dette til uttrykk i de oldkirkelige symboler, det vil si den apostoliske, nikenske og athanasianske trosbekjennelsene og spesielt i den nikenske bekjennelsen, som står som det eksplisitte uttrykk for den samlede kirkens tro. Når Den norske kirke, i likhet med alle lutherske kirker, regner disse tre bekjennelsene med i sitt læregrunnlag, er det derfor en understrekning av at Den norske kirke som evangelisk-luthersk kirke oppfatter seg som katolsk i ordets videste betydning, nemlig som en del av den ene hellige allmenne kirke.

Samtidig skal det fastholdes at på samme måte som Bibelen må være gjenstand for tolkning og teologisk refleksjon, er også bekjennelsesskriftene preget av den historiske sammenheng de er blitt til i, og må tolkes på dette grunnlag. Det gjelder ikke minst den augsburgske bekjennelse (CA), som er en langt mer utfyllende og omfangsrik tekst enn de øvrige bekjennelsesskriftene.

1.2.3 Tekstutgaver

Både Bibelen og alle bekjennelsesskriftene finnes i en rekke tekstutgaver og ulike oversettelser. For Bibelens vedkommende foreligger en autorisert oversettelse i Bibelselskapets utgave i den forstand at det er denne oversettelsen som brukes i Tekstbok for Den norske kirke, og det som brukes ved gudstjenester og kirkelige handlinger. Også de to oldkirkelige symbolene som er i liturgisk bruk har en autorisert oversettelse i den versjonen som står i gudstjenesteboken. I originalform finnes de oldkirkelige symbolene både i gresk og latinsk utgave. Det er tradisjonelt den latinske utgaven som har vært lagt til grunn for oversettelsen.

For de øvrige skriftene foreligger ingen autorisert oversettelse. Den siste oversettelsen av disse på norsk er utgitt i 2017, i en nyutgave fra 1970, ved Arve Brunvoll og Kjell Olav Sannes. For disse skriftene finnes det heller ingen offisiell grunntekst, spesielt for Luthers lille katekisme er det en mengde tekstvarianter. Brunvoll og Sannes gjør rede for de valg av tekstvarianter de har gjort. For CAs vedkommende anser de den latinske og tyske teksten som likeverdige, og de har oversatt begge parallelt. Dette er i motsetning til tidligere oversettelser, som har lagt den latinske teksten til grunn. Kirkerådet anser deres tekster som et godt grunnlag for tekstene som bekjennelsesskrifter, selv om det altså ikke finnes noen autorisert (og dermed endelig) utgave. *Konkordieboken* fra 1580 inneholder en samlet variant

av de lutherske skriftene, men den er ikke en del av Den norske kirkes bekjennelsesgrunnlag.

Kirkerådet foreslår etter dette følgende ordlyd i § 1:

Den norske kirke er en evangelisk-luthersk kirke som bekjenner troen på den treenige Gud og evangeliet om frelse i Jesus Kristus slik det er gitt oss i Det gamle og Det nye testamente og uttrykt i den apostoliske, den nikenske og den athanasianske trosbekjennelse samt Den uforandrede augsburgske bekjennelse fra 1530 og Luthers lille katekisme.

1.3 Deltakelse i det økumeniske fellesskap – utkastet til § 2

Den norske kirkes engasjement i det økumeniske fellesskap kan forstås med utgangspunkt i CA VII, som sier at det alltid vil forbli én hellig kirke. Det er således på bakgrunn av bekjennelsen og en luthersk selvforståelse at Den norske kirke kjenner seg forpliktet på å fremme synliggjøringen av den enheten som CA slår fast at «alltid» finnes.

Den bestemmelsen som er foreslått, er knapp i ordlyden og nevner derfor ikke uttrykkelig noen av de økumeniske sammenhengene Den norske kirke står i. Bestemmelsens uttrykk «forpliktet til» skal likevel forstås som en forpliktelse på de økumeniske avtaler Den norske kirke har undertegnet.

Den norske kirke er for det første medlem av Det lutherske verdensforbund (LVF). Denne organisasjonen, som består av det store flertall av de lutherske kirkene i verden, betegner seg selv som *communio*, det vil si at de som er medlemmer har et fullt og forpliktende kirkefellesskap med hverandre og, i tillegg til å ha et felles åpent nattverdbord, har full utveksling av prester og andre kirkelige tjenestebærere. Det avgjørende her er altså ikke fellesskapet med andre kirker med lutherske bekjennesskrifter, men medlemskapet i LVF. Dette er grunnen til at teksten ikke uttrykkelig nevner sammenhengen med «den evangelisk-lutherske kirkefamilie» som tematiseres i sak KM 04/15. Når teksten heller ikke direkte nevner medlemskapet i LVF henger det sammen med at Den norske kirke også har inngått tre andre avtaler med en tilsvarende status. Det er for det første Porvoo-avtalen, som er gjort mellom lutherske kirker i Norden og på Baltikum og anglikanske kirker på de britiske øyer, for det andre Leuenbergkonkordien, som er en avtale mellom lutherske og reformerte kirker i Europa og for det tredje *Nådens fellesskap*, som er en avtale mellom Den norske kirke og Metodistkirken i Norge. En opprømsing av disse avtalene anses lite hensiktsmessig, og vil bryte med den stramme form teksten legger som helhet opp til. Selve paragrafen må imidlertid leses slik at i forpliktelsen til å fremme kirkens enhet ligger også en forpliktelse på disse avtalene og eventuelle tilsvarende avtaler som måtte inngås i fremtiden.

På samme måte er forpliktelsen også knyttet til Den norske kirkes medlemskap i ulike økumeniske organisasjoner. Det gjelder Kirkenes verdensråd, Konferansen av europeiske kirker (KEK), Felleskapet av protestantiske kirker i Europa (CPCE) samt Norges kristne råd.

Endelig dekker bestemmelsen en forpliktelse til økumenisk samarbeid på menighetsplan.

Arbeidet for kirkelig enhet beriker og utfordrer Den norske kirke ved på den ene side å gi viktige impulser til det kirkelige liv og på den andre siden ved å utfordre kirken til stadig å tenke gjennom sin selvforståelse og tolkning av sitt eget læregrunnlag. Dette gjelder særlig for de forpliktende økumeniske avtaler Den norske kirke har inngått. Selv om det ikke uttrykkes noen økumeniske forbehold med hensyn til hvordan læregrunnlaget skal forstås, er det derfor naturlig å se forslaget til § 2 i forlengelse av § 1.

Kirkerådet foreslår slik ordlyd i § 2:

Den norske kirke er en del av den ene hellige, allmenne og apostoliske kirke og er forpliktet til å fremme kirkens synlige enhet i verden.

1.4 Dåp, medlemskap og tjeneste – utkastet til § 3

Ved dåpen blir mennesket forenet med Kristus og innlemmet i den kristne kirke. Den kirkerettslige konsekvensen av dette er at dåp er nødvendig for medlemskap i Den norske kirke. Medlemskap kan oppnås på to måter: enten ved at man døpes inn i kirken, som er den mest vanlige måten, eller ved at man melder seg inn på grunnlag av dåp i et annet kirkesamfunn. Den norske kirke, i likhet med de fleste kirker, anerkjenner dåp fra andre kristne kirkesamfunn. Forutsetningen er at dåpen er en kristen dåp, det vil si at den har skjedd med vann og til Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn.

Fortsettelsen av dåpen er et liv i tro og tjeneste, og livet som kristen skjer i og er innrammet av menighetsfellesskapet. I dette fellesskapet står alle dømte prinsipielt likt, med et felles ansvar for kirkens liv. Alle døpes, eller melder seg inn i, en bestemt menighet og får del i de goder og det ansvar dette medfører. Hva dette innebærer, er nærmere drøftet i forbindelse med § 13.

Kirkerådets forslag til ordlyd i § 3 er slik:

Ved dåpen til den treenige Guds navn blir mennesket forenet med Kristus og innlemmet i den kristne kirke. Dåp er en forutsetning for å være medlem i Den norske kirke. Alle dømte er kalt til å tjene Gud og medmennesker og ta del i kirkens liv.

1.5 Den norske kirkes oppdrag – utkastet til § 4

Forslaget til § 4 beskriver Den norske kirkes oppdrag. Utgangspunktet for oppdraget er det samme som for hele den kristne kirke, og er begrunnet i Jesu kall til sin kirke, først og fremst slik det er formulert i misjonsbefalingen, men også i andre sentrale bibelske tekster. Oppdraget beskrives som todelt: både å forvalte nådemidlene (Ord og sakrament) og – i forlengelsen av dette – å forvalte en diakonal grunnholdning. Det nasjonale i Den norske kirkes oppdrag er nedtonet; oppdraget er ikke begrenset til norske forhold, men skjer også i rammen av økumenisk samarbeid og et felles kirkelig misjonsoppdrag.

Den enkelte dømte er kalt til tjeneste i kirken, jf. § 3. Dette kallet uttrykkes på en særlig måte når menigheten er samlet til gudstjeneste. Fra det gudstjenestefeirende fellesskap sendes mennesker ut, og slik videreføres kirkens stadige sendelse (*missio*) med evangeliet. Koblingen mellom gudstjeneste og sendelse viser til kirkens pulsslag og åndedrett; inn mot samling om nådemidlene og ut i tjeneste for verden. Den synliggjør også at diakonien ikke er en isolert sektor i kirkens liv, men preger dens identitet.

Den videre del av bestemmelsen gjengir det som tidligere har vært Kirkemøtets beskrivelse av sin selvforståelse gjennom årene: Den norske kirke er en «Bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke».

Et samlende uttrykk for hva disse begrepene står for, ble gitt av Kirkemøtet i 2014:

«Bekjennende folkekirke

Som folkekirke er Den norske kirke en bekjennende kirke som har sin identitet forankret i sitt eget trosgrunnlag. Den norske kirke bekjenner troen på den treenige Gud, Fader, Sønn og Hellig Ånd, som skaper, frelser og livgiver. Kirkens tro er forankret i de bibelske skrifter i Det gamle og Det nye testamente og i de oldkirkelige og lutherske bekjennelsesskriftene. Som bekjennende folkekirke skal Den norske kirke formidle evangelisk-luthersk tro og tilby trosopplæring til alle dømte barn.

Misjonerende folkekirke

Den norske kirke er sendt av den treenige Gud til å vitne om evangeliet om Jesus Kristus i nærvær, handling og ord – lokalt og globalt. Kirken har del i Kristi eget oppdrag; å kalle mennesker til å la seg forsonne med Gud og med hverandre, og til å bli dømte inn i den kristne kirke. Misjon handler om hva det vil si å være kirke – kirken er sendt av Gud for å dele evangeliet. I dette ligger det således en forpliktelse for kirken til å dele evangeliet om Jesus Kristus med alle mennesker både i eget land og over hele verden.

Tjenende folkekirke

Den norske kirke er kalt av Gud til å stå på alle svake og utstøtte sin side, påpeke urett, lindre og overvinne nød. Den norske kirke skal være en tjenende kirke, et diakonalt fellesskap der mennesker gir omsorg og finner omsorg. Kirken har ikke bare ord, men handlinger og tegn for å nå fram med et bilde av Jesu kjærlighet. Diakoni er evangeliet i handling og uttrykkes gjennom nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp om rettferdighet. Kirken utfordres og utfordrer til forvaltertjeneste i en verden der livsmiljø og ressurser er truet, til kamp for rettferdighet der kløften mellom rike og fattige øker og til handling for fred der mennesker lever med urett og krig. Som tjenende folkekirke er Den norske kirke kalt til å kritisere makthavere og myndigheter som har ansvar for urettferdige forhold i samfunnet. Slik kritikk er en del av kirkens profetiske oppdrag.

Åpen folkekirke

Kirken er for alle som ønsker å tilhøre fellesskapet i Jesus Kristus. Den norske kirke er derfor kalt til å være en åpen kirke. Kirken skal være et likeverdig fellesskap av alle som vil høre til kirken, uavhengig av kjønn, alder, familiesituasjon, helse, etnisk tilhørighet og språklig bakgrunn, seksuell identitet, politiske standpunkt, økonomisk og sosial posisjon eller funksjonsnivå. Det er en stadig utfordring å virkeliggjøre dette i kirkens liv. Kirken skal gi rom for mangfold, lytte til menneskers livserfaringer og spørsmål og tilby fellesskap som gir forankring og tilhørighet.» (sak KM 07/14)

Folkekirkebegrepet understreker at Den norske kirke består av alle de som er døpt inn i kirkens fellesskap. Men betegnelsen peker samtidig på at kirkens oppdrag er å nå ut til hele folket med evangeliets kall og utfordring. Dernest innebærer betegnelsen en vektlegging av den lokale menighet som en viktig del av lokalsamfunnet, og som en av institusjonene som er med å binde samfunnet sammen. Med sine lange historiske røtter er Den norske kirke en forvalter av tradisjoner og verdier i kultur og samfunnsliv. Den skal ha bred kontaktflate og slik fortsatt kunne ha en bred oppslutning i befolkningen.

Kirkerådet foreslår etter dette følgende ordlyd i § 4:

Den norske kirke skal forkynne evangeliet, forvalte sakramentene og utøve nestekjærlighet. I gudstjenesten samles menigheten. Der utrustes og sendes den slik at kirken kan virkeliggjøre sitt kall til å være en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke.

1.6 Tjenestefellesskap mellom frivillige, ansatte og vigslede – utkastet til § 5

Det har vært en konkret bestilling i sak KM 04/15 å beskrive hvordan Den norske kirkes oppdrag blir ivaretatt gjennom et tjenestefellesskap mellom ulike grupper i kirken, herunder også prestedtjenesten og de andre vigslede tjenestene samt den overordnede tilsynstjenesten som biskopene har ansvar for. Kirkerådet har funnet det riktigst å beskrive dette forholdet i en egen paragraf. Den må sees i forlengelse av § 3, som en nærmere beskrivelse av hvordan de ulike menighetsmedlemmene har ulike nådegaver som tas i bruk i fellesskapet.

Kirken har gjennom hele sin historie hatt ulike tjenester og funksjoner for å utføre sitt oppdrag. Det er ikke gitt noen entydige mønstre for dette i Det nye testamente, tvert imot kan det gjenfinnes et mangfold av ulike ordninger med utgangspunkt i menigheten som et fellesskap. Første Peters brev omtaler dette fellesskapet som levende steiner, et hellig presteskap som skal utgjøre Guds folk (1.Pet 2). Dette er bakgrunnen for begrepet «det allmenne prestedømme». Ut av fellesskap springer de ulike tjenestene i menigheten.

CA art. V omtaler en særskilt tjeneste som er innstiftet for å forkynne evangeliet og dele ut sakramentene. En luthersk kirkeforståelse ser denne tjenesten som en nødvendig tjeneste for kirken, som ikke bare springer ut av menigheten, men også

står *overfor* menigheten, med Ord og sakrament. Prestetjenesten som en nødvendig del av kirkens ordning er nærmere beskrevet nedenfor i forbindelse med § 6.

I store deler av sin historie har Den norske kirke ikke hatt andre vigslende tjenester enn prestatjenesten. Biskopen regnes i denne sammenheng som en prest med spesielle fullmakter innenfor et større område. Fra siste halvdel av det 20. århundre har kirken funnet det tjenlig å vigsle også andre medarbeidere enn prester, begrunnet med at de ivaretar nødvendige sider ved kirkens oppdrag i verden. Ut fra en slik vurdering vigslers Den norske kirke i dag til tjeneste som diakon, kateket og kantor, i tillegg til prest og biskop. Alle disse er i dagens tjenestemønster først og fremst selvstendige tjenester, som hviler på sitt eget grunnlag. Både diakoni og kirkelig undervisning er nødvendige og identitetsskapende tjenester i kirken, og vigslende diakoner og kateketer tydeliggjør disse arbeidsfeltene. Også kirkemusikken er en integrert del av kirkens tilbedelse og det evangelium som blir forkynt.

De vigslende medarbeiderne skal lede menigheten innenfor det fagområdet de er vigslt til. Dette skjer ikke i stedet for eller på vegne av, men *sammen med* de andre tjenestene og – først og fremst – i samfunnet av alle de døyte, som de vigslende tjenestene springer ut av. Slik inngår de vigslende tjenestene og alle kirkens medlemmer i et tjenestefellesskap som sammen utfører kirkens oppdrag.

Forslaget til bestemmelse nevner eksplisitt de fem stillingskategoriene Den norske kirke vigslers til. Fire av disse har sin tjeneste i den enkelte menighet, mens biskopen har en særlig tjeneste, som både er knyttet til et større distrikt, nemlig bispedømmet, og som har et særlig ansvar for enheten i kirken. Når alle tjenestene nevnes uttrykkelig, er det som en understrekning av at de alle representerer grunnleggende sider ved Den norske kirkes identitet. Dersom Kirkemøtet i fremtiden skulle endre på antall stillingskategorier som fordrer vigsling, vil dette dermed være å oppfatte som en såpass grunnleggende endring at den må gjennomgå de spesielle endringsreglene som gjelder for *Den norske kirkes grunnlag*.

Prestetjenesten og tilsynstjenesten er som nevnt en nødvendig del av kirkens ordning. Prestetjenestens rolle i den sammenheng er nærmere beskrevet nedenfor, men her skal understrekes at prestatjenesten, slik den utfolder seg i dagens kirkeordning, inneholder en dobbelthet, hvor presten sees både som bærer av den særskilte tjenesten som nevnes i CA V og som ansvarlig for bestemte arbeidsfelt i kirken, på linje med de andre vigslende medarbeidere. Dette er tematisert av Bispemøtet i 2010, i en drøfting av diakonens rolle i kirkens tjenestemønster (sak BM 3/10). Her sies det om prestatjenesten at det kan «være tjenlig å skjelne mellom prestatjenestens grunnleggende identitet som tjeneste med Ord og sakrament og prestatjenesten som konkret og foranderlig stillingskategori». I en beskrivelse av tjenestefellesskapet vil prestatjenesten først og fremst være å forstå som det siste.

Kirkerådet foreslår i lys av ovennevnte følgende ordlyd i § 5:

Den norske kirkes oppdrag blir ivaretatt i et tjenestefellesskap av frivillige, ansatte og vigslende personer. Den norske kirke vigslers til tjeneste som diakon, kantor, kateket og prest og til tjeneste som biskop.

1.7 Organisering av Den norske kirke – utkastet til § 6

Det er økumenisk enighet om at den kristne kirke primært fremtrer i form av forsamlinger eller menigheter. Dette har rot i det bibelske uttrykket *ekklesia*, som i Det nye testamentet først og fremst er oversatt med den lokale menighet/forsamling på et bestemt sted. Det samme kommer til uttrykk i bekjennelsesskriftene. Særlig tydelig vises det i CA art. VII:

«Like ens lærer de at det alltid vil forbli én hellig kirke. Men kirken er forsamlingen av de hellige, der evangeliet blir lært rent og sakramentene forvaltet rett.»

Setningen kan forstås som en presisering og utdyping av begrepet «de helliges samfunn» i den apostoliske trosbekjennelse.

På dette grunnlag beskrives menigheten som Den norske kirkes grunnenhet. Menigheten er det egentlige «sted» for utfoldelse av kirkens kall og oppdrag. De øvrige ledelsesnivåer i kirken har både sitt utspring i lokalmenigheten og er til for å tjene denne.

1.7.1 Sokn og menighet

I norsk kirkeordning har menigheten vært identifisert med *soknet*. Følgende sitat er representativt for hvordan forholdet mellom menigheten og soknet tradisjonelt har vært forstått:

«Den opprinnelige og grunnleggende kirkelige enhet er *menigheten*. Kirkens funksjoner så vel som den enkeltes medlemsforhold er knyttet til dette lokalt avgrensede personsamfunn. Territorielt har menigheten fra gammel tid falt sammen med den sivile enhet sognet, og omfatter alle kirkemedlemmer som bor i dette, derav ord som sognemenighet, sognekirke o.l.» (Kristian Hansson, *Norsk kirkerett*, 2. utg. 1957, side 35).

Begrepene sokn og menighet kan således belyse hverandre gjensidig. På den ene siden hviler den selvstendighet og det juridiske rammeverk som i dag omgir soknet på identifikasjonen med menigheten, forstått som den lokale kirke. På den andre siden er menigheten i Den norske kirke i all hovedsak en størrelse som defineres utfra en geografisk gitt ramme, nemlig soknet. Når forslaget til ny trossamfunnslov, i likhet med dagens kirkelov § 2, omtaler soknet som den grunnleggende enhet i Den norske kirke (§ 9 første ledd), er det utfra en slik forståelse.

Sokneinndelingen er også et viktig folkekirkelig kjennetegn. Soknemenigheten favner alle som bor innenfor soknets grenser, og er innvevd i, og delvis definerende for, lokalsamfunnet. Sokneinndelingen er dermed et uttrykk for kirkens landsdekkende funksjon: Det skal ikke finnes noe sted innenfor rikets grenser der det ikke er en lokal menighet.

Selv om soknet som grunnenhet alltid er rammen for en menighet, betyr dette likevel ikke at alle menigheter nødvendigvis må være geografiske sokn. Dagens kirkelov kjenner til to andre menighetsformer i tillegg til soknemenigheten, nemlig kategorialmenighet og valgmenighet, den siste kun som forsøksordning. Kirkerådet legger opp til at begge disse skal videreføres i kirkeordningen. Tidligere inneholdt

kirkeordningen også andre typer personmenigheter, knyttet for eksempel til fengsler, sykehus og militære garnisoner, og det kan prinsipielt tenkes nye slike i fremtiden. Også disse forhold gir grunnlag for å være oppmerksom på skillet mellom det administrative begrepet sokn og det ekklesiologisk bestemte begrepet menighet. Dette er reflektert i forslaget til grunnlagsparagraf. Forholdet mellom de ulike menighetsformene vil bli nærmere drøftet i forbindelse med forslaget til § 9, omtalt i pkt. 2.2.5.

En del steder vil soknet også ha flere kirker og det som i flere sammenhenger kan oppfattes som flere menighetsfellesskap. Dette vil drøftes noe nærmere i pkt. 2.2.2.

Den enkelte menighet har en stor grad av autonomi, noe som understrekes av at soknet har status som et selvstendig rettssubjekt. Menigheten er imidlertid ikke en frittstående enhet. Menighetene i Den norske kirke er bundet sammen ikke bare gjennom en felles bekjennelse, men også gjennom felles ordninger og ledelsesstrukturer. De er således innrammet både av det episkopale tilsyn og av den synodale ledelse, med Kirkemøtet som hele kirkens øverste representative organ. Dette forholdet mellom menigheten som enhet og hele Den norske kirke kommer i dagens lovgivning så vel som i forslaget til ny trossamfunnslov til uttrykk ved formuleringen om at soknet (menigheten) ikke kan løses fra Den norske kirke. Kirkerådet anser denne formuleringen som sentral i forståelsen av den enkelte menighets forhold til den nasjonale kirkeorganisasjon. Det foreslås derfor en tilsvarende formulering i kirkeordningen, for å understreke at kirken også på et ekklesiologisk grunnlag kan karakteriseres både som enkeltmenigheter og som det fellesskap som menighetene inngår i.

Ordlyden i det første ledd av § 6 kan vektlegges noe forskjellig med tanke på forholdet mellom soknet og menigheten som størrelser. Det fremmes derfor to ulike alternativer til dette leddet. *Direktøren* går inn for andre alternativ og spør Kirkerådet om hvorvidt ett eller begge alternativ skal fremmes i høringen.

Første alternativ legger særlig vekt på soknet som grunnenhet, i flukt med den sterke stilling soknet historisk har hatt. Den norske kirkes ordning har alltid vært parokial, det vil si at menigheten har alltid vært en geografisk størrelse. Menighetstilhørighet har alltid vært knyttet til hvor man er bosatt. Slik vil det også være i fremtiden, og departementet har foreslått at den parokiale grunnstrukturen fortsatt skal nedfelles i ny trossamfunnslov. En ordlyd med vekt på soknet som grunnenhet fremhever som nevnt også Den norske kirke som folkekirke, ved at det parokiale elementet i kirkeordningen vektlegges. Når Kirkerådet nå innstiller på at det skal kunne dannes valgmenigheter, vil ikke dette endre på soknet som hovedordningen for å organisere menigheten. Dette alternativet innebærer at alternative menighetsformer ikke er spesielt nevnt i *Den norske kirkes grunnlag*. Tredje setning i dette forslaget er en gjentakelse (dublett) av lovforslaget § 9 første ledd.

Kirkerådets første alternativ til ordlyd i § 6 første ledd er slik:

Den norske kirke er landsdekkende og inndelt i sokn. Menigheten er fellesskapet av dem som tilhører Den norske kirke og bor i soknet. Soknet er den grunnleggende enhet i Den norske kirke og kan ikke løses fra denne.

Andre alternativ har en ordlyd som i sterkere grad fremhever *menigheten* som grunnenhet

Dette alternativet legger i større grad vekt på hva som ut fra en ekklesiologisk synsvinkel er den grunnleggende enhet i kirken. Den augsburgske bekjennelse identifiserer som nevnt kirken med den gudstjenestefeirende menighet, som samles rundt Ord og sakrament. På teologisk grunnlag er det med andre ord *menigheten* som er den grunnleggende enhet i Den norske kirke, ikke distriktet (soknet) der menigheten befinner seg.

Fokuset på soknet som den grunnleggende enhet vil likevel bli godt ivaretatt ved at det blir en del av trossamfunnsloven. Det er en indre logikk i at den størrelsen loven omtaler som soknet, i kirkeordningen blir omtalt som menigheten. Der *Den norske kirkes grunnlag* bruker begrepet «menighet» ut fra en teologisk forståelse av kirkens grunnleggende enhet, omtaler lovforslaget den samme enheten ut fra en juridisk og administrativ synsvinkel. Ved å bruke menighetsbegrepet unngår man også problemstillingen med at første ledd i grunnlagsparagrafen ikke passer inn i alle sammenhenger, dvs. ved soknebåndsløsning og alternative menighetsformer, se nedenfor om forslaget til §§ 9 og 13. Dermed vil en unngå at det oppstår usikkerhet om hvorvidt soknebåndsløsning og alternative menighetsformer kan vedtas uten å komme i konflikt med forslaget § 8, som omhandler forholdet mellom kapittel 1 og de øvrige kapitlene i kirkeordningen. Se nærmere omtale nedenfor.

Soknet som ramme for menigheten vil uansett bli berørt nedenfor, i § 9, se omtale der. Paragrafene 6 og 9 vil dermed kunne sees i sammenheng med hverandre, der grunnlagsparagrafen ivaretar den teologiske dimensjon, mens § 9 fokuserer på de ytre rammebetingelser.

Kirkerådets andre alternativ til ordlyd i § 6 første ledd er:

Den norske kirkes grunnleggende enhet er menigheten. Den enkelte menighet kan ikke løses fra Den norske kirke. Den norske kirke er landsdekkende og inndelt i sokn.

1.7.2 Prestetjeneste og tilsyn

Som tidligere nevnt, uttrykker CA art. V at det skal finnes en ordnet tjeneste med Ord og sakrament. Det er på denne bakgrunn en nødvendig del av kirkeordningen for Den norske kirke at det i menigheten finnes en ordnet prestetjeneste, som har hovedansvaret for forkynnelse og sakramentsforvaltning. Organiseringen av kirken innebærer derfor også at det med nødvendighet må finnes en ordnet prestetjeneste i alle menigheter.

Videre skal alle menigheter stå under tilsyn av en biskop. Tilsynet markerer at den lokale menighet ikke står alene som en avgrenset størrelse, men hører til i et videre fellesskap. Slik markerer tilsynet at det større fellesskapet ser til kirken som lokalt fellesskap i den hensikt å bevare og styrke den apostoliske tro og utvikle kirkens sendelse til og i verden. Dette større fellesskap er også uttrykt ved at alle sokn hører til i et bispedømme, hvor biskopen har den øverste pastorale ledelse.

Begrepet tilsyn i denne sammenheng er i første rekke å forstå som en type ledelse, både av menighetene som sådan, og spesielt ledelse av vigslede medarbeiderne og øvrige tilsatte og frivillige medarbeidere. Tilsynsoppgaven omtales i vigslingsbønnen for biskoper som å «rettlede og oppmuntre Herrens tjenere i menigheten». Biskopen skal «gi trøst og råd, lære, oppmuntre, tale til rette». I dette ligger også myndigheten til å gi bindende pålegg.

Tilsynsoppgaven henger nært sammen med biskopens spesielle ansvar for å ta vare på og verne om den apostoliske lære. Slik skal bispetjenesten fremme og bevare enheten i kirken. I denne egenskap går biskopens tjeneste inn i den samlede ledelse av kirken og på oppdrag fra hele kirken.

Prestetjenestens og bispetjenestens nødvendige rolle i organiseringen av Den norske kirke blir også understreket i forslaget til ny trossamfunnslov § 14. Også på dette punkt utfyller lovens beskrivelse av en ytre ordening den ekklesiologiske begrunnelse for denne tjenesten som er gjort rede for her.

Prestetjenesten og bispetjenesten slik disse tjenestene her er beskrevet, ble tidligere omtalt som «det kirkelige embete». Betegnelsen «embete» blir fortsatt brukt i ordparet «embete og råd», som en betegnelse på et styringsprinsipp i Den norske kirke. Kirken har i imidlertid den senere tid ønsket å legge vekt på tjenesteaspektet, og disse tjenestene omtales nå vanligvis som «tjenesten med Ord og sakrament.» Dette uttrykket brukes derfor i bestemmelsene i kirkeordninger der preste- og bispetjenesten omtales som en del av kirkens styringsstruktur. Se nærmere om dette i neste avsnitt.

Kirkerådet foreslår etter dette følgende ordlyd i § 6 annet ledd:

Hver menighet har en ordnet prestetjeneste og står under tilsyn av en biskop.

1.7.3 Styring og ledelse i Den norske kirke

Et grunnleggende trekk ved luthersk kirkeforståelse er læren om det allmenne prestedømme, som betoner at hele menigheten bærer kirkens oppdrag og åndelige fullmakter. Denne forståelsen av menigheten gir også en teologisk begrunnelse for Den norske kirkes demokratiske oppbygning. At Den norske kirke er demokratisk ledet, og at det blir lagt til rette for at flest mulig av medlemmene skal kunne delta i den demokratiske prosessen, er dessuten et kjennetegn på Den norske kirkes identitet som folkekirke.

Samtidig er tjenesten med Ord og sakrament, slik den er beskrevet ovenfor, gitt et særlig ansvar og en spesiell fullmakt som innebærer en tjeneste både *i, for og overfor* menigheten. Tjenesten med ord og sakrament innebærer også et element av ledelse. Dette er slik formulert i tjenesteordning for menighetsprester:

«I forvaltningen av Ord og sakrament utøver alle menighetsprester et pastoralt lederansvar og bidrar til strategisk og åndelig ledelse i og av menigheten» (§ 10 2. ledd).

I Den norske kirke – slik som i flere andre lutherske kirker – er det etablert et *samvirke* mellom de som representerer den ordinerte tjeneste og kirkens leke

medlemmer (det allmenne prestedømme). Dette er gjort gjennom måten de kirkelige rådsorganer er sammensatt på.

Modellen kalles i norsk sammenheng gjerne «embete og råd i samvirke». Den ble beskrevet og bekreftet i et programmatisk vedtak av det første Kirkemøtet i 1984, som uttalte:

«Kirkens ledelse fremstår i et samvirke mellom dem som representerer menighetens leke medlemmer og dem som har fått seg overdratt det kirkelige embete. Det er menighetens valg av sine ansvarlige ledere i rådsorganene, og kirkens kall og oppdrag til embetsbærerne, som uttrykker at hele kirken bærer ansvar for kirkestyret og kirkens ordninger» (sak KM 05/84 pkt. 1).

Gjennom at prestedtjenesten er representert i alle råd lokalt, regionalt og nasjonalt, fremheves prestedtjenestens særskilte ansvar for læren i møte med menighetens dømte medlemmers aktive medansvar. Den lokale prest har med andre ord både en relativt selvstendig stilling overfor soknets organer, samtidig som han eller hun er fast medlem av menighetsråd og kirkelig fellesråd.

Når det i forslaget til bestemmelse står «tjenesten med Ord og sakrament», menes det i denne sammenheng både prestedtjenesten som sådan og den spesielle tilsynstjenesten som biskopene ivaretar. Dette kommer til uttrykk i bispedømmerådene og dermed i Kirkemøtet, samt i Kirkerådet, hvor både biskopene og representanter for prestedtjenesten er medlemmer. Biskopenes spesielle ansvar for tilsyn med læren kommer dessuten til uttrykk ved at Bispemøtet har en rolle i alle kirkemøtesaker som inneholder lærespørsmål.

Kirkerådet foreslår at § 6 tredje ledd gis slik ordlyd:

Styring og ledelse av Den norske kirke på alle nivå skjer i et samvirke mellom valgte representanter for og blant kirkens medlemmer og representanter for tjenesten med ord og sakrament.

1.7.4 Forpliktelse på Den norske kirkes læregrunnlag

Som fjerde ledd i § 6 foreslås det en formulering om lojalitet til Den norske kirkes læregrunnlag, med en henvisning til § 1. I forslaget er det bare gjort noe mindre omskrivninger av dagens § 28 i kirkeloven, hvor det står «De kirkelige møter og råd etter denne lov skal utføre sitt arbeid i lojalitet mot den evangelisk-lutherske lære» Med *møter og råd* siktes det til de kirkelige råd som er nevnt i trossamfunnsloven og kirkeordningen samt de øvrige råd og møter, herunder utvalg og nemnder, som er etablert med hjemmel kirkeordningen.

Når det i tjenesteordning for biskoper § 1 tredje ledd heter at biskopen fører tilsyn med at de kirkelige råd i bispedømmet utfører sitt arbeid i lojalitet med den evangelisk-lutherske lære, vil biskopens myndigheten ha den samme rekkevidde som i kirkeordningen § 6, selv om det i tjenesteordningen kun heter «kirkelig råd». For øvrig legger Kirkerådet til grunn at utvalg og nemnder under et kirkelig råd formelt sett opptrer på rådets vegne.

Dagens kirkelov § 28 er å forstå som en henvisning til NL 2-1, mens etter forslaget vil henvisningen til «Den norske kirkes læregrunnlag» bety en henvisning til § 1 i kirkeordningen.

Det oppfattes også som mer presist å uttrykke forholdet til læregrunnlaget som en forpliktelse. Ordet «forpliktelse» er imidlertid ikke å forstå som noen tilstramming sammenlignet med den nåværende bestemmelsen.

Det skal presiseres at det er møtet eller rådet som sådan, og ikke det enkelte medlem, som er omfattet av forpliktelsen. En forståelse der lojalitetsforpliktelsen omfattet hvert enkelt medlem ville lett kunne oppfattes som et høyere krav til bekjennelsesplikt overfor dem som har verv i kirkelige møter og råd. Et slikt skille er ikke i overensstemmelse med prinsippet om at alle kirkens dømte medlemmer både har stemmerett og er valgbare. Bestemmelsen om lojalitet sikter også mer på holdninger mer enn detaljerte plikter, men forutsetter kjennskap til læren. En slik kjennskap forutsettes videre at kan formidles av den som representerer tjenesten med Ord og sakrament, dersom det oppstår spørsmål.

Kirkerådet foreslår etter dette følgende ordlyd i § 6 fjerde ledd:

Alle kirkelige møter og råd er forpliktet på Den norske kirkes læregrunnlag.

1.8 Samisk kirkeliv – utkastet til § 7

Samisk kirkeliv er en naturlig del av folkekirkens fellesarv i Norge og er som sådan på flere plan synliggjort og løftet opp i Den norske kirke gjennom de siste årtiene. Kirkemøtet vedtok i 2011 også en strategiplan for samisk kirkeliv, som berører alle menigheter i Norge. «Livskraftig og likeverdig» er visjonen for samisk kirkeliv i Den norske kirke. Den har som målsetting at samisk kirkeliv får utvikle seg i pakt med samiske kristne tradisjoner og samisk selvforståelse, samer gis mulighet til å forme sitt eget kirkeliv i Den norske kirke og samer kan oppleve seg inkludert i sine menigheter, uansett hvor i landet de bor. Det samiske tradisjonelle bosettingsområdet dekker ca. 40 % av Norges landareal. I dag bor det samer i de fleste kommuner og menigheter i landet, også i Sør-Norge. Som en konsekvens av dette er det opprettet samiske organ på flere plan i kirken. Samisk kirkeråd ble opprettet i 1992, året etter at Indre Finnmark prosti ble dannet. Sørsamisk menighet ble opprettet som prøveordning i 2009 og permanent i 2015. Det er også samisk representasjon i Nord-Hålogaland, Sør-Hålogaland og Nidaros bispedømmeråd.

Det er en naturlig konsekvens og videreføring av Den norske kirkes arbeid med samisk kirkeliv at det samiske innslaget i Den norske kirke blir reflektert i en egen paragraf i kirkeordningen. Bestemmelsen skal reflektere den tilstanden som nå gjelder, men får også en viss karakter av vernebestemmelse, som skal hindre at det samiske kirkelivets naturlige og legitime plass i Den norske kirke i fremtiden blir utsatt for press.

Forslaget til bestemmelse uttrykker at samisk kirkeliv er en integrert del av Den norske kirke. At samisk kirkeliv uttrykkes som integrert betyr at det er en likeverdig del av kirken.

Kirkerådet foreslår etter dette følgende ordlyd i § 7:

Samisk kirkeliv er en integrert og likeverdig del av Den norske kirke.

1.9 Den norske kirkes grunnlag som styrende for den øvrige kirkeordning – utkastet til § 8

Forslaget til § 8 angir at grunnlagsbestemmelsene i kapittel 1 står over øvrig regelverk. Den øvrige kirkeordning og andre kirkelige regelverk må dermed være i samsvar med de regler og prinsipper som kommer til uttrykk i *Den norske kirkes grunnlag*. Denne bestemmelsen kan også ses i sammenheng med de særskilte endringsregler som er foreslått å gjelde for kapittel 1. Dette er nærmere omtalt i samband med forslaget til § 59.

Kirkerådets forslag til § 8 er slik:

Den norske kirkes øvrige ordninger og praksis skal være i samsvar med Den norske kirkes grunnlag.

Kapittel 2 Kirkelig inndeling, kirkens organer, medlemskap, kirkelige registre og kirkelig stemmerett

2.1 Innledning

Kapittel 2 avløser kirkeloven kapittel 1. Kapitlet inneholder de samme bestemmelsene, men inndeling i paragrafer er noe endret. § 10, kirkens organer, er ny og beskriver hvilke styringsorganer Den norske kirkes har. § 12, registrering i Den norske kirkes medlemsregister, fanger opp kirkelovens § 37 om kirkebokføring. Siden registrering av kirkelige handlinger, som tidligere ble foretatt i kirkebøkene, nå er inntatt i kirkens medlemsregister, anses det som tjenlig å føre disse bestemmelsene sammen i én ny paragraf om medlemsregisteret, altså ny § 12 i kirkeordningen.

Det foreslås at valgmenigheter, som i dag er en prøveordning, kan gjøres permanent.

Også personer uten fast bosted, men som har tilhold i en menighet og har registrert D-nummer i folkeregisteret, skal etter forslaget kunne registreres som medlemmer i Den norske kirke.

2.2 Kirkelig inndeling, navn på kirker og kirkelige enheter, særskilte menighetsformer – utkastet til § 9

2.2.1 Kriterier for soknestørrelse

Den norske kirke hadde per 1. januar 2018 1204 sokn av svært variabel størrelse. Det minste soknet har 36 medlemmer og 23 sokn har under 100. Det største soknet har nærme 18000 medlemmer, og det er 59 sokn som har mer enn 10 000.

Hovedtyngden av norske sokn er likevel forholdsvis små med hensyn til antall medlemmer. 386 sokn, over 30 % av det totale antall, har under 1000 medlemmer. Det er også store forskjeller langs andre variabler, som geografisk størrelse, gudstjenestefrekvens og omfanget av annen aktivitet.

Spørsmålet om kriterier for hvor stort et sokn skal være, har vært drøftet av Kirkemøtet i flere omganger, senest i veivalgsaken (sak KM 08/16). I høringen knyttet til refleksjonsprosessen i 2012, gikk omtrent halvparten av de høringsinstansene som tok stilling til spørsmålet, inn for større sokn, mens halvparten ønsket å beholde dagens antall. Det var en tydelig tendens at de høringsinstansene som representerte mindre enheter, i større grad gikk inn for å beholde et større antall sokn.

Kirkemøtet vedtok å ikke gå videre inn i saken, men ba Kirkerådet utrede spørsmålet nærmere. Kirkerådet legger derfor ikke opp til at kriterier for sokneinndeling blir definert i kirkeordningen i denne omgang, men spørsmålet må drøftes på et senere tidspunkt. Kirkerådet har imidlertid merket seg at det er en klar tendens at små sokn kommer best ut både når det gjelder medlemstall og kirkelige aktivitetsparametere.

2.2.2 Soknet som ramme om menigheten

Forslaget til ny trossamfunnslov fastsetter at soknet er den grunnleggende enhet i Den norske kirke, og at det kan ikke løses fra denne. Dette er en videreføring av formuleringen i dagens kirkelov. Lovforslaget viderefører også soknets status når det heter: «Den norske kirke, så vel som det enkelte sokn, er et eget rettssubjekt og har rettigheter og forpliktelser, er part i offentlige avtaler med private og offentlige myndigheter og har partsstilling overfor domstol og andre myndigheter.»

Dette viderefører den status soknet som kirkelig enhet har hatt i hele kirkens historie i Norge. Når nåværende kirkelov eksplisitt gir soknet status som rettssubjekt, er det en stadfestelse av den ulovfestede status soknet har hatt som rettssubjekt fra gammelt av.

Teologisk hviler den sterke status soknet har i kirkeordningen på forbindelsen med menigheten som størrelse, jf. § 6 ovenfor. Soknets status som grunnenhet springer i dette perspektiv ut fra at det er den organisatoriske rammen for den gudstjenestefeirende menighet.

Denne forståelsen av forholdet mellom sokn og menighet kommer også til syne i departementets høringsnotat, der soknet blir identifisert med menigheten:

«Det innebærer at den parokiale (geografisk avgrensede) sokne- eller menighetsstrukturen videreføres. Som hovedregel tilhører ethvert kirkemedlem det soknet (den menigheten) der vedkommende er bosatt» (Høringsnotat til ny trossamfunnslov side 76-77).

Kirkemøtet har også ved en rekke anledninger gitt uttrykk for at soknet fortsatt skal være den organisatoriske rammen om menigheten. Soknet er en geografisk avgrenset størrelse og tilsvarende som hovedregel ansvarsområdet for et menighetsråd.

Kirkemøtet uttrykte dette slik i 2015:

«Soknet som geografisk enhet og organisatorisk ramme for menigheten, skal være den grunnleggende enhet i Den norske kirke og ha status som selvstendig rettssubjekt, som i dag» (sak KM 11/15).

Veivalghøringen bekreftet at det er bred oppslutning om soknet som grunnleggende enhet. Samtidig tematiserte både høringsnotatet og selve høringen at begrepet «menighet» i ulike sammenhenger er brukt i flere betydninger enn som betegnelse på den gruppe medlemmer som bor i soknet. Dette vil bli nærmere drøftet nedenfor, men her kan det presiseres at innenfor den store geografiske og strukturelle variasjon som Den norske kirke utgjør, vil det også være en rekke sokn som av ulike grunner har flere kirker og kapell som hver har sitt geografiske nedslagsfelt. Det kan dermed i praksis fremstå som at soknet består av flere menigheter. Disse mindre enhetene har i dag ingen spesiell kirkerettslig status, men utfordrer sammenhengen mellom menigheten som ekklesiologisk størrelse og soknet som administrativ ramme. Kirkerådet er seg bevisst denne problemstillingen, som ikke er ny. Det foreslås ingen endring på dette området nå, men Kirkerådet vil komme tilbake status for disse enhetene i forbindelse med en gjennomgang av kriteriene for soknestørrelse som nevnt over i pkt. 2.2.1.

Sammenhengen mellom soknet som ytre ordning og menigheten som teologisk/ekkesiologisk størrelse har ikke tidligere vært eksplisitt uttrykt i kirkeloven
Kirkerådet foreslår § 9 første ledd utformet slik:

Soknet er den geografiske og administrative rammen om menigheten.

2.2.3 Prostier og bispedømmer

Foruten soknene er Den norske kirke er inndelt i prostier og bispedømmer. Per 1. januar 2018 var det registrert 100 prostier og 11 bispedømmer.

Mens prosti og bispedømme kun er administrative enheter, har soknet også rettslig selvstendighet som et stykke på vei kan sammenlignes med kommunens. Det er i dag ikke knyttet demokratisk valgte organer til prostinivået, slik det er for sokn og bispedømmeråd.

Kirkerådet foreslår etter dette følgende ordlyd i § 9 annet ledd:

Hvert sokn hører til ett prosti. Hvert prosti hører til ett bispedømme.

2.2.4 Inndelingsendringer etc.

Kirkeloven § 2 femte ledd gir i dag departementet myndighet til å foreta endringer i den kirkelige inndelingen og fastsette navn på kirke, sokn, prosti og bispedømme.

Kirkemøtet vil, som en del av sin generelle organiseringskompetanse, fastsette nærmere bestemmelser om opprettelse av og navn på nye bispedømmer og andre endringer i grensene for bispedømmer. I utøving av denne myndigheten er det naturlig at kommuner og berørte kirkelige organer gis anledning til å uttale seg. Å opprette og gi navn på nye bispedømmer anses å være så omfattende beslutninger at det er naturlig at Kirkemøtet gjør vedtak om det. Der det blir tale om grenseendringer mellom eksisterende bispedømmer antar Kirkerådet det vil være naturlig at beslutningsmyndigheten delegeres til Kirkerådet.

Deler av myndigheten til å treffe avgjørelse i de saken som omhandler navn på kirke, navn og grenseendringer for sokn og prostier er i dag delegert fra departementet til bispedømmerådene. Delegasjonene er oppsummert slik i brev fra departementet av 27. juni 2017:

1. opprettelse eller nedleggelse av prosti,
2. overføring av et sokn fra et prosti til et annet,
3. endring av grensene mellom sokn,
4. sammenslåing av sokn,
5. opprettelse av nytt sokn i et distrikt hvor det er kirke (...),
6. treffe bestemmelser som er nødvendige for å gjennomføre inndelingsendringer (...) og

7. fastsetting av navn på kirke, sokn og prosti.

Kirkerådet legger til grunn at Kirkerådet overtar den myndighet som til nå har vært ivarettatt av departementet og foreslår at bispedømmerådets myndighet videreføres i tråd med de delegasjoner departementet har foretatt og som er omtalt ovenfor.

Bispedømmerådet har opparbeidet erfaring på dette feltet og Kirkerådet ser ikke grunn til å endre dagens ordning. Det gir dessuten god saklig sammenheng at bispedømmerådet både har myndighet etter denne bestemmelsen og etter forslaget til bestemmelsene om tilpasninger i soknets organer; se forslaget til § 15 *annet, sjette, syvende og åttende ledd*.

Inndelingsendringer som berører flere bispedømmer kan medføre overføring av ett eller flere sokn fra et prosti i ett bispedømme til et prosti i et annet bispedømme. Det kan også være tale om overføring av et prosti. Ettersom det skal være et kirkelig fellesråd i hver kommune, kan det være behov for å justere bispedømmegrensen når fylkesgrensen blir endret. Kirkerådet mener det er hensiktsmessig å videreføre gjeldende bestemmelser og praksis også på dette området. I slike tilfeller vil Kirkerådet være rett avgjørende instans.

Frem til 1. januar 2017 var bispedømmerådene og Kirkerådet, som organer for staten, pliktig å følge bestemmelser i lov 18. mai 1990 om stadnamn (stadnamnlova). Formålet med stedsnavnloven er å ta vare på stedsnavn som språklige kulturminner, gi en hensiktsmessig skriftform samt medvirke til kjennskap og aktiv bruk av navnene.

Stortinget anser at skrivemåten for stedsnavn og stedsnavnet i seg selv er viktige kulturbærere i samfunnet. Foruten regler om skriveform og bruk av navnekonsulenter omhandler stedsnavnloven bruk av samiske og kvenske navn og gir enkelte regler for saksbehandling.

Kirkerådet foreslår at det tas inn en bestemmelse i kirkeordningen som viderefører den praksis at stedsnavnloven skal gjelde også for de kirkelige organene selv om disse ikke lenger er statlige organer og pliktig til å følge denne loven. Ved valg av nye kirkelige stedsnavn og ved endringer av navn legger Kirkerådet opp til at stedsnavnslovens bestemmelser følges.

På denne bakgrunn foreslår Kirkerådet slik ordlyd i § 9 tredje, fjerde og femte ledd:

Opprettelse av og navn på nye bispedømmer og andre endringer i grensene for bispedømmer fastsettes av Kirkemøtet.

Andre endringer i den kirkelige inndeling samt navn på kirke, sokn og prosti fastsettes av bispedømmerådet etter nærmere bestemmelser fastsatt av Kirkemøtet. Ved valg av nye og ved endringer i navn etter denne bestemmelsen, skal stadnamnlovas bestemmelser følges så langt de passer.

Kirkerådet treffer de bestemmelser som er nødvendige for gjennomføring av inndelingsendringer og foretar samtidig de nødvendige lempninger i anvendelsen av kirkeordningen.

2.2.5 Alternative menighetsformer

Selv om soknemenigheten er den normale og grunnleggende menighetsform i Den norske kirke, eksisterer det i dag også andre menighetstyper i tillegg til den som har soknet som ramme. Det må her understrekes at denne type menighetsdannelser ikke kan erstatte soknemenigheten som enhet. Alle kirkens medlemmer vil uansett ha tilhørighet til et geografisk sokn. Noen medlemmer ønsker imidlertid av ulike grunner også å ha tilhørighet til en annen menighet. Disse tilleggsformene kan deles i to grupper: kategorialmenigheter og valgmenigheter.

2.2.5.1 Kategorialmenigheter

Disse er som navnet tilsier, rettet inn mot bestemte kategorier medlemmer. Det finnes i dag to typer kategorialmenigheter innenfor Den norske kirke, nemlig døvemenigheter og Saemien Åålmege. Kirkeloven § 2 sjette ledd gir i dag Kirkemøtet myndighet til å fastsette særskilt ordning for døvemenigheter og andre kategorialmenigheter. Denne myndigheten ble delegert fra Kongen ved kong.res. 13. desember 2013.

Det er særegent for kategorialmenigheter at deres medlemmer samtidig er medlemmer av sin lokale soknemenighet. Disse har dermed i praksis et dobbelt medlemskap, og opprettelsen av kategorialmenigheter svekker dermed ikke soknestrukturen som sådan.

Kirkerådet går inn for å videreføre dagens ordning med at Kirkemøtet kan fastsette særskilt ordning for kategorialmenigheter. Kirkerådet vil understreke at ordlyden i dagens bestemmelse om kategorialmenigheter også åpner for at det kan opprettes slike menigheter også med et annet grunnlag. Spørsmålet er hva som skulle kvalifisere til å opprette kategorialmenigheter.

Grunnlaget for dagens kategorialmenigheter ligger i bestemte særtrekk ved medlemmene som er permanente, som griper dypt inn i livet og hverdagen til det enkelte medlem og som er krevende å ivareta innenfor rammen av et vanlig menighetsliv.

Slike grunnleggende og permanente særtrekk bør også finnes hos medlemmene ved opprettelse av eventuelle andre kategorialmenigheter. For migrantmenigheter foreligger både språklige og kulturelle markører som kan tilsi at medlemmene tilhører en bestemt kategori. Det ligger dermed til rette for at migrantmenigheter kan reguleres som kategorialmenigheter. Disse vil i så fall måtte omfattes av et eget regelverk på linje med dagens kategorialmenigheter.

Kirkerådet foreslår etter dette følgende ordlyd i §§ 9 femte ledd:

Særskilt ordning for døvemenigheter, samisk menighet i sørsamisk område og andre kategorialmenigheter fastsettes av Kirkemøtet.

2.2.5.2 Valgmenigheter

En annen type menighetsorganisering, er opprettelse av menigheter som bygger på en personlig tilslutning, uavhengig av bosted. En slik organisering er i dag mulig som forsøksordning og kalles i dag valgmenighet. Muligheten for å sette i gang forsøk med valgmenigheter kom etter vedtak i Kirkemøtet i 2005, etter at Stortinget samme år

hadde åpnet for dette gjennom en endring i kirkeloven. Det er inntil i dag kun ett forsøk som er gjennomført, nemlig *Bymenigheten-Sandnes*. Dette forsøket, som var den utløsende årsak til endringen i kirkeloven og Kirkemøtets vedtak, ble igangsatt umiddelbart etter Kirkemøtet 2005, og pågikk i perioden 2006-2008. Forsøket ble evaluert i 2009 med en positiv konklusjon. *Bymenigheten-Sandnes* har deretter fortsatt sin virksomhet i forlengelsen av forsøket.

Navnet valgmenighet, og det nærmeste forbildet, kommer fra dansk kirkeliv. Under innflytelse av grundtvigianske tanker ble det alt i 1868 gitt mulighet for at medlemmer av Den danske folkekirken som var utilfredse med de lokale forhold kunne velge sin egen prest og danne en egen menighet. Det er i dag ca. 40 valgmenigheter i Danmark. Mulighet for å danne valgmenigheter er også drøftet flere ganger i norsk sammenheng.

Opprettelse av valgmenigheter vil komme i tillegg til den eksisterende soknestrukturen. Soknene vil videreføres uforandret og være hovedordningen og soknemenigheten vil etter Kirkerådets oppfatning ikke fortrenkes på noe vis. Alle kirkens medlemmer vil fortsatt ha en menighetstilhørighet der de bor.

Som nevnt over, gjorde Kirkemøtet i 2005 vedtak om å åpne for forsøk med valgmenigheter. Bispemøtet hadde da tidligere drøftet spørsmålet med tanke på hvilke kriterier som var nødvendig for å kunne danne en valgmenighet (sak BM 01/05). Det ble her satt opp tre krav: Dåpen må være eneste medlemskriterium, menigheten må ha nådemiddelforvaltning ved en ordinert prest og menigheten må være under tilsyn av en biskop.

En bestemmelse om valgmenigheter i kirkeordningen vil måtte følges av et eget regelverk på linje med forskrifter for døvemenighetene og for samisk menighet i de sørsamiske områdene. Kirkerådet vil anta at et slikt regelverk bør inneholde retningslinjer som omhandler følgende områder:

- Medlemskap
- Godkjenningsprosedyre
- Tilsyn
- Prestetjeneste
- Menighetsråd
- Økonomi
- Bygg

I utarbeidelse av ny kirkeordning er det nødvendig å ta stilling til om Den norske kirke skal innføre muligheten for valgmenigheter som en fast ordning. Kirkerådet mener at å innføre muligheten for å danne valgmenigheter er en naturlig utvikling hvor det kan etableres en hensiktsmessig formalisert relasjon mellom de mange organisasjonstilknyttede menigheter som i dag finnes og Den norske kirke.

Det må imidlertid legges til i denne sammenheng, at etter 2005 har det ikke vært noen menigheter som har søkt om å bli valgmenighet i Den norske kirke. Dette til tross for at det i denne perioden er dannet mange menighetsfellesskap gjennom organisasjoner som er tilknyttet Den norske kirke. I de senere år har det i flere av disse organisasjonene utviklet seg større grad av selvstendighet overfor Den norske

kirke, med tilsvarende økende bevissthet om å navngi sine forsamlinger som menigheter, uten at disse nødvendigvis blir del av et annet trossamfunn enn Den norske kirke.

Det er sannsynligvis en rekke årsaker til at det har utviklet seg en rekke ulike menighetsfellesskap i regi av de kristne organisasjonene. Noe handler om sosiale og kulturelle utviklingstrekk, for eksempel demografiske endringer i samfunnet, økt mobilitet, sosiale medier gir mulighet til annerledes kontakt mellom mennesker på tvers av tradisjonelle skillelinjer og en skal ikke se bort fra at endringer i arbeidslivet også har innvirkning. Andre årsaker er mer teologiske og kirkelige. Enkelte av kirkens medlemmer ønsker alternativ liturgi eller musikkform, annerledes økumenisk profil, noen ønsker seg et tettere fellesskap enn det fellesskap en folkekirke vanligvis gir og andre ønsker seg et annerledes åndelig fellesskap enn det soknemenigheten tilbyr.

Ordningen som Kirkemøtet etablerte i 2005 synes ikke å ha den nødvendige fleksibilitet for å innlemme disse fellesskapene som en del av den overordnede kirkelige strukturen. Det kan følgelig være behov for et regelverk som kan være til hjelp for kirkeledere til å håndtere utfordringer knyttet til ulike menighetsdannelser. Kirkerådet har i dette dokument benyttet valgmenighet om disse ulike menighetene. En kan også vurdere å erstatte eller supplere dette begrepet dette med *avtalemensighet*, ut fra at det kan være tjenlig at det inngås avtaler mellom enkelte eller grupper av menigheter, gjerne knyttet til kirkelige organisasjoner, og Den norske kirke. Et slikt nytt begrep kan også oppfattes som mer romslig og noe nytt enn det mer tradisjonelle begrepet valgmenighet. En ordning for inngåelse av avtaler vil dessuten være en oppfølging av Kirkemøtets vedtak i veivalgsaken, vedtaks punkt 3 f), hvor Kirkemøtet ba Kirkerådet utrede «Den norske kirkes relasjon til kirkelige organisasjoner og institusjoner». Kirkerådet vil ikke i denne omgang ta stilling til å innføre en ordning for avtalemensigheter, men anbefaler at dette spørsmålet utredes videre med sikte på behandling i Kirkemøtet på et senere tidspunkt.

Kirkerådet foreslår etter dette følgende ordlyd i § 9 sjuende ledd:

Kirkemøtet fastsetter også særskilt ordning for valgmenigheter.

2.3 Kirkens organer – utkastet til § 10

Kirkerådet foreslår at det gis en egen bestemmelse om kirkens organer. Dette vil blant annet gi en oversikt over kirkens oppbygging. Samtidig er det ønskelig å slå fast Kirkemøtet som trossamfunnets øverste representative organ, jf. annet ledd.

Med *nivå* i første ledd første punktum, siktes det til *geografisk* sådan. Det vises til henholdsvis kapittel 3 om organ på soknenivå og kapittel 5 om organer på bispedømme- og nasjonalt nivå.

Et viktig eksempel på organ på et annet nivå enn de tre nevnte, er etter første ledd annet punktum kirkelig fellestråd på *kommunenivå*, jf. § 15 tredje ledd om kommuner med flere sokn. Kirkerådet viser i denne forbindelse også til forslaget til § 15 sjette ledd første punktum om styringsorgan som omfatter *flere* kommuner. Et mulig annet

eksempel kan for fremtiden være et organ på *prostini*vå til avløsning av kommunenivå.

Kirkemøtets rolle som trossamfunnets øverste representative organ, bygger også i dag på ulovfestet rett, men er *forutsatt* i kirkeloven, jf. § 24 annet ledd annet punktum. Se som eksempel på en beskrivelse av rollen, departementets høringsdokument til Kirkemøtet av 15. februar 2018, der det blant annet uttales at:

«Det er Kirkemøtets oppgave å holde Den norske kirke sammen, som organisasjon, som folkekirke, som trossamfunn, til syvende og sist også i en felles tro og lære. Dette ansvaret ivaretas sammen med alle kirkens organer, dens presteskap og dens biskoper. I rettslig forstand er dette ansvaret for enhet og kontinuitet forankret i Kirkemøtet. Trossamfunnet Den norske kirkes selvstendighet bygger på forutsetningen om at én instans kan opptre representativt på dets vegne. Dette kan ikke være andre enn Kirkemøtet. Og det kan hevdes at de pliktene dette medfører for Kirkemøtet, betyr at det har en helt fundamental rett til å ta i bruk de virkemidlene som formålet måtte kreve.

Som det øverste valgte representative organet i kirken har Kirkemøtet sitt mandat fra kirkens medlemmer. I kraft av dette fastsetter Kirkemøtet lære og liturgier, opptre på trossamfunnets vegne i møte med staten og aktører i samfunnet, inngår avtaler med andre trossamfunn mm» (side 60).

Forslaget til annet ledd er for øvrig kommet til uttrykk ventelig med samme mening i veivalgsaken i vedtakspunkt 1 g):

«Kirkemøtet videreføres som Den norske kirkes øverste organ og regelgivende myndighet.»

Med begrepet øverste representative organ ligger det en beslutningsmyndighet lagt til Kirkemøtet på vegne av hele Den norske kirke. Kirkerådet finner det derfor naturlig å ta inn *besluttende* som en utvidelse av den tradisjonelle beskrivelsen av Kirkemøtet som øverste representative organ.

Kirkerådet foreslår etter dette følgende ordlyd i § 10:

Den norske kirke skal ha egne styringsorganer både på sokne- og bispedømmenivå samt på nasjonalt nivå. Det kan også etableres andre organer etter nærmere bestemmelser fastsatt av Kirkemøtet.

Kirkemøtet er trossamfunnet Den norske kirkes øverste representative og besluttende organ.

2.4 Tilhørighet og medlemskap – utkastet til § 11

2.4.1 Behov for utfylling av trossamfunnsloven

Dagens kirkelov § 3 har utførlige regler om tilhørighet og medlemskap i Den norske kirke. Forslaget til ny trossamfunnslov legger opp til felles regler for inn- og utmelding av tros- og livssynssamfunn. Samtidig vil lovgivningen rundt dette bli betydelig redusert i omfang. Bestemmelsen i kirkeloven § 3 nr. 5 om at medlemskap i

kirken forutsetter dåp, er et eksempel på en lovbestemmelse som det nå vil være opp til kirkeordningen å regulere. Et annet eksempel er spørsmålet om hvordan Den norske kirke skal forholde seg til barn født av foreldre som er medlemmer i kirken. I kirkeordningen må det tas stilling til hvordan regler om tilhørighet og medlemskap i Den norske kirke bør utfylle reglene i forslaget til ny trossamfunnslov.

2.4.2 Vilkår for medlemskap

Dåp er et medlemskriterium i Den norske kirke. Dette må nå fastsettes i kirkeordningen. I dagens kirkelov heter det at barn som anses å høre inn under Den norske kirke blir medlem av denne når det er døpt, jf. kirkeloven § 3 nr. 5 første punktum. Ved innmelding i andre tilfeller fremgår det også av kirkeloven at den som ikke tidligere er døpt, må la seg døpe etter Den norske kirkes ritual for å kunne bli medlem av kirken, jf. kirkeloven § 3 nr. 7 annet punktum.

Dåp kan utføres overfor alle som søker kirkens tjenester, men for å bli medlem i Den norske kirke kreves det også at personen er bosatt i riket og ikke er medlem av et annet trossamfunn i Norge, jf. kirkeloven § 3 nr. 1 og nr. 7 første punktum. Norsk statsborger bosatt i utlandet kan også være medlem av kirken, jf. kirkeloven § 3 nr. 1. Dette innebærer at både norske statsborgere som blir født i utlandet og norske statsborgere som flytter til utlandet kan være medlemmer. Innflyttere til Norge kan melde seg inn i Den norske kirke uten å melde seg ut av trossamfunnet i hjemlandet.

Formuleringen «bare person som er bosatt i riket og norsk statsborger bosatt i utlandet kan være medlem av Den norske kirke» ble videreført uforandret fra lov om Den norske kirkes ordning av 29. april 1953 til dagens kirkelov. Formuleringen stammer dermed fra en tid før fødselsnummer ble innført. I dag er det slik at fødselsnummer tildeles personer som er bosatt i Norge eller til norske statsborgere bosatt i utlandet. På bakgrunn av dette har det kun vært mulig for personer med fødselsnummer å bli medlem i Den norske kirke.

Behovet for identifisering av medlemmer ved bruk av fødselsnummer har vært en nødvendighet med gjeldende finansieringsordning for tros- og livssynssamfunn. Den norske kirke rapporterer hvert år fødselsnumrene til alle medlemmer og tilhørende, og disse har frem til nå blitt benyttet i prosessen med tildeling av offentlig støtte til andre trossamfunn. I forslaget til ny trossamfunnslov er det foreslått at tildeling til andre tros- og livssynssamfunn ikke lenger skal være knyttet til medlemstallet i Den norske kirke på samme måten som i dag. Behovet for at alle medlemmer i Den norske kirke har fødselsnummer, blir med en slik lovgivning mindre.

De senere år har det vært en økning av personer i Norge uten fødselsnummer, men med lovlig opphold. Noen av disse personene knytter seg til en lokal menighet og deltar der på lik linje med medlemmene. Det legges opp til at slike personer også kan bli registrert som ordinære medlemmer selv om de ikke har fått ordinært fødselsnummer, slik det har vært krav om til i dag.

For at Den norske kirkes medlemsregister skal ha tilstrekkelig integritet, er det nødvendig at alle medlemmer kan entydig identifiseres. Det må derfor være en forutsetning for medlemskap at personen har fått tildelt d-nummer.

Kirkerådet foreslår følgende forslag til ordlyd i § 11 første ledd:

Bare person som er døpt ved kristen dåp og som er bosatt i riket, har lovlig opphold i riket eller er norsk statsborger bosatt i utlandet kan være medlem av Den norske kirke. Ingen kan bli medlem av Den norske kirke så lenge vedkommende er medlem av et annet trossamfunn i Norge.

2.4.3 Ordning for tilhørighet

Barn av kirkemedlemmer blir etter dagens kirkelov ansett som tilhørige til kirken fra fødselen. Dette kan føres tilbake til oppdragerplikten som tidligere var nedfelt i Grunnloven (§ 2). Kirkeloven § 3 nr. 2 fastsetter at barn anses å høre inn under Den norske kirke fra fødselen såfremt en av foreldrene er medlem, og de må eventuelt melde fra til kirkebokføreren dersom barnet ikke skal anses som tilhørig. Dette er en regel som er forskjellig i forhold til det som gjelder for andre trossamfunn. Dersom foreldrene er medlem i forskjellige trossamfunn, vil Den norske kirke ha forrang etter dagens regler (forrangsregelen).

Ordningen for andre trossamfunn innebærer etter dagens trossamfunnslov (lov 13. juni 1969 nr. 25 om trdomssamfunn og ymist anna § 5) at barnet blir ansett som tilhørig fra fødselen dersom begge foreldrene hører til samme trossamfunn (under forutsetning av at de er gift).

Når det gjelder forrangsregelen for barns tilhørighet til Den norske kirke, har Kirkemøtet i sin høringsuttalelse til ny trossamfunnslov gått inn for å avvikle denne regelen. Bestemmelsen i kirkeloven § 3 nr. 2 om tilhørighet kan da heller ikke videreføres i sin nåværende form i en ny kirkeordning.

Når det gjelder forslaget om å oppheve tilhørighetsordningen som sådan, mener Kirkemøtet at denne bør videreføres. Departementets forslag om å oppheve tilhørighetsordningen i en ny trossamfunnslov bygger på Stålsettutvalgets utredning, *NOU 2013: 1 Det livssyns åpne samfunn*, jf. høringsnotatet *Forslag til ny lov om tros- og livssynssamfunn (trossamfunnsloven)* side 167. I denne utredningen drøftes blant annet forholdet til barns rett til å bestemme selv i tros- og livssynsspørsmål, jf. side 230. Samtidig drøftes foreldreretten, og denne innebærer en rett og plikt til å ta valg på vegne av barnet, jf. avsnitt 19.5 i utredningen. I dåpsliturgiens alminnelige bestemmelser fremgår det blant annet at Den norske kirke regner med at den som er medlem i kirken, melder barnet sitt til dåp. I høringsnotatet til ny trossamfunnslov nevnes at denne typen uttrykk for forventninger fortsatt kan gis på eget grunnlag (se side 79). En eventuell videreføring av en form for tilhørighetsordning i kirkeordningen bør bygge på disse elementene.

Tilhørighetsordningen har også gitt en mulighet for kirken til å kontakte foreldrene til udøpte barn ved å sende ut for eksempel dåpsinvitasjon. Folk er vant til at kirken henvender seg til dem og ikke omvendt. Tilhørige registreres i Den norske kirkes medlemsregister. Dette omtales nærmere nedenfor i tilknytning til bestemmelsen om registrering av medlemmer.

Kirkerådet foreslår følgende forslag til ordlyd i § 11 annet ledd:

Den norske kirke anser barn født av foreldre som er medlem av Den norske kirke, som tilhørende til kirken og regner med at barnet meldes til dåp. Melding om at et barn ikke skal høre til kirken gis på tilsvarende måte som ved inn- og utmelding. Når barnet har fylt 18 år uten å ha blitt medlem av Den norske kirke, anses tilhørigheten som opphørt.

2.4.4 Hvordan inn- og utmelding skal foregå, forholdet til foreldreansvaret m.v.

Kirkeloven har nærmere regler om hvordan inn- og utmelding skal foregå. Disse reglene vil et stykke på vei bli avløst av felles regler i ny trossamfunnslov. Forslaget til trossamfunnslov § 2 viderefører 15 års aldersgrense som religiøs myndighetsalder, Utmelding skal alltid kunne skje skriftlig. For øvrig vil det være opp til Den norske kirke å fastsette framgangsmåte for innmelding. Som utgangspunkt har innmelding vært et anliggende som ble tatt opp personlig med den kirkebokførende presten på bostedet. Dagens regelverk som er tilpasset tiden vi lever i, har myket dette opp noe. Den digitale selvbetjeningsløsningen på Internett gjør det mulig å registrere både inn- og utmelding uten den personlige kontakten med presten som tidligere var vanlig. Nærmere regler om dette er fastsatt i forskrift om innmelding i og utmelding av Den norske kirke, og det er her fastsatt at kirkebokfører så snart melding om innmelding er mottatt bør sørge for at det blir tatt kontakt med den som er innmeldt.

Foreldreansvaret innebærer at det er foreldrene som tar stilling til dåp og andre avgjørelser om inn- eller utmelding på vegne av et barn. Denne retten og plikten til å ta avgjørelser avgrenses etter bestemmelser i barneloven om barnets medbestemmelse og selvbestemmelse etter alder og utvikling, jf. barneloven §§ 30, 31 og 33. Forslaget til trossamfunnslov utfyller dette med et eksplisitt samtykkekrav fra barnet ved fylte 12 år. For sammenhengens skyld tas det også med i kirkeordningen. Det er brukt samme formulering som i forslaget til trossamfunnslov, og dette innebærer en forutsetning om at foreldre med foreldreansvar utøver ansvaret i fellesskap. Dåp forutsetter derfor enighet mellom foreldrene. Dersom dåp blir aktuelt etter fylte 12 år, for eksempel i forbindelse med konfirmasjon, forutsettes det at barnets egne ønsker og rett til selvbestemmelse tillegges betydelig eller avgjørende vekt. Dersom det bare er den ene av foreldrene som har foreldreansvar og ansvaret dermed utøves alene, skal denne forelder gi den andre forelder opplysninger når det blir bedt om det, jf. barneloven § 47. Fylkesmannen kan etter denne bestemmelsen i barneloven i særlige tilfeller treffe vedtak om tap av opplysningsretten.

Dersom foreldre med felles foreldreansvar er uenige om dåp, har det tidligere blitt argumentert med at forrangsregelen har slått ut i favør av den forelder som ønsker dåp. At et barn hører til Den norske kirke fra fødselen kan være et argument for dåp, men det er opp til foreldrene å utøve foreldreansvaret og dåp bør gjennomføres innenfor disse rammene. I visse tilfeller hvor det er snakk om dåp i forbindelse med konfirmasjon, kan det tenkes at barnets selvbestemmelsesrett er avgjørende.

Kirkerådet foreslår følgende ordlyd i § 11 tredje ledd:

Den som er over 15 år, kan selv melde seg inn i eller ut av Den norske kirke. Foreldre med foreldreansvar kan melde barn under 15 år inn i eller ut av Den norske kirke. Før barn som har fylt 12 år meldes inn i Den norske kirke, må barnet ha gitt samtykke. Ved innmelding av barn under 12 år har barnet rett til å bli hørt etter alder og utvikling. Den som ikke tidligere er døpt ved kristen dåp, blir medlem gjennom dåp i Den norske kirke.

2.4.5 Prestens rolle

Prestens rolle i forbindelse med inn- og utmeldinger har i tillegg til den personlige kontakten vært å påse at lovens vilkår er tilstede, foreta registrering i kirkeboken og dessuten gi attest om det som blir registrert. I praksis blir som regel mye av arbeidet ved inn- og utmeldinger foretatt av ansatte på kirkekontoret. Selv om føringen av fysiske kirkebøker er avsluttet for flere år siden og avløst av elektronisk registrering i medlemsregisteret, har den kirkebokførende presten fortsatt et ansvar for inn- og utmeldinger. Dersom presten selv behandler en inn- eller utmelding, vil hun også selv kunne utstede attest til den som melder seg inn- eller ut. Videre består ansvaret i å sørge for at den på kirkekontoret som har ansvaret for å foreta registreringer i det elektroniske systemet for medlemsregisteret, får melding om inn- eller utmeldingen. Dersom en registrering er foretatt i det elektroniske systemet for medlemsregisteret, utstedes attest gjennom en utskrift fra registeret. Klare ansvarslinjer og gode rutiner lokalt er avgjørende for en god håndtering av inn- og utmeldinger.

Kirkerådet foreslår følgende ordlyd i § 11 fjerde ledd:

Innmelding i, og utmelding av Den norske kirke skjer ved henvendelse til prest med ansvar for inn- og utmeldinger i vedkommende sokn. Henvendelsen kan også rettes til Kirkerådet, herunder gjennom egen elektronisk løsning for inn- og utmelding. Utmelding kan alltid skje skriftlig.

2.4.6 Nærmere regler m.m.

Det er gitt nærmere regler om innmelding i og utmelding av Den norske kirke i forskrift 12. april 2016 nr. 1205. Disse reglene bør videreføres. Kirkeloven har i dag også en bestemmelse om avgjørelse av medlemskapsspørsmål i konkrete enkeltsaker hvor det er tvil om medlemskapsspørsmålet. Det foreslås også å videreføre denne bestemmelsen.

Etter dette foreslår Kirkerådet at § 11 femte og sjette ledd gis følgende ordlyd:

Nærmere regler om inn- og utmelding av Den norske kirke fastsettes av Kirkemøtet.

Kirkerådet avgjør i tvilstilfelle om en person skal anses som medlem av Den norske kirke.

2.5 Registrering i Den norske kirkes medlemsregister – utkastet til § 12

2.5.1 Registrering av tilhørige

Forslaget til trossamfunnslov § 15 legger opp til at det fortsatt skal være en egen lovbestemmelse om et sentralt medlemsregister for Den norske kirke. Det fremgår her at personer som «er medlem» i Den norske kirke skal registreres. Dette må sees i sammenheng med lovforslaget om at nærmere definisjon og vilkår knyttet til «medlemskap» nå skal fastsettes av vedkommende tros- eller livssynssamfunn. I dag registreres både medlemmer og barn som anses å høre inn under Den norske kirke i medlemsregisteret. Når kirkeordningen legger opp til en fortsatt tilhørighetsordning for udøpte barn, er det behov for at den presiserer at registrering av personer som «er medlem» også kan omfatte tilhørige barn. Det er dessuten behov for at tilhørige barn som alt er registrert i registeret fortsatt skal kunne være det. Ved fylte 18 år blir tilhørige barn som ikke er døpt fjernet fra registeret. Kirkeordningen bør presisere at registreringen av medlemmer også kan omfatte tilhørige.

Medlemsregisteret er knyttet opp til og henter informasjon fra flere offentlige registre. Innhenting av folkeregisteropplysninger fra Folkeregisteret er med på å kunne holde medlemsregisteret mest mulig oppdatert. Gjennom tilgang til familierelasjoner får medlemsregisteret informasjon om barn som blir født av foreldre som fra før er registrert som medlemmer i Den norske kirke. Dette er taushetsbelagt informasjon etter folkeregisterloven, og denne loven legger vurderingen av om det er behov for tilgang til slik informasjon til vedkommende departement. For tiden har kirkeloven ikke en eksplisitt hjemmel som gir tilgang til familierelasjoner fra Folkeregisteret, og forslaget til ny trossamfunnslov har heller ikke dette med så langt. Dersom medlemsregisteret ikke får tilgang til informasjon om tilhørige barn, vil det kunne bli vanskelig å få oppdateringer om nye tilhørige. En vil da bli avhengig av at foreldrene melder fra til kirkekontoret lokalt, og oppdatering av registeret må i tilfelle baseres på registreringer som foretas her. Dette utelukker likevel ikke at Den norske kirke kan ha en oppfatning om at barn født av foreldre som er medlemmer i Den norske kirke anses som tilhørige i kirken. I slike tilfeller bør det også være anledning til å registrere tilhørighetstatus, og det bør da presiseres i kirkeordningen.

2.5.2 Registrering av kirkelige handlinger

Kirkebokføringen, som har hatt lange tradisjoner her i landet, har dokumentert kirkelige handlinger som dåp, konfirmasjon, vigsel og gravferd gjennom lang tid. Fra 2013 har registreringen av kirkelige handlinger utelukkende skjedd elektronisk i tilknytning til medlemsregistreringen. I forslaget til ny trossamfunnslov legges det opp til en egen lovhomeel om fortsatt registrering av kirkelige handlinger, jf. lovforslagets § 15 annet ledd. Dette innebærer at kirkeordningen ikke behøver å ha særlige regler om disse registreringene.

2.5.3 Forholdet til personopplysningsloven og den nye personvernforordningen

Medlemsregistreringen i Den norske kirke og registreringen av kirkelige handlinger har et svært stort omfang. Forholdet til personopplysningsloven og den generelle personvernforordningen innebærer at lovregulering er en styrke for legitimiteten til registeret. Gjennomføring av kirkelige valg er et annet viktig formål. For kirken er bruken av registeret i forskjellige sammenhenger et sentralt tema når det gjelder kontakt og oppfølging overfor medlemmene.

Enhver behandling av personopplysninger, som medlemsregisteropplysninger er, må ha et rettslig grunnlag. Artikkel 6 nr. 1 i forordningen er uttømmende, noe som innebærer at det må påvises et behandlingsgrunnlag etter et av alternativene i artikkel 6 nr. 1 også når det følger av særlovgivningen at det er adgang til behandlingen. I disse tilfellene vil det være nærliggende å ta utgangspunkt i bokstav c eller e, med særlovgivningen som supplerende rettslig grunnlag. Det avgjørende er om behandlingen er nødvendig for å oppfylle en rettslig forpliktelse eller utføre en oppgave i allmennhetens interesse. Kirkerådet legger til grunn at registrering av tilhørige og medlemmer i Den norske kirke samt kirkelige handlinger kommer inn under dette. Forordningen artikkel 9 oppstiller tilleggskrav for behandling av «særlige kategorier av personopplysninger». Personopplysninger om blant annet «religion» omfattes av denne typen opplysninger. Utgangspunktet er at denne typen personopplysninger ikke skal behandles, men det er en rekke unntak og et av disse gjelder «viktige allmenne interesser», jf. forordningen artikkel 9 nr. 2 bokstav g. I hvilken utstrekning den aktuelle regelen i forslaget til trossamfunnslov § 15 supplert med reglene i personvernforordningen gir behandlingsgrunnlag for de nevnte opplysningene, beror på en konkret vurdering.

For bruk av opplysningene i medlemsregisteret er det gitt nærmere regler i forskrift om Den norske kirkes medlemsregister. Den gamle forskriften har blitt avløst av en ny forskrift, som er vedtatt av Kirkemøtet i 2018, jf. *forskrift 16. april 2018 nr. 581 om Den norske kirkes medlemsregister*. Forskriften fastsetter at opplysningene kan brukes til flere formål. Dette omfatter bruk i forbindelse med prestens og kirkelige organers arbeid, herunder ved innkalling til menighetsmøter, tilbud om kirkelig opplæring eller diakonale tiltak, innsamlingsarbeid og barne- og ungdomsarbeid. Ved gjennomføring av kirkevalg skal registeret bidra til et riktig valgmannntall. Registeret har ellers en funksjon til kontroll av dobbeltmedlemskap i andre tros- og livssynssamfunn og ved tilskuddsberegning. Hva som er riktig behandlingsgrunnlag etter personvernforordningen vil kunne variere for de ulike formålene. Forskriften er et lovgivningsmessig tiltak i forhold til den generelle personvernforordningen. Hvor langt dette rekker, må bero på en konkret vurdering. Forholdet til lokale datasystemer er for øvrig også nærmere omtalt i forskriften, jf. § 8 som legger opp til overføring av opplysninger mellom registre, men at dette skal være for en «begrenset periode». Nærmere avklaringer omkring behandlingsgrunnlag og bruk av medlemsregisteropplysninger bør skje i rundskriv eller i medlemsregisterforskriften. Det foreslås ikke nærmere bestemmelser i kirkeordningen på dette punktet.

Kirkerådet foreslår etter dette følgende ordlyd i § 12:

Personer som anses å høre inn under Den norske kirke omfattes av registreringen og skal registreres i Den norske kirkes medlemsregister.

Opplysninger om døpte, konfirmerte, vigsler til ekteskap, jordfestelser ved prest i Den norske kirke samt inn- og utmeldinger skal også inntas i registeret.

2.6 Nærmere om medlemskap i kirken – utkastet til § 13

2.6.1 Medlemskap knyttet til soknet

Et grunnleggende trekk ved Den norske kirkes ordning er soknebåndet, det vil si at medlemskapet er knyttet til det stedet der en bor. Dette er drøftet i tilknytning til §§ 6 og 9, hvor det slås fast at kirkeordningen, i likhet med kirkeloven og forslag til trossamfunnslov, fastsetter soknet som den grunnleggende enhet i Den norske kirke. Soknebåndet er et av de viktigste folkekirkelige trekk ved Den norske kirke, og bygger opp under en menighetsmodell som bidrar til en enhetlig og demokratisk oppbygd kirke. Soknebåndet har tradisjonelt stått sterkere i Den norske kirke enn i flere av våre nabokirker. Kirkerådets forslag i § 31 om at det ikke skal tas betaling for kirkelige handlinger i eget sokn, er et utslag av nevnte tilknytning mellom et medlem og dets sokn.

Kirkerådet foreslår etter dette følgende ordlyd i § 13 første ledd:

Medlemskap i Den norske kirke er knyttet til det sokn en er bosatt i.

2.6.2 Soknebåndsløsning

Til tross for at soknet er den grunnleggende enhet i Den norske kirke, mener Kirkerådet det er gode grunner til å løsne noe mer på den geografiske tilhørigheten enn dagens kirkelov tillater. Dette er tidligere berørt i tilknytning til § 9 femte og sjettede ledd.

En mellomløsning mellom å tilhøre sin geografiske menighet og en menighet basert på andre kriterier, er muligheten til å slutte seg til en annen soknemenighet. Det er mange grunner til at man engasjerer seg i en annen menighet enn der man bor, og en mulighet til å bli fullverdig medlem av denne vil gi en større fleksibilitet. Bakkevig I-utvalget pekte i utredningen *Samme kirke – ny ordning* (2002) på at «det er eit aukande behov for fleksibilitet i organiseringa av det kyrkjelege arbeidet lokalt». Utvalget mener derfor at «ein bør utvide høvet til å høyre til eit anna sokn enn det den geografiske inndelinga tilseier, såkalla «soknebandslysing»».

Dagens kirkelov åpner i § 4 annet ledd for en form for soknebåndsløsning, ved at biskopen etter søknad fra vedkommende menighetsråd i særlige tilfeller kan samtykke i at en person i en begrenset periode kan få stemmerett i et annet sokn enn bostedssoknet. Kirkerådet har i sin veiledning lagt til grunn at slike «særlige tilfeller» primært dreier seg om studenter og skoleungdom som for en begrenset periode bor i soknet, personer som sitter i eller stiller til valg til menighetsrådet, samt for eldre mennesker som flytter på institusjon utenfor sitt hjemsokn. Bestemmelsen må kunne tolkes som en innrømmelse av at enkeltpersoner kan ha alt sitt engasjement i en

annen menighet enn der vedkommende bor, og dermed i praksis tilhører denne menigheten, selv om den kirkerettslige tilhørigheten er til det geografiske soknet. En senere utredning, Bakkevig II-utvalgets utredning *Styrket demokrati i Den norske kirke* (2008), skisserte en mulig løsning hvor overføring av stemmerett og valgbarhet fra et sokn til et annet innvilges av menighetsrådet i menigheten en ønsker å overføre sin stemmerett til (side 61). Kirkerådet vurderer det slik at den utviklingen som ble beskrevet av både Bakkevig I-utvalget og Bakkevig II-utvalget, har fortsatt i etterkant av utredningene. Spesielt i byene, der den geografiske avstanden mellom kirkene er liten, vil en del medlemmer engasjere seg i andre sokn enn der de bor. En slik mulighet vil også gi større anledning til å skape litt ulik profil i de forskjellige menighetene, og dermed gi større muligheter for at flere kan føle seg hjemme. En slik differensiering er det bl.a. lagt opp til gjennom gudstjenestereformen.

Kirkerådet foreslår derfor å utvide muligheten til å engasjere seg i et annet sokn enn der man bor, både ved at det legges mindre vekt på det tidsavgrensede ved ordningen og at overføringen ikke gjelder kun stemmerett, men at det gis anledning til å overføre hele medlemskapet fra det geografiske soknet til et annet sokn. Det betyr at man vil ha rett til å få utført kirkelige handlinger, har stemmerett og er valgbar i det soknet man er overført til. Den som ønsker å overføres til et annet sokn må søke om dette spesielt, men når overføringen har skjedd foreslås det ingen tidsbegrensning.

Det å slutte seg til en valgmenighet er også en type soknebåndsløsning. Det betyr på tilsvarende måte å løse sin medlemstilhørighet til det geografiske soknet. Kirkerådet foreslår derfor en tilsvarende søknadsprosedyre ved overgang til en valgmenighet som til en annen soknemenighet.

Dersom man senere vil tilbakeføre medlemskapet til det soknet man bor, f.eks. i forbindelse med flytting, vil det være nok å gi beskjed til lokal behandlingsansvarlig for medlemsregisteret.

Etter dagens regler er det biskopen som, etter søknad fra vedkommende menighetsråd, gir samtykke til overføringen av stemmerett. Kirkerådet foreslår å forenkle saksbehandlingen av søknader med å overføre medlemskap ved å legge myndigheten til å innvilge slik søknad til menighetsrådet i menigheten der en ønsker å overføre medlemskapet til, i tråd med Bakkevig II-utvalgets forslag. Kirkerådet legger til grunn at en slik avgjørelse vil regnes som et enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2, da den gjelder en eller flere bestemte personers rettigheter og plikter. Av pedagogiske hensyn, foreslår Kirkerådet å presisere dette i bestemmelsen.

Kirkerådet foreslår samtidig at det fastsettes at biskopen, som tidligere hadde myndigheten til å gi slikt samtykke, skal være klageinstans.

Dagens formulering er knyttet til stemmerett og valg og er derfor plassert i § 4 i nåværende kirkelov, som omhandler dette. Ettersom det her er snakk om mer overgripende forhold som omfatter den enkeltes medlemsstatus, foreslås en ny bestemmelse plassert i § 13 om medlemskap.

Kirkerådet foreslår etter dette følgende ordlyd i § 13 annet ledd:

Vedkommende menighetsråd kan etter søknad fra et medlem samtykke i at dette får sitt medlemskap overført til et annet sokn enn det vedkommende er

bosatt i eller til en valgmenighet. Slik avgjørelse regnes som et enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2 med biskopen som klageinstans.

2.6.3 Forventninger fra og til kirkens medlemmer

Kirkerådet har også funnet det tjenlig å beskrive hva man kan forvente å motta som følge av medlemskapet og hvilke forventninger kirken har til sine medlemmer.

Det må innledningsvis understrekes at hverken det man forventes å motta eller yte på noen måte rokker ved medlemsstatusen som sådan. Alle døpte har lik status som fullverdige medlemmer. Det kan likevel være tjenlig å beskrive de samfunnsmessige forhold man bringes inn i som medlem.

På den ene siden kan medlemmer motta tjenester i den menigheten de tilhører, dvs delta i et regelmessig gudstjenesteliv og få utført kirkelige handlinger, motta kirkelig opplæring og sjelesorg. Menighetens prester er gjennom tjenesteordningen forpliktet til å utføre disse tjenestene, selv om de neppe kan regnes som rettigheter i juridisk forstand for det enkelte menighetsmedlem. I noen tilfeller kan det likevel oppstå situasjoner der prester og/eller andre menighetstilsatte av samvittighetsgrunner vil nekte å utføre en kirkelig tjeneste. Det er da viktig å understreke at dette ikke skal ramme den enkelte. Kirkens organer skal være slik organisert at alle kan motta de tjenester de ønsker, såfremt man ikke utvetydig har satt seg utover kristen lære og liv. Alle medlemmer skal også være omfattet av de planer (for trosopplæring, diakoni, kirkemusikk, kultur etc.) som menighetsrådet har vedtatt. Menighetens ansatte, og i særlig grad de som er i vigslet stilling, har gjennom tjenesteordning og instruks ansvar for å gjennomføre disse planene på beste måte.

Den norske kirke har på den annen side et ønske, som ligger nær en forventning, om at alle dens døpte medlemmer skal søke næring til sitt trosliv og bidra til fellesskapet ved å møte til gudstjeneste og delta i nattverden, at de selv skal døpe barna sine og oppdra dem til et liv i kristen tro og at de bruker kirkens ritualer ved ekteskap og begravelse. Noen av disse forventningene er fortsatt eksplisitt uttrykt; det gjelder spesielt den om å døpe sine barn og gi dem trosopplæring. Inntil 2012 var forpliktelsen til å døpe sine barn nedfelt i Grunnloven, selv om den de siste generasjoner kun har hatt en symbolsk betydning. I dag finnes forpliktelsen i Alminnelige bestemmelser for dåp. Kirkerådet mener det er naturlig at forventningen om å døpe sine barn også er nevnt i kirkeordningen.

Alle medlemmer har dessuten stemmerett ved kirkelige valg og er valgbare til kirkelige råd, utvalg og ombud. I dette ligger også en forventning om å delta i det kirkelige demokrati, blant annet plikten til å ta imot valg, på linje med den tilsvarende forventningen i samfunnet for øvrig.

Kirkerådet foreslår slikordlyd i § 13 tredje og fjerde ledd:

Medlemmer av Den norske kirke blir betjent av kirkens prester og ansatte i det soknet der de bor og får likeledes tilbud om kirkens tjenester i gudstjenester og kirkelige handlinger i tråd med de liturgiske ordninger Kirkemøtet har fastsatt.

Den norske kirkes oppdrag hviler på at dens medlemmer søker det gudstjenestelige fellesskap, bringer sine barn til dåp og følger dem opp gjennom trosopplæring og også på annen måte deltar i kirkens liv.

2.7 Stemmerett og valg – utkastet til § 14

Kirkeloven § 4 lyder i dag som følger:

«Hvert medlem av Den norske kirke som bor i soknet og som senest i det år det stemmes vil ha fylt 15 år, har kirkelig stemmerett.

I særlige tilfelle kan biskopen etter søknad fra vedkommende menighetsråd samtykke i at en person for et begrenset tidsrom gis stemmerett i et annet sokn enn det vedkommende er bosatt i.

Ingen kan ha stemmerett i mer enn ett sokn.

Kirkelige valg holdes samtidig med, og i lokaler i umiddelbar nærhet av, valg til Stortinget eller fylkesting og kommunestyre.

Kirkemøtet gir regler om kirkelig manntall og om innføring i dette.»

Dagens kirkelov § 4 første ledd er foreslått videreført i den nye trossamfunnsloven § 11. Kirkemøtet ga tilslutning til en slik bestemmelse i trossamfunnsloven, men uttalte samtidig at:

«Bestemmelsen må etter Kirkemøtets vurdering ikke være til hinder for at kirkelige organer kan beslutte å overføre stemmeretten for enkeltmedlemmer fra et sokn til et annet, eller åpne for at utenlandsbosatte medlemmer får kirkelig stemmerett. Kirkemøtet mener derfor at det ikke bør lovfestes et krav om at medlemmet må være bosatt i soknet for å ha kirkelig stemmerett, men at det bør være et spørsmål som overlates til kirkelig regulering» (sak KM 10/18 punkt 3.2).

En konsekvens av kravet om at en må være bosatt i soknet, er at norske statsborgere som er medlemmer i Den norske kirke og bosatt i utlandet, ikke har kirkelig stemmerett. En eventuell endring av dette må avklare spørsmål om hvilket sokn og hvilket bispedømme en person som ikke er bosatt i Norge i så fall skal avgi stemme til. Det vil også være nødvendig å se på muligheten for å sikre at utenlandsbosatte medlemmer får en reell mulighet til å utøve stemmeretten. Etter Kirkerådets vurdering er det derfor for tidlig å gjøre endringer i kravet om bosted, men antar at dette vil være et spørsmål en vil kunne komme tilbake til på sikt.

På grunn av forslaget om å åpne for en viss fleksibilitet av soknebåndsløsning i avsnitt 2.1.1, foreslår Kirkerådet at bestemmelsen om «bor i» bør suppleres med «eller er registrert i soknet». Annet ledd i dagens kirkelov er ivarettatt gjennom bestemmelsen som åpner for soknebåndsløsning i kirkeordningen § 13.

Kirkerådet mener det er et viktig prinsipp at ingen skal ha stemmerett i mer enn ett sokn, og foreslår derfor å videreføre dette. For ordens skyld skal det likevel presiseres at det er forskjell på sokn og kategorialmenighet, også i denne sammenheng. Det innebærer at et medlem av en kategorialmenighet både vil ha stemmerett ved valg til

kategorialmenighetens menighetsråd og menighetsrådet i soknet vedkommende er bosatt i.

Det følger av forslaget til kirkeordning § 14 annet ledd at ingen kan ha stemmerett i mer enn ett sokn. Medlem av en kategorialmenighet vil imidlertid også ha stemmerett ved valg på kategorialmenighetens menighetsråd, og vil eventuelt også kunne ha stemmerett ved valg av representant til bispedømmeråd og Kirkemøtet fra den aktuelle kategorien (for eksempel døvemenighetenes representant til Oslo bispedømmeråd og Kirkemøtet eller sørsamisk representant til Nidaros bispedømmeråd og Kirkemøtet).

Kulturdepartementet har foreslått å videreføre dagens kirkelov § 4 fjerde ledd i den nye trossamfunnsloven § 11 annet ledd med noen språklige endringer. Dette anses derfor ivaretatt i trossamfunnsloven.

Kirkerådet foreslår å videreføre bestemmelsen om at Kirkemøtet gir regler om kirkelig manntall og om innføring i dette. Bestemmelsen må ses i sammenheng med at Kirkemøtet også gir nærmere bestemmelser om Den norske kirkes medlemsregister, da det er en nær forbindelse med medlemsregisteret og det manntallet som utarbeides til gjennomføring av kirkelige valg.

Kirkerådets forslag til ordlyd i § 14 blir da slik:

Hvert medlem av Den norske kirke som bor i eller er registrert i soknet og som senest i det år det stemmes vil ha fylt 15 år, har kirkelig stemmerett.

Ingen kan ha stemmerett i mer enn ett sokn.

Kirkemøtet gir regler om kirkelig manntall og om innføring i dette.

Kapittel 3 Virksomheten i soknet: Soknets organer og deres oppgavefordeling m.m.

3.1 Innledning

Dette kapitlet skal erstatte kapittel 2 i dagens kirkelov, altså §§ 5 til 16. Dagens § 15 om kommunens ansvar for å finansiere den virksomhet som finner sted i soknet, vil enten bli videreført i en ny, noe endret bestemmelse om det samme i den nye fellesloven – eller bli avløst av et statlig ansvar. Se om dette departementets høringsdokument til Kirkemøtet av 15. februar 2018 kapittel 4 samt i høringsnotatet av 25. september 2017 kapittel 9.6.5 til 9.6.7. Strukturen i kapittel 3 er som i lovens kapittel 2 – bortsett fra at forslaget til § 19 er en ny bestemmelse til erstatning for lovens § 8 annet ledd.

Kirkemøtets hjemmel til å vedta bestemmelser om de forhold som tas opp her, er det som ventes å bli lovens § 10 annet ledd, jf. § 9 tredje ledd. For valgregler vil hjemmelen være departementets lovutkast § 11.

Mange av de forhold som omtales i dette kapitlet av høringsnotatet, vil være en oppfølging av de føringer som ble lagt i veivalgsaken fra 2016.

Kirkemøtet har ønsket en klargjøring av forholdet mellom de to hovedorganene for soknet – dels ved å tydeliggjøre menighetsrådets virksomhetsansvar, dels ved å styrke menighetsrådets innflytelse gjennom oppgavefordelingen mellom de to organene. Kirkerådet vil i pkt. 3.6 gi en oversikt over alle Kirkerådets forslag knyttet til dette.

3.2 Soknets organer – utkastet til § 15

3.2.1 Oversikt over forslaget til bestemmelse

Kirkerådet viser først til at det er et behov for i denne fellesbestemmelsen om soknets organer å bygge denne noe ut sammenlignet med lovens § 5. Ny her er regulering av felles menighetsråd for flere sokn som fast ordning jf. utkastet til annet ledd. Nytt er også en *generell* bestemmelse om avtalebasert oppgaveoverlatelse mellom soknets organer.

Det er et spørsmål om hensiktsmessighet om sistnevnte tas inn i § 15 femte ledd slik som foreslått eller i samband med reguleringen av det enkelte organs oppgaver i henholdsvis §§ 20 og 25.

Kirkerådet har vurdert om det skal komme eksplisitt til uttrykk i § 15 at også menighetsmøtet er å anse som et organ for soknet, men har kommet til at det på samme måte som i dag, ikke er nødvendig. Se forslaget til §§ 21 og 22 omtalt i pkt. 3.9, der Kirkerådet anbefaler en videreføring av menighetsmøtets oppgaver.

3.2.2 Menighetsråd i hvert sokn

I forslaget til § 15 første ledd videreføres dagens § 5 første ledd første punktum:

I hvert sokn skal det være et menighetsråd.

Slik som i dag skal det ikke skal være adgang til å etablere menighetsråd for et distrikt eller en institusjon innenfor et sokn. Menighetsråd for døvemenigheter og andre kategorialmenigheter samt valgmenigheter er omtalt i samband med forslaget til § 9 siste og nest siste ledd.

3.2.3 Mulighet for en permanent ordning med felles menighetsråd for flere sokn

3.2.3.1 Innledning

Forslaget til § 15 annet ledd er særlig begrunnet med at det mange steder har vist seg så vellykket med en slik ordning innenfor rammen av forsøk, at det bør åpnes for en mer permanent adgang, som ikke trenger å begrunnes som forsøk – eller lede til soknesammenslåing.

3.2.3.2 Bakgrunn

Selv om Kirkerådet ikke nå foreslår at kirkeordningen skal definere kriteriene for sokneinndelingen, jf. pkt. 2.2.1 ovenfor, er det grunner til å legge bedre til rette for et formalisert samarbeid mellom flere sokn. Mange sokn er små og menighetsrådet kan oppleve en del oppgaver som for omfattende å stå alene med. Dessuten har det vist seg vanskelig å fylle plassene i et menighetsråd. For en del slike sokn kan det på lenger sikt bli aktuelt å slå seg sammen med ett eller flere nabosokn. Det er imidlertid mange steder en stor lokal oppslutning om den lokale kirke, og tilsvarende motstand mot slike sammenslåinger. Et alternativ til sammenslåing vil da kunne være formelt samarbeid på ulike plan.

Kirkerådet har etter 2004 tilrettelagt for *forsøksordninger* med felles menighetsråd for flere sokn. Det rettslige grunnlaget har vært kirkeloven § 5 fjerde ledd, jf. nedenfor i pkt. 3.2.8. Et viktig formål med slike forsøk har vært å se om det kan være ønskelig å slå sammen de involverte sokn.

Kirkemøtet fikk i 2017 en rapport om disse forsøkene. Denne rapporten bygde både på statistiske tall og på en spørreundersøkelse Kirkerådet gjennomførte høsten 2016 blant de menighetene som i forutgående valgperiode hadde hatt slike forsøk. Det fremgår i rapporten at i perioden fra 2004 og frem til desember 2016 hadde 153 sokn gjennomført forsøk under denne ordningen, fordelt på 65 prosjekter. Ut fra rapporten er det rom for å si at forsøksordningen har vært meget vellykket som en *utprøvningsfase* i områder der soknesammenslåinger har vært vurdert. Over halvparten (25 av 44 prosjekt; 57 prosent) av forsøkene som ble startet opp i 2009 eller tidligere, endte med soknesammenslåing. Noen steder har derimot erfaringene vist at rådssammenslåing ikke er veien å gå, og uheldige soknesammenslåinger har slik blitt unngått.

Forsøksordningen har også avdekket at en ordning med felles menighetsråd for flere sokn kan være et tjenlig unntak fra den ordinære lovpålagte rådsstrukturen – altså ut over en forsøksperiode og uten at målet skal være en senere soknesammenslåing. Dette gjelder særlig der det felles menighetsrådet har omfattet et helt fellesrådsområde. Om lag halvparten av de rådene som har deltatt i forsøket, har

således fortsatt ordningen med felles menighetsråd, formelt sett da fremdeles som et forsøk. Flere av disse rådene har bedt om at den nye kirkeordningen åpner for muligheten for permanente felles menighetsråd for flere sokn.

3.2.3.3 Kirkerådets vurderinger og forslag

Spørsmålet om felles menighetsråd for flere sokn ble ikke berørt i høringen om veivalg for en fremtidig kirke i 2015. I lys av erfaringene som er høstet under forsøksordningen omtalt ovenfor, mener Kirkerådet det er grunnlag for å etablere en adgang for sokn til å inngå et formelt samarbeid på mer varig basis i form av å danne et felles menighetsråd for flere sokn innenfor en kommune. Av hensyn til det arbeidsgiveransvar som foreslås videreført for kirkelig fellesråd på kommunenivå samt en videreført kommunal finansiering, foreslås at de aktuelle menigheter må være innenfor samme kommune.

Forsøkene har fokusert mye på små sokn, men det kan også tenkes at større sokn vil ønske å inngå denne type samarbeid. På en rekke områder står menighetsrådene også i dag fritt til å etablere samarbeidsordninger. Mange steder er det for eksempel etablert felles utvalg, slik som innen diakoni og trosopplæring. En rekke steder og ikke bare for mindre sokn foregår således den menighetsrettede virksomheten i større eller mindre grad på tvers av soknegrensene. Det gir seg ofte det utslag at de tilsatte har et felles ansvar for flere menigheter og en del steder også er samlokaliserte. Kirkerådet vil ikke se bort fra at den samhandling som finner sted mellom prestetjenesten og de som er tilsatt av soknet (normalt ved kirkelig fellesråd), kan ha potensiale til å fungere mer effektivt og samlende med et felles menighetsråd. Se pkt. 7.5 nedenfor om felles arbeidsledelse.

Kirkerådet foreslår derfor at det etableres en adgang til å etablere felles menighetsråd, men slik at det inngår et krav om godkjenning for slike ordninger – primært for å sikre at de berørte parter har blitt hørt, og at menighetsrådene har gjennomtenkt hvordan ordningen praktisk skal gjennomføres, slik som sammensetningen av det felles råd, forvaltning av kirkelige fond, oppgjør ved eventuell reversering osv.

Kirkerådet er usikker på om en adgang til permanent organisering med felles menighetsråd for flere sokn bør begrenses til de tilfeller der alle sokn i et fellesråd inngår. Det er særlig fra forsøk med denne typen organisering at det har blitt etterspurt en mulighet for en permanent ordning. En slik ordning gjør det mulig å legge fellesrådsfunksjonene til menighetsrådet slik som i ettsoknskommunene, samtidig som man sikrer at alle soknene er representert i det felles rådet. En ordning som forutsetter deltakelse fra alle sokn i fellesrådet, vil begrense ordningen til kun å være aktuell for de mindre fellesrådene. Kirkerådet foreslår derfor at ordningen også kan gjelde der bare enkelte sokn i et fellesrådsområde deltar. Kirkerådet ser at den sistnevnte typen forsøk kan skape noen utfordringer med tanke på fellesråds sammensetning. Som et utgangspunkt vil et slikt felles menighetsråd få representasjon i fellesrådet tilsvarende ett sokn, jf. forslaget til ny § 23 om fellesrådets sammensetning, omtalt i pkt. 3.10 nedenfor. I de pågående forsøkene av denne typen har det vært vanlig å legge til grunn at hvert sokn beholder sin representasjon i fellesrådet selv om det blir etablert et felles menighetsråd. Forslaget

til § 15 annet ledd innebærer at ordningen skal gjennomføres etter nærmere bestemmelser fastsatt av Kirkemøtet. Det er altså mulig å sikre at hvert sokn beholder sin fellesrådsrepresentasjon. Samtidig vil en slik bestemmelse kunne være til hinder for hensiktsmessige soknesammenslåinger.

Det bør være Kirkemøtet eller eventuelt Kirkerådet som fastsetter de nærmere bestemmelser om fremgangsmåte, hva en søknad skal inneholde av begrunnelser og dokumentasjon m.m. Kirkerådet foreslår at Kirkemøtet gjør dette, men slik at oppgaven eventuelt kan overlates til Kirkerådet etter en nærmere vurdering av Kirkemøtet.

Derimot kan godkjenningsmyndigheten legges til bispedømmerådet, da dette gir best sammenheng med forslaget i § 9 om kirkelig inndeling.

De aktuelle menigheter vil stå fritt til å reversere ordningen og gå tilbake til hovedordningen med hvert sitt råd. Ventelig vil også enkelte sokn bli slått sammen etter noe tid med et felles menighetsråd.

Et felles menighetsråd vil i rettslig forstand bli å regne som ett menighetsråd og vil således ha den myndighet som omtales i pkt. 3.7 om daglig leder av menighetsrådets virksomhet, jf. utkastet til § 19.

Kirkerådet foreslår at § 15 annet ledd gis slik ordlyd:

Menighetsråd innenfor en og samme kommune kan med bispedømmerådets godkjenning etablere et felles menighetsråd etter nærmere bestemmelser fastsatt av Kirkemøtet.

3.2.4 Kirkelig fellesråd skal beholdes som fellesorgan i kommuner med mer enn ett sokn

Videreføringen av kirkelig fellesråd som en obligatorisk ordning i kommuner med mer enn ett sokn er *forutsatt* flere steder i veivalgsaken, herunder i vedtakets pkt. 2 ved innledningen. Det samme fremgår *uttrykkelig* to steder i vedtaket:

Vedtakspkt. 1 c):

«Ordningen med to organer for soknet skal videreføres.»

Vedtakspkt. 2 c):

«Ordningen med fellesorgan for soknene videreføres på kommunenivå (...)»

Videreføringen av kirkelig fellesråd som et fellesorgan for soknene i kommunen, må særlig ses i sammenheng med at Kirkemøtet har ønsket fortsatt todelt finansiering og kirkelig gravferdsforvaltning. Samtidig har Kirkemøtet ønsket en videreføring av ordningen med to arbeidsgivere for dem som har sitt arbeid i soknet. Og for soknet som arbeidsgiver har Kirkemøtet ønsket å videreføre ordningen med at det er kirkelig fellesråd som ivaretar arbeidsgiveransvaret for dem som lønnes over fellesrådets budsjett. I dette vil ligge tilsettingsmyndighet og de fleste andre arbeidsgiverfunksjoner – herunder arbeidsgivers styringsrett.

I forslaget til § 15 tredje ledd videreføres kirkeloven § 5 første ledd annet punktum tilnærmet uendret, bare ved at «i tillegg» tas ut:

I kommuner med flere sokn skal det være et kirkelig fellesråd.

3.2.5 Hovedbestemmelsen om at det i utgangspunktet er menighetsrådet som opptrer på vegne av soknet – ettsoknskommuner

3.2.5.1 Gjeldende rett og lovutkastet § 9 tredje ledd

Kirkeloven § 5 annet ledd lyder slik:

«Menighetsrådet treffer avgjørelser og opptrer på vegne av soknet når det ikke er fastsatt i eller i medhold av lov at myndigheten er lagt til kirkelig fellesråd eller annet organ. I kommuner med bare ett sokn utøver menighetsrådet de funksjoner som ellers ligger til kirkelig fellesråd. Departementet avgjør i tvilstilfelle hvilket organ som treffer avgjørelse og opptrer på vegne av soknet.»

Lovproposisjonen presiserte at det kreves *uttrykkelig* hjemmel for at et annet organ for soknet enn menighetsrådet skal representere soknet:

«Departementet har i lovforslaget § 5 presisert at det er menighetsrådet som representerer soknet, og at menighetsrådets generelle kompetanse derfor bare kan begrenses ved *uttrykkelig* bestemmelse i lov eller med hjemmel i lov. Den myndighet som i lovforslaget § 14 er tillagt fellesrådet, er derved en begrensning av menighetsrådets generelle kompetanse.

(...)

Annet ledd første punktum slår fast at det er menighetsrådet som treffer avgjørelser og opptrer på vegne av soknet, dersom ikke annet er *uttrykkelig* bestemt i lov eller i medhold av lov» (Ot. prp. nr. 64 (1994–95) henholdsvis side 22 og 52; kursivert her).

Dette kravet til uttrykkelig hjemmel utgjør en viktig presisering, fordi det vil være et viktig tolkningsmoment der det er tvil. Et eksempel på dette omtales i samband med kapittel 4 om kirkebygg, jf. der pkt. 4.5.2.

Det er med grunnlag i nevnte bestemmelse i loven at menighetsrådets myndighet gjerne blir omtalt som negativt avgrenset, mens myndigheten til kirkelig fellesråd og menighetsmøtet er positivt avgrenset.

Departementet har foreslått slik ordlyd i trossamfunnsloven § 9 tredje ledd:

«...menighetsrådet [opptrer] på vegne av soknet, når det ikke er fastsatt i medhold av § 10 annet ledd at myndigheten er lagt til et annet organ.»

Selv om «treffer avgjørelser» ikke lenger er med, innebærer forslaget fra departementet en videreføring av kirkeloven § 5 annet ledd første punktum.

3.2.5.2 Kirkerådets vurderinger og forslag

Kirkerådet foreslår at ovennevnte krav til uttrykkelig hjemmel kommer til uttrykk i selve kirkeordningen, ikke bare i motivene. Som nevnt rett ovenfor vil dette være et viktig tolkningsmoment der det eventuelt oppstår tvil om myndighetsfordelingen.

Kirkerådet mener den ventede lovbestemmelsen bør gjentas og presiseres i kirkeordningen med følgende formulering:

Menighetsrådet treffer avgjørelser og opptre på vegne av soknet når det ikke uttrykkelig er fastsatt i eller i medhold av kirkeordningen at myndigheten er lagt til kirkelig fellesråd, menighetsmøtet eller annet organ.

Et organ kan opptre på vegne av soknet både ved å treffe avgjørelse *eller* på annen måte. Å *opptre på vegne av* er altså et mer omfattende uttrykk som herunder fanger opp å treffe avgjørelse. Det er særlig ved spørsmål om det foreligger avgjørelse i forvaltningslovens forstand, at det kan være behov for presiseringer av *hva* det er tale om. Dette er særlig aktuelt på gravferdsfeltet. Det har imidlertid ingen betydning for *myndighetsfordelingen* om det her tas med begge deler; det er gjort mest for å vise at dagens ordning videreføres.

Et *annet organ* er tatt med av tre grunner. *For det første* kan det tenkes at et organ på prostnivå – som da antakelig ikke gis *betegnelsen* kirkelig fellesråd – på lenge sikt er være bedre egnet som fellesorgan for soknene enn kommunen. Som kjent har tanken om et «prostiråd» eller «kirkestyre» jevnlig vært fremme i debatten om fremtidens kirkelige organisering.

For det annet legger Kirkerådet til grunn at lovutkastet gir hjemmel til at et organ for det nasjonale rettssubjektet *også* kan representere soknet – altså være et organ for soknet. Det ligger ikke uttalt noen begrensning i lovutkastet at «et annet organ» for soknet enn menighetsrådet *bare* skal være et fellesorgan *for soknene* i et nærmere definert område, for eksempel kommunen eller prostiet. I høringsdokumentet side 93 står det riktig nok «et slikt felleskirkelig organ for soknene», men dette trenger ikke bety at det felleskirkelige organet for soknene *bare* kan representere soknene i et bestemt område. Kirkerådet mener det også kan bety at fellesorganet *samtidig* har oppgaver for det nasjonale rettssubjektet. I prinsippet ville en slik ordning ikke være annerledes enn at kirkelig fellesråd representerer flere rettssubjekt, alle soknene i kommunen. Kirkerådet mener det kan gi en ønskelig fleksibilitet at det er åpnet for en slik løsning. For eksempel kan det tenkes å være en aktuell problemstilling vedrørende kirkebygg eller arbeidsgivermyndighet. Hvis finansieringsordningen på lengre sikt blir statlig også for soknets virksomhet, kan det tenkes – i alle fall i noen bispedømmer – at det ville være ønskelig at *enkelte* av de funksjoner som ligger i samlebegrepet «forvaltning av kirkene», for eksempel det vernemessige koordineringsarbeidet, legges til bispedømmerådet eller et fagutvalg oppnevnt av dette. Hvis dette ikke bare skal kunne gjøres ved avtale mellom soknet og det nasjonale rettssubjektet, er det ønskelig å synliggjøre en slik adgang.

For det tredje har det det blitt reist spørsmål om enkelte sokn med kirker av spesiell karakter, har særlige behov for et eget styringsorgan *knyttet til kirken som sådan*. Også dette vil da bli et organ for soknet som eier av kirkebygget. Men også der kirken

har en *annen* eier enn soknet – for eksempel staten eller Fortidsminneforeningen – vil det etter kirkeloven være et organ *for soknet* som utøver myndighet på vegne av eier. Grunnen til dette er at kirken uansett er i bruk som kirke *for* Den norske kirke – med de rettslige konsekvenser dette får. Hjemmelen i lovens § 18 første ledd er her primært gitt for å kunne åpne for alternativer til at det er kirkelig fellesråd som forvalter en slik kirke, jf. lovproposisjonen om kirker «i privat eie som ikke brukes som fast gudstjenestekirke i soknet» (Ot. prp. nr. 64 (1994–95) side 57). Se pkt. 4.4.2 om dette. Se også teksten inntatt som pkt. V.3 om særskilte styringsorgan for enkelte kirker, slik som Oslo domkirke.

Det har av og til blitt reist spørsmål om *hvilket eller hvilke sokn* som blir forpliktet der kirkelig fellesråd i dag utøver myndighet i henhold til kompetansetildelingene i kirkeloven. Er det alle sokn, eller bare det som umiddelbart fremstår som direkte berørt? Flertallet i stortingskomiteen som behandlet loven i 1996, uttalte at «det må gå klarere fram hvorvidt fellesrådet bare forplikter den berørte menighet eller kommunens menigheter i fellesskap» (Innst. O. nr. 46 (1995–96) side 23). Komiteen ga imidlertid ikke selv noen avklaring. Som *Torbjørn Backer Hjorthaug* skriver må svaret «da bero på en tolkning av den enkelte bestemmelsen» («Kommentar til kirkeloven» i *Norsk lovkommentar, Gyldendal Rettsdata* note 28).

Kirkerådet antar at på kirkebyggfeltet i lovens kapittel 3 er det kun det enkelte sokn som bindes. Når kirkelig fellesråd derimot utøver arbeidsgivermyndighet i medhold av kirkeloven § 14 tredje ledd, legger Kirkerådet til grunn at alle sokn i kommunen forpliktes – der ikke annet fremgår. Det vil i så måte neppe være tilstrekkelig at en stilling har særskilt tjenestested eller arbeidsområde innenfor ett eller et utvalg av sokn i kommunen. Loven selv bygger i alle fall på den mulighet at flere eller alle sokn forpliktes, jf. siste punktum i § 14 tredje ledd, der det heter «soknene (...) som arbeidsgiver».

Kirkerådet mener dette er et spørsmål som ikke er egnet til å bli regulert i denne oversiktsparagrafen, men at det i samband med fremlegget for Kirkemøtet kan utdypes noe mer i tilknytning til de enkelte bestemmelser der kirkelig fellesråd tildeles myndighet. Relevant for problemstillingen er også det som tas opp i pkt. 3.2.6.2 rett nedenfor om oppgaveoverlatelse ved avtale mellom menighetsråd og kirkelig fellesråd.

Forslaget til fjerde ledd *annet punktum* er en videreføring av dagens lovbestemmelse. At det ikke er et kirkelig fellesråd i kommuner med bare ett sokn, ville blitt lagt til grunn uten en uttrykkelig bestemmelse.

Den myndighet departementet har til i tvilstilfeller å avgjøre hvilket organ som treffer avgjørelse og opptrer på vegne av soknet, foreslås overført til Kirkerådet. Her slår hensynet til enhetlig regeltolkning inn, og Kirkemøtet egner seg dårlig på grunn av dets møtehyppighet. Skal Kirkerådets avgjørelse være bindende for soknets organer, forutsettes en formell henvendelse. Kirkerådet bør vurdere tiltak som kan gjøre terskelen lavere for å rette slike tolkningshenvendelser. Samme tolkningsspørsmål kan oppstå i samband med sammensetningen av menighetsrådet etter forslaget til § 16 annet ledd, og det tas inn her.

Lovproposisjonen til kirkeloven omtalte signaturrett med tilhørende legitimasjonsvirkninger. Siden Kirkerådet mener dette også med forslaget her vil være uttrykk for gjeldene rett, hitsettes:

«Det organ som i en sak har myndighet til å treffe avgjørelse på vegne av soknet, representerer soknet utad og forplikter soknet med sin underskrift. Menighetsrådet eller kirkelig fellesråd kan gi medlemmer av vedkommende råd, kirkelig tilsatte og valgte ombud rett til på saklig begrensede områder å forplikte soknet alene eller i fellesskap. Daglig leder av menighetsråd eller fellesråd representerer soknet innenfor sitt virkeområde» (Ot. prp. nr. 64 (1994–95) side 52).

Kirkerådet foreslår etter dette slikt samlet utkast til fjerde ledd i § 15:

Menighetsrådet treffer avgjørelser og opptre på vegne av soknet når det ikke uttrykkelig er fastsatt i eller i medhold av kirkeordningen at myndigheten er lagt til kirkelig fellesråd, menighetsmøtet eller annet organ. I kommuner med bare ett sokn utøver menighetsrådet de funksjoner som ellers ligger til kirkelig fellesråd. Kirkerådet avgjør i tvilstilfelle hvilket organ som treffer avgjørelse og opptre på vegne av soknet samt når den kommunale representanten skal tiltre menighetsrådet i henhold til § 16 annet ledd.

3.2.6 Oppgaveoverlatelse mellom soknets organer

3.2.6.1 Innledning med dagens rettstilstand

I veivalgsaken lyder vedtaks punkt 2 e) slik:

«Menighetsrådet og fellesrådet må ha anledning til å avtale at de kan overlate oppgaver til hverandre.»

Også i dag er det delvis slik adgang som foreslått, jf. kirkeloven § 14 siste ledd:

«Kirkelig fellesråd utfører for øvrig de oppgaver som *etter avtale* blir overlatt det av det enkelte menighetsråd.» Dette er ikke en delegasjonsadgang fra menighetsråd til kirkelig fellesråd – men en avtaleadgang som ble begrunnet slik:

«*Femte ledd* innebærer at fellesrådets oppgaver ikke er uttømmende definert i annet ledd. Da det er et sentralt mål å få funksjonsdyktige fellesråd med bred kompetanse og med en samordnings- og servicekapasitet som kan gi positive gevinster, må det legges til rette for at menighetsrådene kan overlate oppgaver til fellesrådet. Dette må i tilfelle skje ved avtale mellom fellesrådet og vedkommende menighetsråd» (Ot. prp. nr. 64 (1994–95) side 55).

Selv om bestemmelsen ikke gir menighetsrådet kontroll- og instruksjonsmyndighet, kan avtalen inneholde nærmere vilkår og begrensninger – herunder om opphørsgrunner.

Om oppgaveoverlatelse motsatte vei, fra kirkelig fellesråd til menighetsrådet, se *delegasjonsadgangen* i kirkeloven § 14 tredje ledd tredje punktum, som lyder slik:

«Kirkelig fellesråd kan bemyndige menighetsråd til å utøve tilsetting[s]myndighet og andre arbeidsgiverfunksjoner for stilling hvor dette ellers ville ligge til fellesrådet.»

Departementet begrunnet denne bestemmelsen slik:

«Etter at en har vunnet erfaringer med den nye loven, vil det senere kunne bli aktuelt å vurdere overføring av større selvstendig myndighet til det enkelte menighetsråd. Departementets forslag til myndighetsfordeling mellom menighetsråd og fellesråd er imidlertid ikke til hinder for at fellesrådet vil kunne delegere myndighet til det enkelte menighetsråd på visse områder, jf lovforslaget § 14 tredje ledd.

(...)

Departementet viser til at behovet for fleksibilitet med hensyn til ansvarsfordelingen mellom menighetsråd og fellesråd, må anses tilfredsstillende ivaretatt ved den delegasjonsmulighet som loven åpner for, jf lovforslaget § 14 tredje ledd.

(...)

Menighetsrådene bør imidlertid ha anledning til å delta i saksforberedelsen i forbindelse med tilsetting og ved fastsetting av instruksjer. Flere steder, særlig i større kommuner, vil det dessuten være naturlig at fellesrådet delegerer deler av sin arbeidsgivermyndighet, f.eks. tilsettingsmyndighet, til vedkommende menighetsråd.» (Ot. prp. nr. 64 (1994–95) henholdsvis side 22 og 55).

Det kan spørres om det i dag også er adgang for de to organene å *avtale* en slik oppgaveoverlatelse fra kirkelig fellesråd til menighetsrådet, være seg generelt – altså der kirkelig fellesråd er tildelt myndighet til å opptre på vegne av soknet – eller i alle fall på det område den rett ovennevnte bestemmelse i lovens § 14 omfatter. Ut fra en mer til det mindre-betraktning kunne en tenke seg at det var adgang til i alle fall sistnevnte. Siden kirkelig fellesråds myndighet er bestemt i lov og loven ikke selv uttrykkelig åpner for slike avtaler, bare en begrenset delegasjonsadgang, antar Kirkerådet allikevel at det ikke er rom for dette i dag.

På samme måte som en avtale, forutsetter en delegasjon nødvendigvis medvirkning fra det organ som overlater en oppgave eller myndighet til et annet organ. Kirkerådet har her og i resten av høringsnotatet lagt til grunn den mest vanlige form for delegasjon, der delegasjonen består i et *pliktelement* for den som får en oppgave eller myndighet overdratt til seg. Med andre ord kan delegasjonen innebære *en plikt eller et pålegg* om å utføre en oppgave eller utøve myndighet på overlaters vegne. Uten denne presiseringen ville skillet mellom avtale og delegasjon som grunnlag for oppgaveoverlatelse bli visket ut. Det ses altså bort fra de former for delegasjon som bygger på avtale. Se slik rett nedenfor i pkt. 3.2.6.2. I pkt. 3.5 er delegasjonsbegrepet noe nærmere omtalt i samband med forslaget til § 18 første ledd.

3.2.6.2 Det forventede lovgrunnlaget og betydningen av dette – Kirkerådets vurderinger

Med departementets lovforslag vil det være opp til Kirkemøtet å bestemme når det *ikke* er menighetsrådet som skal opptre på vegne av soknet, jf. lovutkastet § 9 tredje ledd sammenholdt med § 10 annet ledd. Uten nærmere bestemmelse fra Kirkemøtet er det altså menighetsrådet som opptrer på vegne av soknet.

Kirkerådet legger til grunn at lovforslaget § 10 annet ledd gir hjemmel for Kirkemøtet til generelt å vedta ordninger for følgende fem forhold (omtalt nedenfor i teksten som *pkt. 1, 2 osv.*):

1. Adgang for menighetsrådet til å *delegere* oppgaver til kirkelig fellesråd.
2. Adgang for menighetsrådet og kirkelig fellesråd til å inngå *avtale* om at menighetsrådet overlater oppgaver til kirkelig fellesråd.
3. Adgang for kirkelig fellesråd til å *delegere* til menighetsrådet å utføre oppgaver Kirkemøtet har plassert hos kirkelig fellesråd.
4. Adgang for kirkelig fellesråd og menighetsrådet til å inngå *avtale* om at de oppgaver Kirkemøtet har plassert hos kirkelig fellesråd, allikevel skal utføres av menighetsrådet.
5. Adgang for ulike menighetsråd til å inngå *avtale* om å overlate oppgaver seg imellom.

Under *pkt. 1 og 2* gir det seg selv at kirkelig fellesråd opptrer på vegne av det aktuelle sokn. En annen sak er at flere menighetsråd kan ønske å gjøre det samme.

Hvilke sokn *menighetsrådet* vil opptre på vegne av under *pkt. 3 og 4*, vil bero på hvilke sokn kirkelig fellesråd i utgangspunktet forplikter i det aktuelle spørsmålet. Det beror på hvorvidt kirkelig fellesråd der kirkeordningen har tildelt det myndighet, vil opptre kun på vegne av det enkelte berørte sokn eller alle sokn i kommunen. Se om dette spørsmålet ovenfor i *pkt. 3.2.5.2*. Er det kun det aktuelle sokn, blir *samme myndighet* overført til menighetsrådet. Er det samtlige sokn, kan kirkelig fellesråd overføre myndigheten sin til hvert enkelt menighetsråd. I prinsippet, men noe mindre praktisk, kan *ett* menighetsråd få samme myndighet som kirkelig fellesråd i utgangspunktet utøver for alle sokn.

Ovennevnte sikter med «oppgaver» til myndighet som kirkeordningen omtaler. Der Kirkemøtet *ikke* har truffet bestemmelse om å plassere myndighet i et annet organ for soknet enn menighetsrådet og vi befinner oss innenfor området til *soknets private autonomi*, trenger ikke menighetsrådet å *gis* myndighet til å inngå avtaler med andre menighetsråd.

Hvordan soknet velger å drive sin virksomhet, blir det opp til soknet ved menighetsrådet å vurdere. Det er soknets status som eget rettssubjekt som er grunnlaget for denne myndigheten. Dette vil komme til uttrykk i loven, jf. lovutkastet § 9 annet ledd. Antakelig ville soknet hatt slik status som eget rettssubjekt også uten en lovbestemmelse som uttrykker det, jf. slik departementets høringsnotat av 25. september 2017 side 78.

Kirkemøtets vedtak nevnt ovenfor i *pkt. 3.2.6.1* vil omfatte *pkt. 2 og 4* i oversikten og kan komme til uttrykk i en slik bestemmelse som lyder:

Soknets organer kan ved avtale overlate oppgaver til hverandre.

En slik ordlyd vil også omfatte oppgaveoverlatelse mellom soknets organer innenfor området for soknets private autonomi – altså ikke bare de oppgaver kirkeordningen uttrykkelig omtaler, jf. rett ovenfor. Dette vil soknet ved menighetsrådet ha myndighet til *uten* at kirkeordningen eksplisitt bestemmer det.

Til *pkt. 4* kan tilføyes et særlig spørsmål om hvorvidt det skal etableres en særlig ordning med en form for *obligatorisk* avtale mellom menighetsrådet og kirkelig fellesråd i de tilfeller der *menighetsrådet ønsker* å overta enkelte oppgaver, for eksempel utvalgte arbeidsgiverfunksjoner. Kirkerådet antar at nevnte eksempel særlig kan være aktuelt i menigheter der menighetsrådet fra før har tilsatt eget personell. En slik eventuell ordning ville bestå i at kirkelig fellesråd *plikter å medvirke til* en slik løsning med menighetsrådet. Det vil være bindende for kirkelig fellesråd dersom Kirkemøtet legger inn en slik forutsetning i en merknad. Men det ville være pedagogisk ønskelig med en uttrykkelig presisering i det aktuelle paragrafledd, som for eksempel kunne lyde slik:

Soknets organer kan ved avtale overlate oppgaver til hverandre. Kirkelig fellesråd plikter å medvirke til slik oppgaveoverlatelse til menighetsrådet som menighetsrådet har tatt initiativ til.

Kirkerådet vil foreløpig se høringen an før dette eventuelt foreslås. Dersom det regelfestes, vil presiseringen av kirkelig fellesråds forpliktelse kunne ses som en styrking av menighetsrådet. Den ville da høre inn under oversikten i pkt. 3.6.2, jf. der målsetting I.

Ordlyden *soknets organer kan ved avtale overlate oppgaver til hverandre* vil med sin generelle utforming også omfatte *pkt. 5* – altså at ulike menighetsråd overlater oppgaver til hverandre. Dette vil også gjelde innenfor de områder der deres oppgaver er regulert i kirkeordningen. Kirkerådet ser ikke bort fra at det kan være et visst behov for dette, slik at det foreslås at det blir adgang til det.

Det gjenstår å ta stilling til *pkt. 1 og 3*.

Kirkerådet mener det *ikke* bør gis adgang som nevnt i *pkt. 3*. Grunnen er at det har vist seg at den tyveårige hjemmel i kirkeloven § 14 tredje ledd tredje punktum knapt har blitt tatt i bruk – motsatt av hva forarbeidene la opp til, jf. pkt. 3.2.6.1 ovenfor. Ventelig vil dette ikke endre seg om kirkeordningen nå viderefører bestemmelsen. Et eventuelt behov for oppgaveoverlatelse vil her uansett være dekket gjennom en avtaleordning, jf. *pkt. 4*. Sammenliknet med i dag innebærer sistnevnte som vist i pkt. 3.2.6.1 en utvidet adgang til oppgaveoverlatelse. Dette vil i tilstrekkelig grad gi den ønskede økte fleksibilitet.

Kirkerådet er mer i tvil om det kan være ønskelig med en ordning som nevnt i *pkt. 1*.

I en ny kirkeordning der kirkelig fellesråd enda tydeligere uttalt enn i dag skal være et støtteorgan for menighetsrådet, er det antakelig få betenkeligheter knyttet til å åpne for en slik adgang. Selv om det neppe vil være et stort behov ut over en avtaleordning, jf. *pkt. 2*, kan det tenkes situasjoner der det kan være ønskelig. Et eksempel kan være der flere menighetsråd hver for seg har behov for innhenting av opplysninger til bruk

i sin virksomhet. Istedenfor hver for seg å måtte tilveiebringe disse, kunne menighetsrådene *pålegge kirkelig fellesråd* å utføre denne oppgaven for seg.

En ordning som i *pkt. 1* vil ikke være omfattet av ordlyden nevnt ovenfor. Kirkerådet avventer med å foreslå en slik delegasjonsordning, men især menighetsråd og kirkelig fellesråd oppfordres til i høringen å beskrive et eventuelt behov.

Kirkerådet antar at det ikke er aktuelt for *menighetsmøtet* å overlate sine begrensede oppgaver til andre organer for soknet. Dette kan klargjøres i motivene til kirkeordningen.

Spørsmålet om overlatelse av oppgaver mellom soknets organer på den ene siden og organer for det nasjonale rettssubjektet på den annen foreslås lagt til bestemmelsene om de respektive organers oppgaver. For det nasjonale rettssubjektet legger Kirkerådet til grunn at det er tilstrekkelig at bispedømmerådet er omfattet av en slik ordning. Det vises til utkastene til henholdsvis §§ 20 femte ledd, 25 sjette ledd og § 35 tredje ledd 34 2. ledd. Se omtalen i respektive pkt. 3.8.5, 3.12.6 og 5.4.

Kirkerådet foreslår etter dette slik ordlyd i § 15 femte ledd:

Soknets organer kan ved avtale overlate oppgaver til hverandre.

3.2.7 Tilpasning av bestemmelsene om kirkelig fellesråd

I vedtaks punkt 2 c) andre setning i veivalgsaken bestemte Kirkemøtet at det «stimuleres til dannelse av interkommunale fellesråd der forholdene ligger til rette for det.»

Vedtaket må ses i sammenheng med kirke-loven § 5 tredje ledd:

«I prosti hvor ikke alle sokn hører til samme kommune, og i kommuner med særlig mange sokn, kan departementet foreta tilpasninger av bestemmelsene om kirkelig fellesråd» (kursivert her).

I lovproposisjonen skriver departementet at denne delen av bestemmelsen er ment å gi «adgang til i særlige tilfelle å kunne samtykke i at det etableres fellesråd som omfatter flere kommuner» (Ot. prp. nr. 64 (1994–95) side 52). Som lovens ordlyd viser er det en begrensning knyttet til at et slikt permanent samarbeid mellom flere kirkelige fellesråd, må være *innenfor ett og samme prosti og at dette prostiet har sokn i flere kommuner*. I lys av Kirkemøtets vedtak foreslår Kirkerådet å gi en mer generell åpning for det tilfelle at det også ellers ligger til rette for det. En slik bestemmelse vil gi økt fleksibilitet, og den kan supplere forsøkshjemmelen i § 15 syvende ledd. Kirkerådet antar at hjemmelen kan stimulere til alternative ordninger der det fremstår som ønskelig.

Godkjenningsmyndighet bør legges til et organ på nasjonalt nivå, siden denne type alternative ordninger kan være egnet til å kaste lys over spørsmål som er av betydning for arbeidet med fremtidig kirkeordning. Følgelig foreslås Kirkerådet som godkjenningsorgan. Kirkemøtet gir ved behov nærmere bestemmelser om ordningen.

Se etter dette utkastet til § 15 sjette ledd *første punktum*:

I prosti hvor ikke alle sokn hører til samme kommune og i andre tilfeller der det ligger til rette for det, kan Kirkerådet etter nærmere bestemmelser fastsatt av Kirkemøtet samtykke til etablering av kirkelig fellesråd som omfatter flere kommuner.

Som vist har nevnte bestemmelse i kirkeloven § 5 tredje ledd også en åpning for tilpasninger av bestemmelsene om kirkelig fellesråd i *kommuner med særlig mange sokn*. Nevnte lovproposisjon nevner samme sted som ovenfor nevnt at dette

«vil bli å være aktuelt i forbindelse med sammensetningen av fellesråd i kommuner med særlig mange sokn, hvor antallet medlemmer av fellesrådet (...) vil kunne bli uforholdsmessig høyt» etter normalordningen.

Kirkerådet ønsker også å videreføre denne åpningen for tilpasninger, men presiserer at det er nødvendig at hvert menighetsråd er representert i fellesrådet.

Også her foreslås Kirkerådet som godkjenningsmyndigheten, mest av samme grunn som ovenfor. Kirkemøtet gir også her nærmere bestemmelser om ordningen.

Utkastet til § 15 sjette ledd *annet punktum* blir da slik:

I kommuner med særlig mange sokn kan Kirkerådet etter nærmere bestemmelser fastsatt av Kirkemøtet også foreta andre tilpasninger av bestemmelsene om kirkelig fellesråd.

3.2.8 Videreføring av forsøkshjemmelen

Kirkerådets forslag til § 15 syvende ledd er i stor grad en videreføring av kirkeloven § 5 fjerde ledd.

I sin lovkommentar til kirkeloven skriver *Torbjørn Backer Hjorthaug* om § 5 fjerde ledd første punktum at:

«Bestemmelsen åpner for forsøk innenfor den lokale kirkeforvaltningen. Bestemmelsen er begrenset til å omfatte forsøk som gjelder organiseringen av soknets organer (menighetsrådet og kirkelig fellesråd), oppgavefordelingen mellom disse og sammensetningen av soknets organer. Formålet med bestemmelsen er primært å åpne for forsøk med samarbeid utover fellesrådsområdet og med avvik fra loven §§ 6 og 12 og §§ 9 og 14. Se for øvrig § 24 sjuende ledd. I praksis har bestemmelsen særlig gitt grunnlag for forsøk med ett menighetsråd for flere sokn» (*Hjorthaug, Thorbjørn «Kommentar til kirkeloven» i Norsk lovkommentar, Gyldendal Rettsdata note 30*).

Som det fremgår her, har det vært to hovedtyper forsøk basert på forsøkshjemmelen. Den ene hovedtypen har vært forsøk med interkommunale fellesråd. Rammen for denne typen forsøk foreslås ikke endret. Samtidig er det foreslått en noe mer generell åpning for permanent organisering med interkommunale fellesråd, jf. ovenfor i pkt. 3.2.7. Denne endringen kan påvirke hvilke forsøk som vil bli omsøkt.

Den andre hovedtypen av forsøk har vært forsøk med felles menighetsråd for flere sokn. Heller ikke når det gjelder denne typen forsøk, foreslås det en endring av rammen. Det må samtidig bemerkes at det i kirkeloven ikke har eksistert noen

hjemmel for en permanent organisering med felles menighetsråd for flere sokn. Det er grunn til å anta at den foreslåtte bestemmelsen i § 15 annet ledd om at flere menighetsråd etter godkjenning fra bispedømmerrådet kan danne ett felles menighetsråd, jf. ovenfor i pkt. 3.2.3, vil få påvirkning også på søknadene om forsøk. Selv om det i forslaget § 15 annet ledd er hjemlet en ordning med permanent felles menighetsråd for flere sokn, anses det som hensiktsmessig å videreføre muligheten også for å organisere felles menighetsråd for flere sokn som forsøk. Erfaringene fra arbeidet med interkommunale fellesråd viser at alle dagens permanente interkommunale fellesråd hjemlet i kirkeloven § 5 tredje ledd, først var gjennom en forsøksperiode hjemlet i § 5 fjerde ledd. Hjemmelen til forsøk anses også å ha en noe mer generell åpning for alternativ organisering enn det som er foreslått i § 15 annet ledd.

Godkjenningsmyndighet for forsøk etter kirkeloven § 5 fjerde ledd har vært departementet, men myndigheten for forsøk med felles menighetsråd for flere sokn innenfor samme kommune har siden 2014 vært delegert til Kirkerådet. Det foreslås nå at godkjenningsmyndigheten legges til Kirkerådet. Dette fordi det anses som hensiktsmessig at det blir en enhetlig praksis knyttet til denne typen forsøk over hele landet. Dette henger også sammen med at det foreslås at Kirkerådet kan gi nærmere retningslinjer for forsøk etter bestemmelsen. Kirkerådet legger imidlertid til grunn at siden det er foreslått at bispedømmerrådene skal være godkjenningsmyndighet for *permanent* organisering av felles menighetsråd for flere sokn, jf. pkt. 3.2.3.3, ligger det til rette for å delegere godkjenningsmyndighet til bispedømmerrådene for *forsøk* som ligger innenfor rammen av den form for organisering som er hjemlet i forslaget til § 15 annet ledd.

Kirkerådet foreslår etter dette slik ordlyd i § 15 syvende ledd:

For å fremme hensiktsmessige organisasjonsformer og en hensiktsmessig oppgavefordeling i og mellom soknene, kan Kirkerådet godkjenne forsøk som avviker fra kirkeordningens bestemmelser om organiseringen av soknets organer i kommuner med mer enn ett sokn, oppgavefordelingen mellom disse og deres sammensetning. Kirkerådet kan gi nærmere retningslinjer for forsøk etter denne bestemmelse.

3.2.9 Inndelingslovas anvendelse for kirkelig fellesråd

Kirkerådet foreslår at kirkeloven § 5 siste ledd videreføres uendret. Dette vil gi gode utgangspunkter for den praktiske og rettslige håndteringen av spørsmål som reiser seg i samband kommuneendringer.

Kirkerådet foreslår da slik ordlyd i § 15 åttende ledd:

Ved endringer i kommunegrenser eller sammenslåing av kommuner gjelder bestemmelsene i inndelingslova om økonomisk oppgjør i kapittel V og gjennomføring i kapittel VI tilsvarende for kirkelig fellesråd så langt det passer. Bispedømmerrådet utøver den myndighet som i inndelingslova er lagt til Fylkesmannen.

3.3 Menighetsrådets sammensetning m.m. – utkastet til § 16

3.3.1 Sammensetningen

Kirkeloven § 6 første og femte ledd lyder i dag slik:

«Menighetsrådet består av soknepresten og – etter menighetsmøtets bestemmelse – 4, 6, 8 eller 10 andre medlemmer som velges ved flertalls- eller forholdstallsvalg for 4 år etter regler fastsatt av Kirkemøtet. For de valgte medlemmer velges samtidig minst 5 varamedlemmer. Endring av tallet på de medlemmer som skal velges, må være vedtatt i menighetsmøte før valget kunngjøres.

(...)

Biskopen kan bestemme at en annen prest enn soknepresten skal være medlem av menighetsrådet. Biskopen bestemmer også hvordan prestene skal være varamedlemmer for hverandre.»

Kirkerådet mener at en slik sammensetning er hensiktsmessig. Det foreslås derfor ingen endringer i antallet medlemmer. Kirkerådet foreslår også å videreføre kravet om at det skal velges minst fem varamedlemmer, for å sikre at det er tilstrekkelig antall varamedlemmer som kan tre inn i rådet dersom medlemmer har gyldig forfall eller trer endelig ut av rådet i løpet av valgperioden. Kirkerådet foreslår imidlertid enkelte språklige endringer.

Kirkerådet foreslår på denne bakgrunn følgende ordlyd i ny § 16 første og femte ledd:

Menighetsrådet består av soknepresten og – etter menighetsmøtets bestemmelse – fire, seks, åtte eller ti andre medlemmer som velges ved flertalls- eller forholdsvalg for fire år etter regler fastsatt av Kirkemøtet. For de valgte medlemmer velges samtidig minst fem varamedlemmer. Endring av tallet på de medlemmer som skal velges, må være vedtatt i menighetsmøte før valget kunngjøres.

Biskopen kan bestemme at en annen prest enn soknepresten skal være medlem av menighetsrådet. Biskopen bestemmer også hvordan prestene skal være varamedlemmer for hverandre.

3.3.2 Sammensetning av menighetsråd i kommuner med bare ett sokn

Kirkeloven § 6 annet ledd lyder i dag som følger:

«I kommuner med bare ett sokn, velger kommunen et medlem og varamedlem til menighetsrådet som tiltrer rådet når dette behandler saker som i kommuner med flere sokn tilligger kirkelig fellesråd. Dette medlem kommer i tillegg til de som velges etter første ledd.»

Bestemmelsen må ses i sammenheng med kirkeloven § 12, som fastsetter at kirkelig fellesråd i dag skal ha et kommunalt oppnevnt medlem.

Kirkerådet antar at Kirkemøtet med hjemmel i trossamfunnsloven § 10 annet ledd ikke vil ha hjemmel til å pålegge kommunen å oppnevne et medlem med varamedlem

som tiltrer rådet i slike saker, se tilsvarende i avsnitt 3.10 vedrørende forslaget til kirkeordningen § 23. Kirkerådet legger likevel til grunn at det vil være hensiktsmessig å videreføre en mulighet for kommunen til å oppnevne slikt medlem. Det foreslås derfor å videreføre bestemmelsen, men med en presisering av at kommunen *kan* velge slikt medlem. Det videreføres at det kommunalt oppnevnte medlem kun tiltrer menighetsrådet når dette behandler saker som i kommuner med flere sokn ville ligget til kirkelig fellesråd, se forarbeidene til kirke-loven § 6 annet ledd i Ot.prp. nr. 64 (1994–1995) side 52–53. I tvilstilfelle avgjør Kirkerådet om en sak er av en slik karakter, jf. forslaget til kirkeordningen § 15 fjerde ledd siste punktum. Det er ikke til hinder for at menighetsrådet kan la dette medlem delta i behandlingen også av andre saker, men da uten stemmerett, se pkt. 3.3.4. Det kommunalt oppnevnte medlemmet må normalt være medlem av Den norske kirke, men biskopen kan dispensere fra kravet når det foreligger særlige grunner, se pkt. 8.2 og forslaget til kirkeordningen § 57.

På denne bakgrunn, foreslår Kirkerådet følgende ordlyd i § 16 annet ledd:

I kommuner med bare ett sokn, kan kommunen velge et medlem og varamedlem til menighetsrådet som tiltrer rådet når dette behandler saker som i kommuner med flere sokn tilligger kirkelig fellesråd. Dette medlem kommer i tillegg til de som velges etter første ledd.

3.3.3 Valgbarhet. Plikt til å ta imot valg og rett til fritak

Et viktig prinsipp ved norske offentlige valg er ombudsplikten. Kjernen i ombudsplikten går ut på at den som blir nominert på en valgliste, plikter å stille til valget og ta på seg vervet dersom vedkommende blir valgt. Ombudsplikten kan derfor sies å ha to sider, først en plikt til å stille til valg, etterfulgt av en plikt til å ta imot valget og fungere i vervet ut perioden dersom en blir valgt. Den første siden behandles først og fremst her, mens den andre siden av ombudsplikten er omtalt i pkt. 8.1.

For valg til Storting er ombudsplikten regulert i valgloven § 3-1, for valg til kommunestyre og fylkesting er denne regulert i valgloven § 3-3. Tilsvarende har vært fastsatt for Den norske kirke gjennom kirke-loven § 6 tredje og fjerde ledd, som i dag lyder som følger:

«Valgbar til menighetsråd og pliktig til å ta imot valg, er den som har rett til å stemme ved valget og som senest i det år det stemmes vil ha fylt 18 år.

Rett til å kreve seg fritatt for valg til menighetsråd har den som har fylt 65 år før valgperioden tar til, den som har gjort tjeneste som medlem av menighetsrådet de siste fire år og den som påberoper seg hindring som menighetsrådet godkjenner.»

Kirkemøtet vil etter forslaget til ny trossamfunnslov § 11 første ledd ha hjemmel til å fastsette bestemmelser om valgbarhet til kirkelige organer. I Kulturdepartementets høringsnotat 25. september 2017 uttalte departementet følgende:

«Dersom stemmeretten lovfestes, antar departementet at Kirkemøtet, i tillegg til den alminnelige hjemmelen i § 11, bør ha særskilt lovhjemmel for å fastsette

regler som begrenser valgbarhet og regulerer uttreden av kirkelige organer, jf. de gjeldende bestemmelsene i kirkeloven § 4 første ledd og § 7» (side 80).

Kirkerådet antar at «den alminnelige hjemmelen i § 11» er feilskrift og refererer til § 10 annet ledd, da den særskilte lovhjemmelen til å fastsette regler som begrenser valgbarhet og regulerer uttreden av kirkelige organer blir gitt i trossamfunnsloven § 11.

Kirkerådet legger til grunn at Kirkemøtet vil kunne fastsette bestemmelser som gir medlemmer av Den norske kirke en ombudsplikt, selv om plikten til å ta imot valg ikke er eksplisitt omtalt i departementets høringsnotat av 25. september 2017 eller høringsdokumentet av 15. februar 2018. For staten er utgangspunktet at myndighetenes inngrep overfor den enkelte må ha hjemmel i lov eller annet rettsgrunnlag. Dette kalles legalitetsprinsippet. Så lenge Den norske kirke har vært såpass omfattende lovregulert som under nåværende kirkelov, har dette også hatt betydning for plikten til å ta imot valg, som har vært regulert i dagens kirkelov § 6 tredje ledd.

Som en følge av forslaget til ny trossamfunnslov, vil Den norske kirke i større grad likebehandles med andre tros- og livssynssamfunn. Det innebærer at forholdet mellom Den norske kirkes og dens medlemmer vil ikke lenger ses på som en del av statens overhøyhet overfor den enkelte, men som et forhold mellom et trossamfunn og dets medlemmer, innenfor de rammene trossamfunnsloven setter. I forslaget til § 2 i den nye trossamfunnsloven er det fastsatt at «Tros- og livssynssamfunnene fastsetter selv vilkår for medlemskap og framgangsmåte for innmelding i samfunnet». Selv om det ikke sies direkte, vil et trossamfunn i kraft av sin religiøse autonomi kunne fastsette at en side av medlemskapet er at medlemmet har plikt til å ta imot valg. Dette vil også gjelde for Den norske kirke. I høringsnotatet er det videre sagt at «Den norske kirke vil dermed selv, på linje med andre tros- og livssynssamfunn og uten hjemmel i lov, kunne fastsette egne regler for medlemskap og barns tilhørighet til kirken» (side 167).

Kirkerådet legger derfor til grunn at Kirkemøtet i utgangspunktet selv og uten hjemmel i lov, vil kunne fastsette plikt til å ta imot valg som et vilkår for medlemskapet, slik det også er det i dag. Om dette ikke er tilfelle, må det antas at det følger av forslaget til trossamfunnslov §§ 10 annet ledd og 11 første ledd at Kirkemøtet kan gi slike bestemmelser, sammenlign med forskrift 19. februar 1988 nr. 159 om Den norske kirkes lærenemnd § 3.

Den andre siden av ombudsplikten, plikten til å ta del i kirkelige organer, er på den annen side eksplisitt omtalt i departementets høringsnotat: «Kirkemøtet vil med hjemmel i departementets forslag til § 10 kunne fastsette hvilke organer Den norske kirke skal ha, og også gi bestemmelser om *møteplikt* og stemmerett som avløser de gjeldende bestemmelsene i kirkeloven» (side 85; vår kursivering).

Kirkerådet mener at dagens regler om valgbarhet bør videreføres. Det innebærer at alle som har stemmerett ved valget og som vil ha fylt 18 år i valgåret, har stemmerett ved valg av menighetsrådet.

Når det gjelder plikten til å ta imot valg, mener Kirkerådet det er hensiktsmessig å følge utviklingen knyttet til plikten til å ta imot valg og retten til fritak som har skjedd ved alminnelige valg. I 2011 ble valgloven § 3-4 endret, jf. Prop. 64 L (2010–2011) og Innst. 286 L (2010–2011). Plikten til å ta imot valg til kommunestyre og fylkesting ble videreført, men retten til fritak ble utvidet til å gjelde «den som avgir skriftlig erklæring om at vedkommende ikke ønsker å stille til valg på den aktuelle valglisten».

Kirkerådet mener ombudsplikten er et uttrykk for et viktig prinsipp som også gjelder for Den norske kirke. Det at alle kirkens medlemmer har et ansvar for kirkens felleskap er et viktig prinsipp i det kirkelige demokrati, og ombudsplikten kan være med å motvirke problemer med rekruttering til kirkelige organer.

Kirkerådet foreslår derfor å videreføre ombudsplikten for valg til menighetsråd, men harmonisere fritaksgrunnene med valglovens fritaksgrunner i § 3-4. Tilsvarende bør gjelde for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet, se pkt. 5.1.

Med noen språklige endringer, blir Kirkerådets forslag til ordlyd for § 16 tredje og fjerde ledd slik:

Valgbar til menighetsråd og pliktig til å ta imot valg, er alle som har stemmerett ved valget og som vil ha fylt 18 år innen utgangen av valgåret, og som ikke er fritatt.

Rett til å kreve seg fritatt for valg til menighetsråd har den som avgir skriftlig erklæring om at vedkommende ikke ønsker å stille til valg på den aktuelle valglisten. Slik erklæring må settes frem innen den frist menighetsrådet setter, ellers tapes retten til å strykes fra listeforslaget. Den som unnlater å kreve seg fritatt fra å stå på liste, kan ikke nekte å motta valg.

3.3.4 Andre deltakere på menighetsrådsmøter

Kirkeloven § 6 siste ledd lyder i dag som følger:

«Biskopen og prosten har rett til å ta del i menighetsrådsmøte, men uten stemmerett. Det samme gjelder soknepresten dersom vedkommende ikke er medlem av rådet. Menighetsrådet kan innkalle andre til å ta del i forhandlingene, men uten stemmerett.»

Bestemmelsen bygger på lov 23. april 1953 nr. 1 om Den norske kirkes ordning (kirkeordningsloven) § 16, som igjen bygget på lov 3. desember 1920 nr. 4 om menighetsråd og menighetsmøter § 21.

Det er et spørsmål om «å ta del i menighetsrådsmøte, men uten stemmerett» også innebærer at vedkommende kun får møte- og talerett, eller om de også vil ha en forslagsrett. Forslagsrett er en rett til å kreve at et forslag blir satt under votering. En person som møter med talerett kan formulere og legge frem et forslag, men forslaget vil ikke bli tatt under formell votering hvis ikke minst ett av medlemmene vil ta det opp på egne vegne. Kirkerådet legger til grunn at siden bestemmelsen ikke eksplisitt gir biskopen, prosten og soknepresten en forslagsrett, vil vedkommende kun ha møte- og talerett i rådet. Tilsvarende begrensning vil gjelde også for andre menighetsrådet har innkalt til å ta del i forhandlingene. Møte- og taleretten

innebærer at vedkommende også vil ha rett til å delta når menighetsrådets møter lukkes.

Som tidligere vil biskopen kunne bemyndige en ansatt ved bispedømmekontoret til å møte i menighetsrådet på sine vegne.

Kirkerådet foreslår å videreføre bestemmelsen med følgende ordlyd i § 16 sjette ledd:

Biskopen og prosten har rett til å ta del i menighetsrådsmøte, men uten stemmerett. Det samme gjelder soknepresten dersom vedkommende ikke er medlem av rådet. Menighetsrådet kan innkalle andre til å ta del i forhandlingene, men uten stemmerett.

3.4 Uttreden av menighetsrådet i valgperioden – utkastet til § 17

3.4.1 Tap av valgbarhet i valgperioden og fritak

Kirkeloven § 7 første og annet ledd lyder som følger:

«Den som taper valgbarheten til menighetsrådet i valgperioden, trer endelig ut av rådet. Hvis tap av valgbarhet skyldes registrert utflytting fra soknet for to år eller mindre, trer vedkommende ut av vervet for den tid utflyttingen varer.

Menighetsrådet kan etter søknad frita, for et kortere tidsrom eller resten av valgperioden, den som ikke uten uforholdsmessige vanskeligheter eller belastning kan skjøtte sine plikter i vervet.»

Kirkeloven § 7 bygger i hovedsak på kommuneloven av 1993 § 15, jf. Ot.prp. nr. 64 (1993–1994) side 53. Stortinget behandlet våren 2018 en ny kommunelov, jf. Prop. 46 L (2017–2018), som viderefører den gamle kommuneloven § 15 med noen språklige endringer i ny § 7-9. Kirkerådet foreslår tilsvarende å videreføre bestemmelsene i kirkeloven § 7 i kirkeordningen, med noen endringer som bygger på den nye kommuneloven § 7-9. Kirkemøtets hjemmel til å gi regler om uttreden fra kirkelige organer er forslaget til ny trossamfunnslov § 11 første ledd.

Til *første ledd* skal Kirkerådet påpeke at det følger av at det er bestemt visse vilkår for at en person skal være valgbar til kirkelige tillitsverv at når disse vilkårene faller bort i løpet av valgperioden, må vedkommende tre ut av vervet. Det foreslås å videreføre retten medlem som flytter ut av soknet har til å tre inn i vervet igjen, hvis vedkommende flytter tilbake til soknet igjen innen to år.

Annet ledd bygger på dagens kirkelov § 7 annet ledd, men er omskrevet for å harmonisere med den nye kommuneloven § 7-9 annet ledd første punktum. Kirkerådet mener den nye kommuneloven § 7-9 annet ledd annet og tredje punktum ikke uten videre passer for menighetsrådets del, og foreslår derfor ikke å ta inn tilsvarende bestemmelser. Utgangspunktet er at et medlem valgt til menighetsråd, har en plikt til å utføre vervet. Medlemmet kan imidlertid selv sende søknad til menighetsrådet, dersom hun eller han ikke kan ivareta vervet sitt uten at det fører til vesentlig ulempe for vedkommende. Med «vesentlig ulempe» siktes det først og fremst til forhold knyttet til medlemmets helsetilstand, arbeidsforhold, familieforhold og andre sterke velferdsgrunner, noe som innebærer at det ikke er lett å få fritak.

Forarbeider og praksis knyttet til fritak i kommuner etter kommuneloven § 15 nr. 2, jf. den nye kommuneloven § 7-9 annet ledd, danner et veiledningsgrunnlag for hvordan fritak skal praktiseres for menighetsrådet.

Begrepet «vervet» i utkastet til annet ledd nedenfor skal forstås i utvidet forstand, det vil si ikke bare for vervet som menighetsrådsmedlem, men omfatter også mer spesielle verv som leder av rådet eller vervet som menighetsrådsrepresentant i kirkelig fellelråd.

Et spørsmål som kan reises, er om et medlem av et menighetsråd som har fått innvilget fritak midlertidig eller for resten av valgperioden, selv kan avbryte fritaksperioden og når som helst tre inn igjen i vervet. Dette har vært lagt til grunn at de har etter kommuneloven fra 1993. I utkastet til ny kommunelov er det derimot foreslått en bestemmelse om at et medlem som har fått innvilget midlertidig fritak, ikke skal ha rett til å tre inn igjen i vervet før fritaksperioden er over. Kirkerådet finner det også her hensiktsmessig å følge kommunelovens bestemmelser, og foreslår derfor et nytt tredje ledd tilsvarende den nye kommuneloven § 7-9 tredje ledd.

Kirkerådet foreslår følgende ordlyd i § 17 første til tredje ledd:

Et medlem som ikke lenger er valgbar til menighetsrådet, trer endelig ut av rådet. Et medlem som er registrert som utflyttet fra soknet, og derfor ikke lenger er valgbar, kan likevel tre inn igjen i vervet hvis han eller hun flytter tilbake igjen innen to år.

Hvis et medlem ikke kan ivareta vervet sitt uten at det fører til vesentlig ulempe for han eller henne, kan menighetsrådet etter søknad frita medlemmet for vervet midlertidig eller for resten av valgperioden.

Et medlem av menighetsrådet som har fått innvilget midlertidig fritak, har ikke rett til å tre inn igjen i vervet før fritaksperioden er over.

3.4.2 Suspensjon o.l.

Kirkeloven § 7 tredje ledd lyder som følger:

«Dersom det blir utferdiget siktelse eller reist tiltale mot et menighetsrådsmedlem for et straffbart forhold, som nevnt i straffeloven kapittel 19, 27, 28 og 30 og forholdet ifølge siktelsen eller tiltalen knytter seg til utøving av verv eller tjeneste for menighetsråd eller kirkelig fellelråd, kan menighetsrådet vedta å suspendere vedkommende fra vervet inntil saken er rettskraftig avgjort. Dersom et menighetsrådsmedlem dømmes for et straffbart forhold, kan menighetsrådet vedta at vedkommende skal tre endelig ut av rådet.»

Kirkerådet legger til grunn at det fortsatt vil være hensiktsmessig med en åpning for å suspendere menighetsrådsmedlemmer som begår visse straffbare forhold etter mønster fra kommuneloven. Kirkerådet understreker at utgangspunktet er at medlemmer som er valgt til kirkelige organer både har rett og plikt til å sitte i sine verv, se pkt. 8.1. Det innebærer at de ikke kan fjernes fra sine verv imot sin vilje, med mindre det foreligger hjemmel for suspensjon, de blir fradømt vervet eller det

foreligger hjemmel for at menighetsrådet, etter dom for et straffbart forhold, kan vedta at vedkommende skal tre endelig ut av rådet.

Kirkeloven § 7 tredje ledd gir menighetsrådet suspensjonsadgang hvis det blir utferdiget siktelse eller reist tiltale mot et menighetsrådsmedlem for et straffbart forhold, som nevnt i straffeloven kapittel 19, 27, 28 og 30, og forholdet ifølge siktelsen eller tiltalen knytter seg til utøving av verv eller tjeneste for menighetsråd eller kirkelig fellesråd. Også denne bestemmelsen bygger på kommunelovens adgang til å suspendere folkevalgte etter kommuneloven § 15 nr. 3.

Det er imidlertid nødvendig å foreta en vurdering om straffebestemmelsene dagens kirkelov § 7 tredje ledd refererer til, fortsatt er relevante for Den norske kirke. For det første har henvisningene til straffeloven i kirkeloven og kommuneloven over tid endret seg, slik at de ikke lenger er helt i samsvar. Mens kirkeloven refererer til straffeloven kapittel 19, 27, 28 og 30, refererer kommuneloven til straffeloven §§ 151 til 154, 170 bokstav b, 171 til 174, 208, 353, kapittel 27 og 30. Kirkerådet antar at det kan være hensiktsmessig å ta utgangspunkt i kommunelovens henvisninger til bestemmelser i straffeloven, snarere enn kirkelovens noe mer omfattende henvisninger. Da kirkeloven § 7 tredje ledd ble vedtatt, ble det lagt opp til å følge avgrensingen i kommuneloven § 15 når det gjelder hvilke tilfeller som kan danne grunnlag for suspensjon, jf. Innst.O.nr.46 (1995-1996) på side 12. Kirkerådet mener at dette som utgangspunkt bør følges, men mener paragrafene bør vurderes om fortsatt får anvendelse for Den norske kirke.

Kirkerådet mener at kapittel 27 om vinningslovbrudd og lignende krenkelser av eiendomsretten samt kapittel 30 om bedrageri og økonomisk kriminalitet, fortsatt bør komme til anvendelse.

Straffeloven §§ 151 til 154 dreier seg om stemmekjøp, utilbørlig stemmepåvirkning, stemmesalg, uberettiget valgdeltakelse og etterfølgende påvirkning av valgresultatet i forbindelse med offentlige valg. Etter § 151 annet ledd er offentlig valg definert som «folkeavstemning, valg etter lov 28. juni 2002 nr. 57 om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre og valg etter lov 12. juni 1987 nr. 56 om Sametinget og andre samiske rettsforhold kapittel 2». Det innebærer at kirkelige valg faller utenfor denne definisjonen.

Kirkerådet antar at det er lite praktisk relevant at menighetsrådsmedlemmer begår slike lovbrudd knyttet til utøving av verv eller tjeneste for menighetsråd eller kirkelig fellesråd, jf. kirkeloven § 7 tredje ledd. Den nye kommuneloven har imidlertid en presisering av at «Hvis det dreier seg om forhold som er nevnt i straffeloven §§ 151 til 154, gjelder ikke vilkåret om at forholdet skal være knyttet til utøvelse av verv eller tjeneste for kommunen eller fylkeskommunen». Ettersom menighetsrådet som valgstyre for valg til menighetsråd har et særlig ansvar for gjennomføringen av valget, vil det etter Kirkerådets vurdering være lite tillitsskapende om medlemmer av menighetsråd/kirkelig fellesråd er siktet eller tiltalt for et straffbart forhold som nevnt i straffeloven §§ 151 til 154. Kirkerådet mener derfor at dette bør inngå som et suspensjonsgrunnlag etter mønster fra kommuneloven, altså slik at det ikke er et vilkår at forholdet skal være knyttet til utøvelse av verv eller tjeneste for menighetsrådet eller kirkelig fellesråd.

Straffeloven § 170 bokstav b og §§ 171 til 174 er bestemmelser som knytter seg til krenking av rettsavgjørelse, tjenestefeil, misbruk av offentlig myndighet og tortur.

Straffeloven § 170 bokstav b slår fast at den som «utøver en rett som ved endelig dom er fratatt vedkommende», straffes med bot eller fengsel inntil 6 måneder.

Bestemmelsen må ses i sammenheng med § 56, som åpner for å frata retten til en stilling for «den som har begått en straffbar handling som viser at vedkommende er uskikket til eller kan misbruke en stilling, virksomhet eller aktivitet» når allmenne hensyn tilsier det. Tillitsverv er inkludert i retten som kan fradømmes, og både private og offentlige stillinger er omfattet, se Ot.prp.nr. 90 (2003–2004) side 455 og 453. Dersom en person som ved endelig dom for eksempel er fratatt vervet som menighetsrådsmedlem, kan det tas ut siktelse eller tiltale dersom vedkommende likevel utøver retten til å sitte i menighetsrådet. Kirkerådet legger derfor til grunn at denne bestemmelsen fortsatt vil kunne være aktuell som dispensasjonsgrunnlag.

Straffeloven §§ 171 og 172 gjelder tjenestefeil knyttet til utøving av offentlig myndighet, mens § 173 dreier seg om misbruk av offentlig myndighet. Kirkelige organer vil fortsatt kunne utøve offentlig myndighet når det utferdiger forskrift eller fattet enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2. Kirkerådet anbefaler derfor å videreføre disse bestemmelsene også som suspensjonsgrunnlag. Straffeloven § 174 dreier seg for det første om tilfeller hvor en offentlig tjenestemann begår tortur. Kirkerådet legger til grunn at denne bestemmelsen ikke vil være relevant for medlemmer av menighetsråd eller kirkelig fellesråd, og foreslår derfor ikke å videreføre denne bestemmelsen som suspensjonsgrunnlag.

Straffeloven § 208 dreier seg om rettsstridig tilegnelse av forretningshemmeligheter. Kirkerådet antar at dette også bør videreføres. §§ 209 og 210 dreier seg om brudd på taushetsplikt og grovt brudd på taushetsplikt. Som følge av at forvaltningsloven kommer til anvendelse for kirkelige organer, noe som er foreslått videreført, vil kirkelige ombud fortsatt være underlagt forvaltningslovens bestemmelser om taushetsplikt. Dette bør derfor videreføres som suspensjonsgrunnlag. Kirkerådet foreslår at også § 211, som omhandler yrkesmessig taushetsplikt for blant annet prester, bør inngå som et mulig suspensjonsgrunnlag.

Straffeloven § 353 dreier seg om mindre skadeverk. Kirkerådet foreslår å videreføre dette.

Kirkerådet foreslår å presisere i kirkeordningen at et vedtak om å suspendere et menighetsrådsmedlem eller å frata et menighetsrådsmedlem vervet, regnes som et enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2.

Kirkerådet foreslår på denne bakgrunn følgende ordlyd i § 17 fjerde og femte ledd:

Hvis det blir tatt ut siktelse eller tiltale mot et menighetsrådsmedlem for et straffbart forhold som er nevnt i straffeloven §§ 151 til 154, 170 bokstav b, 171 til 173, 208 til 211, 353, kapittel 27, eller 30, og forholdet er knyttet til utøvelse av tjeneste eller et verv for menighetsråd eller kirkelig fellesråd, kan menighetsrådet vedta å suspendere medlemmet fra vervet inntil saken er rettskraftig avgjort. Hvis det dreier seg om forhold som er nevnt i straffeloven §§ 151 til 154, gjelder ikke vilkåret om at forholdet skal være knyttet til utøvelse

av verv eller tjeneste for menighetsrådet eller kirkelig fellesråd. Hvis et menighetsrådsmedlem dømmes for et eller flere av de nevnte straffbare forholdene, kan menighetsrådet selv vedta at vedkommende skal tre endelig ut av rådet.

Et vedtak om å suspendere et menighetsrådsmedlem eller å frata et menighetsrådsmedlem vervet, regnes som enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2.

3.4.3 Opprykk

Kirkeloven § 7 siste ledd lyder som følger:

«Hvis medlemmer av menighetsrådet trer endelig ut eller får varig forfall, trer varamedlemmer inn i deres sted i den nummerorden de er valgt. Er menighetsrådet valgt ved forholdstallsvalg, trer varamedlemmene inn fra vedkommende gruppe.»

Kirkerådet ser ikke grunnlag for store endringer på dette punkt, med foreslår noen språklige endringer som bygger på den nye kommuneloven § 7-10 tredje ledd. Ettersom de aller fleste av menighetsrådene velges ved flertallsvalg, foreslår Kirkerådet at bestemmelsene om flertallsvalg kommer før bestemmelsene om forholdsvalg.

Ordlyden i § 17 sjette ledd blir da slik:

Hvis medlemmer av menighetsrådet trer endelig ut, og de er valgt ved flertallsvalg, skal varamedlemmer tre inn i den nummerordenen de er valgt. Hvis medlemmer av menighetsrådet trer endelig ut, og de er valgt ved forholdsvalg, skal varamedlemmer fra samme liste tre inn i deres sted i den nummerordenen varamedlemmene er valgt.

3.4.4 Anvendelse på andre kirkelige organer

Reglene i paragrafen vil også få anvendelse for bispedømmerådet og Kirkerådet, jf. utkast til kirkeordningen §§ 32 siste ledd og 37 annet ledd. Dette er en videreføring av dagens regler, se kirkeloven § 23 femte ledd og regler 14. november 1997 nr. 4862 for valg av Kirkeråd § 6-2. Se nærmere omtale i pkt. 5.1 og 5.6.

3.5 Formene for menighetsrådets virksomhet – utkastet til § 18

De nærmere saksbehandlingsregler for soknet er i dag regulert i kirkeloven § 8 for menighetsrådet og § 13 for kirkelig fellesråd. Se herunder hjemmelen i siste ledd av de to paragrafene til å gi nærmere regler om *formene for* de to rådernes virksomhet. De regler for soknets to organer som Kirkemøtet har gitt i medhold av disse bestemmelsene, omhandler hvilke nærmere regler som skal gjelde for organenes arbeid, deres arbeidsform med mere – de vedrører altså i vid forstand *saksbehandlingen* innenfor organene. Se Kirkemøtets tilsvarende hjemmel for henholdsvis bispedømmerådet og Kirkerådet i siste ledd av §§ 23 og 25. Det er vanlig å omtale disse bestemmelsene som *virksomhetsregler*.

Den type *saksbehandlingsregler* som i dag er gitt i medhold av nevnte hjemler, vil altså Kirkemøtet kunne videreføre med grunnlag i lovutkastet § 10 annet ledd. Slik Kirkerådet ser det, må slike virksomhetsregler avgrenses mot selve *det innholdsmessige* ved virksomheten i soknet. Dette utdypes noe i samband med forslaget til § 19 nedenfor, jf. der pkt. 3.7.4.

Kirkeloven § 8 lyder slik:

«Menighetsrådet kan gi lederen eller denne og minst to av rådets medlemmer (arbeidsutvalg) fullmakt til på saklig begrensede områder å treffe avgjørelse i saker som skulle ha vært avgjort av rådet. Avgjørelse som er truffet med hjemmel i slik fullmakt skal refereres i første møte etter at avgjørelsen er truffet.

Menighetsrådet kan bestemme at en av soknets tilsatte skal være daglig leder av virksomheten.

Nærmere regler om formene for menighetsrådets virksomhet gis av Kirkemøtet.»

Kirkerådet mener Kirkemøtets vedtak om regelfesting av daglig leder av menighetsrådets virksomhet forutsetter en del avveininger og presiseringer, slik at dette spørsmålet bør tildeles en egen paragraf, jf. pkt. 3.7 nedenfor om forslaget til § 19.

Menighetsrådet kan altså etter lovens § 8 første ledd «på saklig begrensede områder» gi avgjørelsesmyndighet til rådets leder eller et arbeidsutvalg, sistnevnte definert som lederen og minst to av rådets medlemmer. Loven omtaler det som å gi *fullmakt*, slik som i kirkeordningsloven § 21 siste ledd, men i lovproposisjonen går det frem at det er ment som en *delegasjon*:

«Menighetsrådet kan i samsvar med lovforslaget § 8 delegere avgjørelsesmyndighet til menighetsrådets leder, et arbeidsutvalg og til daglig leder» (Ot. prp. nr. 64 1994–95 side 52).

Se også samme sted side 53, der det presiseres at

«Delegasjon etter denne bestemmelsen må ses som intern delegasjon, med den konsekvens at det ved eventuell klage forholdes som om vedtaket var truffet av menighetsrådet (...) selv.»

I tillegg vil rådets leder og arbeidsutvalget samarbeide tett med fagutvalgene i de menighetene som har slike, slik som diakoniutvalg, trosopplæringsutvalg og sang- og musikkutvalg. I henhold til § 8 i ovennevnte *virksomhetsregler* for menighetsråd kan også slike utvalg tildeles en rekke oppgaver for rådet. Det kan for eksempel omfatte å forberede saker for rådet, utføre særskilt angitte oppgaver og lede grener av rådets virksomhet. Utvalg kan også tildeles avgjørelsesmyndighet i de saker der utvalget er gitt et mandat, men med den begrensning at et slikt utvalg ikke kan treffe avgjørelser som er å regne som vedtak etter forvaltningsloven § 2. Se slik Ot. prp. nr. 64 (1994–95) side 53 samt *Håndbok for menighetsråd og kirkelig fellesråd* side 204. Kirkerådet foreslår ingen endringer her – se forslaget til § 18 annet ledd.

Det rettslige begrepet *fullmakt* som loven i dag benytter, er ikke mye brukt innen forvaltningsretten til å beskrive en delegasjon eller delegering. Det er mer vanlig i privatrettslige sammenhenger å snakke om fullmakt. Det er således vanlig å si at delegasjon er *et motstykke* til fullmakt i privatrettslig sammenheng – uten at ordningene er sammenfallende. Samtidig fins det mange *ulike* former for fullmakt, noe blant annet avtalelovens kapittel 2 og rettspraksis illustrerer. Det er altså ulike rettslige ordninger.

I alle fall innen den *privatrettslige gren av avtaleretten* betegner en fullmakt og et fullmaktsforhold – med noen unntak, særlig for såkalte stillingsfullmakter – det rettslige arrangement at fullmektigen *frivillig* påtar seg å utføre oppgaver for en fullmaktsgiver. Fullmektigen binder ikke seg selv, men fullmaktsgiver. Siden soknet er et upersonlig rettssubjekt, vil det være soknet ved menighetsrådet som bindes.

I tilfellet med menighetsrådet antar Kirkerådet at avtalebasert oppgaveoverlatelse fra rådet til for eksempel dets leder særlig kan være aktuelt innenfor området for soknets private autonomi.

Delegasjon vil si å overlate til en annen å utføre oppgaver eller å treffe beslutninger med rettsvirkninger på sine vegne. Selve overlattelsen finner typisk sted ved forvaltningsvedtak eller instruks – men kan i prinsippet også skje frivillig, ved avtale, selv om det er mindre praktisk innenfor forvaltningen. Se således om språkbruken i Prop. 55 L (2015–2016) side 53, der «pålagt» i daværende § 23 syvende ledd i kirkeloven omtales for å være en delegasjonsbestemmelse.

Se igjen pkt. 3.2.6.1 ovenfor om den begrepsbruk som er lagt til grunn i dette høringsnotatet. I samband med forslaget til § 15 femte ledd presiseres det der at høringsnotatets bruk av begrepet delegasjon *ikke* omfatter de former for delegasjon som bygger på avtale. I dette høringsnotatet menes det således med delegasjon de former for oppgaveoverlatelse som finner sted ved pålegg. Dette er gjort for å kunne sondre mellom begrepene avtale og delegasjon.

Siden Kirkerådet antar at det ikke er ønskelig å *rendyrke* delegasjonsperspektivet slik dette er anvendt i dette høringsnotatet, vil det være ønskelig fortsatt å anvende begrepet fullmakt. Kirkemøtet kan i sine merknader klargjøre at bestemmelsen i første ledd *også* vil kunne omfatte delegasjon, med den betydning dette begrepet normalt tillegges, også her i dette høringsnotatet, jf. ovenfor. I praksis vil språkbruken bare sjelden være en problemstilling. Men der det er behov, bør det *klargjøres hva som nærmere vil ligge av begrensninger og forutsetninger for oppgaveoverføringen*.

Kirkerådet foreslår i lys av dette § 8 første ledd i kirkeloven videreført, men vil gjøre en liten språklig justering. Samtidig gjentar Kirkerådet at de regler for oppgaveoverlatelse til *andre kirkelig utvalg* som i dag er gitt i virksomhetsreglene § 8, kan videreføres med grunnlag i forslaget til § 18 annet ledd.

Slik som i dag bør de regler som er gitt med grunnlag i forslaget til § 18 annet ledd, i tvilstilfelle harmoniseres med saksbehandlingsreglene i kommuneloven:

«*Tredje ledd* gir Kirkemøtet hjemmel for å fastsette nærmere regler om formene for menighetsrådets virksomhet. Regler om dette finnes i dag bl.a i

kirkeordningsloven §§ 16, 17 og 19. Ved fornyelse av reglene, forutsettes det at Kirkemøtet søker å harmonisere disse i forhold til saksbehandlingsreglene i kommuneloven kapittel 6. I tvilstilfeller vil det være naturlig å legge til grunn at reglene om formene for kommunestyrets virksomhet gjelder tilsvarende for menighetsrådet» (Ot. prop. nr. 64 (1994–95) side 53).

Kirkerådet mener det samme bør gjelde for bestemmelsene i den nye kommuneloven fra 2018. Hovedgrunnen til dette er som før den mulighet det gir for velbegrunnet rettsavklaring der forholdene i kirken er sammenliknbare med dem i kommunen.

Kirkerådet foreslår etter dette en slik ordlyd i § 18:

Menighetsrådet kan gi lederen eller et arbeidsutvalg bestående av lederen og minst to av rådets øvrige medlemmer fullmakt til på saklig begrensede områder å treffe avgjørelse i saker som skulle ha vært avgjort av rådet. Avgjørelse som er truffet med hjemmel i slik fullmakt, skal refereres i første møte etter at avgjørelsen er truffet.

Nærmere regler om formene for menighetsrådets virksomhet gis av Kirkemøtet.

3.6 Forholdet mellom menighetsrådet og kirkelig fellesråd – oversikt over Kirkemøtets målsetninger i veivalgsaken med Kirkerådets forslag til oppfølging

3.6.1 Innledning

Som nevnt i pkt. 3.1 finner Kirkerådet det hensiktsmessig å gi en innledende presentasjon av temaet i overskriften. Hensikten er å søke å samle de forhold som saklig henger sammen med temaet og gi en oversikt over den videre fremstilling.

I motsetning til enkelte andre vedtakspunkt i veivalgsaken, er vedtakspunkt 2 d) svært eksplisitt og tydelig. Kirkemøtet bestemte der at i den nye kirkeordningen skal:

«Oppgavefordelingen mellom fellesrådene og menighetsrådene *endres* slik at menighetsrådenes innflytelse styrkes. Menighetsrådenes *virksomhetsansvar* tydeliggjøres. Fellesrådene skal *fremstå* som organer som støtter opp om menighetsrådene» (kursivert her).

Kirkemøtet har her, særlig i andre setning, søkt å bøte på det som har vært opplevd som noe krevende for mange menighetsråd, nemlig at kirkelovens intensjon med menighetsrådets rolle i soknet med ansvar for den menighetsrettede virksomheten i noen grad har vist seg vanskelig å realisere. Det er *dette ansvaret* som det er vanlig å omtale som menighetsrådets virksomhetsansvar.

Intensjonen var således å styrke den lokale kirke gjennom menighetsrådets ansvar for den lokale kirkes formål og oppdrag slik det har kommet til uttrykk i kirkeloven § 9 første ledd. Til å *støtte opp under* menighetsrådets virksomhetsansvar ble kirkelig fellesråd etablert som et obligatorisk fellesorgan på kommunenivå, med viktige økonomiske og administrative oppgaver på soknets vegne, jf. fanebestemmelsen i kirkeloven § 14 første ledd. I lovproposisjonen anvendes således ikke bare

samordningsbegrepet men også *service*begrepet for å angi målsettingen for den ordningen som ble etablert. Se noe utdypende om dette i pkt. 3.8.3 i samband med beskrivelsen av menighetsrådenes planansvar, jf. også henvisningen der til pkt. 3.12.2.

Blant annet evalueringsrapporten *Samstyring i ubalanse, Evaluering av den lokale kirkes ordning* (IRIS, på oppdrag fra Kulturdepartementet, 23. april 2014) har synliggjort at erfaringene i mange sokn ikke helt svarer til det som var en intensjon bak kirkeloven.

Årsakene til ovennevnte utfordringer, er flere – noe også nevnte evalueringsrapport påpeker. Det er også store variasjoner mellom de ulike sokn. Blant forklaringene er at slik ressursene blir fordelt via kirkelig fellelsråd, er det innebygget en skjevhet eller ubalanse som lett kan falle i menighetsrådets disfavør. Dette viser seg ved at kirkelig fellelsråd har kunnet prioritere oppbygging av egne administrasjoner og forvaltningsoppgaver i noen grad på bekostning av det menighetsrettede arbeid i regi av menighetsrådet. Et uttrykk for dette er at studien viser at en relativ liten andel av stillingsressursene knytter seg til stillinger innen menighetsrådets ansvarsområde. Det ytes også i liten grad driftsstøtte til menighetsarbeidet.

Et annet forhold som kan nevnes, er at departementets intensjon om at kirkelig fellelsråd skulle overlate oppgaver til menighetsrådet, i liten grad er innfridd, jf. pkt. omtalen i 3.2.6.1 og 3.2.6.2 ovenfor. Casematerialet i studien fra IRIS gir *ingen* eksempler på dette.

At svært mange menighetsråd ikke har en daglig leder av sin virksomhet, kan også være med å forklare at mange menighetsråd opplever at det er vanskelig å ivareta sitt ansvar slik loven uttrykker det.

Kirkemøtet har også ønsket å styrke menighetsrådene mer konkret ved at det skal få egen daglige leder av sin virksomhet, jf. vedtaks punkt 1 d). Som nevnt rett nedenfor i pkt. 3.6.2 kan dette også være et virkemiddel for menighetsrådet til bedre å ivareta sitt virksomhetsansvar. Se den utførlige omtalen i pkt. 3.7 og utkastet til § 19.

Et *tredje* vedtaks punkt kan ses som et uttrykk for det generelle ønske om å styrke menighetsrådenes innflytelse – her mer knyttet til oppgaver eller innflytelse ved beslutninger – er vedtaks punkt 2 a):

«Menighetsrådets rolle ved tilsetting av alle stillinger styrkes.»

Endelig bør *et fjerde* vedtaks punkt nevnes for helhetens skyld:

«All virksomhet i soknet inkluderes i styrings- og ledelsesansvaret for soknets organer, og det etableres ordninger for daglig ledelse som også inkluderer prestatjenesten» (vedtaks punkt 2 j) første setning).

Som Kirkerådet kommer tilbake til i pkt. 7.5.8 mener Kirkerådet det gir best mening og helhetlig sammenheng å knytte dette vedtaks punktet til *rekkevidden av menighetsrådet planmyndighet* overfor alle som har sitt arbeid i soknet. Se utkastet til § 53 siste ledd, der Kirkerådet foreslår at dette vedtaks punktet skal følges opp med en bestemmelse om at alle som arbeider i soknet, skal være forpliktet på menighetsrådets planer, mål og strategier for virksomheten i soknet.

Dette henger så nært sammen med menighetsrådets virksomhetsansvar, at dette punktet bør omtales i den oversikten Kirkerådet gir rett nedenfor.

3.6.2 Oversikt over Kirkerådets forslag

Med utgangspunkt i Kirkemøtets målsettinger om å styrke menighetsrådenes innflytelse vil Kirkerådet søke å gi en oversikt over hvordan disse kan søkes innfridd. Kirkerådet mener det kan samles under to hovedmålsettinger.

Målsetting I:

Oppgavefordelingen mellom fellesrådene og menighetsrådene endres slik at menighetsrådenes innflytelse styrkes (vedtakspunkt 2 d) første setning).

Virkemidler I:

1. Kravet til uttrykkelig hjemmel for myndighet tillagt andre enn menighetsrådet, er foreslått å komme eksplisitt til uttrykk i § 15 fjerde ledd. Se omtalen i pkt. 3.2.5.2 ovenfor.
2. Menighetsrådet utpeker selv daglig leder og definerer nærmere funksjonens innhold.
Se også nedenfor om at den foreslåtte ordningen samtidig vil være et virkemiddel for menighetsrådet til bedre å ivareta sitt virksomhetsansvar. Kirkerådet viser til utkastet til § 19, omtalt i pkt. 3.7.
3. Menighetsrådets rolle ved tilsetting i alle stillinger styrkes (vedtakspunkt 2 a).

Dette kan dels ses på som et virkemiddel, men også som *egen målsetting*. Kirkerådet viser til forslaget til §§ 20 fjerde ledd sammenholdt med §§ 50 annet ledd og 52 tredje ledd.

Se omtalen nedenfor i pkt. 3.8.5 med videre henvisninger. Som det kan ses av forslaget til § 52, skjer det her en styrking også vis à vis det nasjonale rettssubjektet som arbeidsgiver for prestene.

Se dessuten utkastet til § 53 fjerde ledd, der det foreslås å gi menighetsrådet uttalerett i samband med ordningen med felles arbeidsleder. Se omtalen av dette forslaget i pkt. 7.4.7.

4. Godkjenningsordningen ved opprettelse av egne stillinger, fjernes og omgjøres til en uttaleordning for kirkelig fellesråd. Se § 50 første ledd, omtalt i pkt. 7.2.2.
5. Menighetsrådets rolle på kirkebyggfeltet tydeliggjøres.
Se nedenfor i pkt. 4.5, jf. der utkastet til § 29.

Målsetting II:

Menighetsrådenes virksomhetsansvar tydeliggjøres (vedtakspunkt 2 d) andre setning).

Fellesrådene skal fremstå som organer som støtter opp om menighetsrådene (vedtakspunkt 2 d) tredje setning).

Kirkerådets merknader til II:

Kirkerådet mener disse to setningene utfyller hverandre og utgjør *et samlet hele* på det vis at samme forhold ses fra to ulike synsvinkler, nærmere bestemt de to rådernes respektive myndighet og arbeidsoppgaver. De to organenes mandat er nettopp å utfylle hverandre. I pkt. 3.8.2 utdyper som nevnt Kirkerådet dette noe nærmere.

Blant de oppgaver som i tråd med Kirkemøtets vedtak foreslås videreført for kirkelig fellesråd, er dets myndighet som utøver av arbeidsgivermyndighet på vegne av soknene i kommunen. Dette utdypes i pkt. 3.12.4. Det ofte omtalte skillet mellom menighetsrådets virksomhetsansvar og kirkelig fellesråds arbeidsgiveransvar vil således bestå, men slik at det foreslås et par mindre modifikasjoner i sistnevnte.

For det første foreslås det at menighetsrådet kan utpeke en av de tilsatte i soknet til å være daglig leder av sin virksomhet. Dette kan, men trenger ikke være en som er tilsatt av kirkelig fellesråd. Se også ovenfor om at dette også innebærer en ny oppgave for menighetsrådet, jf. virkemiddel nr. 2 under målsetting I. Se samtidig virkemiddel nr. 2 rett nedenfor om at dette vil kunne være et virkemiddel for menighetsrådet til bedre å kunne ivareta sitt virksomhetsansvar.

For det annet foreslår Kirkerådet at alle som arbeider i soknet, skal være forpliktet på menighetsrådets planer, mål og strategier for virksomheten i soknet. Dette vil utgjøre et visst innhugg i styringsretten som ligger hos kirkelig fellesråd (eller kirkeverge) og biskop som utøver av arbeidsgiveransvar på henholdsvis soknets og det nasjonale rettssubjektets vegne. For kirkelig fellesråd som arbeidsgiverorgan er dette kirkelovens intensjon også i dag, slik at Kirkerådet med sitt forslag bare foretar en klargjøring av gjeldende rett. Overfor prestelinjen derimot, vil forslaget utgjøre en viss endring – noe som også er forslaget hensikt. Se virkemiddel nr. 4 nedenfor.

Hva særlig gjelder tilsettingsmyndigheten, som også hører til arbeidsgiveransvaret og som fortsatt skal høre til kirkelig fellesråds oppgaver, vises det *for det tredje* og for sammenhengens skyld igjen til virkemiddel nr. 3 under målsetting I.

Virkemidler II:

1. Kirkerådet foreslår en språklig *tydeliggjøring* i de to bestemmelser i kirkeordningen som etter forslaget skal avløse kirkeloven §§ 9 og 14. Se utkastet til § 20 første ledd om menighetsrådets virksomhetsansvar, omtalt i pkt. 3.8.2 nedenfor.

Se likeledes utkastet til § 25 første ledd om kirkelig fellesråd mandat som støtteorgan for menighetsrådene. Dette er omtalt i pkt. 3.12.2 nedenfor.

2. Skal menighetsrådets virksomhetsansvar gis reelt innhold, må kirkelig fellesråd hensett til de budsjettmessige rammer det er bundet av, være forpliktet på menighetsrådenes mål og planer. Slik er også gjeldende rett å forstå i dag.

Kirkerådet foreslår at dette kommer eksplisitt til uttrykk i § 25 annet ledd, som må sammenholdes med § 20 annet ledd. Se den nærmere omtalen nedenfor i pkt. 3.8.3 og 3.12.2.

3. Ordningen med en egen daglig leder av virksomheten – der denne *i sin funksjonsutøvelse* skal være forpliktet overfor menighetsrådet – vil være et virkemiddel for menighetsrådet til bedre å kunne ivareta sitt virksomhetsansvar. Kirkerådet viser igjen til utkastet til § 19, omtalt i pkt. 3.7.
4. Det er en nær sammenheng mellom menighetsrådets virksomhetsansvar og dets planmyndighet (se nr. 2). Kirkerådet foreslår at § 53 siste ledd skal uttrykke at *alle som arbeider i soknet, er forpliktet på menighetsrådets planer, mål og strategier for virksomheten i soknet.*

Dette vil være bindende for kirkelig fellesråd som arbeidsgivermyndighet på vegne av soknet. I tillegg vil det binde det nasjonale rettssubjektet som arbeidsgiver for prestene som jobber i soknet. Se omtalen i pkt. 7.5.8 samt Kirkerådets merknader til II rett ovenfor.

5. Kirkerådet mener det bør søkes å finne virkemidler som kan bidra til at menighetsrådene gjennom samhandlingen med kirkelig fellesråd i større grad enn i dag kan *sikres ressurser* til det menighetsrettede arbeidet, herunder stillingsressurser.

Kirkerådet inviterer høringsinstansene til å komme med konkrete forslag til virkemidler som kan bidra til dette.

3.7 Daglig ledelse av menighetsrådets virksomhet – utkastet til § 19

3.7.1 Innledning – skillet mellom daglig ledelse av menighetsrådets virksomhet og samordnet arbeidsgiverorganisering gjennom felles arbeidsledelse av dem som arbeider sammen i soknet

Kirkerådet viser først til oversikten inntatt i pkt. 3.6.2 om hvordan forslaget til § 19 om daglig leder av menighetsrådets virksomhet kan plasseres i lys av Kirkemøtets ønsker for menighetsrådets rolle i den fremtidige kirkeordningen. Kirkerådet mener forslaget til § 19 vil utgjøre et styrking av menighetsrådet på to vis. For det første ved at menighetsrådet får tildelt beslutningsmyndighet det i dag ikke har – og for det annet ved at ordningen som sådan, kan være et virkemiddel for menighetsrådet til lettere å ivareta sitt virksomhetsansvar.

Kirkemøtet gjør i veivalgsaken et prinsipielt skille mellom funksjonen som *daglig leder av menighetsrådets virksomhet* på den ene side og på den annen side funksjonen som *felles arbeidsleder* – i vedtaket kalt daglig leder felles for dem som arbeider sammen i soknet. Se nærmere nedenfor om betegnelsen. Mens den første funksjonen vedrører menighetsrådets virksomhetsansvar, vil en ordning med en felles arbeidsleder for de tilsatte knytte seg til arbeidsgiverorganiseringen, med det formål å tilrettelegge for en viss samordning mellom de to arbeidsgiverlinjer. Avhengig av hvem som har funksjonen som arbeidsleder, vil den således være en *arbeidsgiverfunksjon* overfor prestene og dem som er tilsatt av kirkelig fellesråd på vegne av soknene, eventuelt også av menighetsrådet.

Nevnte skille i vedtaket kan ses i lys av de øvrige ordninger Kirkemøtet har foreslått. Kirkerådet minner således om at Kirkemøtet har ønsket en videreføring og tydeliggjøring av menighetsrådets virksomhetsansvar. Samtidig har Kirkemøtet bestemt at kirkelig fellesråds oppgave med å utøve arbeidsgivermyndighet på vegne av soknet som arbeidsgiver, skal videreføres.

Kirkelig fellesråd vil altså fortsatt ha arbeidsgiveransvar for stillinger som har oppgaver og funksjoner innenfor det som er menighetsrådets virksomhetsansvar.

Når menighetsrådenes virksomhetsansvar skal tydeliggjøres, betyr det blant annet at dette skillet ikke skal viskes ut. Som et helt klare utgangspunkt skal ikke menighetsrådet i medhold av virksomhetsansvaret utøve det ansvar og de funksjoner som følger av arbeidsgiveransvaret kirkelig fellesråd har overfor de tilsatte. Det prinsipielle skillet mellom de to vedtakspunktene må også ses i lys av at de fleste menighetsråd ikke selv har personell med det aktuelle sokn som arbeidsgiver og menighetsrådet som utøver av arbeidsgivermyndighet. En annen sak er at den styrking av menighetsrådet som skal finne sted *gjennom oppgavefordelingen*, kan tilsi et visst innhugg i det som i dag er kirkelig fellesråds arbeidsgivermyndighet på vegne av soknet som arbeidsgiver. Det samme gjelder overfor det nasjonale rettssubjektet som arbeidsgiver for menighetsprestene.

Når *selve funksjonen* som daglig leder av menighetsrådets virksomhet skal beskrives og regelfestes, bør den i utgangspunktet holdes atskilt fra den ordning som foreslås for samordning av de to arbeidsgiverlinjer.

Videre mener Kirkerådet *begrepet* daglig leder bør forbeholdes menighetsrådets og kirkelig fellesråds virksomhet, jf. forslaget i §§ 19 og 24 annet ledd. Å innføre en *tredje kategori* av daglig leder i lokalkirken, i samband med ovennevnte arbeidsledelse, vil lett kunne åpne for uklarheter om hva eller hvem det siktes til. Ikke minst vil det ligge til rette for forvekslinger siden den person som skal utføre den aktuelle funksjonen foreslått i § 53, vil overta noen av arbeidslederoppgavene til den *daglige leder* av kirkelig fellesråds virksomhet (kirkevergen), med mindre det er denne som selv tildeles funksjonen etter § 53. Kirkerådet foreslår blant annet derfor isteden betegnelsen *felles arbeidsleder*.

Siden en bestemmelse om felles arbeidsledelse knytter seg til utøving av arbeidsgiveransvar overfor store grupper av de tilsatte i lokalkirken og ikke bare dem som har soknet som arbeidsgiver, hører den inn i kapittel 7 om arbeidsgiverspørsmål. Se omtalen i pkt. 7.4.

3.7.2 Daglig ledelse av menighetsrådets virksomhet – dagens situasjon

De fleste sokn har som nevnt ikke egne tilsatte, med kun det aktuelle sokn som arbeidsgiver gjennom menighetsrådets opprettelse av stillingen. Ordningen ellers er som nevnt i pkt. 3.2.5.2 at samtlige sokn i kommunen normalt bli forpliktet av kirkelig fellesråd som utøver av arbeidsgivermyndighet i medhold av kirkeloven § 14 tredje ledd. Rettslig sett er altså da samtlige sokn i kommunen arbeidsgivere i fellesskap. Unntaket kunne være der kirkelig fellesråd har presisert at det bare er ett eller noen av soknene i kommunen som skal være arbeidsgiver. Kirkerådet kjenner ikke til at dette er gjort, men legger til grunn at loven ikke er til hinder for det. Denne adgangen foreslås videreført, jf. nedenfor i pkt. 3.12.4.

Felles for de andre rådene er derimot at de som ordning har tilsatt personell, slik at det er daglig leder som utøver arbeidsgivers styringsrett – det vil være henholdsvis kirkeverge, stiftsdirektør og Kirkerådets direktør. Samtidig har de det øvrige administrative ansvaret for rådets virksomhet. For menighetsprestene derimot ivaretas ikke arbeidsgivers styringsrett av daglig leder, men av biskop og prost.

Av kirkeloven § 8 annet ledd fremgår det at også «menighetsrådet kan bestemme at en av soknets tilsatte skal være daglig leder av virksomheten». Også en menighetsprest som har vedkommende sokn som sitt tjenestested eller del av dette, kan tildeles funksjonen, jf. lovproposisjonen som presiserer dette. Der kommenteres bestemmelsen slik:

«Annet ledd gir menighetsrådet hjemmel for å bestemme at en av soknets tilsatte skal være daglig leder av den virksomhet som hører inn under menighetsrådets ansvarsområde. Dette vil f.eks. kunne være klokkeren. Bestemmelsen gir også menighetsrådet adgang til å delegere myndighet til vedkommende. Mens menighetsrådet *kan* ha en daglig leder, er det i lovutkastet §§ 13, 23 og 25 foreslått at kirkelig fellesråd, bispedømmerådet og Kirkerådet *skal* ha en daglig leder. Selv om det normalt ikke vil være ønskelig, er det ikke noe lovmessig til hinder for at en menighetsprest utpekes til å være daglig leder av menighetsrådets virksomhet. Dette vil i så fall være et verv som vedkommende må være villig til å påta seg. En menighetsprest kan også ved instruks fastsatt av bispedømmerådet i medhold av tjenesteordning for menighetsprester pålegges ansvaret for å være daglig leder dersom vedkommende menighetsråd ønsker det» (Ot. prp. nr. 64 (1995–96) side 53).

I ettsoknskommuner er det kun menighetsråd, ikke kirkelig fellesråd. Her utøver menighetsrådet de funksjoner og oppgaver som ligger til kirkelig fellesråd i kommuner med mer enn ett sokn, jf. kirkeloven § 5 annet ledd annet punktum. Menighetsrådet suppleres av en kommunal representant når rådet behandler disse sakene; se lovens § 6 annet ledd og dessuten forslag til ny § 16 ovenfor i pkt. 3.3.

Selv om det ikke fremgår uttrykkelig av loven, *skal* også menighetsrådet i ettsoknskommuner ha tilsatt en daglig leder til å følge opp de saker som ellers ville tilligget et kirkelig fellesråd. Kirkerådet presiserer at denne ordningen videreføres, og foreslår at det kommer eksplisitt til uttrykk i § 24 annet ledd, jf. nedenfor i pkt. 3.11. Kirkerådet legger for øvrig til grunn at også menighetsrådets øvrige saker her normalt eller i alle fall ofte hører til den daglige leders arbeidsoppgaver.

Kirkerådet antar at flertallet av menighetsråd ikke har en daglig leder av sin virksomhet. Siden de fleste menighetsråd ikke har midler til egne stillinger, vil det som oftest være kirkelig fellesråd som avgjør om et menighetsråd som ønsker det, kan få en daglig leder samt i tilfelle hvem dette skal være. Siden det er kirkelig fellesråd som utøver arbeidsgivermyndighet på vegne av soknene, kan altså ikke det enkelte menighetsråd pålegge en tilsatt å være daglig leder for dets virksomhet. Lovens ordlyd kan altså ikke tas helt bokstavelig, jf. igjen «*menighetsrådet* kan bestemme...»

3.7.3 Daglig ledelse av menighetsrådets virksomhet – Kirkemøtets vedtak og en oversikt over Kirkerådets forslag til oppfølging av dette

I sitt vedtak i veivalgsaken bestemte Kirkemøtet i pkt. 1 d) følgende:

«Daglig ledelse av menighetsrådets virksomhet skal være regelfestet. Soknepresten kan, men må ikke, være daglig leder med et administrativt ansvar. Daglig leder bør ha en kirkefaglig kompetanse.»

Kirkerådet legger til grunn at formuleringen «skal være regelfestet» er ment å uttrykke at kirkeordningen skal bestemme at hvert menighetsråd skal ha en daglig leder av sin virksomhet – altså av den virksomhet i soknet som hører inn under menighetsrådets ansvarsområde. Som vist nedenfor i pkt. 3.7.4 er det ikke helt klart at Kirkemøtet har myndighet til å pålegge det enkelte menighetsråd en slik ordning.

Om hvert menighetsråd skal ha sin egen daglige leder, sier ikke vedtaket noe om. Kirkerådet mener det er ønskelig der det er praktisk mulig, jf. pkt. 3.7.6 nedenfor.

Videre legger Kirkerådet til grunn at tillegget i andre setning «med administrativt ansvar» er å regne som en generell innholdsbestemmelse av hva rollen til en daglig leder skal bestå i – ikke bare der soknepresten har denne funksjonen. Som påpekt nedenfor i pkt. 3.7.5.2 er det antakelig ikke ønskelig å legge for stramme rammer for hva som skal inngå i rollen – ut over generelt å si at den består i å forberede saker for rådet og bistå til iverksetting av disse. Dette gir samtidig best sammenheng med at ordningen sett fra menighetsrådets side vil være frivillig.

Kirkerådet antar at Kirkemøtet med formuleringen «kan, men må ikke» om soknepresten, har ønsket å presisere to ting: For det første at også soknepresten kan inneha funksjonen som daglig leder av menighetsrådets virksomhet, selv om soknepresten har det nasjonale rettssubjektet som arbeidsgiver – for det annet at soknepresten ikke er utelukket selv om denne er medlem av menighetsrådet. Som kjent følger det siste også i dag av kirkeoven § 38 tredje ledd bokstav b) siste punktum. Kirkerådet foreslår å videreføre denne bestemmelsen i kirkeordningen, med mindre lovens kapittel om Den norske kirke gjør det, jf. omtalen nedenfor i pkt. 8.4.

Kirkerådet kommenterer føringen om kirkefaglig kompetanse i pkt. 3.7.7.

Selv om vedtaket ikke eksplisitt synliggjør dem, reiser vedtaket noen øvrige spørsmål. Den bestemmelsen som skal regulere ordningen med en daglig leder, bør fange opp

og gi svar på disse. Kirkerådet mener dette gjelder følgende forhold – her ramset opp med paragrafutkast i parentes:

- hvem som utpeker vedkommende (§ 19 første ledd første punktum)
- blant hvilke tilsatte kan vedkommende utpekes (§ 19 første ledd)
- plassering av myndighet til å beskrive eller utforme det nærmere innholdet i funksjonen (§ 19 annet ledd første punktum)
- avgrensningen mot arbeidsgiverfunksjoner (§ 19 annet ledd annet punktum)
- klargjøring av forholdet til arbeidsgivermyndigheten (*særlig* § 19 annet ledd tredje punktum samt tredje ledd tredje og fjerde punktum)
- om vedkommende skal tildeles funksjonen gjennom sin stilling eller ved personlig utpeking (§ 19 tredje ledd første punktum)
- adgangen til endring av hvilken stilling funksjonen er knyttet til (§ 19 tredje ledd annet punktum)
- muligheten for samme tilsatte å ha funksjonen som daglig leder for flere menigheter (§ 19 tredje ledd fjerde punktum)
- nærmere om kompetansekravet (§ 19 fjerde ledd)

Kirkerådet vil presisere at de ordninger med daglig leder av menighetsrådets virksomhet som i dag foreligger, både kan og bør videreføres dersom de er velfungerende. For disse menighetsråd er det derfor *i første omgang* antakelig særlig utkastet til § 19 tredje ledd annet punktum som har relevans.

3.7.4 Om Kirkemøtets myndighet til å vedta de foreslåtte ordninger

Forslaget i § 19 vil gripe noe inn i de berørte arbeidsgiverorganenes myndighet, både for soknet og det nasjonale rettssubjektet som arbeidsgivere. Dette gjelder både utpekingen og beskrivelsen av det nærmere innholdet i funksjonen. Begge oppgaver foreslår Kirkerådet lagt til menighetsrådet. Disse oppgavene kan betraktes som *arbeidsgiverfunksjoner lagt til menighetsrådet* – dels for soknet som arbeidsgiver for dem kirkelig fellesråd tilsetter og dels *overfor* det nasjonale rettssubjektet vedrørende menighetsprestene.

Det tilligger Kirkemøtet å fordele myndighet mellom soknets organer, og for soknet som arbeidsgiver *kunne* Kirkemøtet valgt legge alle arbeidsgiverfunksjoner for soknets tilsatte til menighetsrådet. Samtidig står Kirkemøtet som øverste arbeidsgiverorgan for det nasjonale rettssubjektet som arbeidsgiver, fritt til å legge enkelte begrensinger på utøvelsen egen arbeidsgivermyndighet.

Med den foreslåtte bestemmelsen er det som vist i pkt. 3.7.1 ikke meningen å la *selve funksjonen* som daglig leder omfatte arbeidsgivermyndighet, med unntak av myndighet overfor eventuelle tilsatte av menighetsrådet.

Blant annet fordi daglig leder av menighetsrådets virksomhet utfører oppgaver som etter sitt innhold ikke trenger å bli utført av en tilsatt, er det et spørsmål om Kirkemøtet har hjemmel til å pålegge det enkelte sokn at dets menighetsråd skal ha en tilsatt daglig leder av sin virksomhet – altså slik at visse oppgaver *skal* utføres innenfor en særlig, pålagt ordning. Stortinget har i dag ikke har pålagt soknet ved menighetsrådet å ha en daglig leder – herunder ikke pålagt kirkelig fellesråd å sørge for det på vegne av soknet.

Menighetsrådet vil etter lovforslaget bli et lovbestemt organ, forankret i lovutkastet § 9 tredje ledd. Kirkerådet finner det derfor *uklart* om Kirkemøtet med henvisning til lovutkastet § 10 annet ledd kan *pålegge* menighetsrådet å ha en daglig leder av sin virksomhet, motsatt hva gjelder kirkelig fellelsråd, jf. forslaget nedenfor til § 24 annet ledd, omtalt i pkt. 3.11.

En ordning med pålagt daglig leder av virksomheten, kan ses på som noe mer eller annet enn saksbehandlingsregler i vid forstand, jf. ovenfor i pkt. 3.5 om forslaget til § 18 og grensedragningen mellom saksbehandlingsregler og *det innholdsmessige* ved virksomheten i soknet. I en viss forstand kan en pålagt ordning med en daglig leder-funksjon tillagt en stilling, knyttes til det innholdsmessige ved virksomheten i soknet.

Da kan det perspektiv anlegges at vi befinner oss i eller nær området for soknets private autonomi. Kirkerådet ser derfor ikke bort fra at en obligatorisk ordning vil trenge hjemmel i lov siden det på et vis innebærer en byrde for eller inngripen overfor soknet.

Til sammenlikning kan nevnes at Kirkemøtet med henvisning til nevnte utkast § 10 annet ledd ikke vil kunne pålegge soknet å *melde seg inn i en bestemt arbeidsgiverorganisasjon*, jf. slik departementets høringsdokument til Kirkemøtet av 15. februar 2018 side 63 om at denne bestemmelsen «ikke omfatter hjemmel» til dette: «Også her setter [lovutkastet] § 10 tredje ledd en sperre mot inngripen i soknets private autonomi». Selv om problemstillingene ikke er de samme, siden departementets eksempel direkte vedrører *soknets avtalefrihet* mener Kirkerådet denne klargjøringen fra departementet kan ha en viss overføringsverdi.

Ordlyden i lovforslagets § 10 annet ledd taler om «kirkens organisering», mens høringsnotatet av 25. september 2017 omtaler Kirkemøtets «myndighet til å bestemme den lokale kirkes organisering» (side 93). Dette kan, men trenger ikke være ment å omfatte menighetsrådets organisering av *sitt arbeid*. Den smule tvil Kirkerådet her mener foreligger, tilsier – i alle fall enn så lenge, inntil en avklaring foreligger – en viss tilbakeholdenhet.

Kirkerådet foreslår derfor en *kan*-regel, jf. utkastet til § 19 første ledd. Det vil således bli opp til menighetsrådet å avgjøre både om det ønsker å ha en daglig leder i samsvar med den foreslåtte ordningen og i så fall om funksjonen skal tilligge en menighetsprest i soknet eller en av soknets tilsatte, være seg tilsatt av kirkelig fellelsråd eller – der slike fins – tilsatt av menighetsrådet selv.

Et menighetsråd kan således også velge å videreføre en ordning der det ikke er en *tilsatt* som har funksjonen som daglig leder, men der mange av de samme oppgaver som naturlig hører til funksjonen, i *praksis* ivaretas av rådets leder i samarbeid med et arbeidsutvalg og særskilte utvalg. Kirkerådet viser her til utkastet til § 18 første ledd, som kan gi det enkelte menighetsråd – uten å ha en egen daglig leder – fleksible virkemidler til å overlate oppgaver til både rådets leder, arbeidsutvalg og ulike fagutvalg. Se om dette forslaget i pkt. 3.5. Kirkerådet i lys av dette at en *kan*-regel ikke trenger å innebære noen dårligere løsning enn en ordning der Kirkemøtet pålegger hvert menighetsråd å ha en tilsatt som daglig leder av dets virksomhet. De menigheter som ikke opplever et behov, vil da nettopp ha frihet til å velge andre løsninger.

Etter lovutkastet § 12 fjerde ledd skal kommunen gi tilskudd til blant annet at soknet har «tilstrekkelig administrativ hjelp». Kirkemøtet vil neppe kunne pålegge soknet økonomiske forpliktelser gjennom den foreslåtte ordningen. Det kan spørres om Kirkemøtets vedtak fra 2016 – for at det skal kunne følges opp etter Kirkemøtets antatte intensjon – tilsier at Kirkemøtet etablerer økonomiske ordninger som kan understøtte vedtaket. Dette beror i noen grad på hvordan ordningen nærmere innrettes: Jo mer som legges i funksjonen som daglig leder av menighetsrådets virksomhet, desto mer sannsynlig vil spørsmålet om økonomiske virkninger ved den bli aktualisert. Som det fremgår i pkt. 3.7.5.2 legger ikke Kirkerådet opp til at funksjonen skal måtte bli svært omfattende. Mange steder er den allerede i dag ivaretatt av en tilsatt i soknet.

3.7.5 Det bør tilligge menighetsrådet å utpeke daglig leder og beskrive funksjonen nærmere

Det er nedenfor forutsatt at menighetsrådet ønsker å benytte seg av ordningen i § 19. Bare da vil denne bestemmelsen komme til anvendelse. Menighetsrådet kan velge andre ordninger, men det vil i så fall bygge på andre rettsgrunnlag enn § 19.

3.7.5.1 Selve utpekingen

Det er flere hensyn som tilsier at det bør være det enkelte menighetsråd som selv utpeker sin daglige leder. Blant annet vil menighetsrådet ha best forutsetninger for å vite hva det nærmere ønsker lagt til funksjonen. Det vil legge viktige føringer for *hvilken* stilling menighetsrådet finner det formålstjenlig å legge eller knytte funksjonen til, jf. utkastet § 19 tredje ledd første punktum om at den bør ligge til en stilling som sådan, omtalt i pkt. 3.7.5.

Ved å gi det enkelte menighetsrådet selv denne myndigheten, bidrar det samtidig til å styrke menighetsrådet ved at det får tildelt beslutningsmyndighet det ikke har etter kirkeloven. Dette er Kirkemøtets klart uttalte ønske, jf. igjen pkt. 3.6 ovenfor om vedtakspunkt 2 d) i veivalgsaken.

En slik myndighet vil også tilkomme eventuelle felles menighetsråd, som i rettslig forstand blir å regne som ett menighetsråd, jf. ovenfor i 3.2.3 om utkastet til § 15 annet ledd.

Menighetsrådet bør gis frihet til å velge blant alle de tilsatte som har vedkommende sokn som tjenestested, enten bare vedkommende sokn eller vedkommende sokn blant flere. Kirkerådet mener en slik avgrensning er ønskelig for å skape identifikasjon med det arbeid som finner sted i soknet. Formuleringen i utkastet til § 19 første ledd «blant dem som er tilsatt av kirkelig fellesråd *og som har sitt arbeid i vedkommende sokn*» er ment som en avgrensning av personkretsen. Det vil ikke omfatte daglig leder av kirkelig fellesråds virksomhet (kirkeverge) i flersoknskommuner. Kirkerådet spør allikevel om dette vil kunne innebære en uheldig innsnevring av personkretsen, særlig i kommuner med få sokn.

Kirkerådet gjentar at det har kommet til at ikke kan pålegge menighetsrådet den foreslåtte ordning i § 19 – da heller ikke nekte et menighetsråd å utpeke en kirkeverge

som daglig leder av sin virksomhet, der dette kunne være aktuelt. Som nevnt i innledningen til pkt. 3.7.5 vil det i så fall bygge på andre rettsgrunnlag enn § 19.

Det kan spørres om menighetsrådet også i ettsoknskommuner kan tenkes å ha noe behov for å utpeke en annen enn kirkevergen. Kirkerådet antar at det særlig kan være aktuelt med en annen hvis kirkevergens oppgaver *ikke* fra før omfatter mer enn «fellesrådoppgavene». Antakelig er det lite vanlig, jf. pkt. 3.7.2.

Spørsmålet om forholdet til biskopens instruksmyndighet for menighetsprester etter tjenesteordning for menighetsprester § 14 blir her slik som nevnt i neste punkt. Det vises til omtalen der.

Kirkerådets forslag til § 19 første ledd er da slik:

Hvert menighetsråd kan ha en egen daglig leder av sin virksomhet, utpekt av menighetsrådet selv blant prester som har soknet som tjenestested, blant dem som er tilsatt av kirkelig fellesråd og som har sitt arbeid i vedkommende sokn eller blant menighetsrådets egne tilsatte.

3.7.5.2 Nærmere om funksjonens innhold – behovet for å ta hensyn til lokale variasjoner

Kirkerådet antar at behovene i de ulike menighetsrådene som ikke fra før har en daglig leder av sin virksomhet, i betydelig grad vil variere. Kirkerådet mener bestemmelsen må fange opp slike stedegne variasjoner. Dette kan best gjøres ved at det enkelte menighetsråd tildeles myndighet til nærmere å utforme eller beskrive funksjonen. Samtidig er også dette en måte å styrke menighetsrådet på ved å tildele rådet myndighet som det ikke har etter kirkeloven.

Siden tjenesteordning for menighetsprest § 14, jf. også § 2 siste ledd og § 4 siste punktum, i dag også omfatter stillingen som sådan, ikke bare vedkommende stillingsinnehaver, reiser det spørsmålet om forslaget innebærer en uheldig innsnevring av biskopens myndighet. Riktig nok er ikke forslaget direkte i strid med ordlyden i tjenesteordningen, jf. § 14 annet punktum om at «instruksen kan ikke fravike bestemmelser gitt av Kirkemøtet». Her ville det nettopp være en bestemmelse gitt av *Kirkemøtet* som sier at menighetsrådet definerer deler av stillingsinnholdet.

Men det er allikevel et spørsmål om biskopen skal godkjenne innholdet i funksjonen eller om det er menighetsrådet alene som skal ha myndigheten. Tilsvarende problemstilling oppstår for de fellesrådstilsatte, der kirkelig fellesråd – eventuelt kirkevergen på rådets vegne – fastsetter instruks i medhold av kirkeloven § 14 tredje ledd første punktum. Etter § 14 tredje ledd *annet punktum* har vedkommende menighetsråd uttalerett, jf. tilsvarende i tjenesteordning for menighetsprest § 15. Forslaget fra Kirkerådet går her altså lenger i å tillegge menighetsrådet innflytelse enn etter dagens ordninger.

Kirkerådet mener en avveining av hensynet til menighetsrådets innflytelse på den ene side og arbeidsgivers styringsrett på den annen, tilsier den løsning som er foreslått i § 19 annet ledd første punktum. Den aktuelle funksjonen vil bare utgjøre en mindre del av en stillingsbeskrivelse. Det er derfor ikke skrevet fastsetting av instruks men

«beskriver nærmere innholdet i funksjonen». Se nedenfor hvordan en mindre presisering i tjenesteordning for menighetsprest § 14 kan formuleres.

Det foreslås at vedkommende arbeidsgivermyndighet på forhånd forelegges menighetsrådets vurderinger for uttalelse. For en prest vil dette være prost eller biskop, der sistnevnte som øverste leder av prestedtjenesten alltid kan tre inn. For en tilsatt i soknet ved kirkelig fellesråd vil det være fellesrådet, eventuelt delegert til kirkevergen.

Se om menighetsrådets medvirkning ved *tilsettinger* i pkt. 3.8.5 – der det også gis videre henvisninger til menighetsrådets innflytelse ved *fastsetting av instruks*, altså ut over særregelen foreslått her.

Kirkerådet minner om at det vil være daglig leder som leder menighetens virksomhet mellom menighetsrådets møter i den grad rådet ikke har delegert myndighet til *rådets* leder, arbeidsutvalg eller andre utvalg. Og som nevnt ovenfor i pkt. 3.5 i samband med § 18, kan menighetsrådet også *delegere myndighet* til den daglige leder.

Den generelle rammen for funksjonen vil som allerede nevnt i pkt. 3.7.3 være:

- 1) Å forberede de saker menighetsrådet skal behandle – typisk i samarbeid med rådets leder, dets arbeidsutvalg og andre utvalg.
- 2) Å iverksette rådets vedtak. Slik blir daglig leder et viktig bindeledd mellom rådet og de andre tilsatte i soknet, herunder menighetsprestene – ofte representert ved den felles arbeidsleder. De tilsattes arbeidsplaner skal samordnes med og tilstrebes tilpasning til rådets vedtak, mål og planer, jf. her § 22.

Innenfor denne rammen kan det altså finnes stedege løsnings for de enkelte menigheter.

Kirkerådet har vært opptatt av skillet mellom henholdsvis funksjonen som daglig leder og felles arbeidsleder. En følge av skillet er at ut over tilfellene der menighetsrådet har tilsatt eget personell i stillinger rådet selv har opprettet, ikke foreslås at det til selve *funksjonen* som daglig leder av menighetsrådets virksomhet skal ligge å utøve arbeidsgivermyndighet. Det er kirkelig fellesråd, ikke menighetsrådet, som skal ha arbeidsgiveransvaret for soknet som arbeidsgiver. Kirkerådet har derfor ønsket å klargjøre dette gjennom en formulering i § 19 annet ledd annet punktum om at *funksjonen*, i betydningen funksjonen som sådan, bare skal omfatte arbeidsgiverfunksjoner overfor tilsatte der menighetsrådet selv har opprettet stillingen.

Kirkerådet finner grunn til å minne om at en slik avgrensning mot arbeidsgiverfunksjoner *bygger videre på dagens rettstilstand*. Kirkelig fellesråd – gjerne ved kirkevergen – kan i dag overlate bestemte arbeidsgiverfunksjoner til en tilsatt. Dette kan også omfatte myndighet til å *lede andre fellesrådstilsatte innenfor rammer satt av kirkelig fellesråd*. Hvis vedkommende *også* er daglig leder av menighetsrådets virksomhet, *skilles* det mellom rollene til vedkommende: denne tilsatte rapporterer da ikke til menighetsrådet men til kirkelig fellesråd (kirkevergen)

vedrørende arbeidsgiverfunksjonene. Motsatt rapporterer vedkommende til menighetsrådet for saker som knytter seg til menighetsrådets virksomhetsansvar, altså til funksjonen som daglig leder av dette rådet. Med forslaget til § 53 er rammen for en slik myndighet for en tilsatt til å lede andre tilsatte, utvidet til også å omfatte menighetsprestene.

I forslaget til § 53 tredje ledd er det presisert at en *felles arbeidsleder kan også ha funksjonen som daglig leder av menighetsrådets virksomhet*. Dette vil være en realitet mange steder, ikke minst der hvor menighetsrådet allerede har fellesrådsfunksjonene (ettsoknsrådene). For å vise sammenhengen mellom de to forslagene i de to bestemmelsene, anbefaler Kirkerådet å gi en tilsvarende henvisning i § 19. Se nedenfor i pkt. 3.7.6 om forslaget til tredje ledd.

Kirkerådet foreslår etter dette slik ordlyd i § 19 annet ledd:

Menighetsrådet beskriver nærmere innholdet i funksjonen som daglig leder. Denne kan bare omfatte arbeidsgiverfunksjoner overfor tilsatte der menighetsrådet selv har opprettet stillingen. Beskrivelsen forelegges på forhånd vedkommende arbeidsgivermyndighet for uttalelse.

Tjenesteordning for menighetsprest § 14 foreslås gitt slik endret ordlyd:

Nærmere bestemmelser om tjenesteoppgaver for den enkelte menighetsprest kan fastsettes av biskopen i instruks for stillingen. Instruksen kan ikke fravike bestemmelser gitt av Kirkemøtet eller av menighetsrådet med hjemmel i kirkeordningen § 19. Den enkelte prest kan ikke pålegges gjøremål som samlet inklusive reisetid ikke kan påregnes utført på tilfredsstillende måte innenfor normal arbeidsuke.

3.7.6 Funksjonen bør være knyttet til en stilling som sådan, ikke dens innehaver – endret plassering – stillingsfunksjon for flere menigheter

Også til dette punktet minner Kirkerådet om at en slik ordning er frivillig sett fra menighetsrådets side og samtidig at Kirkemøtet med forslaget her *muliggjør* at menighetsrådet kan utpeke en *menighetsprest* til å ha den omtalte funksjonen.

Kirkerådet foreslår at funksjonen bør være knyttet til en stilling som sådan, slik at den ikke blir personavhengig i den forstand at det ved utskiftning av tilsatte må skje en ny utpeking. Dette vil bidra til økt stabilitet. Dette betyr samtidig at *vedkommende arbeidsgiver* i sin stillingsinstruks eller stillingsbeskrivelse må ta med denne funksjonen, jf. også rett ovenfor i pkt. 3.7.5.2.

Ved første gangs utpeking vil derimot hvem som på dette tidspunkt er stillingsinnehaver, kunne innvirke på valget.

Menighetsrådet må likevel ha en viss adgang til å endre en tidligere utpeking – for eksempel der en stilling bortfaller eller at ny innehaver av en stilling ikke oppfyller forventningen til kirkefaglig kompetanse, jf. forslaget til siste ledd. Det kan også være at en ny innehaver av en stilling av ulike grunner ikke bør ha denne funksjonen. Med

formuleringen «særlige grunner» er det tilsiktet at menighetsrådet ikke kan flytte på funksjonen uten en *god* grunn.

Antakelig vil det ikke helt sjelden være så få aktuelle stillinger som er knyttet til en menighet – herunder med tilsatte som har den ønskede kvalifikasjoner – at det kan være behov for at *samme stilling* har funksjonen som daglig leder for flere menigheter. Det må derfor åpnes for dette. Allikevel foreslår Kirkerådet at *utgangspunktet* bør være at hver menighet har sin egen daglige leder, som ikke deles på andre menigheter. Dette vil samtidig være den løsning som griper minst inn i den aktuelle stillings øvrige arbeidsoppgaver og dermed arbeidsgiver styringsrett, jf. ovenfor. Av samme grunn bør det kreves samtykke fra vedkommende arbeidsgivermyndighet for at det til en og samme stilling skal kunne ligge funksjonen som daglig leder for flere menigheter. Om hvem dette er, se forrige punkt.

Kirkerådets forslag til § 19 tredje ledd bli da slik:

Funksjonen som daglig leder er knyttet til en stilling som sådan. Når særlige grunner tilsier det, kan menighetsrådet endre hvilken stilling dette skal være. Med samtykke fra vedkommende arbeidsgivermyndighet kan én og samme stilling tilordnes funksjonen som daglig leder for flere menighetsråd. Den som er daglig leder av menighetsrådets virksomhet, kan også ha funksjonen som felles arbeidsleder etter § 53.

3.7.7 Krav eller forventning til kirkefaglig kompetanse

Formelt sett kunne Kirkemøtet bestemt at det skal være et krav til kirkefaglig kompetanse for å være *omfattet av ordningen i § 19*. Kirkerådet vil ikke foreslå dette.

Kirkerådet viser igjen til Kirkemøtets ønske om at den som skal inneha funksjonen som daglig leder av menighetsrådets virksomhet, «bør ha en kirkefaglig kompetanse». Med dette antas ment relevant kirkefaglig *utdanning* (formell kompetanse) *eller* kirkefaglig relevant *erfaring* (realkompetanse). Selv om det ikke er sagt noe om omfang, bør utgangspunktet være at formal- eller realkompetansen overstiger et minstemål. Derimot forutsetter Kirkerådet at begrepet «kirkefaglig» ikke gis et for snevert innhold.

Unntak vil altså knyttes til at personen som innehar den stilling menighetsrådet har utpekt, ikke har noen av delene. Kirkerådet antar i lys av beskrivelsen rett ovenfor at dette bare helt unntaksvis vil være en aktuell problemstilling.

Kirkerådet har bevisst beholdt Kirkemøtets formulering «bør», også av den grunn at Kirkerådet er i tvil om Kirkemøtet her har myndighet til å oppstille formelle ramme for soknet som arbeidsgiver, annet enn for de vigslede stillinger, jf. utkastet til § 53 med omtale i pkt. 7.6. Dette hjemmelsspørsmålet er aktuelt når kirkelig fellelsråd skal tilsette en person til den stilling som funksjonen som daglig leder er lagt til *og* denne ikke hører til de vigslede stillinger. Kirkerådet viser således til at den myndighet Kirkemøtet i dag har til å oppstille kvalifikasjonskrav for stillinger i soknet, er begrenset til de stillinger som kirkeloven § 24 tredje ledd bokstav c) nevner. Dette er de vigslede stillinger. Kirkerådet tolker Kulturdepartementet slik at Kirkemøtets

myndighet overfor soknet som arbeidsgiver ikke blir utvidet på dette punkt, jf. dets høringsdokument til Kirkemøtet av 15. februar 2018 side 63.

Forslaget til § 19 fjerde ledd er da slik:

Daglig leder bør ha kirkefaglig kompetanse.

3.8 Menighetsrådets oppgaver – utkastet til § 20

3.8.1 Innledning

Innledningsvis henleder Kirkerådet igjen oppmerksomheten på oversikten i pkt. 3.6 ovenfor. Se der særlig pkt. 3.6.2 om tydeliggjøring av menighetsrådets virksomhetsansvar og hvordan dette kan søkes oppnådd.

Siden menighetsrådets myndighet er negativt avgrenset, vil ikke forslaget til § 20 uttømmende regulere menighetsrådets virkefelt på vegne av soknet. Blant annet av den grunn mener Kirkerådet det ikke så godt passer så godt å ha med i en bestemmelse om menighetsrådets oppgaver det som i dag fremgår av i kirkeloven § 9 tredje ledd siste punktum om at «avgjørelse om opprettelse av stillinger skal på forhånd godkjennes av kirkelig fellesråd». Denne bestemmelsen er derfor flyttet til § 50 første ledd i kapittel 7, men med den endring av kirkelig fellesråd bare skal avgi uttalelse. For den nærmere begrunnelse, se pkt. 7.2.2.

Det vises også til avtalebestemmelsen i § 15 femte ledd, omtalt i pkt. 3.2.6 ovenfor.

3.8.2 Tydeliggjøring av menighetsrådets virksomhetsansvar

Kirkerådet viser til at ved siden av bestemmelsen om menighetsrådets negativt avgrensede kompetanse – foreslått videreført i § 15 fjerde ledd – er kirkeloven § 9 første ledd *den grunnleggende bestemmelsen om menighetsrådets myndighet i soknet*. Den bestemmelse i kirkeordningen som skal avløse lovens § 9 første ledd, er med andre ord av stor betydning.

Slik lyder kirkeloven § 9 første ledd:

«Menighetsrådet skal ha sin oppmerksomhet henvendt på alt som kan gjøres for å vekke og nære det kristelige liv i soknet, særlig at Guds ord kan bli rikelig forkynt, syke og døende betjent med det, døpte gis dåpsopplæring, barn og unge samlet om gode formål og legemlig og åndelig nød avhjulpet.»

Kirkerådet mener dagens bestemmelse er godt egnet for videreføring – også av kontinuitetshensyn. Den skriver seg i sine hovedtrekk fra menighetsrådsloven § 11, som også kirkeordningsloven § 23 bygget på. Sistnevnte tok i bruk formuleringen «vekke og nære det kristelige liv i menigheten», som i 1920-loven het «*fremme* det kristelige liv i menigheten»:

«Det er menighetsrådets plikt å ha sin oppmerksomhet henvendt på alt, som kan gjøres for å *fremme* det kristelige liv i menigheten, særlig at Guds ord kan bli rikelig forkynt, syke og døende betjent dermed, ungdommen samlet om gode formål og legemlig og åndelig nød avhjulpet.»

Det kan spørres om «fremme» er et mer tidsriktig uttrykk enn «vekke og nære». Siden sistnevnte har vært den anvendte formulering i over 60 år, foreslår Kirkerådet den videreført. Også lovens formulering for øvrig er et godt uttrykk for det som er menighetsrådets oppdrag i lokalsamfunnet.

Kirkerådet ønsker imidlertid å føye til en ny, *innledende setning* der rådets overordnede ansvar for menighetslivet trer enda klarere frem enn i dag. Kirkerådet gjentar at dette er en språklig tydeliggjøring, ikke ment som en realitetsendring fra i dag. Kirkerådet har til dette formål vurdert uttrykket *menighetslivet i soknet*, men har landet på at et mer utfoldet begrep kan være ordparet den *menighetsrettede og menighetsbyggende* virksomheten. Siden «menighetsrettede» også kan forstås noe statisk, vil tillegget «menighetsbyggende» bøte på det, siden det har et klart utviklingsrettet preg.

I forslaget knyttes dessuten den nye, innledende setningen sammen med dagens første setning i lovens bestemmelse ved å uttrykke at dette omhandler menighetsrådets *virksomhetsansvar*. Dette kan ha en viss pedagogisk verdi, siden dette er et kjent begrep – anvendt nettopp om kirkeloven § 9 første ledd. Samtidig skytes inn et tillegg om at ansvaret skal ivaretas i *samvirke mellom rådet, tilsatte og frivillige*.

Kirkerådet legger til grunn at lovens § 9 annet ledd også i dag er en side ved virksomhetsansvaret. Kirkerådet ønsker å tydeliggjøre dette ved å løfte dette ledd opp til første ledd i forslaget.

Kirkerådet foreslår i lys av ovennevnte at § 20 første ledd gis slik ordlyd:

Menighetsrådet har det overordnede ansvaret for den menighetsrettede og menighetsbyggende virksomheten i soknet. For å ivareta dette virksomhetsansvaret skal menighetsrådet i samvirke med tilsatte og frivillige i soknet ha sin oppmerksomhet henvendt på alt som kan gjøres for å vekke og nære det kristelige liv i soknet, særlig at Guds ord kan bli rikelig forkynt, syke og døende betjent med det, døpte gis trosopplæring, barn og unge samlet om gode formål og legemlig og åndelig nød avhjulpet. Herunder har menighetsrådet ansvar for at kirkelig undervisning, kirkemusikk og diakoni innarbeides og utvikles i soknet.

3.8.3 Forholdet mellom virksomhetsansvar og planmyndighet – betydningen for forholdet til kirkelig fellestråd

At menighetsrådets planer og målsettinger for det menighetsrettede arbeidet skal være *retningsgivende* for kirkelig fellestråds prioriteringer, har ikke kommet eksplisitt til uttrykk i kirkeloven. Særlig gjennom sammenhengen mellom kirkeloven § 9 første ledd og § 14 første ledd om at kirkelig fellestråd skal «utarbeide mål og planer for den kirkelige virksomhet i kommunen», er dette allikevel ikke tvilsomt.

Sammenhengen trer ytterligere frem når det iakttas at menighetsrådets virksomhetsansvar etter § 9 første ledd innebærer et ansvar for det *innholdsmessige* ved arbeidet i soknet: «Kirkelovens bestemmelser fremhever menighetsrådets *innholdsmessige ansvar* for lokalkirken» (*Myndighetsrelasjoner i Den norske kirke*,

mai 2001, side 84; kursivert her). Følgelig må kirkelig fellesråds planmyndighet etter lovens ordning være av *avledet* karakter innenfor menighetsrådenes ansvarsområde. Se noe nærmere om dette i samband med omtalen av § 25 første ledd i pkt. 3.12.2.

Kirkelig fellesråds planarbeid må nødvendigvis knytte seg til dets administrative funksjoner og forvaltningsoppgaver – særlig innen forvaltning av bygg og gravplass. Men det ligger samtidig i fellesrådets støttefunksjon for menighetsrådene at fellesrådets planarbeid *også* skal omfatte det menighetsrettede arbeid.

Kirkerådet vil her understreke at *hovedansvaret* for slikt planarbeid innenfor menighetsrådets ansvarsområde ligger hos *det enkelte menighetsråd*. Der slike planer ikke finnes, har heller ikke kirkelig fellesråd noe grunnlag for å koordinere og samordne planene fra disse. I ovennevnte evalueringsrapport, *Samstyring i ubalanse, Evaluering av den lokale kirkes ordning* blir det påpekt at:

«Menighetsrådene jobber i varierende grad langsiktig når det gjelder utvikling av planer/strategier for virksomheten. Dette avhenger av ressurser/ledelse og fungerer ofte bedre i større sokn» (side 104).

«Forskjeller mellom soknene kommer særdeles klart frem når det gjelder menighetsrådenes arbeid med overordnede planer og strategier. De større soknene og de med ledelse-/stabsressurser engasjerer seg i dette, mens mindre sokn kan ha mer enn nok med å holde den lovpålagte virksomheten gående» (side 67).

Kirkerådet mener kirkeordningen bør fremheve betydningen av at de enkelte menighetsråd utarbeider mål og planer for sin virksomhet – i alle fall knyttet til det ansvar som omfattes av forslaget til § 20 første ledd. Betydningen av dette viser seg ikke bare i relasjonen til kirkelig fellesråd, der fellesrådets viktige samordningsarbeid vanskeliggjøres uten menighetsrådenes aktive medvirkning. Det har også en side til dem som har sitt virke som tilsatt i soknet. Se om dette i utkastet til § 53 siste ledd, omtalt i pkt. 7.5.8.

Det enkelte menighetsråds virksomhetsplaner må i alle fall delvis ses i sammenheng med forholdene i de øvrige sokn i kommunen. Dette bør fanges opp i bestemmelsen, og det vil samtidig ha en side til den form for samarbeid mellom soknene som er omtalt i ovenfor i pkt. 3.2.3.2 i samband med utkastet til § 15 annet ledd. Det ble der vist til at det mange steder er etablert felles utvalg og at den menighetsrettede virksomheten i større eller mindre grad skjer på tvers av soknegrensene. Det følger imidlertid av det enkelte sokns og menighetsrådets selvstendighet at det ikke bør ligge en plikt til *samordning* – her er det kirkelig fellesråd som har et ansvar – men mer en oppfordring til et samvirke der det ligger til rette for det. Behovene for dette vil variere.

Kirkerådet foreslår slik ordlyd i § 20 annet ledd:

Menighetsrådet utarbeider mål og planer for sin virksomhet, herunder i samvirke med andre menighetsråd i kommunen der det ligger til rette for dette.

3.8.4 Offer, innsamling og gaver

Kirkerådet ser ikke behov for å endre kirkeloven § 9 tredje ledd første punktum. Den foreslås derfor videreført.

Kirkerådet er i tvil om det er behov for en bestemmelse til erstatning for lovens § 9 tredje ledd annet punktum. Enten vil regnskapsloven gjelde for soknets organer, slik departementet la til grunn i sin høring høsten 2017, jf. der sidene 93 og 110 – eller så vil departementet fortsatt gi slike regler som *i dag* er gitt i medhold av denne bestemmelsen, jf. forskrift 25. september 2003 nr. 12515 om økonomiforvaltningen for kirkelig fellesråd og menighetsråd i Den norske kirke. Det vil i så fall bli i medhold av trosloven. At det siste fremdeles er aktuelt, fremgår av departementets brev av 14. februar 2018 til Kirkerådet, der departementet uttrykker «tvil om soknene bør omfattes av regnskapsloven slik som nevnt» i høringen. Dette vil departementet komme tilbake til. I høringsforslaget uttalte departementet at selv om regnskapsloven skulle gjelde for soknene, skal Kirkemøtet «fastsette nærmere bestemmelser for øvrig om regnskapsføring» (side 110). Kirkerådet er usikker på hvilke bestemmelser det da ville være behov for ved siden av regnskapsloven og forskrifter gitt i medhold av denne. Følgelig avventer Kirkerådet å foreslå en egen bestemmelse om dette i kirkeordningen.

Siste punktum i lovens § 9 tredje ledd bestemmer at avgjørelse om opprettelse av stillinger, på forhånd skal godkjennes av kirkelig fellesråd. I dette ligger implisitt at lovens § 14 tredje ledd om kirkelig fellesråds arbeidsgivermyndighet på vegne av soknene, ikke er til hinder for slik opprettelse av stillinger av menighetsrådet i det enkelte sokn. Kirkerådet mener spørsmålet om *fellesrådets* eventuelle medvirkning hører hjemme i utkastet til § 50. Det vises til omtalen av spørsmålet om den nærmere utforming i pkt. 7.2.3.

Kirkerådet foreslår etter dette slik ordlyd i § 20 tredje ledd:

Menighetsrådet avgjør om det skal tas opp offer eller foretas innsamling i kirken og forvalter de midler som blir samlet inn, bevilget eller gitt som gave til kristelig virksomhet i soknet, med mindre annet er fastsatt.

3.8.5 Menighetsrådets medvirkning ved tilsetninger der soknet ved menighetsrådet er berørt

Lovens § 9 fjerde ledd bestemmer i dag at menighetsrådet medvirker ved tilsetting i kirkelige stillinger etter de regler som gjelder til enhver tid. Ved tilsetting av menighetsprest og prost følger disse regler av del III i personalreglement for prester i Den norske kirke. Ved tilsetting av biskop er det gitt egne bestemmelser om medvirkning i regler om nominasjon mv. ved tilsetting av biskoper, sist endret av Kirkemøtet i 2018.

Der kirkelig fellesråd har arbeidsgiveransvaret, er de nærmere bestemmelser gitt i kirkeloven § 14 tredje ledd annet punktum, som lyder slik: «Før tilsetting og fastsetting av instruks skal vedkommende menighetsråd gis anledning til å uttale seg.»

Kirkerådet mener det gir bedre oversikt om det samme spørsmålet også overfor for det nasjonale rettssubjektet som arbeidsgiver for prestene legges inn i kirkeordningen. Av hensyn til sammenhengen med andre spørsmål knyttet til arbeidsgiverorganiseringen, herunder forslaget til felles arbeidsledelse for dem som arbeider sammen i soknet, mener Kirkerådet at den nærmere reguleringen av spørsmålet om menighetsrådets medvirkning bør tas inn i kapittel 7, jf. forslaget der til §§ 50 og 52.

Kirkerådet foreslår etter dette slik ordlyd i § 20 fjerde ledd:

Menighetsrådet medvirker ved tilsetning i kirkelige stillinger i samsvar med §§ 50 og 52.

3.8.6 Avtaler mellom soknet og bispedømmerådet på vegne av det nasjonale rettssubjektet eller trossamfunnet Den norske kirke

3.8.6.1 Dagens rettstilstand – departementets lovforslag

Kirkeloven § 23 fjerde ledd siste punktum hjemler at soknet ved dets organer kan overlate oppgaver til bispedømmerådet. Hjemmelen er generell, ikke avgrenset til for eksempel arbeidsgivermyndighet:

«Bispedømmerådet kan også utføre oppgaver som etter avtale blir overlatt det av det enkelte menighetsråd eller kirkelig fellesråd.»

I bestemmelsen ligger det ikke bare at bispedømmerådet kan *ta imot* oppgaver, men nødvendigvis også at det enkelte menighetsråd eller kirkelig fellesråd på vegne av soknet har hjemmel til å inngå avtale med et bispedømmeråd om å *overlate* egne oppgaver til sistnevnte.

Selv om ordlyden er generell, er det for soknets *lovbestemte* oppgaver den har betydning. Lovbestemte oppgaver kan i henhold til alminnelige forvaltningsprinsipper ikke overlates til andre rettssubjekt, slik at denne hjemmelen er nødvendig for å muliggjøre avtaler på områder der menighetsråd og kirkelig fellesråd er tildelt myndighet ved lov.

Utenfor det lovregulerte området derimot trenger soknet ikke slik hjemmel for å kunne inngå avtaler om å *avgi* oppgaver til andre. Dette følger av soknets private autonomi i egenskap av å være eget rettssubjekt. For eksempel vil soknet på ulovfestet grunnlag også i dag kunne være arbeidsgiver; bestemmelsen i lovens § 14 tredje ledd tilsikter å avklare hvilket organ som på vegne av soknet ivaretar arbeidsgivermyndighet knyttet til stillinger som finansieres over kirkelig fellesråds budsjett. Menighetsrådet ville derfor uten lovhjemmel kunne overlate enkelte arbeidsgiverfunksjoner til bispedømmerådet for stillinger det selv har opprettet.

Heller ikke for å *motta* oppgaver vil soknet trenge lovhjemmel utenfor det lovregulerte område. Det er i prinsippet ikke begrensninger for hvilke oppgaver soknets organer kan påta seg.

Det må anses som klart at det ved avtale også kan foretas oppgaveoverlatelse motsatt vei, fra det nasjonale rettssubjektet til soknet. Stortinget må ved lovendringen i 2016 ha ansett det for unødvendig å uttrykke dette i kirkeloven, siden en slik adgang følger

av den rettslige handleevne som følger av det nasjonale rettssubjektets private autonomi. Dette kan imidlertid neppe omfatte lovbestemte oppgaver, jf. ovenfor om betydningen av nevnte lovhjemmel. Hjemmelen i lovens § 23 kan for eksempel anvendes til at *kirkelig fellesråd* overlater til bispedømmerrådet å tilsette i enkelte stillinger – eller overlate til prosten å utøve arbeidsgivers styringsrett overfor tilsatte i soknet. Dette er som nevnt ovenfor myndighet etter kirkeloven § 14 tredje ledd.

Et annet eksempel der loven gir hjemmel, kan være at kirkelig fellesråd utstyrer bispedømmerrådet med fullmakt til å – på soknets vegne – å fremforhandle leieavtaler av kontorlokaler til bruk for soknet. Dette er en oppgave fellesrådet i dag har etter kirkeloven § 14 annet ledd bokstav d). Tilsvarende avtale kunne gå motsatt vei.

Kirkerådet legger til grunn at etter det foreliggende lovutkast fra Kulturdepartementet vil det i utgangspunktet bare være gjennom avtaler et rettssubjekt kan forplikte andre rettssubjekt – unntatt der *Kirkemøtet* med hjemmel i lovutkastet § 10 annet ledd har etablert ordninger som *forplikter på tvers av sokn*. Det klare eksemplet her er etablering av et fellesorgan for soknene – et slikt organ vil *binde soknene* selv om det ikke skjer med grunnlag i en avtale.

Kirkerådet viser også til de områder der særlig Kirkemøtet som *trossamfunnets* øverste representative organ på ulike områder er gitt myndighet til å *forplikte de enkelte sokn* i Den norske kirke. Dette nevnes fordi Kirkemøtet og andre nasjonale og regionale organer for trossamfunnet *eller* det nasjonale rettssubjektet *utenfor* disse områdene bare kan forplikte soknene gjennom avtale. Det samme gjelder motsatt vei.

Av grunnleggende betydning er her de nærmere forpliktelser eller bindinger som ligger i at de enkelte sokn ikke kan løses fra Den norske kirke, jf. lovutkastet § 9 første ledd. Dette omfatter blant annet forpliktelse på kirkens lære og liturgiske ordninger (se også uttrykkelig i lovutkastet § 10 første ledd) samt å måtte akseptere å være underlagt biskopens tilsyn m.m. Soknet er også bundet av de valgeregler og regler for kirkebygg Kirkemøtet vedtar, samt bestemmelser om saksbehandling. Overfor *soknet som arbeidsgiver* har Kirkemøtet myndighet til å fastsette tjenesteordninger og kvalifikasjonskrav for de vigslede stillinger, jf. også ovenfor i pkt. 3.7.7.

Ytterligere gir lovutkastet § 10 annet ledd vide fullmakter til å regulere soknets forhold med hensyn til organisering, altså *forholdene innad mellom soknene*. Her har som nevnt Kirkerådet generelt åpnet for adgang til avtalebasert oppgaveoverlatelse både mellom de enkelte sokn ved menighetsrådene og mellom menighetsrådet og kirkelig fellesråd, jf. utkastet til § 15 femte ledd, omtalt ovenfor i pkt. 3.2.6; se særlig pkt. 3.2.6.2, der Kirkerådet også omtaler noe nærmere de områder der soknets organer ikke trenger hjemmel til dette.

3.8.6.2 Kirkerådets vurderinger og forslag

Kirkerådet mener det er ønskelig å skape fleksibilitet i oppgavefordelingen i kirken – også mellom kirkens ulike nivåer utenom sokn og kommune. I tillegg til den fleksibilitet som er omtalt rett ovenfor, ønsker Kirkerådet at menighetsrådet skal kunne utføre oppgaver som det ved avtale er overlatt av bispedømmerrådet.

Noe behov for å omfatte Kirkerådet, Bispemøtet og biskopen, er vanskelig å se – men høringsinstansene bes vurdere dette nærmere. For biskopen kunne det bare være

aktuelt for oppgaver av forvaltningsmessig karakter, ikke tilsynsoppgaver, men her trer prosten frem som mer aktuell enn for eksempel kirkelig fellesråd. Avtaler med klagenemnda er av opplagte grunner ingen problemstilling.

Siden bispedømmerrådet ikke vil ha *lobbestemte* oppgaver, vil det dreie seg om oppgaver bispedømmerrådet er overlatt fra Kirkemøtet eller andre nasjonalkirkelige organer. Det vil herunder kunne være oppgaver som springer ut av privat autonomi, innenfor de områder der bispedømmerrådet er tildelt ansvar. Det vil også kunne omfatte oppgaver bispedømmerrådet utfører mer på *trossamfunnets* vegne enn på vegne av det nasjonale rettssubjektet. Et eksempel er oppgaver innen trosopplæringen. Her kunne for eksempel et større fellesråd tildeles enkelte oppgaver som i dag ligger hos bispedømmerrådet.

En bestemmelse for menighetsrådet om at det skal kunne utføre oppgaver som det er overlatt fra bispedømmerrådet, vil være en avtalehjemmel *for bispedømmerrådet*. Kirkerådet mener det bør søkes klargjort hvilke oppgaver som *ikke* skal omfattes av denne hjemmel. Men uten andre holdepunkter vil det ikke være aktuelt at bispedømmerrådet overlater *godkjenningsmyndighet* til organer for soknet.

Kirkerådet vil for ordens skyld nevne at når menighetsrådet utfører oppgaver overlatt fra bispedømmerrådet, skjer selve *oppgaveutføringen* ikke på vegne av soknet men på vegne av det nasjonale rettssubjektet – eventuelt trossamfunnet – ved bispedømmerrådet.

Kirkerådet viser også til et helt tilsvarende forslag for kirkelig fellesråd, jf. utkastet til § 25 sjette ledd – omtalt i pkt. 3.12.6 nedenfor.

Kirkerådet foreslår slik ordlyd i § 20 femte ledd:

Menighetsrådet utfører de oppgaver som det ved avtale blir overlatt av bispedømmerrådet.

3.8.7 Øvrige spørsmål som i dag er regulert i kirkeloven § 9 femte ledd flg.

Kirkerådet mener de øvrige bestemmelser i lovens § 9 kan videreføres uendret, bare slik at det i siste ledd skytes inn et «andre» foran kirkelige myndigheter:

Kirkeordningen § 20 sjette til niende ledd vil da få slik ordlyd:

Menighetsrådet innbyr minst en gang i året de tilsatte i soknet til å ta del i rådets drøftinger om menighetsforholdene og de oppgaver som foreligger.

Menighetsrådet forbereder og gir innstilling til avgjørelse i alle saker som legges fram for menighetsmøtet etter kirkeordningen § 21 eller som menighetsmøtet selv tar opp.

Menighetsrådet gir hvert år menighetsmøtet en orientering om det kristelige arbeidet i soknet.

Menighetsrådet skaffer til veie de opplysninger og gir de uttalelser som andre kirkelige myndigheter ber om.

3.9 Menighetsmøtet og dets oppgaver – utkastet til §§ 21 og 22

Kirkerådet foreslår at dagens to bestemmelser om menighetsmøtet i lovens §§ 10 og 11, videreføres tilnærmet uendret. Presiseringen i forslaget til § 22 første ledd om at menighetsmøtet bare avgjør saker om innføring av gudstjenstlige bøker i kirken *når Kirkemøtet har overlatt spørsmålet til menighetsmøtets avgjørelse*, er i samsvar med dagens rettsstilstand. Dette fremgår blant annet av Kulturdepartementets brev til Kirkerådet av 22. juni 2017 samt av *Norsk lovkommentar* (se Hjorthaug, Thorbjørn, «Kommentar til kirkeloven» i Norsk lovkommentar, Gyldendal Rettsdata, note 50).

Dessuten er det i nytt § 22 første ledd *annet punktum*, som er skilt ut, tilføyd *eller andre kirkelige organer*.

Kirkerådet minner om menighetsmøtets myndighet til å bestemme antall representanter til menighetsrådet etter forslaget til § 16 første ledd.

For helhetens skyld kan § 22 ses i sammenheng med § 15 fjerde ledd første punktum. Kirkerådet viser også til forslaget til § 20 syvende og åttende ledd.

Etter Kirkerådets forslag vil de to bestemmelsene gis slik ordlyd:

(Menighetsmøtet)

Menighetsmøtet består av de stemmeberettigede i soknet. Bare de som møter fram personlig, kan stemme. Også biskopen, prosten og soknepresten kan ta del i møtet, men bare stemme om de ellers er stemmeberettiget i soknet.

Menighetsmøtet kalles sammen av menighetsrådet så ofte det er påkrevd eller finnes ønskelig eller når minst 20 av soknets stemmeberettigede krever det.

Nærmere regler om formene for menighetsmøtets virksomhet gis av Kirkemøtet.

(Menighetsmøtets oppgaver)

Menighetsmøtet avgjør saker om innføring av gudstjenstlige bøker i kirken når Kirkemøtet har overlatt spørsmålet til menighetsmøtets avgjørelse. Menighetsmøtet avgjør også andre saker som etter nærmere bestemmelse av Kirkemøtet eller andre kirkelige organer blir overlatt til menighetsmøtets avgjørelse.

Før vedkommende myndighet treffer avgjørelse, skal menighetsmøtet gis anledning til å uttale seg om oppføring eller nedlegging av kirke, og om deling, sammenslåing eller andre endringer i grensene for sokn.

For øvrig gir menighetsmøtet uttalelse når kirkelige myndigheter ber om det eller når menighetsmøtet av eget tiltak ønsker å uttale seg.

3.10 Kirkelig fellesråds sammensetning – utkastet til § 23

Kirkemøtet har i veivalgsaken bestemt at kirkelig fellesråd skal videreføres i kirkeordningen, jf. KM 08/16 vedtakspunkt 1 c) og vedtakspunkt 2.

I dag lyder kirkeloven § 12 som følger:

«Kirkelig fellesråd består av:

- a) to menighetsrådsmedlemmer fra hvert menighetsråd i kommunen, valgt av det enkelte menighetsråd,
- b) en representant valgt av kommunen, og
- c) en prost eller annen prest oppnevnt av biskopen. Biskopen kan unnlate oppnevning dersom det er valgt inn en prest etter bokstav a.

Er det fem eller flere sokn i kommunen, velges bare ett menighetsrådsmedlem fra hvert menighetsråd.

Representantene velges sammen med et tilsvarende antall vararepresentanter for 4 år.

Nærmere regler om valg av kirkelig fellesråd gis av Kirkemøtet.

Biskopen har rett til å ta del i fellesrådsmøte, men uten stemmerett. Fellesrådet kan innkalle andre til å ta del i forhandlingene, men uten stemmerett.»

Kirkerådet foreslår i hovedsak å videreføre bestemmelsene i kirkeordningen. Kirkerådet antar at Kirkemøtet med hjemmel i trossamfunnsloven § 10 annet ledd ikke vil ha hjemmel til å pålegge kommunen å oppnevne et medlem med varamedlem som tiltrer rådet i slike saker, se tilsvarende i pkt. 3.3.2. Kirkerådet legger likevel til grunn at det vil være hensiktsmessig å videreføre en mulighet for kommunen til å oppnevne slikt medlem. Det foreslås derfor å videreføre bestemmelsen, men med en presisering av at kommunen *kan* velge slikt medlem.

Det skal for ordens skyld presiseres at det kun er menighetsrådsmedlemmer som kan velges som representanter fra menighetsrådene, ikke varamedlemmer til menighetsrådet. Denne forståelsen har ligget til grunn for Kirkemøtets forståelse av dagens kirkelov § 12, jf. komitémerknadene til sak KM 17/95 og KM 18b)/96, og har de senere år vært understreket i Kirkerådets veiledningspraksis. Dette har også sammenheng med kirkelig fellesråds demokratiske forankring gjennom valg, jf. nedenfor.

Sammensetningen bygger på representasjonsprinsippet, jf. Ot.prp.nr. 64 (1994–1995) side 54. Dette går ut på at samtlige menighetsråd skal være representert i fellesrådet med to representanter, eventuelt en representant i kommuner der det er fem eller flere sokn. Fordi det kommunalt oppnevnte medlemmet går inn som et ordinært medlem av fellesrådet, må det derfor normalt være medlem av Den norske kirke. Biskopen kan imidlertid dispensere fra kravet når det foreligger særlige grunner, se pkt. 8.2.

Kirkerådet foreslår at det videreføres at Kirkemøtet gir regler for valg av kirkelig fellesråd.

Etter dagens kirkelov § 24 sjuende ledd er det åpnet for at Kirkemøtet uten hinder av bestemmelsene i loven kan godkjenne forsøk med direkte valg til kirkelig fellesråd. I

forlengelsen av dette kunne en vurdert en ordning med direkte valg for kirkelig fellesråd. Spørsmålet om direkte valg til kirkelig fellesråd skiller seg imidlertid fra spørsmålet om direkte valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet. For det første er menighetsrådet og kirkelig fellesråd begge organer for soknet, som hver på sitt vis opptrer på vegne av dette. For det andre er en viktig del av kirkelig fellesråds rolle å være et samordningsorgan for menighetsrådene i kommunen. Medlemmene av kirkelig fellesråd er samtidig direkte valgt til menighetsrådet, slik at de har en klar demokratisk forankring blant kirkevelgerne. Derfor foreslår Kirkerådet å videreføre denne forsøkshjemmelen, se pkt. 5.5.3, men ikke gå inn for en generell ordning med direkte valg av kirkelig fellesråd.

For oversiktens skyld vises det til at § 15 sjette ledd åpner opp for at Kirkerådet etter nærmere bestemmelser fastsatt av Kirkemøtet, i visse tilfeller kan samtykke til etablering av kirkelig fellesråd som omfatter flere kommuner. Tilsvarende kan Kirkerådet foreta andre tilpasninger av bestemmelsene om kirkelig fellesråd i kommuner med særlig mange sokn. Der det etableres kirkelig fellesråd som omfatter flere kommuner, vil kommunene kunne oppnevne en kommunal representant hver.

Kirkerådet foreslår også å videreføre biskopens rett til å ta del i fellesrådsmøte, sammenlign med omtalen i pkt. 3.3.4. Tilsvarende som i dag vil biskopen kunne bemyndige en ansatt ved bispedømmekontoret eller en prost til å møte i fellesrådet på sine vegne, jf. Ot.prp.nr. 64 (1994–1995) side 54.

Kirkerådet foreslår følgende ordlyd på paragrafen:

Kirkelig fellesråd består av:

- a) to menighetsrådsmedlemmer fra hvert menighetsråd i kommunen, valgt av det enkelte menighetsråd,*
- b) en representant valgt av kommunen, og*
- c) en prost eller annen prest oppnevnt av biskopen. Biskopen kan unnlate oppnevning dersom det er valgt inn en prest etter bokstav a.*

Er det fem eller flere sokn i kommunen, velges bare ett menighetsrådsmedlem fra hvert menighetsråd.

Representantene velges sammen med et tilsvarende antall vararepresentanter for fem år.

Nærmere regler om valg av kirkelig fellesråd gis av Kirkemøtet.

Biskopen har rett til å ta del i fellesrådsmøte, men uten stemmerett. Fellesrådet kan innkalle andre til å ta del i forhandlingene, men uten stemmerett.

3.11 Formene for kirkelig fellesråds virksomhet – utkastet til § 24

Kirkerådet foreslår ingen realitetsendringer i dagens § 13 i loven – kun den samme språklige justering i første ledd som i forslaget til § 18 første ledd. Dessuten er det i annet ledd lagt til et tillegg om ettsoknskommuner, jf. pkt. 3.7.2 ovenfor.

Det vises til drøftelsen i pkt. 3.5 ovenfor om forståelsen av uttrykket fullmakt.

Også ordningen med at kirkelig fellesråd som en obligatorisk ordning skal ha en daglig leder av sin virksomhet, videreføres. Noe spørsmål om Kirkemøtet har hjemme til å vedta å bestemme dette, oppstår ikke som for menighetsrådet. Grunnen er at det er Kirkemøtet som bestemmer at det skal være et slikt fellesorgan for soknene i kommunen samt dets oppgaver. Da må Kirkemøtet også kunne gå lenger i å bestemme dette organets nærmere organisering og arbeidsform enn for menighetsrådet. Kirkerådet viser til drøftelsen i pkt. 3.7.4 ovenfor.

Kirkerådet foreslår da slik ordlyd i § 24:

Kirkelig fellesråd kan gi lederen eller et arbeidsutvalg bestående av lederen og minst to av rådets øvrige medlemmer fullmakt til på saklig begrensede områder å treffe avgjørelse i saker som skulle ha vært avgjort av rådet. Avgjørelse som er truffet med hjemmel i slik fullmakt, skal refereres i første møte etter at avgjørelsen er truffet.

Kirkelig fellesråd skal ha en daglig leder av virksomheten. For kommuner med bare ett sokn, gjelder det samme for de oppgaver som ligger til kirkelig fellesråd i kommuner med flere sokn.

Nærmere regler om formene for kirkelig fellesråds virksomhet gis av Kirkemøtet.

3.12 Kirkelig fellesråds oppgaver – utkastet til § 25

3.12.1 Innledning

Kirkerådet viser til at forslaget til denne bestemmelsen – som skal erstatte kirkeloven § 14, må ses i sammenheng med utkastet til § 20 om menighetsrådets oppgaver. Kirkerådet viser her til fremstillingen i pkt. 3.8 samt til oversikten over forholdet mellom de to organer i pkt. 3.6.

I motsetning til for menighetsrådet skal kirkelig fellesråds oppgaver på vegne av soknene i kommunen fortsatt være positivt avgrenset. Dette betyr at utkastet til § 25 må ses i sammenheng med den myndighet for fellesrådet som er nevnt i andre bestemmelser. Dette vil være § 19 annet og tredje ledd, jf. der «vedkommende arbeidsgivermyndighet» og for øvrig oppgaver som er knyttet til utøvelsen av arbeidsgivermyndighet, jf. §§ 50 og 53. Paragraf 55 om de vigslede stillinger vil legge bånd på utøvelsen av denne myndigheten. Det vises også til myndighet på kirkebyggfeltet, jf. flere bestemmelser i kapittel 4.

Samtidig viser Kirkerådet til det klarhetskrav med hensyn til definering av fellesrådets ansvarsområde som også gjelder i dag, men som i utkastet til § 15 fjerde ledd er foreslått eksplisitt uttalt. Se omtalen i pkt. 3.2.5.2, jf. også pkt. 3.6.2.

Det vises dessuten til avtalebestemmelsen i § 15 femte ledd, omtalt i pkt. 3.2.6 ovenfor. Denne vil gjøre § 14 siste ledd overflødig. Det blir ikke ytterligere omtalt nedenfor.

3.12.2 Hovedbestemmelsen om kirkelig fellesråds ansvars- og virkeområde – planmyndighet

Kirkeloven § 14 første ledd lyder slik:

«Kirkelig fellesråd skal ivareta administrative og økonomiske oppgaver på vegne av soknene, utarbeide mål og planer for den kirkelige virksomhet i kommunen, fremme samarbeid mellom menighetsrådene og ivareta soknenes interesser i forhold til kommunen.»

Lovproposisjonen uttaler at første ledd «formålsbestemmer fellesrådets ansvars- og virkeområde» (Ot. prp. nr. 64 (1994–95) side 55).

Alle øvrige mer konkrete bestemmelser om kirkelig fellesråds myndighet springer ut av denne bestemmelsen, slik at de alle for så vidt også er dekket av denne. Særlig kan dette sies om å «ivareta administrative og økonomiske oppgaver på vegne av soknene».

Det fremgår av ordlyden at kirkelig fellesråd plikter å utarbeide mål og planer også for det menighetsrettede arbeidet de enkelte menighetsråd utfører – det er omfattet av «den kirkelige virksomheten».

Kirkerådet foreslår lovens § 14 første ledd videreført med et par presiseringer i lys av Kirkemøtets vedtak omtalt i pkt. 3.6. Dette er ikke ment som realitetsendringer fra i dag. *For det første* mener Kirkerådet at det bør komme eksplisitt frem at kirkelig fellesråd er et støtteorgan for menighetsrådene. *For det annet* bør det fremgå at menighetsrådets planer og målsettinger for det menighetsrettede arbeidet skal være *retningsgivende* for kirkelig fellesråds prioriteringer. På dette området skal altså kirkelig fellesråds planmyndighet skal være *avledet av* menighetsrådenes. Slik er det også i dag, jf. ovenfor i pkt. 3.8.2. Det fremgår av *Håndbok for menighetsråd og kirkelig fellesråd (2015 –2019)*:

«Menighetsrådene må melde inn satsingsområder og ressursbehov og få tilbakemelding om hvilke ressurser som er tilgjengelig.

Når kirkelig fellesråd skal utarbeide mål og planer for den kirkelige virksomheten i kommunen, er det viktig at disse bygger på innspill og prioriteringer som menighetsrådene har gitt.

Kirkelig fellesråd skal gi en samlet vurdering av prioriteringene innen den kirkelige virksomheten i kommunen. Planene skal legges frem for kommunen både i forslag til årsbudsjett og til økonomiplan» (side 77).

«Når kirkelig fellesråd skal utarbeide mål og planer for den kirkelige virksomheten i kommunen, må fellesrådet ta hensyn til de behov som meldes fra menighetsrådene og de behov som er knyttet opp mot forvaltning av kirker og gravplasser» (side 84).

Planansvaret for kirkelig fellesråd har således i hovedsak en tredelt funksjon:

- Det er et nødvendig virkemiddel overfor kommunen, jf. her kirkeloven § 15 første ledd.

- Planarbeidet må omfatte de særskilte ansvarsområder fellesrådet har for forvaltning av gravplasser, kirker og dessuten drift av menighets- og prestekontor.
- Planarbeidet er nødvendig i et koordineringsøyemed vis a vis menighetsrådene, enkeltvis og samlet:

I lys av de økonomiske ressurser og det personell kirkelig fellesråd disponerer, skal altså kirkelig fellesråd søke virkeliggjort de enkelte menighetsråds virksomhetsplaner (mål og planer). Men det vil kreve prioriteringer soknene imellom.

I tillegg forutsetter fellesrådets oppgave som arbeidsgivermyndighet en koordinering med prestelinjen.

Hovedbegrunnelsen for å ha et fellesorgan for soknene, er at dette skal støtte opp om menighetsrådenes arbeid knyttet til den *innholdsmessige* siden ved virksomheten i soknet – det som gjerne kalles *kirkens primæroppgaver*. Gjennom sine ansvarsområder skal således kirkelig fellesråd *støtte opp* under disse primæroppgavene (*Hva er kirken? En ekklesiologi*, Delrapport av september 2000 fra Kirke/stat-utvalget oppnevnt av Kirkerådet, side 11).

Når kirkelig fellesråd skal utarbeide mål og planer for den kirkelige virksomheten i kommunen, er det derfor svært viktig at disse *også* omfatter den virksomhet fellesrådet er satt til å støtte opp om – i form av infrastruktur, personalressurser og andre ressurser, herunder driftsstøtte, hvis mulig.

I utkastet til § 20 annet ledd har Kirkerådet ønsket å fremheve betydningen av menighetsrådenes egne virksomhetsplaner.

Kirkerådet vil understreke *begge* rådernes særlige forpliktelser innenfor sitt ansvarsområde. Tilsvarende presisering foreslås derfor for kirkelig fellesråd – på en måte som viser *den sammenheng* fellesrådets planarbeid inngår i, i *et samspill* med menighetsrådene.

Med henvisning til de tall som ble omtalt ovenfor om omfanget av stillinger knyttet til det menighetsrettede arbeid og driftsstøtte til menighetsrådets arbeid, nevner Kirkerådet for helhetens skyld også vedtaket i pkt 1 a) i veivalgsaken om at:

«Det er et mål å redusere ressurser som brukes på administrasjon på alle nivå, til fordel for lokal aktivitet som nærer det kristelige liv i soknet»

Kirkerådet ber om høringsinstansenes konkrete innspill til virkemidler og andre tiltak som kan bidra til realisere et slikt mål.

Ut over de to mindre presiseringer som er nevnt, er dagens ordlyd beholdt, men slik at «i forhold til kommunen» er erstattet med *overfor* kommunen. Planmyndigheten er – slik som for menighetsrådet – foreslått lagt til annet ledd. Når det i annet ledd innledes med «blant annet», er det fordi fellesrådets planbehov har en videre ramme enn menighetsrådenes ansvarsområde, jf. oversikten ovenfor.

Kirkerådets forslag til ordlyd i § 25 første og annet ledd blir da slik:

Kirkelig fellesråd er menighetsrådenes støtteorgan og skal i denne egenskap ivareta administrative og økonomiske oppgaver på vegne av soknene, fremme

samarbeid mellom menighetsrådene og ivareta soknenes interesser overfor kommunen.

Blant annet på grunnlag av de enkelte menighetsrådenes mål og planer etter § 20 annet ledd, skal også kirkelig fellesråd utarbeide mål og planer for den kirkelige virksomhet i kommunen.

3.12.3 Kirkelig fellesråd som lokal gravplassmyndighet

I dag bestemmer kirkeloven § 14 annet ledd bokstav b) at kirkelig fellesråd er ansvarlig for *anlegg, drift og forvaltning* av gravplasser. *Forvaltningsmyndigheten* er også fastslått i gravferdsloven § 3 første ledd, med en innholdsbestemmelse av *hvordan* forvaltningen skal skje, herunder av bygninger på gravplassen: «med orden og verdighet og i samsvar med gjeldende bestemmelser.»

Gravferdsloven § 3 annet ledd omhandler kommunens økonomiske ansvar for, *anlegg, drift og forvaltning*, jf. også kirkeloven § 15 første ledd bokstav b). Sistnevnte sted nevnes av uklare grunner bare utgifter til *anlegg og drift*, uten at dette betyr noe, siden gravferdsloven § 3 annet ledd ikke etterlater tvil om kommunens ansvar. Noen grensedragnings mellom de tre begrepene *anlegg, drift og forvaltning* er det altså ikke behov for.

Departementet har i sitt forslag til trossamfunnslov ikke foreslått en videreføring av de to ovenfor omtalte bestemmelsene i *kirkeloven*. Dette henger sammen med at det etter forslaget blir opp til Kirkemøtet å bestemme *om* soknet fortsatt skal ha et fellesorgan, herunder på hvilket geografisk nivå – samt eventuelt dets oppgaver.

Til erstatning for dagens mange bestemmelser om kirkelig fellesråds oppgaver etter gravferdsloven (i utkastet endret til gravplassloven), foreslår departementet derfor at kirkelig fellesråd erstattes med «gravplassmyndigheten». Antakelig er det ment *lokal gravplassmyndighet*.

Samtidig foreslår departementet en bestemmelse som slår fast at det er Kirkemøtet som utpeker denne lokale gravplassmyndighet. Dette skal være et organ som opptrer på vegne av soknet: det kunne altså vært menighetsrådet.

Se forslaget til §§ 3 annet ledd og 23 første ledd i gravplassloven:

«Utgifter til anlegg, drift og forvaltning av gravplasser utredes av kommunen etter budsjettforslag *fra soknet*. Etter avtale med soknet kan kommunal tjenesteyting tre i stedet for særskilt bevilgning til dette formål.

(...)

«Det organet som etter Kirkemøtets beslutning opptrer på *soknets vegne* i saker vedrørende drift og forvaltning av gravplass, er *lokal gravplassmyndighet* etter loven her.»

Kirkerådet antar at det i § 23 første ledd er ment saker vedrørende *anlegg, drift og forvaltning* av gravplass. Hvis dette er riktig antatt, kan forslaget til § 25 tredje ledd i kirkeordningen senere justeres tilsvarende.

Når kirkelig fellesråd er foreslått videreført i kirkeordningen, er det ingen grunn til å vurdere andre alternativer enn kirkelig fellesråd som lokal gravplassmyndighet på vegne av soknet. Kirkelig fellesråd har høstet anerkjennelse for måten det i over tyve år har ivaretatt sitt oppdrag på gravferdsfeltet.

Kirkerådet mener en bestemmelse om dette er så viktig at den ikke bør legges inn som én av flere bokstaver i et ledd, mens gis et eget ledd.

Kirkeordningen § 25 tredje ledd foreslås gitt slik ordlyd:

Kirkelig fellesråd opptrer på soknets vegne i saker vedrørende drift og forvaltning av gravplass i henhold til gravplassloven og bestemmelser gitt i medhold av denne.

3.12.4 Kirkelig fellesråd som arbeidsgivermyndighet på vegne av soknet

I vedtakspunkt 2 f) i veivalgsaken bestemte Kirkemøtet at:

«...fellesrådet beholder arbeidsgiveransvaret for de som er ansatt i soknet.»

I dag følger dette av kirkeloven § 14 tredje ledd:

«Kirkelig fellesråd foretar tilsetting av og har arbeidsgiveransvaret for alle tilsatte som lønnes over fellesrådets budsjett.»

At det med ansvar også følger *myndighet*, er nokså selvsagt, men det er presisert i Ot. prp. nr. 64 (1994–95) side 55.

I opplistingen i lovens § 14 annet ledd er i bokstav c) nevnt «opprettelse og nedleggelse av stillinger som lønnes over fellesrådets budsjett». Kirkerådet mener denne ikke lenger er nødvendig å videreføre; den hadde til formål å klargjøre at dette ikke var kommunale, men kirkelige stillinger, jf. samme sted i lovproposisjonen.

Om lovens § 14 tredje ledd annet punktum om menighetsrådet medvirkning ved tilsetting og fastsetting av instruks, vises det til pkt. 3.8.5 ovenfor. Bestemmelsen i lovens § 14 tredje ledd tredje punktum om delegasjon av arbeidsgiverfunksjoner er omtalt i pkt. 3.2.6. Se der om at det ikke foreslås en videreført delegasjonsadgang, men at en generell avtaleadgang forutsettes å dekke de samme behov, jf. utkastet til § 15 femte ledd.

De spørsmål som i dag er regulert i lovens § 14 tredje ledd siste punktum, er foreslått overført til kirkeordningen § 51.

Selv om det ikke er nødvendig, foreslår Kirkerådet at det for sammenhengens skyld går frem av bestemmelsen som slår fast kirkelig fellesråds arbeidsgiveransvar, at myndigheten må utøves i lys av øvrige relevante bestemmelser i kirkeordningen. Dette vil først og fremst være §§ 50 og 53, men også §§ 54 og 55 samt § 19. Det vises herunder til pkt.3.8.5 om å plassere en del aktuelle spørsmål i kapittel 7. Kirkerådet minner i denne sammenheng om at arbeidsgivers styringsrett etter sin karakter er negativt avgrenset. For kirkens ulike arbeidsgiverorgan vil styringsretten ikke bare være begrenset av alminnelige lover og avtalebestemmelser, men også av alt det *særskilte kirkelige* lov- og regelverk.

For øvrig er det bare foretatt en språklig presisering om at det er soknet som er arbeidsgiver. Dette er som i dag. Om hvilke sokn som forpliktes av kirkelig fellesråd, vises det til omtalen i pkt. 3.2.5.2, jf. også pkt. 3.2.6.2.

Med henvisning til pkt. 3.7.2 ovenfor vil Kirkerådet presisere at kirkelig fellesråd etter forslaget her fortsatt vil ha mulighet til å presisere at det bare er ett eller noen av soknene i kommunen som skal være arbeidsgiver.

Kirkerådet foreslår slik ordlyd i kirkeordningen § 25 fjerde ledd:

For soknet som arbeidsgiver foretar kirkelig fellesråd tilsetting av og har arbeidsgiveransvaret for alle tilsatte som lønnes over fellesrådets budsjett. Myndigheten utøves i samsvar med kirkeordningens øvrige bestemmelser.

3.12.5 Kirkelig fellesråds økonomiske forvaltningsmyndighet på vegne av soknet

Slik lyder kirkeloven § 14 fjerde ledd

«Kirkelig fellesråd forvalter inntekter og formue knyttet til kirke og kirkefond, midler som utredes av kommunen eller staten og midler menighetsråd stiller til fellesrådets disposisjon for å løse oppgaver i soknene. Regler om budsjettordning, regnskapsføring og revisjon gis av departementet.»

Ved siden av lovens kapittel 3 er enkelte forhold vedrørende kirkene plassert i lovens kapittel 2 – og bestemmelsene er delvis overlappende. Således vil betaling for bruk av kirkene etter lovens § 20 annet ledd også være inntekter knyttet til kirke etter § 14 fjerde ledd. Likeledes er fellesrådets forvaltningsansvar for kirkefond omtalt både i § 14 fjerde ledd, jf. ovenfor, men så gjentatt i lovens § 19 første ledd annet punktum. Et tredje eksempel er at forvaltningen av kirkene etter § 18 første ledd også omfatter «drift og vedlikehold av kirker» etter § 14 annet ledd bokstav a), selv om det rekkes noe videre.

Kirkerådet anbefaler ikke å videreføre denne noe oppdelte behandling av sammenfallende spørsmål – ikke minst fordi den kan åpne for større tolkningstvil enn en samlet regulering vil gjøre.

Forbindelsen mellom kirkeloven § 14 annet ledd bokstav a) og kirkeloven § 15 første ledd bokstav a) vil bli brutt ved at kommunens ansvar ikke lenger vil stå i samme regelverk som der soknets oppgave er omtalt. Kommunens ansvar vil, hvis det videreføres, flyttet over til trossamfunnsloven, ventelig § 12 fjerde ledd. I dag gir det best oversikt at §§ 14 og 15 er plassert slik de er, herunder med kirkebygg omtalt i § 14. Med denne sammenhengen brutt kan Kirkerådet ikke se gode grunner slik dobbeltbehandling som nevnt. Kirkelig fellesråds oppgaver vil uansett ikke uttømmende kunne tas inn i kapittel 3.

Det vises til kapittel 4.

Om regler for budsjettordning mv. vises det til det tilsvarende problemstilling vedrørende menighetsrådet, jf. også om dette ovenfor i pkt. 3.8.4.

For øvrig foreslår Kirkerådet ingen endring, slik at § 25 femte ledd foreslås gitt slik ordlyd:

Kirkelig fellesråd forvalter midler som utredes av kommunen eller staten samt midler menighetsråd stiller til fellesrådets disposisjon for å løse oppgaver i soknene.

3.12.6 Avtaler mellom kirkelig fellesråd og bispedømmerådet

Kirkerådet viser til fremstillingen i pkt. 3.8.6 ovenfor, herunder om at oppgaveutføring ikke vil skje på vegne av soknene i kommunen, men på vegne av bispedømmerådet, det vil si det nasjonale rettssubjektet, eventuelt trossamfunnet.

Uten en egen, tilsvarende bestemmelse som den foreslåtte for menighetsrådet i § 20 femte ledd, kunne det reises spørsmål om det er adgang for en oppgaveoverføring til kirkelig fellesråd. Kirkerådet foreslår derfor å la det komme uttrykkelig frem at det er slik adgang.

På samme måte som ved overlatelse til menighetsrådet, vil en bestemmelse om at kirkelig fellesråd skal kunne utføre oppgaver som det er overlatt fra bispedømmerådet, også være en avtalehjemmel for bispedømmerådet. Kirkerådet nevner også her at enkelte oppgaver ikke er egnet for overlatelse. Dette gjelder i alle fall som det klare utgangspunkt godkjenningsmyndighet tildelt bispedømmerådet.

Kirkerådet antar at hjemmelen her kan vise seg å bli anvendt mer enn den tilsvarende i § 20.

Kirkerådet foreslår slik ordlyd i § 25 sjette ledd:

Kirkelig fellesråd utfører de oppgaver som det ved avtale blir overlatt fra bispedømmerådet.

3.12.7 Øvrige ansvarsområder for kirkelig fellesråd

Kirkerådet foreslår at det i et siste ledd samles de av bokstavene i dagens § 14 annet ledd som bør videreføres og som ikke allerede er fanget opp – det vil si bokstavene d, e og g. Det foreslås ingen realitetsendringer.

I ny bokstav b) er *staten* byttet ut med *Den norske kirke*, som her formelt betyr Kirkemøtet som er mottaker av rammetilskuddet fra staten.

Kirkerådet mener det også kan fremgå i et eget ledd av bestemmelsen at kirkelig fellesråd også har andre oppgaver enn de som fremgår uttrykkelig av § 25. Dette vil i alle fall omfatte oppgaver som arbeidsgivermyndighet og vedrørende kirkebygg, jf. 3.12.4 og 3.12.5 ovenfor.

Kirkerådets forslag til § 25 syvende og åttende ledd blir da:

Kirkelig fellesråd er ansvarlig for

- a) *anskaffelse og drift av menighets- og prestekontor,*
- b) *administrativ hjelp for prosten når Den norske kirke yter tilskudd til det,*

c) anskaffelse av lokaler, utstyr og materiell til konfirmasjonsopplæring.

Kirkelig fellesråd utfører for øvrig de oppgaver det er gitt i eller i medhold av kirkeordningen.

3.13 Opptak av lån på soknets vegne m.v. – utkastet til § 26

Kirkeloven § 16 lyder i dag som følger:

«På soknets vegne kan det bare opptas lån når dette er godkjent av bispedømmerrådet.

På soknets vegne er det ikke tillatt å garantere for andres økonomiske forpliktelser eller stille eiendeler til sikkerhet for andres gjeld.

Et sokn kan ikke tas under konkurs eller åpne gjeldsforhandling etter konkursloven.

Når et sokn på grunn av vanskeligheter som ikke er helt forbigående, ikke kan betale forfalt gjeld, plikter kirkelig fellesråd å treffe vedtak om betalingsinnstilling. Melding om slikt vedtak skal straks sendes bispedømmerrådet som iverksetter de tiltak som anses nødvendig.»

Kulturdepartementet har foreslått å videreføre bestemmelsen i tredje ledd om konkursvern er trossamfunnsloven § 12. I den forbindelse uttaler departementet at:

«Bestemmelsen om konkursvernet i § 16 foreslås videreført, men ellers foreslås ingen bestemmelser i kirkeloven § 16 ført videre i ny lov. Bestemmelser som regulerer soknets låneopptak og hvilke prosedyrer som skal følges dersom et sokn kommer i økonomiske vanskeligheter, må da gis av Kirkemøtet, i medhold av sin myndighet til å gi regler om kirkelige organer. Dersom kommunene fortsatt skal finansiere soknenes virksomhet, vil det være nærliggende at oppståtte betalingsproblemer søkes løst i et samarbeid med kommunen» (høringsnotatet side 79).

På bakgrunn av den ovennevnte uttalelsen, legger Kirkerådet til grunn at Kirkemøtet med hjemmel i trossamfunnsloven § 10 annet ledd vil ha myndighet til å videreføre bestemmelsene i kirkeloven § 16 første, andre og tredje ledd.

Formuleringen «på soknets vegne» skal forstås som at både menighetsråd og kirkelig fellesråd har adgang til å oppta lån på vegne av soknet. I forarbeidene til kirkeloven § 16 første ledd ble det uttalt at

«det ansvar som etter loven er lagt til fellesrådet, må en anta at det normalt vil være fellesrådet som er låntaker. Det vil dessuten være naturlig at søknad om godkjenning av låneopptak alltid fremmes for bispedømmerrådet gjennom fellesrådet» (Ot.prp.nr. 64 (1994–1995) side 57).

Kirkerådet legger til grunn at dette fortsatt bør videreføres.

Etter dagens kirkelov § 16 annet ledd er det ikke tillatt å garantere for andres økonomiske forpliktelser eller stille eiendeler til sikkerhet for andres gjeld. Kirkerådet mener at denne begrensningen bør videreføres.

Kirkeloven § 16 fjerde ledd, gir kirkelig fellesråd og bispedømmeråd oppgaver knyttet til oppståtte betalingsproblemer. Kirkelig fellesråd plikter å treffe vedtak om betalingsinnstilling når et sokn på grunn av vanskeligheter som ikke er helt forbigående, ikke kan betale forfalt gjeld. Melding om slikt vedtak skal straks sendes bispedømmerådet, og bispedømmerådet skal så iverksette de tiltak som anses som nødvendig. I forarbeidene til kirkeloven § 16 fjerde ledd er bispedømmerådets ansvar utdypet:

«Fjerde ledd tilsvarer i hovedsak kommuneloven § 56 nr 1. Bispedømmerådet forutsettes først og fremst å drøfte saken med kommunen med sikte på å finne en løsning på de økonomiske vanskelighetene, men rådet vil om nødvendig også kunne treffe slike tiltak som departementet skal eller kan treffe etter reglene i kommuneloven §§ 56-58» (Ot.prp.nr. 64 (1994–1995) side 57).

Kirkerådet foreslår å videreføre gjeldende rett etter fjerde ledd, men anser det som hensiktsmessig av pedagogiske grunner å ta inn en henvisning til de relevante bestemmelsene i kommuneloven i selve kirkeordningen, og ikke bare i forarbeidene. Bestemmelsene i kommuneloven § 56 til 58 er videreført i den nye kommuneloven §§ 29-2 til 29-4, jf. Prop. 46 L (2017–2018) side 418–419, så det henvises til disse paragrafene. Kirkerådet foreslår samtidig noen språklige endringer i leddet.

På denne bakgrunn foreslår Kirkerådet følgende ordlyd til § 26.

På soknets vegne kan det bare opptas lån når dette er godkjent av bispedømmerådet.

På soknets vegne er det ikke tillatt å garantere for andres økonomiske forpliktelser eller stille eiendeler til sikkerhet for andres gjeld.

Kirkelig fellesråd plikter å treffe vedtak om betalingsinnstilling når et sokn på grunn av vanskeligheter som ikke er helt forbigående, ikke kan betale forfalt gjeld. Melding om slikt vedtak skal straks sendes bispedømmerådet. Bispedømmerådet iverksetter de tiltak som anses som nødvendig, herunder kan bispedømmerådet treffe slike tiltak som departementet skal eller kan treffe etter reglene i kommuneloven §§ 29-2 til 29-4.

Kapittel 4 Kirkebygg

4.1 Innledning med oversikt over hovedinnholdet i Kirkerådets forslag

Kapitlet skal erstatte kirkeloven kapittel 3. Oppbyggingen av i lovens kapittel 3 er langt på vei fulgt, men det er innarbeidet noen få tillegg – hentet fra kapittel 2 i dagens lov.

Kirkerådet har ønsket å samle spørsmål som vedrører kirker til kirkebyggkapitlet her. Et unntak er bestemmelsen i forslaget til § 9 om kirkelig inndeling, som også omfatter *navn på kirke*. Bestemmelsen omfatter myndighet til å bestemme endringer i den kirkelige inndeling – herunder soknereguleringer – samt *navn på blant annet sokn*. Beslutning om navn på kirke og navn på sokn henger gjerne sammen. Ikke minst gjelder dette i samband med utskilling av nye sokn der det fra før ikke er kirke, da det gjerne er nærliggende med samme navn på ny kirke og nytt sokn. Kirkerådet mener det vil være lite praktisk å plassere de to spørsmålene i hver sin bestemmelse.

I all hovedsak er innholdet i dagens regler foreslått videreført – også gjeldende godkjenningsordninger. Fordi staten ikke lenger vil være godkjenningsmyndighet, er det et spørsmål hvilket organ som skal overta dens rolle. Kirkerådet viser til forslaget i de enkelte bestemmelser.

Kirkerådet har foretatt noen få omplasseringer av bestemmelser sammenlignet med dagens kirkebyggkapittel. De blir omtalt nærmere under de enkelte bestemmelser.

Kirkerådet foreslår også at enkelte av dagens bestemmelser utdypes noe – mest i form av presiseringer. Dette har medført noen tillegg. Kirkerådet vil dessuten foreslå enkelte materielle endringer. Det viktigste endringsforslaget er at Kirkerådet følger opp Kirkemøtets ønske fra 2015 om at langtidsutleie av kirker skal bli tillatt, noe som i dag er et tvilsomt rettslig spørsmål. Se om dette i pkt. 4.5.4.

4.2 Kirkemøtets rettslige hjemmelsgrunnlag i medhold av lovforslaget – betydningen av at Kirkemøtet anvender hjemmelen

Kirkemøtets rettslige grunnlag for å eventuelt å vedta Kirkerådets forslag til kapittel 4, vil være departementets forslag til trossamfunnslov § 13 hvis Stortinget vedtar det. Det lyder slik:

«Kirkene er soknets eiendom med mindre annet følger av særskilt rettsgrunnlag. Kirkemøtet gir regler om krav til kirke, forvaltning av kirke og tilhørende fond, kirkens inventar og utstyr, og om bruk av kirke, herunder betaling for bruk.»

Departementet skriver om *annet punktum* at det her er «foreslått en eksplisitt hjemmel» til Kirkemøtet til å «fastsette regler som kan avløse ulike regler om forvaltning og bruk av kirker, jf. den gjeldende kirkeloven §§ 18–21 og regler gitt i

medhold av disse bestemmelsene» (departementets høringsnotat av 25. september 2017 side 84).

Uten at dette er sagt uttrykkelig, legger Kirkerådet til grunn at denne eksplisitte hjemmel foreslås på grunn av soknets eierskap til kirkene og at Kirkemøtet på grunn av legalitetsprinsippet trenger hjemmel i lov til å regulere og gripe inn i soknets eierrådighet.

Slike reguleringer er det i dag gitt en rekke av i kirkeloven, der soknets eierposisjon i stor grad er innrammet av begrensninger, både i form av forbud og i noen grad av godkjenningsordninger.

Dagens § 21 femte ledd om naboers forbud mot å bygge nærmere kirker enn 60 meter, kommer i en særlig stilling. Trass i høringsnotatets omtale av forslaget til § 13 ovenfor, som *kunne* tenkes forstått slik at det gis en lovhjemmel for *Kirkemøtet* til å videreføre en tilsvarende bestemmelse, er det ikke ment slik. Se høringsnotatet om at dette uten en uttrykkelig lovbestemmelse vil bli «et spørsmål som på vanlig måte bør avklares gjennom kommunale reguleringsplaner og kommunens behandling av byggesaker» (side 93).

Etter lovforslaget har altså *ikke* Kirkemøtet noen hjemmel til selv å videreføre bestemmelsen. Et slikt forbud retter seg mot andre rettssubjekter (eier av nabogrunn til kirkene) og da er en klar lovhjemmel nødvendig på grunn av legalitetsprinsippet. Kirkemøtet har imidlertid anmodet om en videreføring av en slik særskilt lovbestemmelse, jf. sak KM 10/18 pkt. 3.4 side 12.

Når bare kirkeloven §§ 18–21 er nevnt, ikke også kirkeloven § 17, skyldes det dels at lovutkastet selv omfatter hovedinnholdet i § 17 tredje ledd om eierskap til kirker. Dels skyldes det at myndighet til eventuelt å videreføre § 17 annet ledd om krav til kirke i hvert sokn, vil omfattes av lovutkastet § 10 annet ledd, jf. der «kirkelig inndeling». Se om dette spørsmålet nedenfor i pkt. 4.3.2.

Om hva som skal regnes som kirke, jf. kirkeloven § 17 første ledd, er det klart allerede i lovutkastet til § 13 at den myndighet Kirkemøtet er tildelt, nettopp er *begrenset* til det som er «kirker» etter lovens definisjon i dag. Det betyr at Kirkemøtet ikke vil ha myndighet til å innskrenke soknets disposisjonsrett over andre bygninger i soknets eie enn det som i dag i rettslig forstand er kirker. I tillegg vil myndigheten omfatte kirker som godkjennes etter den nye ordningen. Det følger av departementets henvisning til § 21 i sitatet ovenfor.

Soknets eierskap har den betydning at det *uten* andre bestemmelser gitt av Kirkemøtet, vil være menighetsrådet som opptrer på vegne av soknet som eier. Det følger av lovforslaget § 9 tredje ledd. Hjemmelen Kirkemøtet vil få etter utkastet til § 10 annet ledd sammenholdt med § 9 tredje ledd til å legge myndighet til et annet organ for soknet enn menighetsrådet, er generell og vil således også få anvendelse på kirkebyggfeltet. For ordens skyld skal Kirkerådet her presisere at det bare er et organ som opptrer på eiers vegne som kan utøve eiers myndighet. Der et annet organ enn menighetsrådet gis myndighet til å utøve eierbeføyelser – enten det er kirkelig fellesråd eller et annet organ – vil det altså skje på vegne av soknet som eier. Det er

dette som har ligget i departementets lovforslag, og departementet presiserte dette i sitt høringsdokument til Kirkemøtet, der det het:

«At kirkebygget er i soknets eie, innebærer at Kirkemøtet i alminnelighet ikke vil kunne gis adgang til å legge ansvar for kirkebygget til noe annet organ enn et organ for soknet» (departementets høringsdokument av 15. februar 2018 side 62).

Departementet har opplyst at forbeholdet «i alminnelighet» knytter seg til godkjenningsordninger. Om hva som ut over kirkelig fellesråd kunne være et annet organ for soknet som kirkebyggeier, vises det til forslaget til § 15 fjerde ledd i pkt. 3.2.5.2.

Likeledes vil soknets utøvelse av sitt eierskap bare bli innrammet av begrensninger i den grad Kirkemøtet anvender hjemmelen i § 13. Denne myndigheten kan Kirkemøtet benytte til å videreføre dagens forbudsbestemmelser og eventuelle godkjenningsordninger knyttet til disse. Likeledes vil Kirkemøtet kunne videreføre rene godkjenningsordninger – altså der det ikke i utgangspunktet foreligger et forbud eller nærmere føringer, men der det kreves godkjenning for å iverksette et tiltak. Et organ som er tildelt godkjenningsmyndighet, blir ikke derved et organ *for* soknet; det opptrer ikke *på vegne av soknet som eier*, gjennom å være tildelt godkjenningsoppgaver vedrørende kirker. Slik myndighet utøves på vegne av Den norske kirke som trossamfunn. Dette blir som i dag, der departementet vanskelig kan sies å opptre som et organ for soknet. Der departementet har delegert sin myndighet til kirkelige organer, opptrer heller ikke disse på vegne av soknet.

Hvis Kirkemøtet i loven blir gitt den foreslåtte myndighet i lovutkastet § 13, gis den til Kirkemøtet som øverste normgivende organ for trossamfunnet, ikke til Kirkemøtet på vegne av det nasjonale rettssubjektet.

4.3 Definisjon av kirker i forslaget til kirkeordning – kirke i hvert sokn – eierforhold – kirker i sameie – utkastet til § 27

4.3.1 Definisjon av kirke – betydningen av avgrensningen

Hensikten med legaldefinisjonen i kirkeloven § 17 første ledd er å *knytte rettsvirkninger* til det forhold at et bygg i rettslig forstand er å anse som en kirke. Definisjonen er med andre ord bestemmende for anvendelsesområdet til andre paragrafer når de vedrører «kirker». Først og fremst gjelder dette lovens kapittel 3, og § 17 første ledd sier nettopp at «med kirke menes i *dette kapittel...*».

Her er det neppe meningen å gjøre en endelig avgrensning mot andre bestemmelser i loven som omhandler kirker. I alle fall ved anvendelsen av lovens § 14 fjerde ledd og § 14 annet ledd bokstav a) og § 15 første ledd bokstav a) er det i dag den samme definisjon som må legges til grunn.

I dag bestemmer kirkeloven § 24 tredje ledd bokstav d) at Kirkemøtet har myndighet til å gi «regler om *kirkens* inventar og utstyr», som blant omfatter inventar og utstyr av liturgisk karakter. Siden dette er *utenfor* det § 17 første ledd direkte omtaler, er det nærliggende å legge til grunn en *videre* definisjonen av kirker enn den i § 17. Her

legger således Kirkerådet til grunn at *alle bygg til gudstjenstlig bruk innenfor Den norske kirke* er omfattet. Regler for liturgisk inventar og utstyr fra 2015 § 2 nr. 2) bygger på en slik forutsetning. Kirkerådet nevner dette for å klargjøre at de bestemmelser som i dag er gitt og eventuelle nye bestemmelser på samme område, ikke bare vil omfatte det som i dag er kirker i kirkerettslig forstand. Det ville fremstå som noe tilfeldig om et bygg *innviet til gudstjenstlig bruk* i Den norske kirke skulle falle utenfor Kirkemøtets myndighet fordi det ikke i kirkerettslig forstand var å anse som en kirke.

Departementet foreslår den her omtalte bestemmelsen i § 24 overført til trossamfunnsloven § 13, jf. der «kirkens inventar og utstyr». Kirkerådet legger til grunn at denne myndigheten kunne vært videreført også på ulovfestet grunnlag, siden dette må antas å falle i samme gruppe som den myndigheten Kirkemøtet har til å fastsette *lære, liturgier og gudstjenstlige bøker*. Se den foreslåtte bestemmelsen om slik myndighet i utkastet til § 10 første ledd. Se omtalen i departementets høringsnotat av 25. september 2017 side 77 om at det *her* ikke er tale om myndighet tildelt av Stortinget.

Se samtidig departementets presisering om at også for «flere av Kirkemøtets myndighetsområder» kan det være slik at Kirkemøtet «ikke får sin kompetanse fra loven». Den her omtalte myndighet om kirkens inventar og utstyr må antas å høre til et slikt myndighetsområde. Det har til følge at den aktuelle myndighet om inventar og utstyr ikke kan regnes som en *forskriftshjemmel* som statuerer en rettslig plikt for eier av en kirke eller en annen bygning til kirkelig bruk. Slik *lovs kraft* hadde heller ikke de tidligere bestemmelsene gitt av Kongen i medhold av Grunnloven § 16. Tilsvarende vil det være etter forslaget til § 10 første ledd. Derimot blir det annerledes med de øvrige bestemmelser Kirkemøtet måtte fastsette i medhold av lovforslaget til § 13, siden disse bestemmelser er avhengig av lovhjemmelen.

Kirkerådet foreslår at kirkeordningen skal videreføre bestemmelser som regulerer utøvelse av eiermyndighet over kirkene. Derfor mener Kirkerådet det fortsatt vil være hensiktsmessig med en egen bestemmelse som definerer hvilke bygninger til kirkelig bruk som er omfattet av de nærmere bestemmelser som foreslås. Hovedgrunnen er at dette vil lette rettsanvendelsen.

Relevant i denne sammenhengen vil da være hva som er rekkevidden av Kirkemøtets hjemmel. Den vil oppstille en grense. Som allerede nevnt i pkt. 4.2 vil myndigheten være begrenset til det som i dag er definert som kirker i rettslig forstand samt kirker som blir godkjent under den nye ordningen som skal avløse kirkeloven § 21. Det betyr at Kirkemøtet ikke vil ha myndighet til å innskrenke soknets eierrådighet over *andre bygg* enn dette. Unntaket vil som nevnt ovenfor være myndigheten til å gi regler om kirkens inventar og utstyr, som Kirkerådet legger til grunn at Kirkemøtet har også for andre bygg enn det som i rettslig forstand er kirker. Som nevnt er dette myndighet Kirkemøtet antakelig har på ulovfestet grunnlag på trossamfunnets vegne, på samme måte som lære- og liturgimyndigheten.

Utenfor lovhjemmelen faller derfor fortsatt bygg vigslet til kirkelig bruk, selv om de er eid av soknet. Det kan særlig gjelde bedehuskapell og sportskapell. Derimot omfattes fremdeles kapeller med den følge det vil få for kommunens (eller statens)

finansieringsforpliktelse til «bygging, vedlikehold og drift av kirkebygg», jf. lovutkastet § 12.

Regler for bruk av kirkene definerer kirker på samme vis som kirkeloven, jf. § 3 bokstav a). Hjemmelen til å gi slike regler i lovens § 20 tredje ledd knytter seg nettopp til kirker slik de er definert i § 17. Noen større hjemmel vil ikke Kirkemøtet få etter lovutkastets § 13. Det kan derfor reises spørsmål om det er hjemmel for bestemmelsen i § 2 annet ledd i Regler for bruk av kirkene

«Så langt de passer får reglene også anvendelse på bruk av andre kirker, kapeller, kirkelokaler, forsamlingslokaler og interimskirker, jf. § 3 bokstav d).

§ 3 bokstav d) lyder: Lokale til kirkelig bruk: Andre kirker, kapeller, forsamlingslokaler og interimskirker: Bygg som er godkjent og innviet til permanent eller midlertidig kirkelig bruk.»

Her kan imidlertid reservasjonen «så langt de passer» antakelig også dekke det forhold at eier *samtykker* i at reglene i noen grad kommer til anvendelse. Eier kan for eksempel være soknet som av et bedehuskapell eller en annen enn soknet som eier av et sportskapell.

Som etter dagens ordning vil *nedlagte* kirker ikke lenger være å anse som kirker i rettslig forstand. Da St.meld. nr. 17 (2007–2008) *Staten og Den norske kirke* kom våren 2008, het det at «Dønnesfjord kirke i Hasvik kommune er den eneste kirken de siste 50 år som er nedlagt som kirke. Dette skjedde i 2003» (side 121). Kirkerådet finner det vanskelig å forutsi om nedlegging av kirker kan bli mer aktuelt i fremtiden. Det vises til forslaget til § 29 fjerde ledd.

Derimot mener Kirkerådet at kirkebygg som er *tatt ut av alminnelig kirkelig bruk* som menighetskirke men *uten* formelt å være nedlagt som kirke, på samme måte som i dag skal bli omfattet av reglene for kirker. De vil altså fremdeles være kirker i rettslig forstand og omfattet av for eksempler Regler for bruk av kirkene og Regler for liturgisk inventar og utstyr – samt reglene i det her omtalte kapittel i kirkeordningen. Dette har vært gjeldende rett i lang tid. Se således Knut Robberstad, *Lærebok i kyrkjerett. Fyreslesningar på Det praktisk-teologiske seminaret til Menighetsfakultetet*, 4. utg. 1963. Robberstad skriver om en kirke som ikke lenger er i alminnelig bruk som menighetskirke, for eksempel fordi det er bygget ny kirke, at denne kirken

«står under dei same rettshøve og dei same reglar som fyrr, til dess hos vert formeleg fråteken sin kyrkjelege kvalitet (sekularisera). Til *slik nedleggjing* må det krevjast samtykke frå Kongen» (side 132; kursivert her).

Med kirke som er tatt ut av alminnelig kirkelig bruk som menighetskirke sikter Kirkerådet til slike kirker der biskopen ikke lenger forordner gudstjenester og kirken *heller ikke* av menigheten brukes til gudstjenester eller annen oppbyggelig virksomhet den selv bevirker eller til kirkelige handlinger ut over det rent sporadiske.

På lengre sikt må det vurderes om Kirkemøtet skal gi egne bestemmelser for slike kirker, som det er noen av. Kirkemøtet har i dag hjemmel til dette i medhold av kirkeloven § 20 tredje ledd. Denne hjemmelen blir videreført gjennom forslaget til ny

lov § 13 annet punktum, og det foreslås uttrykt i utkastet til § 31 tredje ledd. Det som særlig kan aktualisere spørsmålet om enkelte særskilte regler for slike kirker, er at dagens regler gitt av Kirkemøtet vil legge betydelige føringer for bruksutøvelsen til en eventuell leietaker.

Kirkerådet finner imidlertid at høringen om ny kirkeordning ikke er den rette anledning til å ta opp dette spørsmålet. Det ville utløse behov for å revidere de ovenfor nevnte bestemmelser fra 2015 eller vedta særregler som kommer ved siden av disse. I selve kirkeordningen hører slike særregler uansett ikke inn.

Kirkerådet nevner for ordens skyld at kapittel 3 i kirkeloven også kommer til anvendelse på *kirker som ikke er i soknets eie*. Dette følger direkte av definisjonen av kirke i § 17 som ikke gjør eierforholdene til noe kriterium. Dette vil med Kirkerådets forslag bli videreført. Men skal dette eventuelt gjelde for *nye* slike kirker, enten det er nybygg eller eldre bygg i kirkelig bruk, må dette basere seg på avtale med eier.

I lys av ovennevnte kan en ny bestemmelse som definerer kirke, gis følgende innhold, utkastet til § 27 første ledd:

Med kirke menes i dette kapittel soknekirke eller kapell som er godkjent av Kongen eller departementet, som er kirke fra gammelt av eller som etter kirkeordningens ikrafttredelse er godkjent som kirke i samsvar med § 32 i kirkeordningen.

4.3.2 Kirke i hvert sokn

Kirkeloven § 17 annet ledd bestemmer at det skal være kirke i hvert sokn. Betydningen av bestemmelsen viser seg særlig i samband med utskilling av nye sokn og den konsekvens det vil ha for kommunens plikt etter lovens § 15 til å finansiere bygging av kirker.

Kirkelovutvalget uttalte at den tilsvarende bestemmelsen i den gamle kirkeloven fra 1897 «mange steder [hadde] begrenset mulighetene for å gjennomføre soknereguleringer» og at det «ikke bør være noe absolutt vilkår for opprettelse av et nytt sokn at det allerede foreligger *vedtak* om bygging av kirke» (NOU 1989: 7 *Den lokale kirkes ordning* side 263).

Dette er antakelig ikke slik loven er tolket. Og om det ikke er et absolutt vilkår at departementets godkjenning av ny kirke må foreligge allerede på tidspunktet for utskilling av nytt sokn, må i alle fall kommunens finansieringsløfte gjøre det.

Departementet skriver således i sitt høringsnotat fra høsten 2017 at:

«Som nevnt stiller kirkeloven krav om at det skal være kirke i hvert sokn. I § 21 er det stilt krav blant annet om antallet sitteplasser i ny kirke som bygges. *Disse bestemmelsene innebærer at det ikke kan treffes vedtak om utskilling av sokn uten at kommunen forplikter seg til å finansiere oppføringen av nytt kirkebygg i det nye soknet*, dersom det ikke allerede finnes et egnet og stort nok kirkebygg i det nye soknet. Ved utskillingen av nytt sokn vil det komme også andre merutgifter, blant annet til administrasjon av det nye soknet og til driften av det nye kirkebygget, noe kommunen også er forpliktet til å bære utgiftene for.

Etter kirkeloven § 21 skal departementet godkjenne oppføring, ombygging, utvidelse og nedlegging av kirke, og dessuten kirketomt, tegninger, kostnadsoverslag og finansieringsplan. Bakgrunnen for at departementet er gitt godkjenningsmyndighet på disse områdene, er det kommunale utgiftsansvaret for kirkebyggene. Ofte er det kirkelige instanser som forbereder og utreder planer om nybygg, utvidelser eller andre endringer. *Kirkelige instanser skal ikke i slike planprosesser kunne treffe vedtak som binder kommunen, uten at departementets godkjenning foreligger.* I tillegg skal departementet påse at kirkelovens bestemmelser om kravene til et kirkebygg blir ivaretatt, at det tas antikvariske hensyn ved ombygginger m.m.» (departementets høringsnotat av 25. september 2017 side 92; kursivert her).

Myndigheten til sokneregulering ligger derfor hos departementet etter lovens § 2 femte ledd, selv om den er delegert til bispedømmerådet.

Departementet har foreslått at bestemmelsen om krav til kirke i hvert sokn, ikke lenger skal være en lovregulert plikt fra staten overfor Den norske kirke – og indirekte overfor kommunen:

«Departementet mener at Den norske kirke selv bør bestemme sin sokneinndeling og at dagens lovbestemmelse om at det skal være kirke i hvert sokn, bør utgå fra lovgivningen. Det samme gjelder lovkravet til kirkebyggenes størrelse og om når det skal bygges kirke. Departementet kan ikke se det er grunn for staten til å lovregulere slike forhold» (departementets høringsnotat av 25. september 2017 side 92).

Konsekvensen av dette vil være at kommunen ikke lenger vil ha en rettslig plikt til å finansiere oppføring av ny kirke i samband med en sokneregulering. For det tilfelle at den kommunale finansieringen av lokalkirken blir videreført, foreslår departementet slik beskrivelse av kommunens ansvar i lovutkastet § 12:

«Kommunen gir tilskudd til kirkelig virksomhet i kommunen, herunder tilskudd til bygging, vedlikehold og drift av kirkebygg. Tilskuddet skal sørge for at kirkebyggene holdes i forsvarlig stand og kan benyttes til gudstjenester og kirkelige handlinger. Tilskuddet skal også sørge for at soknene har tilfredsstillende bemanning ved gudstjenester og kirkelige handlinger og tilstrekkelig administrativ hjelp» (departementets høringsnotat av 25. september 2017 side 101).

Forslaget ble samme sted forklart slik:

«Som det framgår mener departementet det foreligger hensyn som kan tilsi at det kommunale finansieringsansvaret overfor Den norske kirke bør føres videre. Spørsmålet er på hvilken måte dette kommunale ansvaret i tilfelle bør reguleres i en lovgivning for Den norske kirke der det er forutsatt at Den norske kirke skal ha frihet til å bestemme sin organisering, sin inndeling i sokn, hvilke krav som skal stilles til et kirkebygg og hvordan kirkebyggenes forvaltning skal organiseres, jf. foran under punkt 9.4 og 9.5.

Departementet er kommet til at lovbestemmelser om kommunenes økonomiske ansvar *ikke kan gå lenger enn å angi hvilke kirkelige formål det kommunale*

ansvaret retter seg mot. Det sentrale med lovbestemmelsen bør være å klargjøre ansvarsdelingen mellom staten og kommunene på kirkens område.

(...)

I en rammelovgivning for Den norske kirke bør som nevnt kirken få frihet til å bestemme soknestrukturen. Vedtak om opprettelse og nedleggelse av sokn bør Den norske kirke kunne foreta på selvstendig grunnlag, siden det ikke lenger vil være et loubestemt krav om at det skal være kirke i soknet. Om det ved utskilling av nytt sokn er behov for ny kirke der, må dette tas opp med kommunen som en budsjettsak. Om kommunen av budsjettmessige grunner ikke finner å kunne gi tilskudd til ny kirke, kan Den norske kirke likevel bestemme at soknet dannes» (side 100–101; kursivert her).

I sak KM 10/18 uttalte Kirkemøtet om departementets forslag nevnt ovenfor at:

«Kirkemøtet mener det bør lovfestes at det skal være kirke i hvert sokn, men uten at soknereguleringer automatisk utløser plikt for kommune eller stat til å bygge ny kirke. Kirkemøtet mener at en bestemmelse i loven som fastslår at det skal være kirke i hvert sokn, kan bidra til å sikre Den norske kirkes landsdekkende karakter (jf. formålet i § 8)» (pkt. 3.4 side 12).

Kirkerådet finner det i lys av dette uklart om det vil være behov for en slik bestemmelse i kirkeordningen. Kirkerådet ser ikke bort fra at Stortinget vil vegre seg mot å vedta en bestemmelse som ikke – om så er gjennom forarbeidene – klargjør *hva* en slik eventuell bestemmelse er ment å bety av forpliktelse for kommunen, eventuelt staten, i en situasjon der kirken har frihet til selv å bestemme over soknestrukturen.

For det tilfelle at Stortinget ikke etterkommer anmodningen fra Kirkemøtet, finner Kirkerådet det klart at det må tas inn en slik bestemmelse i kirkeordningen. I denne sammenheng viser Kirkerådet til lovutkastet § 14 første ledd om at hvert sokn skal være betjent av en prest. Slik Kirkerådet ser det, vil det gi liten mening å ha et sokn der denne presten ikke på tradisjonelt vis kan utøve sin prestetjeneste. Presten kan selvsagt utøve sjelesorg og besøke menighetens medlemmer i hjemmene og der døpe og forrette nattverd. Men tradisjonelt har det vært en klar forståelse av hva et sokn og en menighet er, at de som hører til soknet, kommer sammen til en kirke *i eget sokn* for å feire gudstjeneste der.

Kravet om kirke i hvert sokn tas derfor inn i forslaget, med nevnte forbehold om hva loven vil inneholde om det samme spørsmålet.

Det er bispedømmerådet som etter forslaget til § 9 tredje ledd annet punktum treffer avgjørelse om sokneregulering på trossamfunnets vegne. Allikevel vil det være det nye soknet som er forpliktet etter bestemmelsen. Kirkerådet ser helt bort fra den mulighet at bispedømmerådet skiller ut nye sokn som ikke er ønsket i det gamle soknet. Det er derfor vanskelig å betrakte en slik bestemmelse som noe inngrep overfor soknet.

Kirkerådet foreslår etter dette og med ovennevnte forbehold om lovens innhold, slik ordlyd i § 27 annet ledd:

Det skal være kirke i hvert sokn.

4.3.3 Eierforhold – lovutkastet – eiendomsrettens utstrekning og betydningen av denne

Forslaget til trossamfunnslov § 13 første punktum lyder som nevnt:

«Kirkene er soknets eiendom med mindre annet følger av særskilt rettsgrunnlag.»

Departementet skriver at en slik bestemmelse kan vurderes som overflødig, og at departementet er «i tvil om det er nødvendig å videreføre en slik bestemmelse» (høringsnotatet av 25. september 2017 side 84).

Om andre eierforhold enn soknet som eier, viser Kirkerådet til oversikten i NOU 2006: 2 *Staten og Den norske kirke* side 153–54. Her nevnes kirker som er eid eller forvaltet av staten, herunder Akershus slottskirke, Horten garnisonskirke, Hove steinkirke i Vik, Svalbard kirke og Nidarosdomen. Det er også andre eksempler på andre eiere enn soknet. Enkelte av stavkirkene er for eksempel eid av Fortidsminneforeningen. Det må anses som noe nær utelukket at en kirke, eventuelt kirketomten, er eid av kommunen med den begrunnelse at kommunen ennå står oppført som hjemmelshaver. Det kan også være aktuelt kan det ennå være at Opplysningsvesenets fond fremdeles står som hjemmelshaver til tomten men også i disse tilfellene har det mange steder blitt gjennomført et oppryddingsarbeid for å bringe de formelle eierforholdene i samsvar med de reelle eierforholdene.

Etter gjeldende rett er soknets *eiendomsrett* ikke begrenset til selve kirkebygget, men omfatter hele den matrikulerte grunn, jf. lovproposisjonen til kirkeloven:

«*Tredje ledd* inneholder i første punktum regelen i kirkeloven av 1897 § 1 om at kirkene er soknets eiendom. I samsvar med gjeldende rett vil eierforholdet gjelde kirkebygget og hele den matrikulerte eiendom som kirken står på, jf. Kirkelovutvalgets utredning kap. 11.2.2.» (Ot. prp. nr. 64 (1994–95) side 57).

Det er ovenfor i pkt. 4.3.1 påpekt at definisjonen av kirke både i loven og etter Kirkerådets forslag er bestemmende for anvendelsesområdet til bestemmelsene som omhandler «kirker».

Selv om soknets *eiendomsrett* ikke er begrenset til selve kirkebygget, men også omfatter hele den matrikulerte eiendom kirken står på, betyr det ikke uten videre at begrepet «kirke» slik det er brukt i de ulike paragrafer, skal omfatte hele tomten – langt mindre eventuelle andre bygg på kirketomten.

Soknets rettigheter som på ulikt vis kan *knyttes til kirken*, vil dessuten kunne omfatte andre formuesrettigheter enn selve kirken og kirketomten. For eksempel kan andre faste eiendommer være tinglyst sammen med kirken, gjerne gjennom et kirkefond. Slike formuesrettigheter eller kirkefondet blir ikke derved omfattet av lovens kirkebegrep, men følger egne bestemmelser, jf. lovens §§ 18 tredje ledd og 19.

Betydningen av at soknets rettsposisjon knyttet til kirken kan strekke seg ut over eiendomsretten til selve kirkebygget, må søkes konkret i de enkelte paragrafer. For eksempel er det klart at lovens § 18 fjerde ledd kun har å gjøre med selve kirkebygget.

Likeledes vil selve innholdet de nettopp nevnte §§ 18 tredje ledd og 19 selv klargjøre hva som er gjenstand for regulering.

Men det forhold at også kirketomten er omfattet av soknets eierskap, vil få betydning for *rekkevidden av rådighetsbegrensningene* over kirkene (forbudet mot salg, pantsettelse og påhefte av bruksrettigheter). Og der *myndighet* er knyttet til «kirken», blir det også et spørsmål om *hva* denne myndighet omfatter, så å si hva som er dens gjenstand. Klarest ser vi det i dagens §§ 14 fjerde ledd og 18 første ledd.

Hva soknet for øvrig eier utenfor eller uten tilknytning til kirken, inngår ikke i denne problemstillingen. Selv om de på et vis også er knyttet til kirken – gjennom hvor de er plassert – gjelder dette også *andre bygg på kirketomten*, typisk menighetshus, menighetsbarnehage og kirkekontor. Slike bygg vil ikke være omfattet av kirkedefinisjonen og de særlige regler for kirker, selv om de normalt er eid av soknet. Derimot vil de rådighetsbegrensninger som gjelder for kirken, også kunne *ha følger for* slike andre bygg på kirketomten.

Ved *kombinerte bygg* – der kirken er en del av et større bygningskompleks – vil departementets godkjenning normalt omfatte hele bygget, og soknet blir eier av hele bygget. Dette gjelder selv om også kommunen skal disponere deler av bygget, for eksempel til kommunal barnehage. Her blir da hele bygget omfattet av bestemmelsene om kirke.

Kirkerådet omtaler nærmere betydningen av kirkebegrepet i samband med de enkelte bestemmelser. Det vises blant annet til pkt. 4.4.4.

Det kan tenkes at ett og samme sokn eier *flere kirker*. Myndighetsfordelingen mellom soknets organer blir ikke påvirket av dette, slik at menighetsrådet ha samme myndighet over alle kirkene som der soknet bare eier én kirke. Likeledes er fellesrådets myndighet den samme.

4.3.4 Eierforhold forts. – spørsmålet om sameie – de hensyn som taler for oppløsning av slike sameie i tråd med kirkelovutvalgets anbefaling

Med sameie menes at en formuesgjenstand er eid av flere sammen. Hvis soknene i en kommune eier kirkene i sameie – også omtalt som felleseie eller å eie i felleskap – betyr det at *hvert sokn er deleier i samtlige kirker*. Ingen av soknene eier «sin» eller «sine» kirker alene, men sammen med alle de andre soknene i kommunen. En slik ordning – som har sitt opphav i historiske forhold – kan ha betydning i flere sammenhenger, herunder vedrørende fordelingen av inntekter knyttet til kirkene.

Eierformen trenger derimot ikke ha betydning for plassering av beslutningsmyndighet over kirkene, jf. noe nærmere nedenfor i pkt. 4.5.2.

Kirkeloven av 1897 § 1 annet og femte ledd åpnet uttrykkelig for sameie mellom menighetene:

«Hvor der for flere sogn på landet er en sognekirke som eies av menighetene i fellesskap, kan dog dette forhold vedbli, så lenge der ikke fra nogen av de interesserte menigheter kommer krav om oppløsning av forholdet.

(...)

I byer og herreder med flere menigheter kan kirkene være i felleseie for disse.»

Bakgrunnen for disse sameiene var særlig kjøp eller gjenkjøp av kirker av menigheter i fellesskap. 1897-loven hadde egne regler om *oppløsning* av slike sameieforhold, jf. lovens § 9. Reglene bestemte at sameiet kunne oppløses hvis noen av de berørte sokn fremsatte krav om det og den nærmere fremgangsmåten for oppløsningen:

Naar Sognekirke, som er i flere Menigheters Fælleseie, kræves udskilt af Fællesskabet, kan Opløsningen i Mangel af mindelig Overenskomst ske ved Skjøn af udenbygds Mænd paa Parternes Bekostning. Skjønnen kan inden 8 Uger efter Afgivelsen indankes til endelig Afgjørelse af Kongen eller den, han dertil bemyndiger.

Ved saadanne Opløsninger skal Kirketienden af Eiendomme i det Sogn, hvor Kirken er beliggende, altid følge denne. Det samme gjelder Kirkens øvrige Indtægter, forsaavidt ikke særlige Forhold gjør det utilraadeligt.

At slike oppløsninger fant sted under den forrige kirkeloven, er saken inntatt i Rt. 1907 side 817 et uttrykk for.

I kirkerettslig litteratur er både sameieordningen i kirker og oppløsningsmåten omtalt. Se Henrik S. B. Broch, *Norsk Kirkeret*, 1904 henholdsvis side 251 og 252; Absalon Taranger, *Norsk kirkeret II, Den gjældende kirkeret*, 1917 side 181; Kristian Hansson, *Norsk kirkerett*, 2. utgave 1957 side 185 og Knut Robberstad, *Lærebok i kyrkjerett. Fyresningar på Det praktisk-teologiske seminaret til Menighetsfakultetet*, 4. utg. 1963 side 131.

Også dagens kirkelov § 17 tredje ledd annet punktum tillater at kirker er være eid i sameie: «Soknene i en kommune kan i fellesskap eie kirker». Samtidig forutsetter loven at dette rent faktisk kan være tilfelle også i dag. Kirkelovutvalget slo således i 1989 fast at:

«Flere kirker er i dag i sameie mellom flere sokn. *Det må antas å gjelde også kirkenes eventuelle kapitaler og inntekter.* Det foreligger ingen sentral fortegnelse over hvilke kirker som er i sameie, men i hvert fall kirkene i Oslo og Bergen er eiet av menighetene i fellesskap» (NOU 1989: 7 *Den lokale kirkes ordning* side 202; kursivert her).

At også «sameiede kirkers formue og inntekter» *inngår* i sameiet, fremgår også underforstått i utredningen side 207.

I lovproposisjonen til kirkeloven er sameie kort omtalt på side 33 ved at det der heter at «Alle soknekirker er nå eiet av menigheten, eller de inngår i et sameie mellom flere menigheter». Videre heter det i merknadene til § 17 at «Siste punktum slår fast at det *ikke er nødvendig* å endre eierforholdet for kirker som er i felleseie mellom flere sokn» (Ot.prp. nr. 64 (1994–95) side 57; kursivert her).

Her hadde Kirkelovutvalget inntatt et annet standpunkt, således at «en nå foretar en oppløsning av slike sameieforhold» (NOU 1989: 7 *Den lokale kirkes ordning* side

203). Samme sted heter at «det tas opp arbeid med sikte på oppløsning». Det samme er uttalt flere andre steder i utredningen.

I likhet med Kirkekommissjonen av 1890 valgte Kirkelovutvalget allikevel ikke å foreslå en lovfestet oppløsningsplikt av sameiene. Begrunnelsen var at slik «oppløsning synes (...) å reise så vidt mange problemer av rettslig og økonomisk art, at utvalget ikke har funnet det hensiktsmessig å foreslå nærmere bestemmelse om dette» (side 203).

Det var neppe meningen fra departementets side å *stenge* for oppløsning av slike sameie. Det ble imidlertid ikke gitt særskilte regler i loven, og heller ikke forarbeidene gir noen veiledning om hvilke regler som i så fall skal følges.

Sameieloven fra 1965 kommer ikke *direkte* til anvendelse på sameie av kirker, siden den bare gjelder der «to eller fleire eig noko saman på ein slik måte at retten deira er rekna i partar *etter delings- eller høvetall*» (§ 1 første ledd; kursivert her). Det er neppe situasjonen ved sameie i kirker. Uansett passer § 15 om oppløsning av sameie dårlig, da den bygger på at *salg* skal skje av gjennom namsmyndighetene og at de opprinnelige sameiere skal ha forkjøpsrett til sameietingen. Det ville her i så fall bety at vedkommende sokn måtte by på «sin» kirke. Dette skaper en noe uklar rettstilstand. Kirkerådet finner det allikevel ikke tvilsomt at et sokn kan kreve oppløsning av sameiet – i alle fall for egen del. Eneste forbeholdt måtte være at *stiftelsesgrunnlaget* tilsier noe annet. Dette finner Kirkerådet lite sannsynlig, jf. at 1897-lovens § 9 bygger på at det ikke forelå slike begrensninger. Kirkerådet antar at en egnet løsning vil være at bestemmelsene fra den gamle loven § 9 anvendes så langt de ennå er relevante og passer, supplert av alminnelige, ulovfestede tingsrettslige prinsipper.

Det er noe usikkert om det har blitt etablert *nye* sameieforhold etter kirkelovens ikrafttredelse i 1997. En mulighet er at der det fra før var et sameie, har nye kirker i kommunen blitt omfattet av dette.

At sameieforholdene som gjaldt i 1996 kan ha vedvart, fremgår av Gjønnnesutvalgets uttalelse ti år senere der kirkelovens ordlyd gjengis. I stortingsmeldingen fra 2008 heter det at «I byene kan kirkene være i felleseie mellom soknene». Se henholdsvis NOU 2006: 2 *Staten og Den norske kirke* side 151 og likeledes St.meld. nr. 17 (2007–2008) *Staten og Den norske kirke* side 122. Departementet har i brev av nyere dato forutsatt at sameieforhold fremdeles foreligger eller kan tenkes å foreligge, og departementet har senest i sitt høringsnotat av 25. september 2017 forutsatt det samme, jf. der side 95.

Med departementets lovforslag vil dagens eierforhold bli videreført. Like lite som loven i dag pålegger en oppløsningsplikt, har Kirkemøtet fått hjemmel til å vedta en slik ordning. I samband med godkjenning av nye kirker derimot, vil Kirkemøtet eller det organ som gis myndighet til å godkjenne nye kirker, kunne oppstille vilkår knyttet til eierforholdene. Dette vil for øvrig ikke først og fremst ha en side til forholdet mellom soknene, men mellom vedkommende sokn og kommunen. Kirkerådet viser til at kommunens eventuelle eierandel i en kirke har vært en problemstilling i samband med departementets godkjenning av nye kirker etter lovens § 21. Det samme vil det

kunne bli etter ny godkjenningsordning. Her har Kirkemøtet allerede lagt inn visse føringer, jf. pkt. 4.4.4 nedenfor.

Der myndigheten vedrørende kirkebygg ligger hos kirkelig fellesråd, blir ikke myndigheten påvirket av at kirkene er eid i sameie. Heller ikke for den myndighet som ligger hos det enkelte menighetsråd, trenger eierformen å ha betydning. Den myndighet menighetsrådet har ved eie, kan det også ha ved sameie. Kirkerådet mener de hensynene som begrunner myndighetsplasseringen hos menighetsrådet, gjør seg gjeldende også der kirkene er i sameie mellom kommunens sokn. Dette gjelder for eksempel menighetsrådets myndighet knyttet til kirkens bruk og dens inventar og utstyr. Men det samme gjelder ved de særlig konsekvensrike beslutninger av rettslig karakter som innebærer at kirken tas ut av bruk som menighetskirke (nedlegging, avhending og langtidsutleie). Kirkerådet gjør noe nærmere rede for dette i pkt. 4.5.2 nedenfor.

Den viktigste grunnen til at Kirkerådet har valgt å vie spørsmålet om sameie såpass stor oppmerksomhet, er at det er usikkert om *kommunen* som geografisk størrelse på lengre sikt vil være et eget forvaltningsnivå i Den norske kirke slik som i dag. Muligens ligger det i departementets lovforslag også en forutsetning om at sameie *på tvers av* kommunegrenser ikke er aktuelt, jf. ordlyden i kirkeloven § 17 tredje ledd. Uansett vil det skape betydelige problemer av rettslig og praktisk karakter hvis et sameie i kirker har en geografisk rekkevidde, kommunen, som ikke svarer til det kirkelige forvaltningsnivået over soknenivå. Det kan for eksempel være et prostinivå.

Kirkerådet anbefaler derfor at de sokn som har grunn til å tro at «deres» kirke er eid av alle kommunens sokn, bør undersøke spørsmålet nærmere med henblikk på en oppløsning i tråd med Kirkelovutvalgets anbefaling. Utvalget forutsatte at det ble igangsatt et arbeid med å «undersøke den enkelte kirkes eierforhold for å bringe dette på det rene (...) og at *det tas opp arbeid med sikte på oppløsning* som nevnt» (Se NOU 1989: 7 *Den lokale kirkes ordning* side 203; kursivert her).

Som nevnt vil også kirkens eventuelle kapitaler og inntekter antas å være omfattet av et sameie. Det vil fjerne mulige kilder til uklarheter og uenighet soknene imellom om sameiene oppløses. Det skal ikke utelukkes at dette på lengre sikt kan bli av større betydning enn i dag. Kirkerådet viser til pkt. 4.6.2 og 4.6.3 nedenfor om at også inntekter fra utleie av kirkene er å regne som *inntekter knyttet til kirken*. Slik er det også i dag. Ved sameie vil altså utgangspunktet være at inntektene tilfaller samtlige sokn. Dette vil gjelde uavhengig av om det er kirkelig fellesråd eller menighetsrådet som forvalter inntektene.

Det blir de enkelte sokn som selv ved sitt menighetsråd må avklare egen eller «egen» kirkes eierforhold, samt eventuelt treffe tiltak for å oppløse sameiet for det tilfelle at det fremdeles foreligger. Som nevnt kan eierformen ha betydning for fordelingen av inntekter knyttet til kirkene. Med Kirkerådets forslag om utvidet adgang til langtidsutleie, vil dette kunne få større betydning enn det i dag har.

Kirkerådet har vurdert om det i kirkeordningen skal fremgå at kirker kan være i sameie mellom sokn i en kommune. At Kirkemøtet ikke har myndighet til å endre eierforholdene, taler mot å ta inn en slik bestemmelse. Men siden en slik

bestemmelse kan tjene et opplysningshensyn, foreslår Kirkerådet den tatt inn. Med den foreslåtte ordlyd vil § 27 tredje ledd se slik ut:

Der soknene i en kommune eier kirkene i sameie ved kirkeordningens ikrafttredelse, vedvarer sameiet frem til det blir oppløst. Med mindre stiftelsesgrunnlaget er til hinder for det, kan hvert sokn kreve sameiet oppløst for kirke eller kirker i eget sokn.

4.4 Oppføring, drift, vedlikehold og annen forvaltning av kirker – vernemessige spørsmål knyttet til forvaltningen – utkastet til § 28

4.4.1 Innledning

Som nevnt i pkt. 3.12.5 ovenfor finner Kirkerådet det lite hensiktsmessig å fordele bestemmelsene om kirker ut over flere kapitler. Følgelig foreslår Kirkerådet at dagens § 14 annet ledd bokstav a) slås sammen med dagens § 18 første ledd. En særlig grunn til slik samling, er at uttrykket «forvaltningen» av kirkene etter § 18 første ledd *også omfatter* «drift og vedlikehold av kirker» etter § 14 annet ledd bokstav a), selv om det første rekker noe videre. *Torbjørn Backer Hjorthaug* skriver således at:

«Uttrykket «forvaltningen» av kirker omfatter i alle fall drift og vedlikehold, jf. § 14 annet ledd bokstav a og § 15 første ledd bokstav a, men det *kan også omfatte andre oppgaver, for eksempel opprydding i eiendomsforhold vedrørende kirker (...)* Fellesrådets forvaltningsmyndighet er begrenset gjennom § 18 annet ledd, og myndigheten kan også være innsnevret gjennom annet regelverk, for eksempel regler om bruk av kirken, jf. § 20 siste ledd, og gjennom biskopens forordningsmyndighet, jf. § 15 tredje ledd» (Gyldendal Rettsdata, lovkommentarer til kirkeloven note 77).

Drøftelsene i pkt. 4.4.4 og 4.4.5 skal tjene til å belyse hva som nærmere ligger i forslaget til § 28 første ledd, jf. der henholdsvis uttrykkene «kirkene» og «forvaltningen». Kirkerådet mener det her er et særlig behov for presiseringer.

4.4.2 Departementets vurdering av de særskilte vernemessige hensyn – tildeling av myndighet til kirkelig fellesråd

Departementet har i sin høring reist spørsmålet om kommunenivået med sitt kirkelige fellesråd som organ for soknene er et egnet nivå for plassering av ansvaret for forvaltning av kirkene. Departementet skriver således at:

«En ny organisering av kirkebyggenes forvaltning bør etter departementets syn kunne gi et bedre grunnlag enn i dag for sikring og vedlikehold, også av de kulturhistorisk verdifulle kirkebyggene. Antakelig bør forvaltningen av kirkebyggene mange steder vurderes innordnet i et større forvaltningsområde enn kommunenivået, for slik å styrke mulighetene for oppbygging av større faglig og spesialisert kompetanse i kirkebyggenes forvaltning. Hvilke områder eller regioner som kan være aktuelle å innordne bygningsforvaltningen i, ser ikke departementet grunn til å gå nærmere inn på. Dette vil det være

Kirkemøtets oppgave å gi bestemmelser om. Kirkemøtets ansvar i denne sammenhengen er å vurdere bestemmelser om organiseringen som kan gi en faglig forsvarlig og mer målrettet og planmessig istandsetting av kirkebyggene, og slik at vedlikeholdsinnsatsen overfor kirkebyggene kan skje ut fra et bredere og mer helhetlig perspektiv.

(...)

I kapittel 8 og 9 redegjør departementet for forslag som har virkninger blant annet for forvaltningen og finansieringen av kirkebyggene, også for de kulturhistorisk verdifulle kirkebyggene. Blant annet tar departementet opp forslag som medfører at Den norske kirke får myndighet til selv å bestemme hvilke kirkelige organer som i framtiden skal ha ansvaret for den bygningsmessige forvaltningen. Som nevnt er dette i dag et ansvar for det kirkelige fellesrådet i kommunen. Hvilket organ for soknene (kirkebyggets eier) som i framtiden skal ha forvaltningsansvaret, vil etter departementets forslag bestemmes av Kirkemøtet. Det er departementets syn at organisatoriske endringer av kirkebyggforvaltningen kan være et viktig strategisk grep for en bedre forvaltning og sikring av kirkebyggene, også av de kirkebyggene som er særskilt omtalt i Stortingets anmodningsvedtak fra 2015» (departementets høringsnotat av 25. september 2017 side 96 og 119).

Spørsmålet om å videreføre kirkelig fellesråds myndighet etter §§ 14 annet ledd bokstav a) og 18 første ledd, har ikke tidligere vært gjenstand for noen internkirkelig høring. Heller ikke i departementets høring ble spørsmålet viet oppmerksomhet fra kirkens høringsinstanser.

Kirkerådet legger imidlertid til grunn at det er bred kirkelig enighet om at så lenge kirken lokalt er finansiert av kommunen og det fins et kirkelig organ på kommunenivå, bør fellesrådets myndighet i dag som byggherre og som ansvarlig for drift og vedlikehold av kirkene, videreføres. Det samme bør gjelde *annen forvaltning*. Kirkerådet viser for ordens skyld imidlertid til den åpning som er lagt inn i forslaget til § 15 fjerde ledd, jf. der «annet organ» og omtalen i pkt. 3.2.5.2.

I Kirkerådets forslag er det lagt inn en reservasjon om at «annet er bestemt». Det er som i lovens § 18 i dag. For enkelte kirker er denne bestemmelsen anvendt, først og fremst for kirker i Fortidsminneforeningens eie. Det bør holdes åpent for det samme også i fremtiden. En tilsvarende myndighet foreslås lagt til Kirkerådet. Begrunnelsen er den øvrige rolle Kirkerådet foreslås gitt vedrørende kirkebygg, jf. blant annet i godkjenningsordningen av nye kirker, og hensett til at Den norske kirkes kirkebyggkonsulent har sin tilknytning til Kirkerådet.

Kirkerådet foreslår slik ordlyd i første ledd av § 28, med overskriften *Bygging samt drift, vedlikehold og annen forvaltning av kirker*:

Kirkelig fellesråd er ansvarlig for bygging, drift, og vedlikehold av kirker. Det samme gjelder forvaltningen av kirkene, med mindre annet er bestemt av departementet før 2020 eller deretter av Kirkerådet.

4.4.3 Kirkerådets forslag til ivaretagelse av det vernemessige ansvar

Kirkerådet mener det er viktig at de fellestråd som har ansvar for forvaltningen av fredede eller kulturhistorisk verdifulle kirker, gis faglig veiledning også noe ut over det som dekkes av Riksantikvarens egen myndighet.

Dette er et kirkelig ansvar på nasjonalt nivå, og bare nasjonale organer i kirken kan påta seg dette på vegne av kirken som et landsdekkende trossamfunn med eierskap til bygninger av betydelig nasjonal verdi. Kirkerådet vil fremme en sak for Kirkemøtet om egnede virkemidler. I denne forbindelse skal Kirkerådet påpeke at det er nødvendig at Kirkemøtet selv – eller ved fullmakt til Kirkerådet – trer inn i et *formalisert samarbeid med Riksantikvaren* som strekker seg ut over det Riksantikvaren i medhold av kulturminneloven kan pålegge soknet som eier.

Også departementet har understreket nødvendigheten av dette:

«Departementet har ved delegasjon [til biskopen] av egen myndighet etter gjeldende regler fastsatt at saker blant annet om ombygging og utvidelse av kirker skal forelegges Riksantikvaren før det treffes vedtak, og at Riksantikvaren eventuelt vil kunne klage vedtaket inn for departementet. Dette omfatter også kirker som ikke uten videre reguleres gjennom kulturminnelovens bestemmelser. Miljøverndepartementet og det daværende Kirke departementet har utarbeidet et eget rundskriv om saken (T-3/2000).

Med den hjemmel som foreslås gitt til Kirkemøtet, vil Kirkemøtet i samarbeid med Riksantikvaren kunne fastsette ordninger og saksbehandlingsregler som fortsatt sikrer en kulturminnefaglig behandling av kirkebyggsaker, ut over det som kan pålegges i medhold av kulturminnelovens gjeldende bestemmelser. Departementet mener det er viktig at det kommer på plass systemer som kan sikre kirkenes kulturhistoriske verdier, og er derfor i likhet med det berørte fagdepartementet opptatt av at det er en god dialog mellom kirken og Riksantikvaren knyttet til dette temaet (departementets høringsnotat av 25. september 2017 side 84).

Dette rundskrivet må fornyes og eventuelt bearbeides i lys av at Kulturdepartementet ikke lenger vil være ansvarlig myndighet på kirkelig hold. Departementet omtaler det slik:

«For å ivareta kulturminnevernet er det i rundskriv T-3/2000 Forvaltning av kirke, kirkegård og kirkens omgivelser som kulturminne og kulturmiljø gitt retningslinjer for behandling av byggesaker m.m. som berører kulturhistorisk verdifulle kirkebygg. Tidligere rundskriv regnet alle kirkebygg eldre enn 90 år for å ha antikvarisk verdi. Etter rundskriv T-3/2000 skal planer om ombygging eller utvidelse av kirkebygg som er kulturhistorisk verdifulle, alltid forelegges Riksantikvaren. Det samme gjelder ved anskaffelse og avhendelse av inventar og utstyr av vesentlig betydning for kirkebyggets interiør. Rundskrivet regner alle kirkebygg oppført i perioden 1650–1850, om lag 300 kirkebygg, som kulturhistorisk verdifulle, men også mange kirkebygg oppført etter 1850 er regnet som kulturhistorisk verdifulle (listeførte kirkebygg), i alt om lag 440 kirkebygg.

Det er ikke bare eldre kirkebygg som regnes som kulturhistorisk verdifulle. Også kirkebygg fra nyere tid er utpekt som kulturhistorisk verdifulle. Det avgjørende for utvelgelsen er at de er særlig interessante som arkitektoniske eller kulturhistorisk verdifulle representanter for sin tid. Tromsdalen kirke (Ishavskatedralen) fra 1965 er blant kirkebyggene i nyere tid som er regnet som kulturhistorisk verdifull» (departementets høringsnotat av 25. september 2017 side 115).

Kirkerådet tar sikte på å fremme en sak til Kirkemøtet 2019 eller 2020 om de kulturminnerelaterte spørsmål de endrede rettslige rammene reiser.

4.4.4 Rekkevidden av myndigheten tillagt kirkelig fellesråd – hva er myndighetens gjenstand?

Svaret på spørsmålet om *hva* forvaltningsmyndigheten knytter seg til, vil normalt ikke by på tvil. Det er hele kirkebygget og hele den matrikulerte grunn. Kirkelig fellesråd vil således har ansvar for å vedlikeholde og holde i stand også kirketomten. I dette ligger en rekke oppgaver av både rettslig, praktisk og økonomisk karakter – på samme måte som for selve bygget.

Utenfor faller derimot *andre bygninger* på kirketomten, selv om også disse gjerne er eid av soknet. Grunnen er at de ikke er omfattet av definisjonen av kirke og derfor heller ikke de særlige regler for fellesrådets forvaltningsansvar for kirkene. Her vil nå som før menighetsrådet ha ansvaret for bygg eid av soknet. Etter gravferdsloven § 3 vil imidlertid fellesrådets ansvar også omfatte bygninger på gravplassen, som ofte ligger på samme tomt som kirken.

Det hender at kirkebygget inneholder rom ut over selve kirkerommet og dets tilstøtende og tilhørende rom (sakristi etc). I slike kombinerte bygg er selve kirken del av et større bygningskompleks. Som nevnt i pkt. 4.3.3 vil departementets godkjenning normalt omfatte hele bygget, og soknet blir eier av dette, også om *kommunen* skal disponere deler av bygget. Kirkerådet legger til grunn at her blir hele bygget omfattet av bestemmelsene om kirke – herunder *fellesrådets* ansvar for drift, vedlikehold og annen forvaltning. Hvis menighets- og prestekontor inngår i bygget, vil fellesrådets ansvar følge allerede av kirkeloven § 14 annet ledd bokstav d), jf. forslaget til § 25 sjette ledd bokstav a).

Kirkemøtet har bestemt at «Kirkebygg skal som hovedregel være *et selvstendig bygg* som eies av soknet. Kirke nr. 2 i soknet kan være del av et annet bygg, under forutsetning av at denne delen av bygget eies av soknet» (sak KM 15/15). Dette vil være bestemmende for den godkjenningsmyndighet som foreslås regulert i § 32. Særlig hvis bygget er på soknets grunn, vil det være aktuelt å vurdere å oppstille krav om at også en kirke nr. 2 (flerbrukskirke) i sin helhet skal være eid av soknet. Kirkerådet har ikke oversikt over hvor mange ganger departementet har godkjent kommunen som deleier i bygget. I sine lovkommentarer til kirkeloven av 1897, skrev *Ole Herman Fisknes* at

«Hele kirkebygget må stå under menighetsrådets tilsyn etter § 47, og det er til hinder for at f.eks. en kommunal etat kan ha råderetten over deler av bygget» (Norsk lovkommentar, 1994 note 3).

Noe få år senere synes dette under den nye kirkeloven å være oppmyket. I Rundskriv V-2002-6 B *Overføring av kirkelige eiendommer fra kommunene til kirkelig fellesråd*, heter det at:

«Mange nyere kirker ligger som del av et større kompleks som også omfatter kontorlokaler, barnehage, menighetssal etc. *I de fleste tilfeller* vil godkjenningen av kirken *omfatte* alle deler, og *soknet* har da eiendomsrett til hele det godkjente bygget. I det enkelte tilfelle kan det foreligge spesielle momenter som tilsier en *annen løsning*. Dokumentasjonen rundt godkjenningen vil som oftest være relativt omfattende i disse tilfellene, noe som gjør at man enklere kan komme til en konklusjon både om eiendomsforholdet og om eiendommens utstrekning» (kursivert her).

Med en *annen løsning* siktes det antakelig til at *kommunen* blir eier av enkelte deler av bygget, hvilket vel forutsetter at bygget seksjoneres. I slike unntakstilfelle vil bare de deler av bygningen som godkjenningen omfatter, være å *regne som kirke* i rettslig forstand. Kirkelig fellesråds forvaltningsmyndighet avgrenses tilsvarende. Det gjelder ikke bare når det er kommunen som eier de andre delene. Det samme vil gjelde om soknet er eier av disse; det kan for eksempel være en menighetssal eller lokaler til en menighetsbarnehage.

Der *hele* flerbruksbygget er godkjent som kirke, forekommer det ofte at *menighetsrådet* benytter andre rom enn selve kirkerommet– gjerne etter å ha bidratt med midler til anskaffelse av disse. Også her finner Kirkerådet det klart at forvaltningsansvaret ligger hos fellesrådet. Allerede lovens ordlyd tilsier det. Dette foreslås videreført.

Det kan innvendes at det fremstår som en noe vilkårlig ansvars plassering å la den bero på om for eksempel en menighetssal er integrert i kirkebygget eller er lagt til et frittstående bygg. I sistnevnte tilfelle er det klart nok menighetsrådet som har ansvaret. Løsningen gir allikevel god mening siden det er kirkelig fellesråd som har vært byggherre og som har sørget for å innhente kommunens finansieringstilsagn og departementets godkjenning av bygget. Gjennom disse prosesser har fellesrådet fått et helhetlig ansvar som ikke bør deles opp ut fra den nærmere romfordeling i bygget. Se langs disse linjer også i pkt. 4.6.2 og 4.6.3 i det beslektede spørsmålet om forvaltninger av inntekter knyttet til kirkene.

De nærmere spørsmål knyttet til menighetsrådets bruk og eventuelt ansvar av slike tilgrensende rom til selve kirkerommet, må finne sin løsning mellom de to råd. Her vil avtaleadganen foreslått i § 15 femte ledd være et egnet virkemiddel.

Kirkelig fellesråds myndighet omfatter ikke bare selve bygningen, men også dens *inventar og utstyr*. Her er det visse særregler om biskopens og menighetsrådets myndighet som blir omtalt i et eget pkt. 4.4.6.

4.4.5 Rekkevidden av myndigheten tillagt kirkelig fellesråd forts. – hva ligger i begrepet «forvaltning»?

Den forvaltningsmyndigheten som er tillagt kirkelig fellesråd etter kirkeloven § 18 første ledd, utgjør en svært omfattende og uensartet gruppe av eierbeføyelser av faktisk og rettslig karakter.

Eiendomsforvaltning er et begrep som omfatter en rekke oppgaver eller beføyelser på vegne av eier, uten at det kan gis en klar rettslig avgrensning. Også i offentlige forvaltning er rollen som eiendomsforvalter omtalt. Et eksempel er slik, myntet på kommunale forhold:

«*Forvalterrollen* kjennetegnes primært av å forestå løpende drift og vedlikehold av bygningen så langt dette er eierens (og ikke brukerens) ansvar. Forvaltningen innebærer også å ivareta andre funksjoner på vegne av eieren, som å betale skatter og avgifter, eventuelt å forestå utleie og særlig å følge opp eierens plikter og rettigheter etter inngåtte avtaler overfor brukeren» (NOU 2004: 22 *Velholdte bygninger gir mer til alle – om eiendomsforvaltningen i kommunesektoren*, side 30).

Selv om denne beskrivelsen ikke er skreddersydd for kirkelige forhold, antyder den det mangfold av oppgaver som kan komme inn under en forvalterrolle. Dette må igjen ses i lys av det arts mangfold av beføyelser som kan høre inn under *eierrollen*. Men en eiendomsforvalter kan ikke uten særskilt grunnlag treffe tiltak som *varig unndrar eiendommen fra eiers rådighet*, for eksempel ved å selge denne.

Uttrykket «forvaltningen av kirkene» er ikke ensbetydende med *samtlig eierbeføyelser* – heller ikke når det er trukket fra beføyelser som er undergitt forbud eller som kommer inn under Regler for bruk av kirkene. På den annen side at det klart at det omfatter *flere oppgaver enn drift og vedlikehold*, jf. slik *Torbjørn Backer Hjorthaug* ovenfor i pkt. 4.1.

Imidlertid etterlater loven en viss uklarhet fordi begrepet «forvaltning» ikke har et klart betydningsinnhold, verken i dagligtale eller rettslig. Loven åpner for en tolkning av § 18 første ledd. Denne bestemmelsen må så sammenholdes med § 5 annet ledd første punktum om menighetsrådets negativt avgrensede myndighet og kravet til uttrykkelig bestemmelse hvis myndighet skal legges til kirkelig fellesråd eller annet organ, jf. ovenfor i pkt. 3.2.5.1. Der ble det vist til at departementet i sin lovproposisjon presiserte at menighetsrådets generelle kompetanse bare kan begrenses ved *uttrykkelig* bestemmelse i lov eller med hjemmel i lov.

Noe stort problem er dette antakelig ikke, men Kirkerådet har merket seg at det i alle fall for tre viktige eierbeføyelser har blitt problematisert. Som det vil fremgå nedenfor i pkt. 4.5.2 var det liten grunn til dette. Kirkerådet sikter til spørsmålene om nedleggelse og avhending av kirker samt utleie av kirker ut over kortvarig bruk (utlån), *herunder* full disposisjonsrett av hele bygget på en slik måte at *kirken helt unndras fra menighetens bruk som kirke*. Ved nedlegging og avhending skjer selvsagt det samme, og det er dette de tre disposisjoner har til felles. Der loven omtaler salg og nedlegging, som begge deler er tenkelig, kommer det ikke uttrykkelig frem hvor myndigheten er plassert.

Kirkerådet finner det mest hensiktsmessig å omtale kompetansespørsmålet knyttet til slike konsekvensrike beføyelser i samband med *forslaget til § 29* om begrensninger i råderetten over kirkene. Se særlig pkt. 4.5.2 nedenfor.

Det ligger *ingen realitetsendring* i forslaget til § 28 første ledd. En uttrykkelig plasseringen av myndighet til *menighetsrådet* i nevnte § 29, vil bidra til en tolkning av begrepet «forvaltningen» i forslaget til § 28. Når de to bestemmelsene leses i sammenheng, vil det klart fremgå hva som i alle fall *faller utenfor* fellesrådets myndighet etter § 28. Kirkerådet gjentar at dette ikke er en endring av rettstilstanden, kun en presisering der loven i dag ikke uttrykkelig regulerer spørsmålet.

Kirkerådet skal tilføye at de disposisjoner som nevnes i § 29, ikke er ment som en uttømmende oppregning av hva som faller utenfor fellesrådets myndighet etter forslaget i § 28. I prinsippet kan det tenkes flere. Krav om oppløsning av sameie vil være ett; det er klart ikke å regne som «forvaltningen av kirkene». Og på vanlig vis vil Kirkerådet måtte ta stilling til uavklarte spørsmål om hvor myndigheten er plassert, jf. forslaget til § 15 fjerde ledd.

Det foreslås heller ingen endring i dagens ordning om at det «*daglige* tilsynet med kirkene vil (...) være menighetsrådets ansvar», jf. Ot. prp. nr. 64 (1994–95) side 35.

Kirkelig fellesråds myndighet etter forslaget til § 28 første ledd må også ses i sammenheng med forslaget til § 30, særlig første ledd om forvaltning av inntekter.

4.4.6 Rekkevidden av myndigheten tillagt kirkelig fellesråd forts. – særlig om liturgisk inventar og utstyr

Som nevnt ovenfor i pkt. 4.4.4 omfatter kirkelig fellesråds myndighet også kirkens *inventar og utstyr*. Her er det visse særregler om *biskopens og menighetsrådets* myndighet, som det naturlig hører hit å omtale. Kirkerådet foreslår disse særreglene videreført og tatt inn som annet og tredje ledd av § 28. Grunnen er at disse kan ses som *presiseringer* av fellesrådets ansvar for forvaltningen av kirkene i samspill med andre kirkelige myndigheter.

Kirkeloven § 18 fjerde ledd lyder slik:

«Menighetsrådet fører fortegnelse over inventar og utstyr i soknets kirker. Anskaffelse og avhendelse av kirkens inventar og utstyr skal godkjennes av biskopen.»

Annet punktum suppleres henholdsvis av § 24 (anskaffelse) og § 26 (avhendelse) i Regler for liturgisk inventar og utstyr §§ 24:

«§ 24 Nytt inventar og utstyr

Alt nytt inventar og utstyr skal på forhånd være godkjent av biskopen, for fredede og listeførte kirker skjer det etter uttalelse fra Riksantikvaren. Dette gjelder også for gaver, prøveinstallasjoner og midlertidige installasjoner i kirkerommet, dersom slike ikke inngår i et arrangement. I så fall kommer *Regler for bruk av kirken* til anvendelse.

(...)

§ 26 Biskopens myndighet

Inventar og utstyr må ikke fjernes eller avhendes uten samtykke fra biskopen, jf. kirkeloven § 18. Dette gjelder også midlertidig fjerning av inventar og utstyr.»

Menighetsrådets myndighet omtalt i § 18 fjerde ledd første punktum er supplert i samme regelverk § 29 om et nasjonalt register:

«Menighetsrådet har ansvar for at alt permanent og midlertidig kirkelig inventar og utstyr registreres i et nasjonalt register. Ved visitas og prostebesøk gis det rapport om registreringen.»

I tillegg inneholder dette regelverket en særregel som har såpass stor betydning for forståelsen av fellesrådets myndighet, at Kirkerådet mener den bør tas inn i kirkeordningen. Det er gjelder § 27 om menighetsrådets myndighet:

«Menighetsrådet avgjør om gjenstander som *kan*, men som ikke *må* være i et kirkerom, skal inngå som utstyr. Dersom dette får økonomiske konsekvenser for fellesrådet, må fellesrådet gi sin godkjenning. Menighetsrådet godkjenner om inventar midlertidig kan flyttes ut av kirkerommet. Også bestemmelser i kulturminneloven kan sette grenser for dette.»

Kirkerådet nevner at slik midlertidig flytting av gjenstander blant annet kan omfatte overføring til et museum for restaurering eller fremvisning.

På samme måte som i dag må «Biskopenes myndighet til å godkjenne anskaffelse og avhendelse av kirkens inventar og utstyr (...) utøves innen rammen av regelverket knyttet til kirkens liturgier» (Ot. prp. nr. 64 (1994–95) side 57).

Kirkerådet vil også nevne at anskaffelse og avhendelse av inventar og utstyr i en fredet kirke kan være inngrep i kulturminnet etter kulturminneloven § 3 – og derfor søknadspliktige etter kulturminneloven § 8.

Ved *kombinerte bygg* – der kirken er en del av et større bygningskompleks – vil som nevnt departementets godkjenning normalt omfatte hele bygget, og soknet blir eier av dette, selv om også kommunen skal disponere deler av bygget. Her blir da hele bygget omfattet av bestemmelsene om kirker.

Biskopens godkjenningsmyndighet vil som loven i dag og her etter forslaget, formelt sett omfatte inventar og utstyr i hele bygget der dette er et kombinert bygg.

Kirkerådet legger til grunn at biskopen i slike tilfeller tilpasser sin myndighetsutøvelse ut fra de praktiske behov som gjør seg gjeldende. Hva særlig gjelder Regler for liturgisk inventar og utstyr derimot, gjelder bestemmelsene der bare selve kirkerommet, noe også dets tittel viser.

Uavhengig av den foreslåtte flytting over til kirkeordningen av § 27 i Regler for liturgisk inventar og utstyr, må disse reglene ajourføres fordi dagens henvisninger til kirkeloven ikke lenger vil være riktige.

I alle fall forslaget til § 28 annet ledd nedenfor kunne også vært plassert i § 29. Det blir et skjønnsspørsmål hvor det passer best inn. At menighetsrådet skal fortegnelse over inventar og utstyr i soknets kirker, er vanskelig å betrakte som en rådighetsbegrensning. Bestemmelsen om biskopens myndighet derimot, jf. dagens lov § 18 tredje ledd annet punktum, ble av Kirkelovutvalget betraktet som *en side ved forbudet mot avhendelse*:

«Et særskilt spørsmål som reises i forbindelse med avhendelse, er hva som skal regnes som tilbehør til kirken og som dermed skal være *undergitt samme begrensning som med hensyn til salg som selve kirkebygget*. Utvalget er kommet til at en med tilbehør i denne sammenheng må regne alt inventar som ikke kan skilles fra bygget uten vesentlig forringelse, samt tilbehør som på annen måte en særskilt tilpasset vedkommende bygning. Det siste vil omfatte bl a gjenstander som har en klar liturgisk funksjon, for eksempel døpefont, kirkesølv og alterduk» (NOU 1989: 7 *Den lokale kirkes ordning* side 110).

Dette skulle i så fall tilsi at avhendelse her er undergitt bestemmelsen i lovens § 18 annet ledd om «særlige grunner» for samtykke til avhending. Siden bestemmelsen om inventar og utstyr av Kirkelovutvalget slik som i den vedtatt loven ble plassert i et eget ledd, som kun bestemte at biskopen må godkjenne avhending – på samme måte som anskaffelse – er det nærliggende å legge til grunn en annen forståelse av denne bestemmelsen. Den går ut på at biskopen, uten å måtte begrunne sin beslutning langs de linjer en unntaksbestemmelse forutsetter, foretar en konkret vurdering av hva som er den beste løsning. Det ligger i kortene at det skal mer til for å godta avhending enn anskaffelse.

Uten realitetsendring, men med noen mindre språklige endringer, der fjerning er lagt til i annet ledd, blir forslaget til § 28 annet og tredje ledd slik:

Anskaffelse, avhendelse og annen fjerning av kirkens inventar og utstyr skal godkjennes av biskopen.

Menighetsrådet fører fortegnelse over inventar og utstyr i soknets kirker.

Menighetsrådet avgjør om gjenstander som kan, men som ikke må være i et kirkerom, skal inngå som utstyr. Dersom dette får økonomiske konsekvenser for fellesrådet, må fellesrådet gi sin godkjenning. Menighetsrådet godkjenner om inventar midlertidig kan flyttes ut av kirkerommet, hensett til de begrensninger som gjelder for dette i bestemmelser som er gitt i eller i medhold av kulturminneloven.

4.5 Begrensninger i eiers rådighet – utkastet til § 29

4.5.1 Innledning med prinsipielle betraktninger

Begrensningene i kirkeeeiers rådighet over kirkene skriver seg langt tilbake i tid. Det vil nå bare være Kirkemøtet som har rettslig grunnlag for å vedta tilsvarende bestemmelser som Kongen og Stortinget tidligere fastsatte. Dette følger klart av departementets lovforslag. Slike rådighetsbegrensningen over kirkene bør ikke først

og fremst ses i et kontrollperspektiv. De kan vel så mye betraktes fra et verneperspektiv.

Hvis for eksempel Kirkemøtet *ikke* fastsetter begrensninger i adgangen til avhending av kirker, følger det av annet regelverk at soknets kreditorer vil kunne ta utleggspant i kirker, altså selv om soknet ikke aktivt har stilt kirken som pant for et lån. Vi er her utenfor beskyttelsen i forslaget til § 26, jf. også departementets forslag til § 12 om vern mot konkurs og gjeldsforhandling av soknet som sådan.

Det er et viktig prinsipielt spørsmål i hvilken grad Kirkemøtet skal videreføre dagens regelverk. Høringen fra 2014 om prinsipper for kirkebygg forutsetter at det fortsatt skal være en godkjenningsordning ved avhending, nedlegging og langtidsutleie. Også Kirkemøtet gjør det i samme sak, sak KM 15/15. Dette legges derfor til grunn for Kirkerådets forslag.

I forslaget til § 29 er kirkeloven §§ 18 annet og tredje ledd samlet i én bestemmelse sammen med den del av lovens § 21 fjerde ledd som gjelder nedleggelse av kirker. Kirkerådet mener dette gir en god saklig samling av spørsmål som hører nært sammen. Ut over å åpne for langtidsutleie og å klargjøre myndighetsforholdene ved beslutning og godkjenning, innebærer forslaget en videreføring av dagens rettstilstand.

Før de konkrete forslag drøftes, gis i pkt. 4.5.2 en kort redegjørelse for Kirkerådets oppfatning om hvilket organ for soknet som skal kunne treffe bestemmelse – med innlagt krav til godkjenning – om at en kirke ikke lenger skal være tilgjengelig for menighetens bruk. Sammenholdt med bestemmelsen om at det skal være kirke i hvert sokn, jf. forslaget til § 27 annet ledd, fremgår at dette bare en problemstilling i sokn med flere kirker.

4.5.2 Har kirkelig fellestråd i dag myndighet til å beslutte at en kirke ikke lenger skal kunne brukes av menigheten?

Som nevnt i pkt. 4.4.5 skal Kirkerådet her redegjøre for dagens rettstilstand, som foreslås videreført i klargjort form. Det vises først til omtalen nevnte sted. Det fremgår der at dette kan formuleres som et spørsmål om hva som ligger i begrepet «forvaltningen av kirkene» i kirkeloven § 18 første ledd, jf. tilsvarende i forslaget til § 28 første ledd annet punktum. Det er i samband med eventuell *avhending, nedleggelse og langtidsutleie* at spørsmålet om fellestrådets kompetanse har vært reist. Spørsmålet oppstår fordi loven ikke selv uttrykkelig tar stilling til spørsmålet.

Kirkerådet gjentar at de tre disposisjoner har det til felles at vedkommende *kirke helt unndras fra menighetens bruk*. Når Kirkerådet har lagt til grunn at kirkelig fellestråd ikke kan ha en så vidtfavnende myndighet, har følgende momenter vært særlig tungtveiende:

- Det krav til uttrykkelig bestemmelse om å legge myndighet til et annet organ enn menighetsrådet, er ikke oppfylt gjennom begrepet «forvaltningen av kirkene».
- Heller ikke ellers vil en forvalter av en eiendom kunne selge denne uten eiers klare tilsagn i forvalteroppdraget. Når ikke loven uttrykkelig regulerer

spørsmålet, må soknet ved menighetsrådet være nærmest til å være den representant for eier som kan gi slikt tilsagn.

- Heller ikke de tidligere bestemmelser § 18 første ledd var ment å avløse, var ment å ha et så vidtrekkende innhold. Lovproposisjonen til kirkeloven viste til at bestemmelsen *avløser § 20 i kirkeordningsloven*. Denne bestemmelsen henger nært sammen med kirkeordningsloven § 26 og dessuten §§ 47 flg. i kirkeloven fra 1897. Ved lesning av disse bestemmelsene ses det at lovgiver i 1996 var opptatt av å regulere det som før var omtalt som *tilsynet* med soknets kirke (og kirkegård). Det er på det rene at det daværende bygningsutvalg som hadde den myndighet som ble overført til kirkelig fellesråd, *ikke* hadde myndighet til slike inngripende avgjørelser som her nevnt.

Kirkerådet mener en slik løsning ikke bare er den *rettslig sett riktige i dag*, men også den løsning som alt i alt gir de beste løsninger i ny kirkeordning. Den ligger også nærmest opp til det også departementet mener er dagens rettsstilstand:

«Departementet mener likevel det framstår som *tvilsomt* om kirkelig fellesråd generelt vil ha myndighet til å fatte så inngripende avgjørelser som *nedleggelse eller salg* av i alle fall en kirke som er i ett sokns eie. Det samme gjelder inngåelse av *langvarige og inngripende avtaler om utleie* av kirker som ikke eies av flere sokn i fellesskap, men dette må vurderes konkret. På den annen siden kan det neppe være slik at menighetsrådet suverent kan treffe vedtak som binder opp fellesrådets og (indirekte) kommunens økonomi» (Kulturdepartementet brev av 30. mai 2014 til Stavanger kirkelig fellesråd side 3; kursivert her).

Ovennevnte er bakgrunnen for Kirkerådets vurdering i sak KM 15/15, der det het at:

«... vedtak om nedleggelse og avhending av kirkebygg høre til menighetsrådets kompetanse som organ for soknet som eier av bygget, jf. nærmere om dette i kapittel 3 og vedlegget om kompetanseforhold. Det forutsettes at for verneverdige og listeførte kirker må det foreligge uttalelse eventuelt samtykke fra Riksantikvaren før endelig vedtak kan fattes. Selv om det er menighetsrådet som har kompetansen til å treffe beslutning om nedleggelse og avhending av en kirke, kan det tenkes at det er uenighet mellom kirkelig fellesråd og menighetsrådet i et slikt spørsmål. Den mulighet som i dag foreligger for et fellesråd der menighetsrådet *ikke* treffer slike vedtak, er at bispedømmerådet foretar sokneregulering.»

Problemstillingen vil således her gjerne komme i den form at menighetsrådet – motsatt av kirkelig fellesråd – *ikke* ønsker å treffe slike beslutninger.

Problemstillingen forutsetter at biskopen ikke lenger forordner gudstjenester i den aktuelle kirken, og følgelig at vedkommende sokn har flere kirker, jf. ovennevnte ramme for drøftelsen. Her kommer også det forhold inn at menighet her kan forstås snevrere enn sokn, slik at ett og samme sokn kan ha flere menigheter med hver sin kirke, jf. ovenfor i pkt. 1.7.1.

På den annen side kan ikke et menighetsråd forvente at kirkelig fellesråd – uaktet at det skal være menighetsrådets støtteorgan – bidrar med ressurser til kirker som biskopen har sluttet å forordne gudstjenester for og som fellesrådet mener det ikke

har økonomisk evne til å prioritere drift og vedlikehold av samt annen løpende forvaltning.

Med mindre kirkelig fellesråd ønsker å beholde det økonomiske ansvaret for kirken, må det derfor klargjøres i en avtale at menighetsrådet *overtar* kirkelig fellesråds ansvar for drift og vedlikehold samt annen forvaltning av kirkene. Også de økonomiske sider ved forvaltningen må omfattes, herunder inntektssiden. En slik avtale kan rettslig forankres i forslaget til § 15 femte ledd, omtalt i pkt. 3.2.6.

Men også der menighetsrådet og kirkelig fellesråd er enige om at det er ønskelig med langtidsutleie, bør det være menighetsrådet som treffer den nærmere beslutningen. Her vil en rekke forhold måtte avklares, herunder til hvem det skal leies ut, vilkår for bruk, varighet, mulighet for forlengelse. Også i dette tilfelle er det menighetsrådet som er nærmest til å ha myndigheten.

Ved spørsmålet om plassering av beslutningsmyndighet over kirkene, trenger som nevnt ikke et eventuelt *sameie* i kirkene å spille noen rolle, jf. ovenfor i pkt. 4.3.4. Kirkerådet har tidligere gitt uttrykk for at det har gode grunner for seg at kirkelig fellesråd har samme myndighet som menighetsrådet ellers ville ha i disse konkrete spørsmål. Begrunnelsen har vært at kirkelig fellesråd var det eneste *fellesorgan* som kunne ses for sameierne. Departementet har ikke tatt stilling til spørsmålet.

Kirkerådet har kommet til at det *heller ikke ved sameie* vil gi den beste løsning å la kirkelig fellesråd ha slik konsekvensrik beslutningsmyndighet. Den viktigste grunnen er at Kirkerådet forutsetter at de sokn som har kirker i sameie med kommunens øvrige sokn, har den samme tilknytning til «sine» kirker som der de var i *eneie*. Menighetsrådene vil derfor i samme grad her oppleve det som urimelig hvis en eller flere av soknets kirker ved fellesrådets beslutning og *mot menighetsrådets ønske* unndras fra dens bruk.

Sameieformen har sin historiske bakgrunn, der den valgte eierform i ettertidens lys lett kan fremstå som noe tilfeldig. Kirkerådet har også grunn til å tro at enkelte sokn ikke engang er klar over at «deres» kirke er eid i sameie.

Kirkeordningens forarbeider vil være *tilstrekkelig grunnlag* for å slå fast at ved sameie i kirkene, har de respektive menighetsråd samme myndighet som om kirkene var i *eneie*. Hvis dette eventuelt skulle tas uttrykkelig inn i kirkeordningen, kan det enten sies ved hver enkelt aktuell bestemmelse – eller det kan komme generelt til uttrykk som *nytt siste punktum* av § 27 tredje ledd:

Der sameie består, vil menighetsrådet ha samme myndighet som om kirkene var eid av hvert sokn alene.

Kirkerådet ser høringen an før en slik bestemmelse foreslås.

Ovennevnte presiseringer om menighetsrådets myndighet vil fremgå av forslaget til § 29.

4.5.3 Forbudet mot avhending og pantsettelse

Kirkeloven § 18 annet ledd forbyr blant annet at kirker avhendes og pantsettes, men slik at departementet likevel kan samtykke i salg «når særlige grunner tilsier det».

Kirkelovutvalget begrunnet unntaksbestemmelsen med at det kan «foreligge situasjoner hvor en kirke ikke lenger tjener sin hensikt. Et forbud mot avhendelse kan i slike tilfeller virke åpenbart urimelig» (NOU 1989: 7 *Den lokale kirkes ordning* side 203).

Torbjørn Backer Hjorthaug omtaler bestemmelsen slik i sin lovkommentar:

«Sokneregulering og bygging av ny kirke kan gjøre en gammel kirke overflødig. Dersom vedlikeholdet av denne dessuten er en tyngende utgiftspost på kirkebudsjettet, foreligger det særlige grunner som tilsier salg. Fredning etter lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (*kulturminneloven*) vil kunne vanskeliggjøre salg. «Avvigsling» er et ukjent begrep i loven og dermed heller ikke noe vilkår for salg. En kirke kan «nedlegges» etter § 21 fjerde ledd, og bygget vil da opphøre å være «kirke» etter loven» (Gyldendal Rettsdata, lovkommentarer til kirkeloven note 78).

Som nevnt i pkt. 4.3.3. vil det forhold at *soknets eiendomsrett omfatter hele den matrikulerte grunn*, få betydning for rekkevidden av rådighetsbegrensningene over kirkene, herunder forbudet mot avhending og pantsettelse. Det vil også berøre andre bygg på kirketomten, selv om de ikke direkte er omfattet av definisjonen av kirke. Kirkelovutvalget foreslo om *avhending* at

«forbudet mot avhendelse må gjelde hele den særskilte matrikulert eiendom som kirkebygget står på, uavhengig av hvile andre bygg som måtte stå der i tillegg. Dette innebærer at *det må kreves samtykke også for å fradele en parsell av kirketomten for salg*. I praksis vil slik fradeling være nødvendig også ved bygging på kirketomten i soknets regi, fordi en ellers ikke vil kunne få tinglyst pant i den del av eiendommen som bygget står på» (NOU 1989: 7 *Den lokale kirkes ordning* side 110; kursivert her)

I sin kommentarer til den gamle kirkeloven fra 1897 forutsetter *Ole Herman Fisknes* at «en overflødig kirke først må nedlegges som kirke etter § 21 før bygget kan rives eller selges». Kirkerådet viser til at § 21 i den gamle loven omhandler at en kirke *fysisk «nedtages»*, og det er noe annet enn nedlegging av kirke etter den nye kirkeloven § 21.

At en kirke *nedlegges* betyr at den særlige rettslige reguleringen av bygget ikke lenger vil gjelde, jf. Backer Hjorthaug ovenfor som skriver at en «kirke kan «nedlegges» etter § 21 fjerde ledd, og bygget vil da opphøre å være «kirke» etter loven.»

Uansett vil ikke Kirkerådet foreslå et slikt absolutt vilkår for avhending, fordi Kirkemøtet i nevnte sak KM 15/15 har åpnet for avhending også uten forutgående nedleggelse.

Kirkemøtet uttalte at «ved eventuell nedleggelse eller avhending av et kirkebygg *anbefaler Kirkemøtet at de sju vurderingstemaene* som foreslås i Høring om kirkebygg, følges.» De gjengis her fra Kirkerådets saksorientering:

«I høringsbrevet lå det et forslag om hvilke spørsmål som bør vurderes før det gjøres vedtak om avhending eller nedleggelse av en kirke. Følgende 7 vurderingstemaer var foreslått i en slik prosedyre:

1. om egen bruk i en mindre del av kirkebygningen kan videreføres mens de øvrige deler av bygningen atskilles og innredes for utleie til annen bruk.
2. om kirken kan overdras til en organisasjon eller institusjon innenfor Den norske kirke, der denne kan videreføre en kirkelig bruk av kirkebygningen dersom soknet ikke lenger skal eller kan bruke kirken
3. om kirken i sin helhet kan leies ut eller selges til et annet kristent trossamfunn.
4. om soknet kan ta ansvar for å opprettholde bygningen som kirkelig kulturminne etter at kirkelig bruk har opphørt.
5. om kirken kan overdras til en ny eier som kan opprettholde kirken som kirkelig kulturminne.
6. om kirkebygningen i sin helhet kan leies ut eller selges til kommunen eller annen offentlig myndighet og ominnredes til andre offentlige formål.
7. om kirkebygningen kan selges på det åpne marked.»

Her vil *nr. 2 og 3* åpne for avhending uten forutgående nedleggelse.

I tråd med kirkebygghøringens hovedtendens om at *Kirkerådet* bør være godkjenningmyndighet, foreslås dette. Kirkerådet gjør imidlertid oppmerksom på at enkelte høringsinstanser pekte på biskopen, med henvisning til sammenhengen til biskopens forordning av gudstjenester. Kirkerådet vil påpeke at en kirke kan være i bruk selv om biskopen har sluttet å forordne gudstjenester der. På den annen side vil en kirke som avhendes, ikke lenger være aktuell for *potensiell fremtidig* bruk som menighetskirke. Høringsinstansene bes vurdere om det bør være Kirkerådet eller biskopen som har myndighet til å godkjenne avhending.

Menighetsrådets myndighet vil etter *forslaget til Kirkerådet* også omfatte slik *fradeling* som er nevnt ovenfor i sitatet fra Kirkelovutvalget, hva enten siktemålet er salg eller egen bruk i soknets regi. Ved *salg* av en fradelt parsell fanges spørsmålet opp av bestemmelsen i kirkeloven § 18 tredje ledd annet punktum, som omhandler fast eiendom som ikke er nødvendig for kirken. Denne bestemmelsen rekker imidlertid videre enn til å omfatte salg av parseller utskilt fra kirketomten. Se nærmere om denne bestemmelsen nedenfor i pkt. 4.5.5.

Hva gjelder rettstilstanden *i dag* i dette myndighetsspørsmålet – beslutninger om salg av parseller eller utskilling av parsell til soknets egen bruk – antar Kirkerådet at rettstilstanden ikke er like klar som vedrørende avhendelse av kirken, i betydningen *kirken og eventuelt hele tomten*. Kirkerådet mener motsatt at det heller ikke er sikker rett at myndigheten til å treffe slike beslutninger ligger hos kirkelig fellesråd. Heller ikke her gir kirkeloven et klart svar. Også her dreier det seg om vidtrekkende beslutninger av *ekstraordinær karakter*, og som i særlig grad berører *den enkelte menighet*. Dette taler for å gjøre menighetsrådets myndighet generell i disse spørsmål. Det ville for eksempel være lite rimeleg om kirkelig fellesråd setter foten ned for menighetsrådets ønske om en slik utskilling til eget bruk, og der tilsagn om samtykke foreligger.

Kirkerådet foreslår imidlertid at menighetsrådet skal innhente uttalelse fra kirkelig fellesråd før beslutning av avhending treffes. Fellesrådet kan komme med viktige innspill om beslutningens ønskelighet.

Kirkerådet foreslår at adgangen til samtykke som det åpnes for, knytter seg til det samme som forbudet, altså *avhending*. Loven taler i dag kun om samtykke til *salg*. Avhending omfatter ikke bare salg, men også blant annet gave. Vurderingstema *nr. 2 og 5* i listen ovenfor kan illustrere behovet for denne mindre endringen.

Hva særlig gjelder *forbudet mot pantsettelse*, skal Kirkerådet påpeke at det følger av panteloven § 1-3 annet ledd at «Når en rett ikke kan avhendes, eller bare kan avhendes på visse vilkår, gjelder samme begrensning med hensyn til adgangen til å pantsette retten.» Samtidig bestemmer lovens § 2-1 annet ledd følgende:

«Fysisk del av fast eiendom eller festerett til slik del kan ikke pantsettes særskilt før vedkommende myndighet har gitt det nødvendige samtykke til fradeling eller bortfeste.»

Konsekvensen av disse to bestemmelsene i panteloven sett i sammenheng er at adgangen et sokn har til å *pantsette* den faste eiendom kirken står på, undergis samme begrensning som for avhendelse. Forbudet vil altså omfatte hele kirketomten kirken står på. Og selv om det er åpnet for unntak fra avhendingsforbudet, vil pantelovens bestemmelser tilsi et *absolutt* forbud mot pantsettelse. Adgang til å pantsette deler av kirketomten vil det bare være etter en forutgående fradeling av parseller av tomten. Dette vil også gjelde der det er soknet som skal bygge på kirketomten og trenger å stille pant som sikkerhet for gjeld.

Kirkelovutvalget mente det

«ikke i utgangspunktet skal være kurant å få samtykke til fradeling av parseller. Ved vurderingen må det imidlertid legges betydelig vekt på hva som er formålet med fradelingen. F eks bør det være større grunn til å gi samtykke til fradeling når parsellen skal brukes til virksomhet i soknets regi enn ved salg til utenforstående interessenter» (NOU 1989: 7 *Den lokale kirkes ordning* side 110)

Kirkerådet foreslår at § 29 første ledd gis slik ordlyd:

Kirker kan ikke avhendes eller pantsettes. Kirkerådet kan likevel samtykke til avhending når særlige grunner tilsier det. Eventuell beslutning om avhending treffes av menighetsrådet etter at det har innhentet uttalelse fra kirkelig fellesråd.

4.5.4 Påhefte av bruksrettigheter – langtidsutleie

I kirkeloven § 18 er forbudet mot at kirken påhefte bruksretter inntatt sammen med forbudet mot avhending og pantsettelse.

Loven åpner ikke for unntak, men visstnok skal departementet ha gitt uttrykk for at forbudet ikke er absolutt, men at man «ved etablering av bruksrettigheter [skal] sikre seg at bruksretten ikke svekker eiendommens egnethet for kirkelige handlinger» (KA-

utgivelsen *I soknets eie? Opprydding i kirkelige eiendomsforhold*, 2007 side 65). Her er det siktet til bruksrett over *selve tomten*, ikke kirkebygget.

Ses det bort fra slikt kortvarig utlån som Regler om bruk av kirkene åpner for at det tas betaling for, er det uklart om loven åpner for utleie av kirker.

Etter alminnelig juridisk språkbruk faller utleie inn under begrepet bruksretter. Kirkelovutvalgets forslag var her å begrense forbudet til «*langvarige*» bruksretter, jf. utkastet § 67 første ledd (NOU 1989: 7 *Den lokale kirkes ordning* side 283). Hva som lå i presiseringen «*langvarige*», ble nærmere forklart på side 110. Gjennom henvisningen der til en bestemmelse i den dagjeldende konsesjonsloven, er det klart at meningen var å la *forbudet* omfatte leierett og annen liknende bruksrett på *mer enn ti års* varighet. *Utenfor* falt bruksretter stiftet for en tid av *høyst ti år* og *uten* adgang for innehaver av bruksretten til å kreve kontraktstiden forlenget.

Departementet tok bort adjektivet «*langvarige*» i sitt lovutkast, og Stortinget satte det ikke inn igjen. Isolert sett taler dette for at all påhefte av bruksrettigheter, herunder i form av utleie av kirkebygget, er forbudt. Imidlertid uttalte departementet at dets forslag, som Stortinget vedtok, «i hovedsak [er] i samsvar med Kirkelovutvalgets forslag til § 67 første ledd» (Ot. prp. nr. 64 (1994–95) side 57). Siden forbudet også omfattet også avhending og pantsetting, er det ikke klart hva departementet mente med denne merknaden.

I alle fall er grensene for hva som er tillatt, uklare. Departementet har således i et brev til KA av 28. januar 2013 kort uttalt at hvorvidt utleie omfattes av forbudet mot å påhefte bruksretter, må «avgjøres konkret». Samtidig skrev departementet at det mente tinglyste rettigheter ville «omfattes av forbudet». Kirkerådet legger dette til grunn som gjeldende rett.

I samband med kirkebygghøringen i 2014 la Kirkerådet langs disse linjer til grunn at utleie kan skje der det *ikke er til fortrengsel* for menighetens ordinære virksomhet – men «at menighetsrådet neppe kan treffe vedtak om å leie ut kirken på flere års basis til andre brukere», jf. høringsnotatet side 18. Det var da særlig siktet til eksklusive leierettigheter.

Kirkerådet viser til Kirkemøtets vedtak i sak KM 15/15 om at i et «fremtidig regelverk bør det gis mulighet for langtidsutleie av kirkebygg». Kirkerådet tolker dette til å omfatte også eksklusive leierettigheter som *helt fortrenger menighets egen bruk*.

Kirkemøtet tok ikke stilling til spørsmålet om *godkjenningsordning*, men Kirkerådet skrev følgende i sin saksorientering til Kirkemøtet:

«Høringsinstansene svarer ja til en *godkjenningsordning ved langtidsutleie* av en kirke, men da til et annet kirkesamfunn eller kirke eller noe som relaterer seg til den tidligere bruk. Når det gjelder hvilket organ som skal godkjenne utleie varierer svarene mellom biskop og bispedømmeråd. *Kirkerådet* konkluderer ikke om dette før ny kirkeordning er nærmere avklart» (saksorienteringen side 18).

Derimot har verken Kirkemøtet eller Kirkerådet hittil gitt uttrykk for hva en mener bør gjelde for bruksrettigheter *over kirketomten*. Aktuelle bruksrettigheter kan være

vei- eller parkeringsrettigheter på kirketomten, men kan også omfatte leie eller feste av grunn. En bruksrett kan også bestå i at visse tiltak forbys på den aktuelle eiendommen. Det kan for eksempel bestå i at eier – her i så fall soknet – forbys å bygge på visse deler av tomten eller for øvrig innskrenker sin frihet til å råde over denne.

Skal slikt *bortfeste* av tomt kunne tinglyses, må det skje en utparsellering – uansett om soknet beholder eiendomsretten. Det vil i så fall også måtte tas høyde for festers eventuelle rett til innløsning av festetomten. I dag vil formodentlig særbestemmelsen i kirkeloven § 18 tredje ledd komme soknet til unnsetning. Der heter det at formuesrettigheter knyttet til en kirke, ikke kan skilles fra den. En fra kirketomten *utskilt* festetomt må antas å være omfattet av denne bestemmelsen. Siden dette er en særbestemmelse, antar Kirkerådet at den går foran de alminnelige regler om innløsningsrett for fester. Kirkerådet antar også at en tilsvarende bestemmelse fastsatt av Kirkemøtet i medhold av lov, vil ha samme rettslige gjennomslag.

Kirkerådet ber om høringsinstansene syn på om utgangspunktet skal være at forbudet mot å påhefte bruksrettigheter videreføres i generell form, men slik at det åpnes både for langtidsutleie og påhefte av bruksrettigheter over kirketomten.

Dette kan gjøres i form av et generelt forbud mot påhefte av bruksrettigheter knyttet til «kirken» – som her vil måtte forstås som både bygget og hele den matrikulerte eiendom. Dette generelle forbudet kan det så gjøres unntak fra etter en godkjenningsordning. Dette innebærer en oppmykning sammenlignet med dagens ordning, ikke bare hva gjelder langtidsutleie av selve bygget. Det bør oppstilles et vilkår om særlige grunner. Hva disse vil være, kan det ikke sies noe generelt om – det vil bero på de nærmere forhold i det enkelte tilfelle.

Som nevnt mener Kirkerådet at det må være menighetsrådet som har myndighet til å beslutte langtidsutleie av kirken, men slik at kirkelig fellesråd på forhånd avgir uttalelse. Dette bør da gjelde for *alle* bruksrettigheter som det eventuelt åpnes adgang til. På samme måte som i pkt. 4.5.3 om samtykke til avhending, er begrunnelsen at det det her dreier seg om vidtrekkende beslutninger av ekstraordinær karakter, som i særlig grad berører den enkelte menighet. Dette taler for å gjøre menighetsrådets myndighet generell også vedrørende bruksrettigheter over kirken.

Det ligger i kortene at når det gjennom en godkjenningsordning åpnes for langtidsutleie av kirkebygget med eksklusiv bruksrett for leietaker, vil også *mindre omfattende* leierettigheter være mulig. Spørsmålet er hvor grensen for godkjenningvilkåret skal tre inn. Kirkerådet mener vilkåret om godkjenning i utgangspunktet bør omfatte alle bruksrettigheter. Allikevel ser Kirkerådet at dette kan bli unødvendig formalistisk. Løsningen her kan være at det klargjøres i merknadene til bestemmelsen hva som etter bestemmelsen *ikke er å anse som* bruksrettigheter. Kirkerådet antar at dette bare eller i alle fall i første rekke vil være en problemstilling i samband med utleie av selve kirken. Kirkerådet ber om innspill om hvor det er hensiktsmessig å sette en grense.

Kirkerådet foreslår at biskopen er godkjenningsmyndighet, jf. at biskopen har tilsynsmyndighet over bruken av kirkene etter tjenesteordning for biskop § 5 annet ledd, jf. også regler for bruk av kirkene § 4 annet ledd m.fl.

Kirkerådet foreslår etter dette slik ordlyd i § 29 *annet ledd*

Kirker kan heller ikke påheftes bruksrettigheter. Når særlige grunner tilsier det og med biskopens samtykke, kan det likevel gjøres unntak. Før menighetsrådet treffer slik beslutning, skal kirkelig fellesråd avgi uttalelse.

Første og annet ledd kan eventuelt vurderes slått sammen med en slik ordlyd:

Kirker kan ikke avhendes, pantsettes eller påheftes bruksrettigheter. Kirkerådet kan likevel samtykke i avhending og biskopen til påhefte av bruksrettigheter når særlige grunner tilsier det. Før menighetsrådet treffer slik beslutning, skal kirkelig fellesråd avgi uttalelse.

4.5.5 Formuesrettigheter som er knyttet til en kirke – unntaksbestemmelsen om avhending av fast eiendom knyttet til kirken

Kirkeloven 18 tredje ledd har slik ordlyd:

«Formuesrettigheter som er knyttet til en kirke, kan ikke skilles fra den. Fast eiendom som ikke er nødvendig for kirken, kan likevel avhendes med samtykke av bispedømmerådet.»

Bestemmelsen har sin bakgrunn i at soknets rettigheter ikke bare omfatter selve kirken og kirketomten, men også kan omfatte annen eiendomsrett eller formuesrettigheter som på ulikt vis har en *forbindelse eller tilknytning* til kirken. For eksempel kan andre faste eiendommer være tinglyst sammen med kirken, gjerne gjennom et kirkefond, jf. nedenfor. Kirkefondet eller slike andre formuesrettigheter blir ikke derved omfattet av lovens kirkebegrep i § 17, men følger egne bestemmelser. Disse er §§ 18 tredje ledd og bestemmelsen om kirkefond i 19. De to bestemmelsene bør også ses i sammenheng med kirkeloven § 14 fjerde ledd om «inntekter *og formue* knyttet til kirke *og kirkefond*». Se om den siste bestemmelsen nedenfor i pkt. 4.6.

Formuesrettigheter er kortformen for rettigheter til eller i formuesgoder. Formuesrettigheter kan være av flere slag – herunder eiendomsrett og bruksrett. De *formuesgoder* rettigheten omfatter, kan typisk være fast eiendom (realkapital) eller ulike former for finanskapital, herunder bankinnskudd. Rettigheter til finanskapital vil for alle praktiske formål være i form av eiendomsrett til slik.

Bestemmelsen omfatter også bruksrettigheter knyttet til kirken. Dette kan for eksempel være rett til å disponere et tomteareal nær kirken eller en veirettighet kirken trenger for å kunne ha en egnet adkomst til kirke eller kirkegård.

Kirkerådet antar det mest praktiske er *eiendomsrett* til bankinnskudd eller til fast eiendom. Den faste eiendommen kan for eksempel være leid ut (bortfestet eller forpaktet bort), eventuelt stå ubrukt.

Kirkerådet har ikke oversikt over det aktuelle omfang av slike formuesrettigheter, men viser til Kirkelovutvalgets omtale (NOU 1989: 7 *Den lokale kirkes ordning* side 203).

Kirkeloven 18 tredje ledd viderefører 1897-lovens § 12 første og annet ledd, og det var ikke meningen å endre rettstilstanden, bare forenkle bestemmelsen. Første ledd i den gamle § 12 omfattet «*Kapitaler, Indtægter og Rettigheter*», og dette er ment videreført i fellesuttrykket *formuesrettigheter* i kirkeloven. Når kirkeloven § 14 fjerde ledd bruker uttrykket *formue*, er det antakelig siktet til det samme.

Kirkeloven 18 tredje ledd omhandler altså *de verdier* i vid forstand som på ulikt vis er knyttet til kirkene. De skal ikke kunne skilles fra kirken, men skal beholde sin rettslige og økonomiske *tilknytning* til denne. Der det er praktisk og rettslig mulig skal slik *tilknytning* etableres og opprettholdes ved at verdiene *samles i et kirkefond*, jf. kirkeloven § 19.

Kirkelovutvalget skrev således om sitt forslag til bestemmelse som skulle videreføre § 12, at «slik formue samles i et kirkefond». Med «slik formue» var det da siktet til de nevnte «*Kapitaler, Indtægter og Rettigheter*». Se (NOU 1989: 7 *Den lokale kirkes ordning* side 264).

Bestemmelsen må altså ses i sammenheng med lovens § 19 om at «kapital som er knyttet til en kirke, samles i et kirkefond». Kapital betyr her både realkapital og finanskapital, jf. Rundskriv V-2002-6 B *Overføring av kirkelige eiendommer fra kommunene til kirkelig fellesråd*.

Slikt salg av fast eiendom som § 18 tredje ledd annet punktum åpner for, omfatter blant annet salg av utskilte parseller fra selve kirketomten, jf. pkt. 4.5.3 ovenfor. Men også salg av fast eiendom som ligger et annet sted, er dekket av ordlyden. Lovens kriterium «nødvendig for kirken» vil lettere kunne tilsi samtykke i det sistnevnte tilfelle.

Dagens ordlyd omtaler bare avhending av fast eiendom, formodentlig ment *eiendomsrett* i slik, ikke avhending av bruksrettigheter. Kirkerådet mener dette snevrer inn de behov som kan gjøre seg gjeldene for å avvikle bruksrettigheter det ikke lenger er behov for – for eksempel gamle veirettigheter eller hugstrettigheter som ikke lenger tjener noe praktisk formål.

Det fremgår av Kirkelovutvalgets forslag at også *salgssummen* ved slikt salg bestemmelsen åpner for, skal legges til kirkefondet: «Ved salg av fast eiendom tilhørende en kirke, foreslås salgssummen som nå lagt til et fond for kirken» (NOU 1989: 7 *Den lokale kirkes ordning* side 204, jf. også gjentakelsen på side 264). Med den vedtatte § 19, som bygget på Kirkelovutvalgets forslag om bestemmelse om kirkefond, ble dette lovfestet. Sammenhengen mellom salgsinntekten og kirkefondet ses også gjennom bruken av det likelydende kriterium «knyttet til» både i § 18 tredje ledd og § 19: tilknytningen til kirken blir ikke brutt ved at fast eiendom omdannes til penger.

Kirkerådet foreslår 18 tredje ledd videreført med det innhold som ovenfor er beskrevet om hvordan bestemmelsen er å forstå – samt med nevnte tillegg om å åpne for avhending også av bruksrettigheter. Det presiseres også her at eventuell avhending besluttet av menighetsrådet. Det vises til begrunnelsen ovenfor vedrørende avhending av kirken og påhefte av bruksrettigheter på denne. Også her skal kirkelig fellesråd avgi uttalelse før menighetsrådet treffer beslutning.

Bispedømmerådet foreslås videreført som godkjenningsmyndighet.

Kirkerådets forslag til ordlyd i § 29 tredje ledd blir da:

Formuesrettigheter som er knyttet til en kirke, kan ikke skilles fra den. Fast eiendom og bruksrettigheter som ikke er nødvendig for kirken, kan menighetsrådet likevel beslutte avhendet med samtykke fra bispedømmerådet. Før menighetsrådet treffer slik beslutning, skal kirkelig fellesråd avgi uttalelse.

4.5.6 Nedleggelse av kirke

Kirkerådet foreslår videreført en godkjenningsordning for nedleggelse av kirke, jf. kirkeloven § 21. Bestemmelsen sier uttrykkelig bare at nedleggelse «skal godkjennes av departementet», altså etter forutgående beslutning av soknet.

Om selve beslutningen viser Kirkerådet til de vurderingstemaer Kirkemøtet har anbefalt, jf. ovenfor i pkt. 4.5.3 i samband med spørsmålet om avhending av kirker. Der fremgår det også at forutgående nedleggelse av en kirke ikke er vilkår for *avhending*.

Biskopens foreslås som godkjenningsmyndighet, siden biskopen vigsler kirke, forordner gudstjenester og dessuten har annen beslektet myndighet vedrørende kirken, herunder knyttet til bruk av bygget. Særlig vil det her være en nær sammenheng mellom nedleggelse av kirken og biskopens myndighet til å godkjenne avhendelse og annen fjerning av kirkens inventar og utstyr, jf. forslaget til § 28 annet ledd. Ved *avhending* av en kirke derimot gjør noe andre hensyn seg gjeldende, og her foreslås Kirkerådet som godkjenningsmyndighet.

Ved utøving av den foreslåtte godkjenningsmyndighet kan biskopen stille vilkår, slik departementet har antatt at også det kan gjøre i dag. Særlig aktuelle vilkår vil kunne være hva som skal kunne være den fremtidig bruk. Ofte vil det være nødvendig at biskopen konsulterer Riksantikvaren. Selv om det ikke er påkrevet, foreslår Kirkerådet at adgangen til å stille vilkår går frem av bestemmelsen.

Som nevnt ovenfor i pkt. 4.4.5 foreslår Kirkerådet at det klargjøres at det fortsatt skal være menighetsrådet som har beslutningsmyndighet. Men også her forutsettes kirkelig fellesråd å avgi uttalelse, mens menighetsmøtet avgir uttalelse i henhold til forslaget til § 22 annet ledd.

Kirkerådet foreslår slik ordlyd i § 29 fjerde ledd:

Før menighetsrådet kan treffe beslutning om nedleggelse av en kirke, må det innhentes uttalelse fra kirkelig fellesråd. Biskopen må gi samtykke og kan stille vilkår for dette.

4.6 Kirkefond og annen kapital knyttet til kirken – forvaltningen av inntekter – utkastet til § 30

4.6.1 Innledning

Kirkerådet foreslår at første del av kirkeloven § 14 fjerde ledd slås sammen med bestemmelsen som skal erstatte lovens § 19 om kirkefond. Bestemmelsen lyder slik: «Kirkelig fellesråd forvalter inntekter og formue knyttet til kirke og kirkefond...» Den består av tre elementer:

- Kirkelig fellesråd forvalter inntekter knyttet til en kirke
- Kirkelig fellesråd forvalter formue knyttet til en kirke
- Kirkelig fellesråd forvalter kirkefond

Det siste er gjentatt i lovens § 19 første ledd annet punktum. Også kirkefond vil nødvendigvis være formue knyttet til en kirke.

Kirkerådet vil først gi en begrunnelse for hvorfor kirkelig fellesråds myndighet etter §§ 14 fjerde ledd og 19 foreslås videreført.

4.6.2 Videreføring av kirkelig fellesråds rolle vedrørende økonomiske forhold knyttet til kirken

Kirkerådet foreslår at kirkelig fellesråd som i dag skal ha ansvar for å forvalte inntekter knyttet til kirken, samt kirkefond og annen formue knyttet til denne. Forslaget må ses i lys av den rolle fellesrådet for øvrig er foreslått på det økonomiske området, jf. forslaget til § 25 første og femte ledd. Når kirkelig fellesråd etter § 25 femte ledd skal forvalte midler som utredes av kommunen (eller staten), må dette ses i sammenheng med lovutkastets bestemmelse i § 12 om at kommunen (eventuelt staten) skal yte tilskudd nettopp til bygging, drift og vedlikehold av kirkebygg. Dette er de samme formål som hører til fellesrådets oppgaver etter forslaget til § 28 første ledd første punktum.

Ovennevnte innebærer en videreføring av gjeldende rett, og her kommer det helt avgjørende forhold inn at det etter gjeldende rett er forutsatt at *inntekter knyttet til kirkene skal gå til drift og vedlikehold av disse*. Dette har en klar sammenheng med kommunens økonomiske ansvar. Kirkelovutvalget presiserte således at:

«Eventuelle inntekter ved bruk av kirkene (f eks betaling for kirkelige handlinger), inntekter av lokale kirkefond eller av andre formuesverdier som ligger til kirkene, forutsettes innpasset i det årlige driftsbudsjettet for kirkene. Det kommunale driftstilskuddet skal således bare dekke de netto driftsutgifter som derved fremkommer. Dette er for så vidt ordningen også i dag, men mens disse inntekter nå føres i kommunebudsjettene, vil de for framtiden bli ført som inntekt i soknenes budsjetter» (NOU 1989: 7 *Den lokale kirkes ordning* side 204–2)

Også lovproposisjonen betonte sammenhengen mellom fellesrådets ansvar etter § 14 fjerde ledd kommunens ansvar etter § 15.

Det er sikker rett at inntekter fra *bruk av kirken*, også det vigslede kirkerom, er å regne som inntekter knyttet til kirken etter dagens § 14 fjerde ledd. Departementet har i brev av 1. juni 2005 til Tromsø kirkelige fellesråd bekreftet dette. Inntektene hører derfor under fellesrådets økonomiske forvalteransvar. I samme brev presiserte departementet at inntektene skal knyttes til drift og vedlikehold av «den aktuelle kirken» inntektene skriver seg fra. Dette er i tråd også med 1897-loven § 18, som lød slik: «Kirkens Indtægter anvendes, for så vidt den er i Menighedens Eie, alene til Kirkens Behov...». Kirkeloven § 19 har her egne regler for bruk av avkastningen fra kirkefond, der utgangspunktet er det samme.

Som nevnt ovenfor i pkt. 4.3.4 vil et *sameie* i kirker også omfatte kirkene inntekter og kapitaler. Betydningen av dette er at fellesrådet her friere kan forvalte inntektene på tvers av de enkelte sokn og deres kirker.

Det er i hovedsak menighetsrådet som har myndighet til å beslutte utlån eller utleie av kirken, for eksempel til kirkekonsserter. Det er gjerne også menighetsrådet som driver turistomvisning. Kirkerådet viser til Regler for bruk av kirkene §§ 7 og 8. Derimot er det kirkelig fellesråd som – med bispedømmerådets godkjenning av de nærmere regler – kan bestemme at det skal kreves betaling for slik bruk, herunder hvor mye. Dette fremgår av kirkeloven § 20 annet ledd og er gjentatt i Regler for bruk av kirkene § 11. Disse inntektene er det altså kirkelig fellesråd som forvalter i medhold av lovens § 14 fjerde ledd. *Utenfor* faller inntekter menighetsrådet skaffer for eksempel ved bok- og postkortsalg, i samband med omvisninger o.a. Disse inntektene er ikke knyttet til kirken som sådan.

Kirkerådet er kjent med at denne ordningen er omdiskutert siden det er menighetsrådet som *planlegger og beslutter* slik kortidsutleie og annen bruk. Det kan derfor diskuteres om dagens ordning alt i alt er å foretrekke.

Kirkerådet mener imidlertid at det ut fra den helhetlige sammenhengen i regelverket, herunder især forholdet til kommunen (eller for fremtiden eventuelt staten), ikke er ønskelig å endre fellesrådets myndighet. En annen sak er at menighetsrådet kan kreve vederlag av fellesrådet for arbeidet med å skaffe inntektene.

Kirkerådet vil således presisere at det også ut over eksemplet med bruk av kirkene, må gjøres et skille mellom forvaltning av inntekter og formue på den ene siden og den myndighet menighetsrådet har i visse spørsmål av helt særegen karakter. Dette omfatter å beslutte påhefte av bruksrettigheter samt dessuten salg av parseller og annen fast eiendom etter forslaget til § 29 henholdsvis annet og tredje ledd. Inntekter fra slike bruksrettigheter tildelt eksterne vil være å regne som inntekter knyttet til kirken. Og salgssummen i de to andre eksemplene vil bli å legge til kirkefondet, jf. pkt. 4.5.5 ovenfor.

Der menighetsrådet beslutter langtidsutleie av en av soknets kirker etter en avklaring med kirkelig fellesråd om at sistnevnte ikke lenger finner det mulig eller forsvarlig å drifte og vedlikeholde denne, er den ovennevnte sammenheng mellom fellesrådets ansvar for kirken og inntekter fra denne, brutt. Da må det finne sted avklaringer mellom rådene om forvaltning også av inntektene.

4.6.3 Nærmere om hva som er inntekter knyttet til en kirke – forslag til bestemmelse

Kirkerådet foreslår i lys av ovennevnte at innholdet i § 14 fjerde ledd *vedrørende inntekter* videreføres. Det gis et presiserende tillegg om at inntekter fra bruk av kirker, underforstått også i menighetsrådets regi, er omfattet – samt et tillegg om hva inntektene skal benyttes til. Begge deler er som vist ovenfor i tråd med gjeldende rett.

For forståelsen av forslaget gir Kirkerådet noen eksempler på hva som omfattes av forslaget. Dette vil bero på en konkret vurdering av om inntekten er *knyttet til kirken*.

Inntekter og eventuell annen avkastning fra kirkefond og annen formue knyttet til kirke kan holdes utenfor, siden de fanges opp av egne bestemmelser. Dette kan for eksempel være festeavgifter fra fast eiendom knyttet til kirken.

Hvis kirkelig fellesråd for eksempel leier ut kirkens orgel til undervisningsbruk, faller det innenfor.

Som nevnt vil leieinntekter og andre inntekter fra bruk av kirkebygget være omfattet.

Ved kombinasjonsbygg beror spørsmålet på om hele bygget er å regne som kirke. Det vil avhenge av hva godkjenningen som kirke omfatter, jf. pkt. 4.4.4 ovenfor. Også for eksempel leieinntekter menighetsråd tilveiebringer fra andre rom enn selve kirkerommet, vil her falle inn under dagens § 14 fjerde ledd og derfor også forslaget nedenfor.

Hvis menighetsrådet leier ut deler av *kirketomten*, jf. pkt. 4.5.4, vil inntektene være omfattet av fellesrådets økonomiske forvalteransvar.

Som nevnt kan det også være en rekke inntekter menighetsrådet tilveiebringer som ikke kan føres tilbake til bruk av kirken som sådan. Slike inntekter vil da som oftest heller ikke kunne sies å være knyttet til kirken. Utenfor faller også inntekter knyttet til *andre bygg* på kirketomten, siden slike bygg ikke er omfattet av definisjonen av kirke, jf. pkt. 4.4.4 ovenfor. Der soknet eier annen eiendom, være seg nær kirketomten eller andre steder, vil det være soknet ved menighetsrådet som forvalter eiendommen, herunder oppbærer eventuelle inntekter av denne. Heller ikke slike inntekter er knyttet til kirken.

Selv om gravplassen ofte ligger på samme eiendomsenhet (matrikulerte grunn) som kirken, omfatter ikke kirkeloven § 14 fjerde ledd inntekter knyttet til gravferdsforvaltningen (festeavgifter) etter gravferdsloven § 21 annet ledd. Dette skyldes at denne adgangen etter gravferdsloven til å ta betalt for feste av grav, må ses i sammenheng med kommunens økonomiske ansvar for anlegg, drift og forvaltning, jf. gravferdsloven § 3 annet ledd. Det er også kommunen som fastsetter størrelsen på blant annet festeavgift, jf. også her gravferdsloven § 21 annet ledd. Festeavgiftene er således en type kommunal finansiering av gravplassene og slik sett ikke noen inntekt for soknet som eier av grunnen.

Formuleringen om drift og vedlikehold i forslaget svarer til den i forslaget til § 30 tredje ledd, jf. også § 28 første ledd.

Kirkerådet foreslår at ovennevnte kommer til uttrykk slik i § 30 første ledd:

Kirkelig fellesråd forvalter inntekter knyttet til kirke, herunder fra bruk av denne. Inntektene skal benyttes til kirkens drift og vedlikehold.

4.6.4 Kirkefond og annen formue knyttet til kirke

Som nevnt skal de verdier som på ulikt vis er knyttet til kirkene, ikke skilles fra kirken, men beholde sin rettslige og økonomiske *tilknytning* til denne. Dette skal gjøres ved at verdiene *samles i et kirkefond*, jf. kirkeloven § 19. Dette vil også omfatte salgssummer fra eventuelt salg etter forslaget til § 29 tredje ledd. Inntekter knyttet til kirkene som ikke er disponert det enkelte år, skal i henhold til Kirkelovutvalgets forutsetninger plasseres i kirkefondet, jf. ovenfor i pkt. 4.6.2 ovenfor.

Når ikke all formue eller alle formuesverdier nødvendigvis samles i kirkefondet, skyldes det at enkelte rettigheter ikke passer så godt å la inngå i et fond. Det kan særlig være bruksrettigheter knyttet til kirken, der disse ikke gir noen form for avkastning. En veirett vil være et eksempel. Det kan også foreligge særlig bestemmelser – for eksempel knyttet til gave eller testament – som gjør at visse formuesverdier skal holdes *atskilt* fra kirkefondet og dets særlige formål, jf. forslaget til § 30 siste ledd.

Kirkerådet foreslår derfor, i tråd med innholdet i kirkeloven § 14 fjerde ledd, at det i et eget *fjerde ledd* bestemmes at *formue* knyttet til kirke forvaltes av kirkelig fellesråd. Dette vil da underforstått være slik formue som av ulike grunner ikke kan samles i kirkefondet. Særlige bestemmelser fra giver eller arvelater kan imidlertid tilsi *en annen* enn fellesrådet som forvalter, for eksempel et eget styre. Se forslaget til § 30 siste ledd. Dens innhold ville for øvrig uansett måtte innfortolkes.

Forholdet mellom forslaget til § 30 fjerde ledd og forslaget til § 29 tredje ledd om formuesrettigheter som er knyttet til en kirke, er at sistnevnte omhandler rådighetsbegrensninger, mens forslaget til § 30 fjerde ledd vedrører hvor forvaltningsmyndigheten er plassert.

Når det i forslaget til § 30 fjerde ledd ikke sies noe om hva formuen eller dets avkastning skal brukes til, er det fordi det gjerne vil være gitt særskilte bestemmelser om dette i stiftelsesgrunnlaget. I andre tilfeller vil det ikke være en problemstilling, jf. eksemplet ovenfor om bruksrettigheter som ikke gir noen form for avkastning.

Kirkerådet foreslår § 30 *fjerde* ledd utformet slik:

Kirkelig fellesråd forvalter også annen formue knyttet til kirken.

4.6.5 Forslag til bestemmelse om kirkefond

Slik lyder kirkeloven § 19:

«Kapital som er knyttet til en kirke, samles i et kirkefond. Fondet forvaltes av kirkelig fellesråd etter regler gitt av departementet. Avkastningen skal benyttes til kirkens drift og vedlikehold. Med bispedømmerådets samtykke kan avkastningen benyttes til andre kirkelige formål i soknet eller i andre sokn i kommunen.

Fondets kapital kan med bispedømmerådets samtykke benyttes til kirkelige formål i soknet eller i andre sokn innen kommunen.

Reglene i første og annet ledd gjelder ikke dersom noe annet følger av testamentariske eller andre særlige bestemmelser.»

Kirkerådet foreslår at bestemmelsen videreføres, men ber om høringsinstansenes synspunkter på om adgangen til *annen bruk* av avkastningen eller selve kapitalen enn til kirkens behov, skal snevres inn – herunder om en slik åpning skal begrenses til å gjelde andre kirkelige formål i *eget* sokn.

Etter det Kirkerådet har fått opplyst har ikke departementet gitt slike regler som bestemmelsen omtaler. Siden det ikke kan utelukkes å være et behov for det, videreføres en adgang til å gi slike. Myndigheten foreslås plassert i Kirkerådet, som også ellers har en rekke oppgaver knyttet til økonomiforvaltning. Bispedømmerådet egner seg dårlig hvis det skal ha godkjenningsmyndighet som i dag.

Kirkerådet gjentar at *kapital som er knyttet til en kirke*, også vil omfatte inntekter etter § 29 første ledd annet punktum som ikke disponeres i det år de er opptjent. Slike inntekter skal altså overføres til kirkefondet.

Kapital omfatter som nevnt ikke bare finanskapital men også realkapital, der det er fast eiendom som er praktisk.

Reservasjonen i siste ledd kan blant annet knytte seg til anvendelsen og til *hvem* som skal forvalte fondet. Det siste kan som nevnt ovenfor i forrige punkt, også være aktuelt ved annen formue i fjerde ledd.

Kirkerådet foreslår etter dette slik ordlyd i § 30 *annet til femte ledd*:

Kapital som er knyttet til en kirke, samles i et kirkefond. Fondet forvaltes av kirkelig fellesråd. Kirkerådet kan gi nærmere regler om forvaltningen. Avkastningen av kirkefondet skal benyttes til kirkens drift og vedlikehold. Med bispedømmerådets samtykke kan avkastningen benyttes til andre kirkelige formål i soknet eller i andre sokn i kommunen.

Fondets kapital kan med bispedømmerådets samtykke benyttes til kirkelige formål i soknet eller i andre sokn innen kommunen.

Kirkelig fellesråd forvalter også annen formue knyttet til kirken.

Reglene i annet til fjerde ledd gjelder ikke dersom noe annet følger av testamentariske eller andre særlige bestemmelser.

4.7 Betaling for bruk av kirkene – bestemmelser om bruk av kirkene – utkastet til § 31

4.7.1 Adgangen til å ta betaling for bruk av kirken – regler for betalingen

Kirkeloven § 20 første og annet ledd lyder slik:

«For benyttelse av kirken til gudstjeneste eller annen oppbyggelse tas det ikke betaling. Det samme gjelder kirkelige handlinger som utføres i forbindelse med en gudstjeneste.

For benyttelse til andre formål eller kirkelige handlinger utenfor gudstjeneste kan kirkelig fellesråd kreve betaling etter nærmere regler godkjent av bispedømmerådet.»

Bestemmelsene viderefører reglene i den gamle kirkeloven §§ 15 og 16 og svarer med noen mindre språklige endringer på Kirkelovutvalgets forslag til § 69.

Første ledd bygger på «det grunnleggende synspunkt at alle skal ha fri adgang til Guds hus», jf. Torbjørn Backer Hjorthaug (Gyldendal Rettsdata, lovkommentarer til kirkeloven note 81).

Om sperren mot betaling bruk av kirken til «*oppbyggelse*», skriver *Torbjørn Backer Hjorthaug følgende*:

«Kjernen i uttrykket er forkynnelse, skriftlesing og bønn. Dersom det f.eks. i en kirkekonserter legges inn et liturgisk innslag, en kort preken eller et fritt vitnesbyrd, vil arrangementet være en oppbyggelse som det ikke kan tas betaling for. Da kan heller ikke arrangøren ta inngangspenger. Dette kommer ikke helt klart fram i loven, men følger av det grunnleggende synspunktet at alle skal ha fri adgang til Guds hus. Det er sedvane for at turistbesøk ikke regnes som benyttelse av kirken i lovens forstand, og inngangspenger kan kreves med mindre det arrangeres f.eks. turistandakt» (samme, ved note 82).

Kirkerådet legger denne forståelsen til grunn for sitt forslag om videreføring.

Praktiske eksempler på «annen bruk» er konserter, omvisning og turistbesøk.

Selv om også kirkelig handlinger som finner sted utenfor *en alminnelig gudstjeneste*, jf. formuleringen i 1897-loven § 15, har en klar *gudstjenstlig karakter*, følger det av sammenheng mellom første og annet ledd at det her *kan* kreves betaling. Selv om det antakelig ikke er utstrakt praksis for det, gjelder denne adgangen *også for soknets medlemmer*. Det gjelder ikke bare ved dåp og konfirmasjon, men også ved vigsel, som vel er der spørsmålet oftest oppstår. Ved gravferd legger Kirkerådet til grunn at der *avdøde* var bosatt i soknet, er det – trass i adgangen for det – ikke aktuelt og heller ikke praksis for å ta betalt for bruk av kirken.

Kirkerådet vil påpeke at i motsetning til ved konserter og omvisninger, vil ikke de som bruker kirken til kirkelige handlinger, disponere den på en måte som gjør at de kan kreve inngangspenger.

Kirkerådet foreslår den endring i annet ledd at for *kirkens medlemmer i soknet* medlemmer og der avdøde bodde i vedkommende sokn ved dødsfallstidspunktet, skal det ikke kunne kreves betaling. Kirkerådet antar at en slik endring vil bringe reglene i samsvar med den praksis som følges.

Kirkerådet finner det klart at Kirkemøtet har hjemmel i lovutkastet § 13 annet punktum til å fastsette en slik *begrensning* i soknets adgang til å ta betalt. Hjemmelen omfatter ikke bare en adgang til å gi *identiske* bestemmelser som i loven.

Ved *dåp og konfirmasjon* vil det være nok at barnet eller én av foreldrene er bosatt i soknet. Ved *vigsel* likeledes én i vigselsparet. Ved *gravferd* vil det være avdødes soknetilknytning som er avgjørende, ikke den de som sørger for gravferden etter gravferdsloven § 9.

Ut fra sammenhengen med kirkelig fellesråds foreslåtte forvaltningsmyndighet knyttet til inntektene fra bruken etter forslaget til § 30 første ledd, mener Kirkerådet det fremdeles skal være fellesrådet som fastsetter de nærmere regler for betalingen.

For sikre en viss ensartethet mellom soknene i bispedømmet, foreslår Kirkerådet at bispedømmerådet fortsatt skal godkjenne reglene. Dette var i lovproposisjonen begrunnelsen for godkjenningsordningen:

«I den utstrekning det kreves betaling for bruk av kirken etter annet ledd, bør en søke å nå fram til ensartede betalingssetser. Bispedømmerådet vil som godkjenningsinstans kunne sørge for det» (Ot. prp. nr. 64 (1994–95) side 58).

Som ledd i utøvelsen av denne godkjenningsmyndigheten kan bispedømmerådet eventuelt fastsette retningslinjer til bruk for fellesrådet.

Kirkerådet ber høringsinstansene om å vurdere om det er et reelt behov for en formell godkjenningsordning – eller om en veiledningsordning er tilstrekkelig. I så fall vil denne kunne ivaretas av Kirkerådet og i hovedsak bestå i en veiledning om når betaling kan tas i henhold til reglene. Det springende punkt er her om intensjonen om *ensartet betalingspraksis* skal følges. I så fall bør dagens ordning med bispedømmerådet som godkjenningsinstans videreføres.

Kirkerådet foreslår etter dette slik ordlyd i § 31 første og annet ledd:

For benyttelse av kirken til gudstjeneste eller annen oppbyggelse tas det ikke betaling. Det samme gjelder kirkelige handlinger som utføres i forbindelse med en gudstjeneste.

For benyttelse til andre formål kan kirkelig fellesråd kreve betaling etter nærmere regler godkjent av bispedømmerådet. Det samme gjelder ved kirkelige handlinger utenfor gudstjeneste, unntatt for kirkens medlemmer i soknet.

4.7.2 Nærmere bestemmelser for bruk av kirken – det vigslede kirkerom

I medhold av lovens § 20 tredje ledd har Kirkemøtet fastsatt regler for bruk av kirken. Dagens regler fra 2015 er tidligere omtalt i høringsnotatet.

Lovens § 20 Tredje ledd omtaler «nærmere bestemmelser om bruk av kirken», men det fremgår av bestemmelsens historikk og dens forarbeider at hjemmelen i dag *kun* gjelder regler for bruk av *det vigslede kirkerom utenom* de forordnede gudstjenester og kirkelige handlinger. *Kirkemøtets* hjemmel til å videreføre kirkeloven § 20 tredje ledd vil inneholde den samme begrensning.

Dagens bestemmelse – som kom inn i loven ved en lovendring i juni 2012 – er bare en videreføring med nytt rettslig grunnlag av den delegerte hjemmel til Kirkemøtet fra 1991, gitt ved kirkelig anordning etter Grunnloven §16. Her ble Kirkemøtet

bemyndiget til «å fastsette *regler for bruk av det vigslede kirkerom* utenfor de forordnede gudstjenester og kirkelige handlinger. Tidligere bestemte kirkeloven § 20 tredje ledd «Kongen gir nærmere bestemmelser om bruk av kirkene».

At den nye hjemmelen i lovens § 20 tredje ledd siste ledd er en ren videreføring, fremgår av lovproposisjonen:

«Endringen i paragrafens tredje ledd innebærer at myndigheten som etter den gjeldende bestemmelsen ligger til Kongen, nå overføres til Kirkemøtet. *Myndigheten omfatter å gi regler for bruken av det vigslede kirkerommet utenom forordnede gudstjenester og kirkelige handlinger.*

Kirkemøtet har ved kgl. res. 25. oktober 1991 nr. 674 allerede fått delegert myndighet etter Grunnloven § 16 til å fastsettes regler om bruk av kirken. Det er i dette regelverket blant annet gitt bestemmelser om bruksformål, om utlån, om menighetsrådets og prestenes bruk av kirken utenom forordnede gudstjenester og kirkelige handlinger, og om at menighetsrådets avgjørelser og prestens disposisjoner kan påklages til biskopen

Den foreslåtte bestemmelsen *viderefører hjemmelsgrunnlaget for å fastsette slike bestemmelser som i dag gjelder*, og som regulerer myndigheten som de kirkelige organene utøver på området, blant annet ved særskilte regler for klagebehandling.

Forslaget medfører også at det vil være mindre behov for å trekke klare grenser mellom myndigheten Kirkemøtet får til å fastsette regler om bruk av kirken og Kirkemøtets myndighet på gudstjenesteområdet, jf. forslaget til endring i kirkeloven § 24» (Prop. 71 L (2011–2012) side 40; kursivert her)

Reglene som i dag er gitt, fastsetter selv i sin innledning – som er en del av regelvedtaket – at de «gjelder for bruk av de vigslede kirkerom utenom forordnede gudstjenester og kirkelige handlinger». Kirkerådet ønsker med ovennevnte å klargjøre at noen større hjemmel vil ikke Kirkemøtet få etter forslaget til § 31 tredje ledd. Siden dette ikke er tvilsomt, finner Kirkerådet det unødvendig å ta inn en presisering om dette i bestemmelsen.

Her vil altså begrepet kirke ikke omfatte hele kirkebygget som ellers i kapittel 4, men være begrenset til det vigslede kirkerom, jf. drøftelsen i pkt. 4.3.1. For de fleste kirkers del vil det i praksis ikke utgjøre noen forskjell, men særlig ved flerbrukskirker der hele bygget er godkjent som kirke, kan sondringen ha betydning.

Forslaget til § 31 tredje ledd blir da slik:

Kirkemøtet gir nærmere bestemmelser om bruk av kirkene.

4.8 Oppføring av ny kirke, ombygging og utvidelse – utkastet til § 32

4.8.1 Innledning – når ny kirke må bygges

Kirkeloven § 21 lyder slik:

«Ny kirke skal bygges når en kirke er tilintetgjort eller på grunn av vesentlige mangler er ubrukbar og ikke kan utbedres, når den under vanlige gudstjenester ikke gir tilstrekkelig plass for de kirkesøkende og ikke hensiktsmessig kan utvides, eller når det dannes et nytt sokn der det fra før ikke er kirke.

Ny kirke skal i kirkerommet ha sitteplass til en tidel av Den norske kirkes medlemmer i soknet. Det kreves likevel minst 200 og ikke mer enn 500 sitteplasser.

Når særlige grunner tilsier det, kan departementet gjøre unntak fra reglene i første og annet ledd.

Oppføring, ombygging, utvidelse og nedleggelse av kirke skal godkjennes av departementet. Det samme gjelder tomt til oppføring av kirke, tegninger, kostnadsoverslag og finansieringsplan.

I spredtbygd område er bebyggelse ikke tillatt nærmere kirke enn 60 meter uten tillatelse av departementet.

Departementet kan på avgrensede områder overlate til biskopen å treffe beslutninger etter denne paragraf.»

De nærmere bestemmelser om *nedleggelse* av kirker er tatt inn i forslaget til § 29 fjerde ledd, med *godkjenningsmyndighet* lagt til biskopen. Se pkt. 4.5.6.

Om bygging av ny kirke i samband med utskilling av nytt sokn der det fra før ikke er kirke, viser Kirkerådet til drøftelsen i pkt. 4.3.2 om kirke i hvert sokn, jf. forslaget til § 27 annet ledd. Også bestemmelsen om at det skal bygges ny kirke «når en kirke er *tilintetgjort* eller på grunn av vesentlige mangler er *ubrukbar* og ikke kan utbedres», må ses i sammenheng med bestemmelsen om at det skal være kirke i hvert sokn.

At det vil være behov for ny kirke «når den under vanlige gudstjenester ikke gir tilstrekkelig plass for de kirkesøkende og ikke hensiktsmessig kan utvides», følger av hva kirken skal tjene til for menigheten. Soknereguleringer vil også kunne være et alternativ.

Med «vanlige gudstjenester» siktes det til søndagens høymesse. Plikten til å bygge ny kirke utløses ikke av at det kirken er for liten ved de store høytidene. Heller ikke at «kirken har en uhensiktsmessig innredning og bare egnert seg for kirkelige handlinger og tradisjonelle høymesser, utløser (...) ikke slik plikt» til å bygge ny kirke, jf. *Torbjørn Backer Hjorthaug* (Gyldendal Rettsdata, lovkommentarer til kirkeloven note 85).

Ovennevnte forståelse ligger til grunn for Kirkerådets forslag til § 32 første ledd:

Ny kirke skal bygges når en kirke er tilintetgjort eller på grunn av vesentlige mangler er ubrukbar og ikke kan utbedres, når den under vanlige gudstjenester ikke gir tilstrekkelig plass for de kirkesøkende og ikke hensiktsmessig kan utvides, eller når det dannes et nytt sokn der det fra før ikke er kirke.

4.8.2 Krav til antall sitteplasser

Kirkerådet foreslår ingen endringer i dagens § 21 første til tredje ledd, men ber om høringsinstansenes syn på hva som bør være krav til antall sitteplasser.

Kirkerådet foreslås tildelt myndighet til å fravike kravene til antall sitteplasser. Begrunnelse er at Den norske kirke bør ha nasjonale retningslinjer for kirkenes størrelse. Plasseringen av myndighet her bør ses i sammenheng med myndighet til å godkjenne oppføring av kirke, jf. nedenfor.

Kirkerådets foreslår slik ordlyd i § 32 annet og tredje ledd:

Ny kirke skal i kirkerommet ha sitteplass til en tidel av Den norske kirkes medlemmer i soknet. Det kreves likevel minst 200 og ikke mer enn 500 sitteplasser.

Når særlige grunner tilsier det, kan Kirkerådet gjøre unntak fra reglene i første og annet ledd.

4.8.3 Godkjenningsordninger: oppføring, ombygging og utvidelse – biskopens myndighet

Kirkerådet anbefaler at dagens godkjenningsordninger vedrørende oppføring, utvidelse og ombygging videreføres. En godkjenningsordning vil sikre at *de formelle* krav til kirkers utforming – til antall sitteplasser, inventar og utstyr m.v. – blir oppfylt. Det samme vil gjelde for de *retningslinjer* Kirkemøtet har oppstilt for kirkers utforming, slik som at livssynsnøytrale rom ikke skal inngå som deler av kirkerommet i en vigslet kirke.

Kirkerådet viser til at gjennom disse ordningene sikres soknet en kirkebyggfaglig veiledning som går ut over det arkitekter og landskapsarkitekter flest kan bidra med.

Kirkerådet mener det fortsatt bør være et organ på nasjonalt nivå som godkjenner oppføring av kirker. Dette vil blant annet sikre at Den norske kirke som landsdekkende trossamfunn kan ha visse gjenkjennelige trekk eller elementer ved kirkebyggene. Samtidig gir det best rom for å skape et nasjonalt kirkebyggfaglig miljø.

Kirkemøtet vil av praktiske grunner ikke kunne ha funksjonen. I valget mellom Bispemøtet og Kirkerådet skal Kirkerådet påpeke at i de senere år har Kirkerådet fungert som rådgiver for departementet i samband med søknader om oppføring av ny kirke. Dette må ses i sammenheng med at kirkebyggkonsulenten ikke lenger er tilsatt i departementet men i Kirkerådet. Han er Kirkerådets saksbehandler i kirkebyggsaker. Kirkerådet har slik opparbeidet seg en kirkebyggfaglig kompetanse som best kan ivaretas ved at Kirkerådet overtar den rolle departementet i dag har til å godkjenne oppføring av nye kirker.

Kirkerådet vil bemerke at ordningen med at også *tomt, tegninger, kostnadsoverslag og finansieringsplan* skal godkjennes, er naturlig følge av at selve bygget – oppføringen – skal godkjennes.

Kirkerådet vil kunne oppstille vilkår i samband med godkjenningen. Dette kan knytte seg til flere forhold, for eksempel eierform – herunder om *kommunen* skal kunne være deleier og i så fall hva kommunen skal kunne bruke sine deler av bygget til.

Dette berører flerbruksbygg (kombinasjonsbygg). Som allerede vist ovenfor i pkt. 4.4.4 vil det ha en viss rettslig betydning om *hele* bygget godkjennes som kirke. Her har for øvrig Kirkemøtet uttrykt at kirkebygg som «hovedregel [skal] være et selvstendig bygg som eies av soknet», men at øvrige kirkebygg i soknet «kan være del av et annet bygg, under forutsetning av at *denne delen* av bygget eies av soknet» (sak KM 15/15).

I medhold av § 21 siste ledd har departementet ved brev av 15. april 2000 delegert deler av sin myndighet til biskopen.

Biskopen er herunder gitt myndighet til å samtykke til å gjøre unntak fra forbudet i § 21 femte ledd mot bebyggelse nærmere kirken enn 60 meter i spredtbygd område. Denne myndigheten vil bare være relevant hvis Kirkemøtets anmodning om en videreføring av lovbestemmelsen blir imøtekommet. Kirkerådet viser til omtalen ovenfor i pkt. 4.2 om at Kirkemøtet i motsatt fall ikke selv vil få hjemmel til å videreføre bestemmelsen i kirkeloven § 21 femte ledd.

Dessuten er biskopen gitt «fullmakt til å godkjenne ombygging og utvidelse av kirke». Delegasjonsbrevet beskriver nærmere hva som ligger i disse uttrykkene, som innebærer en avgrensning mot vedlikehold som det tilligger kirkelig fellesråd på vegne av soknet som eier å beslutte.

Også i det i pkt. 4.4.3 nevnte rundskriv T-3/2000 er det bred omtale av spørsmål som har betydning for biskopens myndighet – herunder om de særlige regler gitt i kulturminneloven og bestemmelser gitt i medhold av den. For eksempel vil ombygging og utvidelse av fredede kirke etter nærmere bestemmelser være søknadspliktig etter kulturminneloven.

Kirkerådet gjør oppmerksom på at reglene om ombygging og utvidelse også vil gjelde ved kirker eid av andre enn soknet, jf. ovenfor i pkt. 4.3.1.

Kirkerådet mener biskopens myndighet etter delegasjonen skal videreføres og foreslår at dette på samme måte som ved nedleggelse, gjøres i kirkeordningen, ikke ved delegasjon. Ved valg av delegasjonsformen ville Kirkemøtet formelt beholdt myndigheten og kunne i prinsippet blant annet instruere i enkeltsaker. Kirkerådet ser ikke behovet for en slik mulighet. Kirkerådet har i pkt. 3.2.6.1 og 3.5 redegjort for hva en delegasjon innebærer og viser til fremstillingen der.

Delegasjonsbrevet inneholder også *egne sakbehandlingsregler* biskopen skal følge, herunder om klageadgang. Kirkerådet mener det i bestemmelsen om biskopens myndighet i § 32 bør legges til at Kirkerådet kan gi nærmere bestemmelser om biskopens utøvelse av myndigheten.

På samme måte som ved nybygging, der kirkelig fellesråd er byggherre, vil det være *kirkelig fellesråd* som beslutter ombygging og utvidelse. Menighetsmøtet avgir uttalelse etter forslaget til § 22 annet ledd.

Kirkerådet foreslår etter dette slikt fjerde og femte ledd i § 32:

Oppføring av ny kirke skal godkjennes av Kirkerådet. Det samme gjelder tomt til oppføring av kirke, tegninger, kostnadsoverslag og finansieringsplan.

Ombygging og utvidelse av kirke skal godkjennes av biskopen etter nærmere bestemmelser fastsatt av Kirkerådet.

Kapittel 5 Regionale og nasjonale kirkelige organer

5.1 Innledning

Kapitlet skal erstatte kirkeloven kapittel 4. Oppbyggingen i lovens kapittel 4 er langt på vei fulgt, men det er foreslått å dele paragrafene slik at organets sammensetning og organets oppgaver fremgår av ulike paragrafer. Dette er tilsvarende hvordan paragrafene i dagens kirkelov kapittel 2 og forslaget til kirkeordningen kapittel 3 er inndelt, og er begrunnet i et ønske om å ha en enhetlig struktur for kirkeordningens inndeling.

I kapitlet foreslås det også å ta inn bestemmelser om Samisk kirkeråd i selve kirkeordningen. I forbindelse med redegjørelsen for regionale og nasjonale kirkelige organer, er spørsmålet om Mellomkirkelig råds rolle i en ny tid nærmere drøftet.

5.2 Bispedømmerådets sammensetning – utkastet til § 33

Kirkemøtet bestemte i veivalgsaken vedtakspunkt 1 e) at «Bispedømmet opprettholdes som regionalt forvaltningsnivå, og bispedømmerådet opprettholdes som et demokratisk valgt organ.»

Bispedømmerådets sammensetning henger nært sammen med hvordan bispedømmerådets medlemmer blir valgt. Fordi Kirkemøtet i 2018 var nødt til å fastsette kirkevalgreglene innenfor de rammer dagens kirkelov setter, ble det lagt til grunn at bispedømmerådets sammensetning videreføres fra dagens kirkelov i 2019 og valgperioden 2019–2023, jf. saksorienteringen til sak KM 06/18 side 34 og kirkemøtekomiteens merknad nr. 1 i samme sak. Av denne grunn legger Kirkerådet opp til i hovedsak å videreføre bestemmelsen om bispedømmerådets sammensetning i kirkeordningen i denne omgang. I stedet vil Kirkerådet komme tilbake til en sak om bispedømmerådets sammensetning i forkant av kirkevalget i 2023.

Kirkerådet foreslår likevel noen språklige endringer. Blant annet foreslås ordet forholdstallsvalg, som i dag benyttes i kirkeloven, erstattet til forholdsvalg, som benyttes for samme type valg i valglovens bestemmelser. Samtidig foreslår Kirkerådet å ta inn bestemmelsene om varamedlemmer til bispedømmerådet, som i dag er regulert i regler 16. april 2018 nr. 584 for valg av menighetsråd, bispedømmeråd og Kirkemøtet § 1-4 annet ledd, i selve kirkeordningen. Kirkerådet foreslår også å fastsette at reglene i kirkeordningen § 16 tredje og fjerde ledd om plikt til å ta imot valg og fritak til bispedømmerådet gjelder tilsvarende for bispedømmerådet, samt videreføre at bestemmelsen om uttrede av rådet i valgperioden etter kirkeordningen § 17 også kommer tilsvarende til anvendelse for bispedømmerådet.

Kirkerådet foreslår etter dette følgende ordlyd i § 33:

Bispedømmerådet består av:

- a) biskopen,
- b) en prest valgt av prestene i bispedømmet,
- c) en lek kirkelig tilsatt valgt av de leke kirkelige tilsatte i bispedømmet og
- d) sju andre leke valgt ved flertalls- eller forholdsvalg, hvorav minst fire velges direkte av bispedømmets stemmeberettigede medlemmer,
- e) en nordsamisk representant i Nord-Hålogaland bispedømmeråd, en lulesamisk representant i Sør-Hålogaland bispedømmeråd, og en sørsamisk representant i Nidaros bispedømmeråd.
- f) en representant fra døvemenighetene i Oslo bispedømmeråd.

Presten og de leke medlemmene velges for fire år. For medlemmene valgt ved flertallsvalg etter bokstav d), velges det like mange varamedlemmer. For medlemmene valgt ved forholdstallsvalg etter bokstav d), skal hver liste tildeles like mange varamedlemmer som den får medlemmer, med tillegg av ett. For medlemmene valgt etter bokstav b), c), e) og f), velges det to varamedlemmer. Kirkemøtet gir nærmere regler om valget, herunder regler som presiserer hvem som er stemmeberettiget og valgbar etter første ledd bokstavene b, c, d, e og f.

Reglene i § 16 tredje og fjerde ledd og § 17 gjelder tilsvarende for bispedømmerådet.

5.3 Formene for bispedømmerådernes virksomhet – utkastet til § 34

Dagens kirkelov § 8 og § 13 om formene for henholdsvis menighetsrådets og kirkelig fellesråds virksomhet slår fast at bispedømmerådet kan gi lederen eller denne og minst to av rådets medlemmer (arbeidsutvalg) fullmakt til på saklig begrensede områder å treffe avgjørelse i saker som skulle vært avgjort av rådet, at rådet skal ha en daglig leder av virksomheten og at Kirkemøtet gir nærmere regler om formene for rådets virksomhet. De to siste bestemmelsene er tilsvarende regulert for bispedømmerådets del i kirke-loven § 23 sjette og sjuende ledd. Samtidig er det på det rene at også bispedømmerådet kan gi lederen eller denne og minst to av rådets medlemmer (arbeidsutvalg) fullmakt til på saklig begrensede områder å treffe avgjørelse i saker som skulle vært avgjort av rådet, sammenlign med den tidligere kirkeordningsloven § 44.

Av pedagogiske grunner, foreslår Kirkerådet å ta inn en egen paragraf for bispedømmerådet som i hovedsak tilsvarende utkastet til kirkeordningen §§ 18 og 24. Det vises i den sammenheng til pkt.3.5 og 3.11 og Kirkerådets vurderinger der. Kirkerådet understreker at forholdet mellom bispedømmerådet og biskopen tilsier at det vil være naturlig at biskopen utgjør et av medlemmene i arbeidsutvalg, dersom det opprettes et slikt utvalg.

Kirkerådet foreslår etter dette følgen de ordlyd i § 34:

Bispedømmerådet kan gi lederen eller et arbeidsutvalg bestående av lederen og minst to av rådets øvrige medlemmer fullmakt til på saklig begrensede områder å treffe avgjørelse i saker som skulle ha vært avgjort av rådet. Avgjørelse som er truffet med hjemmel i slik fullmakt, skal refereres i første møte etter at avgjørelsen er truffet.

Bispedømmerådet skal ha en daglig leder av virksomheten.

Nærmere regler om formene for bispedømmerådets virksomhet gis av Kirkemøtet.

5.4 Bispedømmerådets oppgaver – utkastet til § 35

Bispedømmerådet har som formål at det «skal ha sin oppmerksomhet henvendt på alt som kan gjøres for å vekke og nære det kristelige liv i menighetene, og det skal fremme samarbeidet mellom de enkelte menighetsråd og andre lokale arbeidsgrupper innen bispedømmet», jf. kirkeloven § 23 tredje ledd.

Etter den gjeldende lovgivningen følger bispedømmerådets oppgaver dels av bestemmelser i og i medhold av lov og dels av at Kirkemøtet har gitt bispedømmerådet myndighet til å opptre på vegne av rettssubjektet Den norske kirke på nærmere definerte områder. Når det gjelder bispedømmerådets myndighet hjemlet i lov, vises det til at bispedømmerådet har godkjennings- og klagemyndighet etter den gjeldende gravferdsloven, jf. lov 7. juni 1996 nr. 32 om gravplasser, kremasjon og gravferd § 4 første ledd, § 21 første ledd og § 24 første ledd.

Bispedømmerådet har også myndighet hjemlet i kirkeloven § 16 første og fjerde ledd, § 18 tredje ledd, § 19 første og annet ledd, § 20 annet ledd og § 38 annet ledd. I praksis opptre imidlertid bispedømmerådet i hovedsak på vegne av rettssubjektet Den norske kirke. Dette kommer til uttrykk gjennom lovens bestemmelse om at rådet utfører de gjøremål som det til enhver tid er pålagt av Kirkemøtet eller Kirkerådet, jf. kirkeloven § 23 fjerde ledd. Bispedømmerådet har i hovedsak blitt tildelt myndighet fra Kirkemøtet gjennom personalreglement 11. april 2016 for prester i Den norske kirke og personalreglement 11. april 2016 for ansatte ved bispedømmekontorene.

Kirkerådet foreslår å videreføre formålsbestemmelsen til bispedømmerådet. Denne har parallell til formålsbestemmelsen for menighetsrådet og Kirkemøtet, se utkast til kirkeordningen § 20 første ledd og § 36 første ledd.

Kulturdepartementets lovforslag innebærer at bispedømmerådets myndighet etter gravplassloven § 4 første ledd, § 21 første ledd og 24 første ledd overføres til fylkesmannen. Om dette uttalte Kirkemøtet følgende:

«Dersom det blir lovfestet at det fortsatt skal være en lokal kirkelig gravplassdrift og forvaltning, vil fylkesmannen som klageinstans understreke det offentlige ansvaret og styrke lokalkirkens legitimitet som gravplassmyndighet» (sak KM 10/18).

Dersom lovforslaget fra departementet blir vedtatt, innebærer dette at bispedømmerådet ikke lenger vil være tillagt myndighet i noen lov.

Bispedømmerådets myndighet vil da følge av at bispedømmerådet utfører de gjøremål som det til enhver tid er pålagt av Kirkemøtet eller Kirkerådet.

Da bestemmelsen om at bispedømmerådet utfører de gjøremål som det til enhver tid er pålagt av Kirkemøtet eller Kirkerådet kom inn i loven fra 2017, fulgte følgende omtale i lovens forarbeider:

«Fjerde ledd klargjør at Kirkerådet kan pålegge bispedømmerådene oppgaver og delegere myndighet til dem, uten å gå veien om Kirkemøtet. Slike bestemmelser vil måtte holdes innenfor rammer som Kirkemøtet trekker opp. At Kirkerådet bør ha adgang til å bemyndige bispedømmerådene direkte, er begrunnet i behovene for fleksibilitet og tilstrekkelig administrativt handlingsrom særlig innenfor personal- og økonomiforvaltningen» (Prop. 55 L (2015–2016) side 55).

Kirkerådet mener at denne bestemmelsen bør videreføres. *Kirkemøtet* vil primært pålegge bispedømmerådet oppgaver gjennom bestemmelser i kirkeordningen, se blant annet §§ 9 fjerde ledd, § 15 annet og siste ledd, § 26 første og tredje ledd, § 44 siste ledd, § 45 siste ledd og § 51. *Kirkerådet* vil også kunne pålegge bispedømmerådet gjøremål blant annet i forbindelse med personal- og økonomiforvaltningen, men det følger av Kirkemøtets overordnede rolle at Kirkerådet ikke kan opptre som om Kirkemøtets delegasjon av oppgaver til bispedømmerådet ikke hadde funnet sted. Hvilken rolle Kirkerådet i slike situasjoner skal ha i kraft av sin rolle som Kirkemøtets utøvende organ, må vurderes konkret for det enkelte spørsmål. Generelt vil Kirkerådet ikke kunne treffe beslutninger som står i formell motstrid med de beslutninger Kirkemøtet har truffet.

Når det gjelder bestemmelsen om at bispedømmerådet også kan utføre oppgaver som etter avtale blir overlatt det av det enkelte menighetsråd eller kirkelige fellesråd, må denne ses i sammenheng med tilsvarende bestemmelse i kirkeordningen § 20 femte ledd og § 25 femte ledd. Se pkt. 3.6.8 og 3.12.6. Som nevnt i pkt. 3.8.6, er det etter Kirkerådets vurdering ønskelig å skape fleksibilitet i oppgavefordelingen i kirken – også mellom kirkens ulike nivåer utenom sokn og kommune.

En bestemmelse for bispedømmerådet om at det skal kunne utføre oppgaver som det er overlatt fra det enkelte menighetsråd eller kirkelige fellesråd, vil være en avtalehjemmel *for det enkelte menighetsråd eller kirkelige fellesråd*. Kirkerådet understreker at enkelte oppgaver ikke er egnet for overlatelse. Menighetsrådets (i ettsoknskommuner) eller kirkelig fellesråds oppgaver som lokal gravplassmyndighet vil således falle klart utenfor hjemmelen.

Når bispedømmerådet utfører oppgaver overlatt fra menighetsrådet eller kirkelig fellesråd, skjer selve *oppgaveutføringen* ikke på vegne av det nasjonale rettssubjektet, men på vegne av soknet ved det enkelte menighetsråd eller kirkelige fellesråd.

Kirkerådet foreslår etter dette følgende ordlyd i § 35:

Bispedømmerådet skal ha sin oppmerksomhet henvendt på alt som kan gjøres for å vekke og nære det kristelige liv i menighetene, og det skal fremme samarbeidet mellom de enkelte menighetsråd og andre lokale arbeidsgrupper innen bispedømmet.

Bispedømmerådet utfører de gjøremål som det til enhver tid er pålagt av Kirkemøtet eller Kirkerådet.

Bispedømmerådet utfører de oppgaver som det etter avtale blir overlatt av det enkelte menighetsråd eller kirkelige fellesråd.

5.5 Kirkemøtets sammensetning – utkastet til § 36

Kirkemøtet ba i veivalgsaken vedtakspunkt 3 c) Kirkerådet om å utrede sammensetning av og valgordninger til Kirkemøtet videre og fremme dette for Kirkemøtet.

Kirkemøtet består i dag av bispedømmerådernes medlemmer og ett medlem valgt etter nærmere regler gitt av Kirkemøtet. Kirkemøtet har i regler 16. april 2018 nr. 584 for valg av menighetsråd, bispedømmeråd og Kirkemøtet (kirkevalgreglene) fastsatt at det siste medlemmet er lederen av Samisk kirkeråd.

Kirkemøtets sammensetning henger nært sammen med hvordan Kirkemøtets medlemmer blir valgt. Beslutningen om å videreføre menighetsrådets og bispedømmerådets sammensetning, redegjort for i punkt 3.3 og 4.1, gjelder tilsvarende for Kirkemøtets sammensetning. I stedet vil Kirkerådet komme tilbake til en sak om bispedømmerådets og Kirkemøtets sammensetning i forkant av kirkevalget i 2023.

Kirkerådet foreslår samtidig at det gjøres to mindre endringer i bestemmelsen om Kirkemøtets sammensetning, uten at dette medfører noen endring i hvilke medlemmer Kirkemøtet har i forhold til i dag. For det første foreslås det å erstatte formuleringen «ett medlem valgt etter nærmere regler fastsatt av Kirkemøtet» til «leder av Samisk kirkeråd valgt etter nærmere regler fastsatt av Kirkemøtet». Samisk kirkeråds leder er også i dag medlem av Kirkemøtet, men dette er altså fastsatt i regler fastsatt av Kirkemøtet. For det andre foreslås det å presisere at preses i Bispemøtet er medlem av Kirkemøtet i paragrafens ordlyd. I dag følger dette av at preses i Bispemøtet er medlem av Nidaros bispedømmeråd i saker om tilsetting, oppsigelse, avskjed og suspensjon innenfor Nidaros domprosti, jf. tjenesteordning for biskoper § 17b. En omtale av preses i Bispemøtet som medlem av Kirkemøtet vil både kunne være pedagogisk nyttig og åpne opp for at Kirkemøtet lettere kan gjøre vedtak om endring av tilsynsområde for preses, dersom det skulle bli aktuelt.

I dag er det fastsatt i kirkeloven § 24 første ledd annet og tredje punktum at «Kirkemøtet samles ordinært til møte en gang i året. Har et medlem forfall, skal varamedlem kalles inn». Kirkerådet foreslår at disse bestemmelsene ikke videreføres i kirkeordningen, da de anses som overflødige. Kirkerådet og Kirkemøtet bør selv kunne fastsette Kirkemøtets møtehyppighet uavhengig av bestemmelser i kirkeordningen, men i lys av kirkens økonomiske rammebetingelser. Det er ikke fastsatt i noen andre bestemmelser i kirkeloven at et varamedlem skal kalles inn hvis et medlem har forfall. Etter Kirkerådets vurdering må det forutsettes gjort for alle kirkelige organer som har varamedlemmer, uten at det er nødvendig å eksplisitt fastsette dette knyttet til hvert kirkelige organ i kirkeordningen.

På denne bakgrunn foreslår Kirkerådet følgende ordlyd i § 36:

Kirkemøtet består av preses i Bispemøtet, medlemmene av bispedømmerådene og ett medlem valgt etter nærmere regler fastsatt av Kirkemøtet.

5.6 Kirkemøtets oppgaver – utkastet til § 37

5.6.1 Gjeldende rett

Etter dagens kirkelov § 24 skal Kirkemøtet fremme det kristelige liv og samarbeidet i Den norske kirke, verne og fremme samisk kirkeliv og ivareta kirkens internasjonale og økumeniske oppgaver. Som Den norske kirkes øverste representative organ fastsetter møtet blant annet kirkens liturgier, og Kirkemøtet er i dag tillagt myndighet i lov og kan med slik hjemmel på enkelte områder treffe vedtak som er rettslig forpliktende for soknene og kirkelig tilsatte, herunder tjenesteordninger for prester og andre vigslede. Kirkemøtet gir uttalelse i saker om viktige endringer i lover på det kirkelige område, fastsetter retningsgivende planer og programmer for den kirkelige undervisning, diakoni, kirkemusikk og for økumenisk virksomhet, gir regler om kirkens inventar og utstyr og foreslår retningslinjer for kirkelig inndeling. Møtet kan gi en arbeidsgiverorganisasjon fullmakt til å inngå og si opp tariffavtale, samt å gi eller motta kollektiv arbeidsoppsigelse på rettssubjektet Den norske kirkes vegne. Kirkemøtet kan også godkjenne forsøk med valgmenigheter og forsøk med valgperiode på to år og direkte valg til kirkelig fellesråd og bispedømmeråd.

Kirkemøtet opptrer på rettssubjektet Den norske kirkes vegne når det ikke er fastsatt noe annet i lov eller i medhold av lov. Kirkemøtet disponerer og fordeler statens bevilgninger til Den norske kirke i form av et rammetilskudd. Kirkemøtet har en alminnelig adgang til å delegere myndighet til Den norske kirkes regionale og nasjonale organer.

5.6.2 Veivalgsaken og forslag i trossamfunnsloven

I veivalgsaken bestemte Kirkemøtet at «Kirkemøtet videreføres som Den norske kirkes øverste organ og regelgivende myndighet», jf. sak KM 08/16 vedtaks punkt 1 g). Dette er et stykke på vei en videreføring av dagens ordning, men Kirkemøtet får etter utkastet til ny trossamfunnslov en større regelgivende myndighet til å fastsette bestemmelser i kirkeordningen. I departementets høringsdokument til Kirkemøtet av 15. februar 2018 gjøres det nærmere rede for Kirkemøtets myndighet etter den nye trossamfunnsloven:

«Det er Kirkemøtets oppgave å holde Den norske kirke sammen, som organisasjon, som folkekirke, som trossamfunn, til syvende og sist også i en felles tro og lære. Dette ansvaret ivaretas sammen med alle kirkens organer, dens presteskap og dens biskoper. I rettslig forstand er dette ansvaret for enhet og kontinuitet forankret i Kirkemøtet. Trossamfunnet Den norske kirkes selvstendighet bygger på forutsetningen om at én instans kan opptre representativt på dets vegne. Dette kan ikke være andre enn Kirkemøtet. Og det kan hevdes at de pliktene dette medfører for Kirkemøtet, betyr at det har en helt fundamental rett til å ta i bruk de virkemidlene som formålet måtte kreve.

Som det øverste valgte representative organet i kirken har Kirkemøtet sitt mandat fra kirkens medlemmer. I kraft av dette fastsetter Kirkemøtet lære og liturgier, opptre på trossamfunnets vegne i møte med staten og aktører i samfunnet, inngår avtaler med andre trossamfunn mm.

Kirkemøtet treffer også avgjørelser og opptre på vegne av rettssubjektet Den norske kirke når det ikke er fastsatt i eller i medhold av lov at myndigheten er lagt til et annet organ. Dette innebærer at det er Kirkemøtet som på overordnet vis ivaretar Den norske kirkes private autonomi.

Kirkemøtet får dessuten også noe kompetanse ved at det i lovs form blir tildelt myndighet fra Stortinget. Selv om det ikke er vanlig, er Kirkemøtet ikke det eneste eksempelet på at en instans som ikke er organ for stat eller kommune, tillegges offentlig myndighet.

Dette innebærer at noen regelsett som Kirkemøtet kan vedta etter den foreslåtte rammeloven vil være forskrifter i forvaltningslovens forstand. De vedtas med hjemmel i lov og gjelder rettigheter eller plikter til et ubestemt antall juridiske personer (for eksempel sokn). Innholdsmessig vil slike kirkemøtevedtak være regler som det ut fra legalitetsprinsippet er nødvendig med hjemmel i lov for å kunne treffe. Det er bestemmelser som innskrenker juridiske personers rettigheter, som for eksempel eiendomsrett eller alminnelig handlefrihet.

Andre vedtak som treffes av Kirkemøtet kan betegnes som kirkelige anordninger. Deres rettslige karakter er mer å sammenlikne med Kongens kirkelige anordningsmyndighet etter den tidligere Grunnloven § 16. Typisk eksempel på denne typen vedtak er liturgier og regelverk knyttet til disse, jf. lovforslaget § 10 første ledd. Dette dreier seg ikke om lovbestemmelser i streng forstand, slik heller ikke Kongens tidligere kirkelige anordninger var det. Dette omfatter bestemmelser av indrekirkelig karakter, og det er et poeng at de nettopp ikke reguleres i, eller i medhold av, lov.

Selv om de kirkelige anordningene i form av blant annet liturgiske regler ikke er lovbestemmelser i streng forstand, er for eksempel en prest likevel forpliktet til å følge slike regler. Denne plikten er imidlertid ikke basert på et lovgitt påbud, men er hjemlet i den avtalen presten har inngått med kirken ved sin ordinasjon og tilsetting som prest.

På samme måte er soknene forpliktet til å forholde seg til vedtatte liturgier, uten at dette er en plikt som kan forfølges rettslig. Plikten følger, som omtalt i departements merknad til kirkeloven § 2, av den grunnleggende begrensingen at soknet ikke kan løses fra Den norske kirke. Det er antakelig av liten praktisk interesse at Den norske kirke kan gå til sak mot et sokn som for eksempel har gjennomført konfirmasjon i strid med Kirkemøtets regler» (høringsdokumentet til Kirkemøtet av 15. februar 2018 side 60).

Utkastet til ny trossamfunnslov inneholder noen lovbestemmelser om Kirkemøtet, se særlig § 9 siste ledd og ikke minst § 10. Bestemmelsene i § 10 om Kirkemøtet i lovutkastet av 25. september 2017 lyder som følger:

«Kirkemøtet fastsetter kirkens grunnlag og lære og alle liturgier og gudstjenstlige bøker.

Kirkemøtet gir nærmere bestemmelser om kirkens organisering, kirkelig inndeling, kirkelige organer og om valg til disse.

Kirkemøtet kan ikke treffe vedtak eller gi instruks i enkeltsaker som det tilligger organer for soknet å avgjøre.»

Siste ledd i § 9 har følgende bestemmelse om Kirkemøtet: «Kirkemøtet opptrer på vegne av rettssubjektet Den norske kirke (...) når det ikke er fastsatt i medhold av § 10 annet ledd at myndigheten er lagt til et annet organ.» Utkastet til ny trossamfunnslov §§ 11 første ledd, 12 siste ledd, 13, 15 siste ledd og 16 inneholder også lovbestemmelser som gir Kirkemøtet myndighet.

5.6.3 Kirkerådets vurderinger og forslag til bestemmelse i kirkeordningen om Kirkemøtets oppgaver

Selv om en del av bestemmelsene om Kirkemøtets myndighet videreføres i trossamfunnsloven, mener Kirkerådet kirkeordningen også bør inneholde en bestemmelse om kirkeordningens oppgaver.

Kirkerådet mener formålsbestemmelsen til Kirkemøtet er godt egnet for videreføring i kirkeordningen. Her heter det at:

«Kirkemøtet skal ha sin oppmerksomhet henvendt på saker av felles kirkelig karakter og ellers på alt som kan gjøres for å vekke og nære det kristelige liv i menighetene, og det skal fremme samarbeidet innen Den norske kirke.»

Denne bestemmelsen har en parallell i tilsvarende formålsbestemmelser for menighetsrådet og for bispedømmerådet, se pkt. 3.8.2 og 5.3. Kirkerådet foreslår derfor å videreføre denne i kirkeordningen.

Dagens kirkelov § 24 annet ledd annet punktum viser til at Kirkemøtet «som øverste representative organ i Den norske kirke fastsetter (...) alle gudstjenstlige bøker i Kirken.» Utkastet til trossamfunnslov § 10 første ledd viderefører deler av dette i loven. Kirkerådet mener imidlertid at det kan være hensiktsmessig å presisere i kirkeordningen at dette fastsettes av Kirkemøtet som øverste representative organ i Den norske kirke. Kirkerådet foreslår derfor å foreta en presisering i kirkeordningen om dette: «Som øverste representative organ i Den norske kirke fastsetter Kirkemøtet kirkens grunnlag og lære og alle liturgier og gudstjenstlige bøker i kirken.»

Videre foreslår Kirkerådet å videreføre bestemmelsen om at Kirkemøtet skal verne og fremme samisk kirkeliv, se første del av setningen i forslag til første ledd siste punktum.

Kirkerådet foreslår å videreføre Kirkemøtets ansvar for å ivareta Den norske kirkes økumeniske oppgaver og internasjonale samarbeid, se andre del av setningen. Kirkemøtet vil med forslaget – som før – ha det overordnede ansvaret for økumenikk og internasjonalt samarbeid på vegne av Den norske kirke. I dette ligger det blant annet at det er Kirkemøtet som beslutter om Den norske kirkes medlemskap i økumeniske organisasjoner og inngå avtaler med andre kirkesamfunn på vegne av

Den norske kirke. Kirkerådet vil som Kirkemøtets utøvende organ lede kirkens arbeid på nasjonalt nivå, herunder ha ansvar for å fatte beslutninger om økumenisk og internasjonalt samarbeid i saker som ikke avgjøres av Kirkemøtet eller overlates til Bispemøtets avgjørelse. For ordens skyld skal det understrekes at kirkeordningens bestemmelser om at saker av læremessig karakter som skal behandles av henholdsvis Kirkemøtet og Kirkerådet, skal forelegges Bispemøtet, gjelder også for økumeniske læresaker.

Etter ny forslaget til ny trossamfunnslov, er det foreslått en bestemmelse i § 16 siste ledd som fastslår at «Forslag til vesentlige endringer i bestemmelsene i dette kapitlet [kapittel 3 om Den norske kirke] skal forelegges Kirkemøtet.» Dette avløser den tidligere bestemmelsen i kirkeloven § 24 tredje ledd bokstav a om at Kirkemøtet «gir uttalelse i saker om viktige endringer i lover på det kirkelige område». Av pedagogiske hensyn, foreslår Kirkerådet å videreføre en omtale i kirkeordningen om at Kirkemøtet gir uttalelse i saker om vesentlige endringer i bestemmelsene i kapittel 3 i trossamfunnsloven, se forslag til annet ledd bokstav a.

Kirkerådet foreslår å videreføre bestemmelsene om at Kirkemøtet fastsetter retningsgivende planer og programmer for den kirkelige undervisning, diakoni, kirkemusikk og for økumenisk virksomhet, se forslag til annet ledd bokstav b. Slike retningsgivende planer og programmer er noe Kirkemøtet i kraft av sin posisjon som Den norske kirkes øverste representative organ «vil kunne treffe bestemmelser om, som gir rammer og vilkår for virksomheten i soknene», se Prop. 55 L (2015–2016) side 18.

Når det gjelder spørsmålet om retningslinjer for kirkelig inndeling, noe Kirkemøtet i dag kan gi retningslinjer for, er det noe som må ses i sammenheng med forslaget til kirkeordningen § 9, se pkt. 2.2. Her slås det fast at opprettelse av og navn på nye bispedømmer og andre endringer i grensene for bispedømmer fastsettes av Kirkemøtet, mens andre endringer i den kirkelige inndeling samt navn på kirke, sokn og prosti fastsettes av bispedømmerrådet etter nærmere bestemmelser fastsatt av Kirkemøtet. Kirkerådet mener at den tidligere myndigheten til å foreslå «retningslinjer for kirkelig inndeling» er overflødig, nå som det er foreslått at Kirkemøtet skal fastsette nærmere bestemmelser for bispedømmerrådenes fastsettelse av endringer i kirkelig inndeling samt navn på kirke, sokn og prosti.

Bestemmelsen i dagens kirkelov § 24 tredje ledd bokstav c om fastsettelse av kvalifikasjonskrav og tjenesteordning for særskilte stillinger innen kirkelig undervisning, diakoni og kirkemusikk er ivaretatt i kirkeordningen § 55, mens bestemmelsen samme paragraf bokstav d om kirkens inventar og utstyr er videreført i lovutkastet § 13.

Kirkemøtets myndighet fremgår av en rekke paragrafer i kirkeordningen, se §§ 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 21, 23, 24, 30, 31, 34, 35, 37, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 53 og 54. Noe av Kirkemøtets myndighet vil altså også være regulert av trossamfunnsloven, se lovutkastet §§ 9 siste ledd, 10, 11 første ledd, 12 siste ledd, 13, 15 siste ledd og 16. Paragrafen om Kirkemøtets oppgaver inneholder derfor i utgangspunktet kun *noen* av Kirkemøtets oppgaver. For å sørge for at paragrafen også omtaler Kirkemøtets andre oppgaver etter trossamfunnsloven og kirkeordningen, foreslår Kirkerådet å ta

inn en ny bestemmelse som viser til at Kirkemøtet utfører de oppgaver det er gitt i trossamfunnsloven eller kirkeordningen, se forslag til annet ledd bokstav d.

Etter dagens kirkelov § 24 fjerde ledd er det fastsatt at «Kirkemøtet treffer avgjørelser og opptrer på vegne av rettssubjektet Den norske kirke når det ikke er fastsatt i eller i medhold av lov at myndigheten er lagt til annet organ.» Etter forslaget til ny trossamfunnslov § 9 siste ledd vil Kirkemøtet ha en slik negativt avgrenset kompetanse på vegne av rettssubjektet Den norske kirke når det ikke selv har fastsatt at et annet organ skal ha myndigheten i medhold av trossamfunnsloven § 10 annet ledd. Siden dette er regulert i trossamfunnsloven, bør bestemmelsen ikke gjentas i kirkeordningen.

Dagens bestemmelse som gir Kirkemøtet myndighet til å godkjenne forsøk med valgmenigheter foreslås ikke videreført, som følge av forslaget til kirkeordning § 9 siste ledd. Som nevnt i pkt. 3.10, foreslår Kirkemøtet at hjemmelen til å godkjenne forsøk med direkte valg til kirkelig fellesråd, videreføres i kirkeordningen. Det samme gjelder for forsøk med valgperiode for to år på kirkelig fellesråd og bispedømmeråd samt.

Kirkemøtets forhold til Bispemøtet inneholder en generell del og en del spesielt knyttet til lære- og liturgisaker. Når det gjelder den generelle delen, må denne ses i sammenheng med Kirkemøtets vedtak i veivalgsaken vedtakspunkt 1 f) om at «Biskopens uavhengighet i den kirkelige strukturen skal sikres». For å ivareta dette, bør det normalt være Kirkemøtet selv som pålegger oppgaver eller legger myndighet til biskopene eller Bispemøtet. Kirkerådet legger til grunn at dette i hovedsak vil reguleres gjennom bestemmelser i kirkeordningen og i tjenesteordningen for biskoper.

Når det gjelder lære- og liturgisaker, er Kirkemøtets forhold til Bispemøtet i dag regulert i Kirkemøtets forretningsorden § 2-4.

§ 2-4. Spesielle saker

Saker av læremessig karakter forelegges Bispemøtet før behandling i Kirkemøtet. Saker som omhandler kirkens liturgi og salmebok, skal være behandlet i henhold til reglene for saksbehandling i liturgisaker før endelig vedtak om ordninger fattes.

Dersom en tilråding som har minst 2/3 flertall i Bispemøtet, ikke får flertall i Kirkemøtet, sendes saken tilbake til Bispemøtet. Ved annen gangs behandling i Kirkemøtet stilles krav om minst 2/3 flertall dersom vedtaket ikke er i samsvar med Bispemøtets siste tilråding.

Kirkemøtet behandlet i 2014 et forslag om å endre Kirkemøtets forretningsorden § 2-4, for å tydeliggjøre forståelsen av bestemmelsen, jf. sak KM 15/14. Kirkemøtekomiteen som behandlet saken, mente imidlertid at bestemmelsen var klar nok og at det ikke var «nødvendig å endre selve bestemmelsen for å skape klarhet i hvordan den skal forstås». Den mente også at «på lengre sikt bør slike bestemmelser inngå i grunnleggende bestemmelser i kirkeordningen» (komiteens merknader i sak KM 15/14). Samtidig presiserte kirkemøtekomiteen sin forståelse av bestemmelsen, blant annet ved å peke på at:

«Etter komiteens mening er det i saksframstillingen (s. 5) ut fra forarbeidene fra 1994 argumentert overbevisende for at bestemmelsen må forstås slik at det også ved andre gangs behandling er nødvendig med 2/3 flertall for at de spesielle avstemningsreglene for Kirkemøtet skal komme til anvendelse, og komiteen legger dette til grunn.

Sammenfattende forstår komiteen bestemmelsen slik at det ved annen gangs behandling i Kirkemøtet stilles krav om minst 2/3 flertall dersom vedtaket ikke er i samsvar med siste tilråding fra Bispemøtet, gjort med minst 2/3 flertall. Dersom vedtaket er i samsvar med Bispemøtets tilråding, er det gyldig om det er fattet med alminnelig flertall» (komiteens merknader sak KM 15/14).

Kirkemøtet vedtok at «Kirkemøtet legger komiteens vurderinger til grunn. Det gjøres ingen endringer i forretningsordenen, § 2-4».

I tråd med Kirkemøtets tidligere vurderinger i sak KM 15/14, mener Kirkerådet at bestemmelsene i § 2-4 bør inngå i selve kirkeordningen. Dette fikk også støtte i veivalghøringen, se saksdokumentet til sak KM 08.1/16 side 100. I utgangspunktet legger Kirkerådet til grunn at innholdet i § 2-4 bør overføres til kirkeordningen uten noen større endringer i ordlyden.

Kirkerådet foreslår likevel å erstatte begrepet «kirkens liturgi og salmebok» med «kirkens liturgier og gudstjenstlige bøker», for å få begrepsbruken mer konsistent sammenlignet med andre bestemmelser i kirkeordningen. Det foreslås også noen andre mindre språklige endringer. Kirkerådet legger til grunn at dette ikke medfører innholdsmessige endringer, men er en ren språklig endring.

Samtidig understreker Kirkerådet at det legges opp til en innskjerping av praksis, slik at bestemmelsen følges etter sin ordlyd. Det betyr at dersom en tilråding som har minst 2/3 flertall i Bispemøtet, ikke får flertall i Kirkemøtet, skal saken sendes tilbake til Bispemøtet.

Kirkerådet legger til grunn at bestemmelsen ikke vil være i veien for at Bispemøtet selv kan anse at enkelte ikke-materielle språklige endringer vil være i tråd med sin læremessige tilråding.

Delegasjonsadgangen til å delegere myndighet til Bispemøtet, bispedømmerådene, biskopene, prostene og til Den norske kirkes klagenemnd, jf. dagens kirkelov § 24 siste ledd, foreslås også videreført. Delegasjonsbestemmelsen omfatter både offentlig myndighet som utøves med hjemmel i lov og fullmakter som kirkelige organer gis på andre rettslige grunnlag, for eksempel privat autonomi, til å treffe beslutninger og opptre på vegne av rettssubjektet Den norske kirke. I den forbindelse understrekes det at for ordens skyld at Kirkerådets mandat som utøvende organ for Kirkemøtet, innebærer at det vil kunne handle på vegne av rettssubjektet Den norske kirke uten særskilt delegasjon fra Kirkemøtet i det enkelte tilfelle. Kirkemøtet vil også kunne bemyndige og pålegge Kirkerådet oppgaver uten særskilt hjemmel. Se nærmere om dette i pkt. 5.7.

Kirkerådet foreslår etter dette følgende ordlyd i § 37:

Kirkemøtet skal ha sin oppmerksomhet henvendt på saker av felles kirkelig karakter og ellers på alt som kan gjøres for å vekke og nære det kristelige liv i menighetene, og det skal fremme samarbeidet innen Den norske kirke. Som øverste representative og besluttsende organ i Den norske kirke fastsetter Kirkemøtet kirkens grunnlag og lære og alle liturgier og gudstjenstlige bøker i kirken. Kirkemøtet skal verne og fremme samisk kirkeliv og ivareta Den norske kirkes økumeniske oppgaver og internasjonale samarbeid.

Kirkemøtet

- a) gir uttalelse i saker om vesentlige endringer i bestemmelsene i kapittel 3 i trossamfunnsloven,*
- b) fastsetter retningsgivende planer og programmer for den kirkelige undervisning, diakoni, kirkemusikk og for økumenisk virksomhet,*
- c) utfører de oppgaver det er gitt i trossamfunnsloven eller kirkeordningen.*

Kirkemøtet kan uten hinder av bestemmelsene i kirkeordningen her godkjenne forsøk med valgperiode på to år og direkte valg til kirkelig fellesråd og bispedømmeråd. Nærmere vilkår for det enkelte forsøk fastsettes av Kirkemøtet.

Saker av læremessig karakter forelegges Bispemøtet før behandling i Kirkemøtet. Saker som omhandler kirkens liturgier og gudstjenstlige bøker, skal være behandlet i henhold til reglene for saksbehandling i liturgisaker før endelig vedtak om ordninger fattes.

Hvis en tilråding som har minst 2/3 flertall i Bispemøtet, ikke får flertall i Kirkemøtet, sendes saken tilbake til Bispemøtet. Ved annen gangs behandling i Kirkemøtet stilles krav om minst 2/3 flertall dersom vedtaket ikke er i samsvar med Bispemøtets siste tilråding.

Kirkemøtet kan delegere sin myndighet til Bispemøtet, bispedømmerådene, biskopene, prostene og til Den norske kirkes klagenemnd.

5.7 Kirkerådets sammensetning – utkastet til § 38

Etter kirkeloven § 25 første ledd består Kirkerådet av «av et antall medlemmer med personlige varamedlemmer valgt av Kirkemøtet og en biskop med varamedlem valgt av Bispemøtet.» I dag er det regulert i regler 14. november 1997 nr. 4862 for valg av Kirkeråd § 1-1 at:

«Kirkemøtet velger på sitt første møte i bispedømmerådene valgperiode et Kirkeråd bestående av ti leke medlemmer, hvorav en er kirkelig tilsatt, og fire prester, alle med personlige varamedlemmer. Alle bispedømmeråd skal være representert i rådet. Ved siden av de foran nevnte medlemmer skal rådet ha som medlem en biskop med varamedlem valgt av Bispemøtet.»

Kirkemøtet vedtok i veivalgsaken vedtakspunkt 3 c) å be Kirkerådet utrede sammensetning og valgordning til Kirkerådet videre og fremme sak om dette til Kirkemøtet.

Kirkemøtet behandlet i 2018 en sak om Kirkerådets sammensetning, hvor det gjorde vedtak i sak KM 15/18 om at rådets sammensetning skal endres til følgende: Kirkerådet skal ha elleve leke medlemmer, en lek kirkelig tilsatt, fire prester og en biskop valgt av Bispemøtet. De elleve leke medlemmene skal komme fra hvert sitt bispedømme, slik at alle bispedømmer skal være representert i rådet. Kirkemøtet har også bestemt at ordningen med at Kirkerådets medlemmer også skal være medlemmer av Kirkemøtet, skal videreføres. Endringene vil formelt vedtas i regler for valg av Kirkerådet som fastsettes på Kirkemøtet i 2019, slik at de kan tre i kraft ved valget av nytt Kirkeråd i 2020. Der vil også nærmere ordning for valget av Kirkerådet behandles.

Kirkerådet foreslår å ta inn en bestemmelse om Kirkerådets sammensetning i kirkeordningen som fanger opp hovedelementene i Kirkemøtets vedtak fra 2018, mens det overlates til de nærmere regler for valg av Kirkerådet å utdype detaljene. Kirkerådet understreker at spørsmålet om Kirkerådets sammensetning vil kunne tas opp på nytt i forkant av valget av nytt Kirkeråd i 2024.

Kirkerådet foreslår også å fastsette at reglene i kirkeordningen § 17 om uttreden, suspensjon o.l. tilsvarende gjelder for Kirkerådet.

Kirkerådet foreslår på denne bakgrunn følgende ordlyd i § 38:

Kirkerådet består av elleve leke medlemmer, ett fra hvert bispedømme, en lek kirkelig tilsatt og fire prester valgt av Kirkemøtet og en biskop valgt av Bispemøtet. For hvert medlem, velges det ett personlig varamedlem.

Reglene i § 17 gjelder tilsvarende for Kirkerådet.

Nærmere regler for valg av Kirkerådet fastsettes av Kirkemøtet.

5.8 Kirkerådets oppgaver – utkastet til § 39

I kirkeloven § 25 er det i dag fastsatt at Kirkerådet forbereder de saker som skal behandles av Kirkemøtet og iverksetter dets beslutninger. Videre er det fastsatt at Kirkerådet leder kirkens arbeid på nasjonalt nivå, noe som innebærer at Kirkerådet er tydeliggjort som utøvende organ for Kirkemøtet og dermed også for rettssubjektet Den norske kirke. Kirkemøtet er overordnet Kirkerådet og har anledning til å pålegge Kirkerådet oppgaver, delegerer myndighet, instruere og kontrollere Kirkerådets virksomhet. Kirkerådet kan opptre på vegne av Kirkemøtet, uten særskilt delegasjon fra Kirkemøtet i det enkelte tilfelle. Kirkerådet har ansvaret for at økonomiforvaltningen og økonomistyringen av de midlene som Kirkemøtet disponerer, er forsvarlig, og fastsetter regnskapet. Det er videre fastsatt at Kirkerådet skal ha en daglig leder av virksomheten og at Kirkerådet fastsetter nærmere regler for Kirkerådets virksomhet.

Bestemmelsene om Kirkerådet ble sist endret fra 1. januar 2017, jf. Prop. 55 L (2015–2016) og Innst. 256 L (2015–2016). Kirkerådet er av den oppfatning at

bestemmelsene er hensiktsmessige, og foreslår derfor ikke store endringer. Kirkemøtet uttalte seg ikke om Kirkerådets funksjon i veivalgsaken. I den forutgående veivalghøringen var det imidlertid bred støtte blant høringsinstansene om at Kirkerådets funksjon bør videreføres, se saksdokumentet til sak KM 08.1/16 side 114–116.

Bestemmelsen i dagens kirkelov § 25 fjerde ledd siste punktum om at regnskapet er underlagt regnskapsloven om ikke departementet har fastsatt andre bestemmelser i forskrift, vil imidlertid følge av trossamfunnsloven § 12. Det er derfor unødvendig å ha med dette i kirkeordningen. Når det i utkastet til § 39 tredje ledd er bestemt at Kirkerådet fastsetter regnskapet, innebærer det at Kirkerådet både fastsetter og godkjenner regnskapet. Dette er i tråd med gjeldende praksis, se sak KR 22/18.

Kirkerådets forhold til Bispemøtet har en klar sammenheng med både Kirkerådets og Bispemøtets rolle i kirkeordningen for øvrig. I denne sammenheng skal det kun understrekes at det ikke er etablert et generelt over- og underordningsforhold mellom Bispemøtet og Kirkerådet. Kirkerådet er det organet som har ansvaret for å forberede saker som skal behandles av Kirkemøtet, hvilket det skal gjøre i tråd med saksbehandlingsreglene i forholdet mellom Bispemøtet og Kirkerådet, jf. ovenfor.

I henhold til blant annet regler 19. november 2004 for saksbehandling av liturgisaker § 7 samt noen konkrete delegasjonsvedtak, er Kirkerådet vedtaksorgan i enkelte saker av læremessig karakter. I Svenska kyrkans kirkeordning 12 kap 3 a første ledd er det slått fast at Kirkostyrelsen skal be om en uttalelse fra Bispemøtet i forberedelsen av styrets beslutning i teologiske og økumeniske spørsmål av større viktighet. Det at Kirkerådet er slik vedtaksmyndighet i en del saker og sammenligningen til Svenska kyrkan, kan tilsi at kirkeordningen også bør ha særlige bestemmelser som regulerer forholdet mellom Bispemøtet og Kirkerådet i slike saker.

Kirkerådet foreslår at der Kirkerådet har myndighet til å avgjøre saker av læremessig karakter, fastsettes det i kirkeordningen at Kirkerådet pålegges å be om uttalelse fra Bispemøtet. Forholdet mellom Bispemøtet og Kirkerådet vil i disse sakene et stykke på vei tilsvare forholdet mellom Bispemøtet og Kirkemøtet, men hvis Kirkerådets vedtak i andre gangs behandling ikke er i samsvar med Bispemøtets siste tilrådning, skal saken oversendes til Kirkemøtet for avgjørelse. Dette foreslås for å tydeliggjøre Bispemøtets rolle som tilsyns- og læreorgan i Den norske kirke.

Som følge av endringene knyttet til Mellomkirkelig råd, vil Kirkerådet få avgjørelsesmyndighet i noen flere saker enn tidligere knyttet til Den norske kirkes økumeniske oppgaver og internasjonale samarbeid, se pkt. 5.11.

Bestemmelsene om at Kirkerådet skal ha en daglig leder av virksomheten samt at Kirkemøtet fastsetter nærmere regler for Kirkerådets virksomhet, foreslås videreført.

Kirkerådet foreslår etter dette følgende ordlyd i § 39:

Kirkerådet forbereder de saker som skal behandles av Kirkemøtet og iverksetter Kirkemøtets beslutninger.

Kirkerådet leder kirkens arbeid på nasjonalt nivå.

Kirkerådet har ansvaret for at økonomiforvaltningen og økonomistyringen av de midlene som Kirkemøtet disponerer, er forsvarlig. Kirkerådet fastsetter regnskapet.

Saker av læremessig karakter hvor Kirkerådet er vedtaksorgan, forelegges Bispemøtet før behandling i Kirkerådet.

Hvis en tilråding som har minst 2/3 flertall i Bispemøtet, ikke får flertall i Kirkerådet, sendes saken tilbake til Bispemøtet. Hvis Kirkerådets vedtak i andre gangs behandling ikke er i samsvar med Bispemøtets siste tilråding, oversendes saken til Kirkemøtet for avgjørelse. Reglene i § 37 femte ledd kommer da til anvendelse.

Kirkerådet skal ha en daglig leder av virksomheten.

Kirkemøtet fastsetter nærmere regler for Kirkerådets virksomhet.

5.9 Bispemøtet – utkastet til § 40

5.9.1 Innledning

Bispemøtet ble etablert som en fast institusjon i 1917 og har senere hatt sin rettslige forankring gjennom kronprinsregentens resolusjon 30. november 1934, lov 19. april 1953 nr. 1 om Den norske kirkes ordning (kirkeordningsloven) § 56 og lov 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kirke (kirkeloven) § 26. I dag finnes det bestemmelser om Bispemøtet i kirkeloven § 26, i reglement 11. april 2016 nr. 1811 for Bispemøtet, i reglement 12. april 2016 nr. 1816 for Bispemøtets behandling av læreklager, i Kirkemøtets forretningsorden § 2-4 samt i Bispemøtets forretningsorden. Bispemøtet består av alle tjenestegjørende biskoper og er i henhold til kirkeloven § 26 et organ for samordning av de enkelte biskopenes gjøremål som etter gjeldende regler tilligger biskopene. Bispemøtet utfører for øvrig de oppgaver som møtet er tillagt. I de senere årene er bl.a. etter- og videreutdanning for prester tillagt Bispemøtet. Bispemøtet ivaretar også biskopenes læreansvar i forhold til Kirkemøtet. Dette er beskrevet i Bispemøtets forretningsorden (§§ 25–26) og tilsvarende i Kirkemøtets forretningsorden § 2-4. I lære- og liturgisaker skal Kirkerådet forelegge saken for Bispemøtet, som uttaler seg. Bispemøtets uttalelse skal tillegges særlig vekt i Kirkerådets behandling, og den skal følge saken til Kirkemøtet. Det stilles videre krav til 2/3 flertall ved andre gangs behandling dersom Kirkemøtet ikke følger Bispemøtes anbefaling i saker av læremessig karakter. Bispemøtet har således et særskilt ansvar for saker av læremessig karakter, herunder liturgisaker.

I høringen om *Veivalg for fremtidig kirkeordning* i 2015, ble høringsinstansene bedt om å gi uttrykk for sine synspunkter på Bispemøtets oppgaver og rolle i kirkeordningen, herunder forholdet til Kirkemøtet og Kirkerådet.

Et flertall av de lokale høringsinstansene gikk inn for at Bispemøtets oppgave og rolle videreføres, men at prosedyrene i lære- og liturgisaker bør gjennomgås. Et flertall av de regionale høringsinstansene gikk imidlertid inn for at Bispemøtets rolle ved saksforberedelse, oppfølging og innstilling i lære- og liturgisaker som skal behandles av Kirkemøtet bør styrkes, jf. sak KM 08.1/16 side 107–108.

I Kirkemøtets behandling av saken om *Veivalg for fremtidig kirkeordning* i 2016, valgte Kirkemøtet å fatte følgende vedtak: «Kirkemøtet ber Kirkerådet utrede følgende temaer videre og fremme disse for Kirkemøtet: (...) e) Bispemøtets rolle i kirkeordningen» (sak KM 08/16 vedtakspunkt 3 e)).

Kirkemøtet gjorde 13. april 2018 vedtak om å gjøre noen mindre endringer i regler 19. november 2004 for saksbehandling i liturgisaker §§ 2 første ledd, 4 første ledd og 5. Endringene medfører at Bispemøtet gis anledning til å uttale seg om en liturgisak før den sendes på høring samt at Bispemøtets uttalelse ikke begrenses til å være en læreuttalelse. Bakgrunnen for dette var et ønske om å styrke Bispemøtets rolle i kirkeordningen.

5.9.2 Bispemøtets sammensetning

I dag består Bispemøtet av samtlige tjenestegjørende biskoper. Etter gjeldende ordning har Nidaros bispedømme to tjenestegjørende biskoper, Nidaros biskop og Bispemøtets preses, se tjenesteordning for biskoper § 17 b. Bispemøtets sammensetning foreslås videreført.

Kirkerådet foreslår etter dette følgende ordlyd i § 40 første ledd:

Bispemøtet består av samtlige tjenestegjørende biskoper.

5.9.3 Bispemøtet som tilsynsorgan – ny formålsbestemmelse

Biskopene er i Den norske kirke gitt et særlig ansvar for å «ta vare på den apostoliske lære etter Guds ord og vår kirkes bekjennelse», jf. tjenesteordning for biskoper § 1. Den norske kirkes forståelse av bispetjenesten har utviklet seg parallelt med forståelsen av bispetjenesten i økumeniske læresamtaler. I den felleskirkelige uttalelsen om *Dåp, nattverd og embete*, understrekes tilsynstjenestens rolle:

«Som Kristi legeme og det eskatologiske gudsfolk er kirken oppbygd ved Den Hellige Ånd gjennom en mangfoldighet av gaver og tjenester. Blant disse gavene er en tilsynstjeneste (episkopé) nødvendig for å uttrykke og bevare legemets enhet. Hver kirke trenger denne enhetens tjeneste i en eller annen form for å være Guds kirke, Kristi ene legeme, og et tegn på alles enhet i Guds rike.»

I flere økumeniske læredokumenter som fellesuttalelsen fra Porvoo fra 1992 i det anglikansk-lutherske Provoo-kirkefelleskapet, Lund-erklæringen om *Episcopal Ministry within the Apostolicity of the Church* fra Det lutherske verdensforbund i 2007 og *Kirken – på vei til en felles visjon* fra Kirkenes verdensråd fra 2012 understrekes at tilsynstjenesten utøves personlig, kollegialt og innenfor felleskapet / på en felleskapsmessig måte (communally). Biskopens tilsynstjeneste inneholder derfor noe mer enn den personlige tjenesten som tilsynskvinne eller -mann i eget bispedømme. Den utøves også som ved at den enkelte biskop er en del av et kollegium av tilsynspersoner, der tilsynet utøves sammen og i en viss forstand også ved at kollegiet har tilsyn med hverandre. Denne kollegiale tilsynsoppgaven skjer internt mellom biskopene, men også overfor hele kirkefelleskapet, for eksempel ved at Bispemøtet har en særlig rolle i lære- og liturgisaker overfor Kirkemøtet.

Bispemøtet er i dag gjennom kirkeloven § 26 pålagt å virke for samordning av den enkelte biskops gjøremål som etter gjeldende regler tilligger biskopene. Bispemøtet har imidlertid over tid blitt tillagt en tydeligere myndighet – innen etter- og videreutdanning, ved fastsettelse av visitasreglement og ved avgjørelse av læreklager. I henhold til tjenesteordning for biskoper har Bispemøtet dessuten myndighet til å fastsette nærmere regler for vigslingsregister og om vilkår for ordinasjon, jf. henholdsvis § 6 og § 8 tredje ledd.

Bispemøtets rolle som kollegialt tilsynsorgan i Den norske kirke, tilsier etter Kirkerådets vurdering at man bør lage en ny formålsbestemmelse for Bispemøtet. Kirkerådet mener at en slik formålsbestemmelse bør si noe om at Bispemøtet skal utøve tilsyn og pastoralt lederskap for Den norske kirke, ivareta kirkens lære og teologi, fremme enhet i kirken og med andre kirker og å samordne de gjøremål som etter gjeldende regler tilligger biskopene.

Bispemøtet skal også avgi uttalelse når Kirkemøtet, Kirkerådet eller Den norske kirkes klagenemnd forelegger saker til uttalelse. Grunnen til at Bispemøtet også skal gi uttalelse til Kirkerådet og andre kirkelige organer, og ikke bare Kirkemøtet, er at Kirkerådet i liturgisaker hvor det er gitt avgjørelsesmyndighet, må innhente uttalelse fra Bispemøtet. Den norske kirkes klagenemnd vil være et annet kirkelig organ som i kraft av sin myndighet må kunne kreve uttalelse fra Bispemøtet, jf. særlig disiplinærmyndigheten overfor biskopene. For at Bispemøtets plikt til å avgi uttalelse ikke skal bli altfor vid, foreslås det å begrense denne plikten til Kirkemøtet, Kirkerådet og Den norske kirkes klagenemnd.

Et særlig spørsmål er dagens bestemmelse i reglement for Bispemøtet om at Bispemøtet ikke kan binde den enkelte biskop i utøvelsen av egne tjenestefunksjoner. Dette er et uttrykk for biskopenes uavhengighet i den kirkelige strukturen, noe Kirkemøtet i saken om *Veivalg for fremtidig kirkeordning* har uttalt at «skal sikres» (sak KM 08/16 vedtaks punkt 1 f)). Etter Kirkerådets vurdering, er dette et viktig prinsipp for relasjonen mellom den enkelte biskop og Bispemøtet. Det kan likevel være noen særskilte sakstyper hvor Bispemøtet er gitt myndighet, hvor det kan være argumenter som taler for at Bispemøtet skal kunne binde den enkelte biskop i utøvelsen av egne tjenestefunksjoner. Når Bispemøtet fastsetter visitasreglement for Den norske kirke, inneholder dette bestemmelser som antagelig må forstås som ment å være bindende for den enkelte biskops utøvelse av visitasoppdrag. Bispemøtets deltakelse i medbestemmelsesutvalg som sentralt etter- og videreutdanningsutvalg, reiser også noen spørsmål om slik medvirkning vil kunne begrense biskopenes egen tjenesteutøvelse i saker som er drøftet i slikt utvalg. Bispemøtets avgjørelser i læreklager må også antas å kunne ha behov for å begrense den enkelte biskops tjenesteutøvelse. Det kan også tenkes enkelte andre særlige saker hvor avgjørelsesmyndighet lagt til Bispemøtet tilsier at det kan være behov for i noen grad å binde biskopene i deres tjenesteutøvelse. Kirkerådet foreslår derfor å gi en unntaksbestemmelse fra hovedregelen i kirkeordningen, som åpner for at Bispemøtet kan binde den enkelte biskop i utøvelsen av egne tjenestefunksjoner i enkelte saker, hvis dette er særskilt bestemt i medhold av kirkeordningen.

Dagens reglement for Bispemøtet er et kort regelverk. Nøkkelbestemmelsene som formålsbestemmelsen kan tas inn i selve kirkeordningen. Mindre sentrale

bestemmelser, for eksempel spørsmål om Bispemøtets møtefrekvens, arbeidsutvalg, er foreslått overlatt til Bispemøtet å gi nærmere bestemmelser om i sin forretningsorden. Kirkerådet forutsetter for ordens skyld at Bispemøtets møtefrekvens er tilpasset budsjetttrammen som er stilt til Bispemøtets rådighet. Det foreslås dessuten å videreføre bestemmelsen i dagens reglement § 4 siste punktum om at Bispemøtet skal ha sekretær.

Kirkerådet foreslår etter dette følgende ordlyd i § 40 annet, tredje, femte og sjette ledd:

Bispemøtet skal utøve tilsyn og pastoralt lederskap for Den norske kirke, ivareta kirkens lære og teologi og fremme enhet i kirken og med andre kirker. Bispemøtet virker også for samordning av de gjøremål som etter gjeldende regler tilligger biskopene. Bispemøtet utfører for øvrig de gjøremål som til enhver tid er pålagt ved bestemmelse av Kirkemøtet og avgir uttalelse i saker som det blir forelagt av Kirkemøtet, Kirkerådet og Den norske kirkes klagenemnd.

Bispemøtet kan ikke binde den enkelte biskop i utøvelsen av egne tjenestefunksjoner, med mindre det er særskilt bestemt i medhold av kirkeordningen.

(...)

Bispemøtet skal ha sekretær.

Bispemøtet fastsetter nærmere forretningsorden for sin virksomhet.

5.9.4 Bispemøtets rolle i økumeniske læresaker

Bispemøtets rolle i økumeniske læresaker er nærmere omtalt i pkt. 5.12 om Den norske kirkes organisering av økumeniske oppgaver og internasjonale samarbeid, og omtales derfor ikke nærmere her, ut over å vise til at Bispemøtets rolle i økumeniske læresaker er omfattet av bestemmelsene om saker av læremessig karakter som behandles av henholdsvis Kirkemøtet og Kirkerådet.

5.9.5 Bispemøtets rolle i læreklager

Ved lov 12. juni 1987 ble det opprettet en egen lærenemnd for Den norske kirke som uttalte seg i lærespørsmål på vegne av Den norske kirke og som hadde myndighet til å uttale seg i læreklager mot enkeltpersoner. Den norske kirkes lærenemnd bestod av biskopene, tre teologisk sakkyndige valgt av de tre teologiske fakulteter, samt to teologisk sakkyndige og fire leke medlemmer valgt av Kirkemøtet. I forbindelse med at Den norske kirke ble skilt ut fra staten fra 2017, vedtok Kirkemøtet å nedlegge Den norske kirkes lærenemnd. Lærenemndas oppgaver ble overført til Bispemøtet og regulert i reglement 12. april 2016 nr. 1816 for Bispemøtets behandling av læreklager. Når Bispemøtet behandler denne typen saker, skal det oppnevne teologisk sakkyndige, inntil fire, med talerett, jf. reglementet § 2.

Kirkerådet mener at det er naturlig at Bispemøtet fortsatt, som tilsynsorgan i Den norske kirke, skal være ansvarlig for å behandle læreklager. Kirkerådet foreslår derfor å videreføre reglementet for Bispemøtets behandling av læreklager, uten endringer. Reglement for Bispemøtet § 5 bør derfor videreføres.

Kirkerådet foreslår etter dette følgende ordlyd i § 40 fjerde ledd:

Bispemøtet avgjør læreklager mot enkeltpersoner etter nærmere regler fastsatt av Kirkemøtet.

5.10 Den norske kirkes klagenemnd

5.10.1 Innledning

Ved lovendring fra 1. januar 2017 ble det i kirkeloven § 27 gitt hjemmel for at Kirkemøtet kunne oppnevne en særskilt nemnd og overlate til denne å avgjøre saker og fastsette nærmere regler for nemndas arbeid. Bestemmelsens formål var primært å legge til rette for at Kirkemøtet kunne etablere hensiktsmessige klageordninger for saker som normalt avgjøres av de regionale og nasjonale organene for Den norske kirke, samt å kunne treffe førstehåndsvedtak i saker, for eksempel i disiplinærsaker vedrørende biskoper. Se Prop. 55 L (2015–2016) side 57). Kirkemøtet fastsatte slike regler i 2016, og de trådte i kraft fra 1. januar 2017. Kirkerådet anbefaler å videreføre denne nemnda.

5.10.2 Den norske kirkes klagenemnds sammensetning – utkastet til § 41

Sammensetningen til Den norske kirkes klagenemnd ble vurdert av Kirkemøtet i forbindelse med opprettelsen av nemnda, på grunnlag av en forutgående høring. I dag består sammensetningen av en leder som er eller har vært dommer i de alminnelige domstoler eller i Arbeidsretten, ett medlem som har juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap, ett medlem som har teologisk doktorgrad, ett medlem som er prest og har særlig kompetanse i kirkerett og ett øvrig medlem. Biskoper, medlemmer av Kirkerådet og de øvrige sentralkirkelige råd, ansatte i den sentralkirkelige administrasjon samt ansatte i bispedømmeadministrasjonene er utelukket fra å bli valgt inn i klagenemnda. Det er også gitt bestemmelser som sikrer en kjønnsbalanse i nemnda.

Kirkerådet viser til at sammensetningen til Den norske kirkes klagenemnd nylig (i 2016) ble vurdert og fastsatt av Kirkemøtet. Siden den gang har Kirkemøtet valgt en nemnd for perioden 2017–2020. Kirkerådet mener det bør gis en bestemmelse som innholdsmessig viderefører regler 11. april 2016 nr. 1765 for Den norske kirkes klagenemnd § 1 om valg og sammensetning. Kirkerådet foreslår samtidig noen små språklige endringer. Samtidig foreslås det å presisere at medlemmene velges for fire år, i stedet for at de velges for hele valgperioden, for å tydeliggjøre at nemnda også fungerer etter Kirkemøtets valgperiode er over, frem til det blir valgt en ny nemnd på Kirkemøtets første møte.

Kirkerådet foreslår på denne bakgrunn følgende ordlyd i § 41:

Den norske kirkes klagenemnd består av følgende medlemmer:

- *En leder som er eller har vært dommer i de alminnelige domstoler eller i Arbeidsretten*
- *Ett medlem som har juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap*
- *Ett medlem som har teologisk doktorgrad*
- *Ett medlem som er prest og har særlig kompetanse i kirkerett*
- *Ett øvrig medlem.*

Klagenemnda medlemmer velges med et tilsvarende antall personlige varamedlemmer av Kirkemøtet på det første møtet i dets valgperiode. Blant medlemmene skal det være minst to personer av hvert kjønn og tilsvarende for varamedlemmene. Medlemmene velges for fire år.

Kirkemøtet velger leder av klagenemnda. Klagenemnda velger selv sin nestleder.

Utelukket fra å bli valgt inn i klagenemnda er biskoper, medlemmer av Kirkerådet og de øvrige sentralkirkelige råd, ansatte i den sentralkirkelige administrasjon samt ansatte i bispedømmeadministrasjonene.

5.10.3 Den norske kirkes klagenemnds oppgaver – utkastet til § 42

Det vises til innledningen om formålet med kirkeloven § 27. For ordens skyld skal det understrekes at det i denne var lagt en viktig begrensning i at nemnda ikke kunne omgjøre vedtak truffet av soknets organer, men bare avgjøre klager på vedtak truffet av organer for rettssubjektet Den norske kirke, dvs. Kirkerådet og de organene som er opplistet i dagens kirkelov § 24 åttende ledd, med unntak for nemnda selv. Som følge av at Kirkemøtet er Den norske kirkes øverste organ, kan klagenemnda heller ikke avgjøre klage på vedtak fattet av Kirkemøtet. Kirkerådet legger til grunn at dette fortsatt vil gjelde en klagenemnd opprettet av Kirkemøtet i medhold av trossamfunnsloven § 10 annet ledd.

Kirkemøtet har i dag i hovedsak tildelt Den norske kirkes klagenemnd oppgaver i regler 11. april 2016 nr. 1765 for Den norske kirkes klagenemnd § 2. Klagenemnda avgjør klage i sak hvor prest som gjør seg skyldig i grovt pliktbrudd eller annet vesentlig brudd på ordinasjonsforpliktelsen, fratras retten til å utføre prestedtjeneste. Den avgjør klager på vedtak om oppsigelse, suspensjon og avskjed av Kirkerådets direktør og assisterende direktør samt Bispemøtets generalsekretær, samt treffer vedtak om oppsigelse, suspensjon og avskjed av biskop. Videre avgjør nemnda klager på Kirkerådets vedtak om avslag på innsynskrav etter offentleglova og utfører de oppgaver den er pålagt av Kirkemøtet. I tjenesteordning for biskoper § 12 femte ledd er klagenemnda således pålagt av Kirkemøtet å avgjøre sak om gjennerverv av presterettigheter for en som har mistet retten til å utføre prestedtjeneste for alltid, eller før utløpet av den bestemte tid, på bakgrunn av biskopens tilrådning.

Med unntak for nevnte klagesaker etter offentliglova er klagenemndas myndighet slik den ovenfor er gjengitt, også kommet til uttrykk i andre bestemmelser, dels i tjenesteordning, dels i personalreglement.

Når det gjelder klageadgang i sak om tap av presterettigheter, er denne foreslått videreført og utvidet til også å gjelde for andre vigslede medarbeidere. Se forslag til kirkeordningen § 55 tredje ledd og pkt. 7.7.4 for nærmere omtale.

Når det gjelder spørsmål om klage på vedtak om oppsigelse, suspensjon og avskjed av Kirkerådets direktør og assisterende direktør samt Bispemøtets generalsekretær, er det omtalt nærmere i forbindelse med forslaget til kirkeordningen § 53. Se omtalen i pkt. 7.4.6.

Vedtak om oppsigelse, suspensjon og avskjed av biskop er lagt til Den norske kirkes klagenemnd. Bakgrunnen for denne disiplinærmyndigheten ble lagt til Den norske kirkes klagenemnd, i stedet for tilsettingsmyndigheten Kirkerådet, var begrunnet i hensynet til en uavhengig bispetjeneste, se saksorienteringen til sak KM 07/16 side 9–10. Ettersom Kirkemøtet i veivalgsaken har understreket at «biskopens uavhengighet i den kirkelige strukturen skal sikres», jf. vedtakspunkt 1 f), mener Kirkerådet at det er naturlig å videreføre dette.

Kirkerådets vedtak om avslag på innsynskrav etter offentleglova, henger sammen med at offentleglova gjelder for kirkelige organer, se pkt. 8.4. Bestemmelsen kom inn i Kirkemøtets behandling i sak KM 07/16. Kirkerådet foreslår å videreføre også denne klageordningen.

Kirkerådet foreslår også å videreføre den bestemmelsen om at klagenemnda fortsatt skal utføre de oppgaver den for øvrig er pålagt av Kirkemøtet. I dag er dette som nevnt vedtak i saker om gjenerverv av presterettigheter, noe som foreslås utvidet til også å gjelde for andre vigslede medarbeidere, jf. nedenfor i samband med forslaget til § 55 tredje ledd. Det kan også tenkes andre oppgaver i fremtiden.

Kirkerådet foreslår på denne bakgrunn følgende ordlyd i § 42:

Klagenemnda

- a) avgjør klager etter kirkeordningen § 55 tredje ledd,*
- b) avgjør klager på vedtak om oppsigelse, suspensjon og avskjed av Kirkerådets direktør og assisterende direktør samt Bispemøtets generalsekretær,*
- c) treffer vedtak om oppsigelse, suspensjon og avskjed av biskop,*
- d) avgjør klager på Kirkerådets vedtak om avslag på innsynskrav etter offentleglova og*
- e) utfører for øvrig de oppgaver den er pålagt av Kirkemøtet.*

Klagenemndas avgjørelser kan ikke påklages.

Kirkemøtet gir nærmere regler om klagenemnda.

5.11 Samisk kirkeråds sammensetning og oppgaver – utkastet til §§ 43 og 44

Samisk kirkeråd er Kirkemøtets organ for samisk kirkeliv og urfolksspørsmål, opprettet av Kirkemøtet i 1992, jf. sak KM 12/92. Rådet er i dag pålagt å samordne

sine oppgaver med Kirkerådet og Mellomkirkelig råd, og sorterer administrativt under Kirkerådet. Rådet er i dag regulert gjennom Statutter for Samisk kirkeråd.

Samisk kirkeråd er i tillegg til å være Kirkemøtets fagorgan for samisk kirkelig og urfolksspørsmål, også minoritetspolitisk begrunnet som et representativt organ for samene i Den norske kirke. Internasjonal folkerett gir urfolk et særskilt minoritetsvern med en kollektiv rett til medbestemmelse og selvbestemmelse i saker som angår dem selv. Medbestemmelse handler om deltakelse og påvirkningsmulighet i beslutningsprosesser. Selvbestemmelse forutsetter egne demokratiske myndighetsrom der samer selv gis ansvar og mulighet til å utforme sitt eget kirkelig (jf. sak KM 15/90). Samisk kirkeråd ivaretar med andre ord viktige selvbestemmelses- og medbestemmelsesansliggender for samisk kirkelig i Den norske kirke.

Samisk kirkeråd fungerer også som forberedende organ for *Samisk kirkelig valgmøte*, jf. regler 16. april 2018 nr. 585 for Samisk kirkelig valgmøte. Kirkemøtet 2018 besluttet å opprette Samisk kirkelig valgmøte fra kirkevalget i 2019. Kirkerådet har lagt til grunn at Samisk kirkelig valgmøte bør reguleres i regler gitt av Kirkemøtet, men at det på nåværende tidspunkt ikke anses som hensiktsmessig å regulere dette nyopprettede organet i kirkeordningen.

I høringen om veivalghøringen var det stor oppslutning om å videreføre Samisk kirkeråd som et råd under Kirkemøtet, regulert i kirkeordningen. Kirkemøtet 2016 vedtok derfor at «Samisk kirkeråd videreføres som et råd under Kirkemøtet» (sak KM 08/16 vedtakspunkt 1 bokstav h)).

Kirkerådet foreslår å videreføre sammensetningen av Samisk kirkeråd. Det innebærer at Samisk kirkeråd består av leder og fire andre medlemmer valgt av Kirkemøtet og en biskop valgt av Bispemøtet. I tillegg foreslår Kirkerådet å videreføre ordningen med at Sametinget kan oppnevne et medlem med varamedlem.

Kirkerådet legger til grunn at Kirkemøtet ikke i medhold av trossamfunnsloven § 10 annet ledd kan pålegge Sametinget en *plikt* til å oppnevne et medlem til Samisk kirkeråd. Se tilsvarende for kommunens representant i kirkelig fellesråd. Samtidig mener Kirkerådet det er ønskelig å videreføre ordningen hvor Sametinget *kan* oppnevne et medlem til Samisk kirkeråd, som da vil få møte-, forslags- og stemmerett i Samisk kirkeråd, og foreslår dette. Person som blir oppnevnt av Samisk kirkeråd vil regnes som kirkelig ombud med tilhørende krav om kirkelig medlemskap.

Når det gjelder Samisk kirkeråds oppgaver, foreslår Kirkerådet en generell formålsbestemmelse som viderefører tilsvarende bestemmelse i dagens Statutter for Samisk kirkeråd. Kirkerådet foreslår samtidig å fastsette at Kirkemøtet gir nærmere bestemmelser for Samisk kirkeråd som kan utdype oppgaver og spørsmål knyttet til rådets sammensetning.

Kirkerådet foreslår etter dette følgende ordlyd i §§ 43 og 44:

§ 43. Samisk kirkeråds sammensetning

Samisk kirkeråd består av:

- a) *Samisk kirkeråds leder, valgt av Kirkemøtet,*

b) fire andre medlemmer, valgt av Kirkemøtet,

c) en biskop, valgt av Bispemøtet, og

I tillegg kan Sametinget oppnevne ett medlem med varamedlem. For hvert medlem skal det velges ett personlig varamedlem.

Kirkemøtet gir nærmere bestemmelser for Samisk kirkeråd.

§ 44. Samisk kirkeråds oppgaver

Samisk kirkeråd for Den norske kirke er Kirkemøtets organ for samisk kirkeliv som har som oppgave å fremme, verne og samordne samisk kirkeliv i Den norske kirke.

Kirkemøtet gir nærmere bestemmelser for Samisk kirkeråd.

5.12 Mellomkirkelig råd i en ny tid – økumenikk og internasjonalt samarbeid

5.12.1 Bakgrunn

Den norske kirkes internasjonale og økumeniske arbeid ble opprinnelig ivaretatt av Bispemøtet. Tidlig på 1950-tallet ble Mellomkirkelig Institutt etablert som et organ knyttet til Bispemøtet for å ivareta Den norske kirkes medlemskap i de da nystiftede økumeniske organisasjonene Det lutherske verdensforbund og Kirkenes verdensråd. I 1971 ble Mellomkirkelig råd etablert ved en sammenslåing av Mellomkirkelig Institutt og Nasjonalkomiteen for Det lutherske verdensforbund. Rådet var da underlagt Bispemøtet, hvor Bispemøtet oppnevnte de av medlemmene som ikke var medlem i kraft av stilling eller verv og ga føringer for rådets arbeidsplaner, budsjett, mv. Ved opprettelsen av Kirkemøtet i 1984 overtok Kirkemøtet ansvaret for Den norske kirkes økumeniske arbeid, nasjonalt og internasjonalt. Dette innebar også at Mellomkirkelig råd ble Kirkemøtets fagorgan for økumeniske og internasjonale spørsmål, jf. sak KM 13/84. Overføringen av Mellomkirkelig råd fra Bispemøtet til Kirkemøtet ble ansett som en markering av at det økumeniske arbeidet er hele Den norske kirkes ansvar. Mellomkirkelig råd skal samordne sine oppgaver med Kirkerådet, Samisk kirkeråd og Bispemøtet.

Rådet er i dag regulert gjennom Statutter for Mellomkirkelig råd. Statuttene § 2 slår fast hovedoppgavene til rådet:

«Rådets hovedoppgaver er:

- a. Å samordne og fremme kontakt og fellesskap mellom Den norske kirke og andre kirker i Norge og i utlandet.
- b. Å ivareta Den norske kirkes medlemskap i internasjonale kirkefellesskap og økumeniske organer.
- c. Å sørge for at Den norske kirke ivaretar sine oppgaver etter avtaler om kirkefellesskap og partnerskap med andre kirker, blant annet i samarbeid med bispedømmene.

- d. Å fremme kontakt og samarbeid med andre tros- og livssynssamfunn i Norge og bidra til dialog mellom mennesker av ulik tro lokalt, nasjonalt og internasjonalt.
- e. Å arbeide med de teologiske og sosialetiske spørsmål som Den norske kirke møter i det økumeniske arbeid og avgi uttalelser som rådet selv står for, eller forberede uttalelser for Kirkemøtet.
- f. Å fremme økumenisk kunnskap og engasjement i Den norske kirkes menigheter og bistå ved opprettelsen av lokale felleskirkelige råd.»

I dag består Mellomkirkelig råd av en representant med personlig vararepresentant fra hvert bispedømme, valg av Kirkemøtet, en biskop med vararepresentant oppnevnt av Bispemøtet, en representant med vararepresentant for Kirkens Nødhjelp samt Den norske kirkes medlemmer i henholdsvis Det lutherske verdensforbunds råd, Kirkenes verdensråds sentralkomité og Konferansen av europeiske kirkers styre. I tillegg møter lederne av Mellomkirkelig råds nemnder fast i rådet med tale- og forslagsrett.

I 1992 ble sekretariatene til de tre sentralkirkelige rådene slått sammen til et felles sekretariat, og Mellomkirkelig råds administrasjon utgjør nå Avdeling for økumenikk og internasjonale spørsmål i Kirkerådets sekretariat. Mellomkirkelig råd har i over 60 år opparbeidet seg en posisjon i de internasjonale økumeniske organisasjonene som en aktiv, kompetent og troverdig samarbeidspartner.

Under Mellomkirkelig råd hører Teologisk nemnd og Komiteen for internasjonale spørsmål. Komiteen for internasjonale spørsmål har et underutvalg som arbeider med menneskerettighetsspørsmål, Menneskerettighetsutvalget. Det innebærer at det er to fagnemnder under Mellomkirkelig råd som blant annet bidrar til å utrede og forberede spørsmål som behandles i rådet. Disse fagnemndene er del av Mellomkirkelig råds arbeidsform, og vil uansett ikke bli regulert i kirkeordningen. Fagnemndenes organisering hører derfor ikke til rammene av denne saken.

Mellomkirkelig råd oppnevner representanter til kontaktgrupper med andre tros- og livssynssamfunn. I dag finnes det en kontaktgruppe mellom Islamsk Råd Norge og Mellomkirkelig råd, en kontaktgruppe mellom Det mosaiske trossamfund og Mellomkirkelig råd, en kontaktgruppe mellom Buddhistforbundet og Den norske kirke, en kontaktgruppe mellom Humanetisk forbund og Den norske kirke, Katolsk-Luthersk samtalegruppe (KATLUSA) samt en kristen-jødisk-muslimsk dialoggruppe kalt Abrahams forum.

Mellomkirkelig råd ivaretar Den norske kirkes medlemskap i Kirkenes verdensråd, Det lutherske verdensforbund, Konferansen av europeiske kirker, Fellesskapet av Protestantiske Kirker i Europa, Kirkenes migrantkommisjon i Europa (CCME), Norges Kristne Råd og Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn i Norge. Videre har Mellomkirkelig råd ansvar for å følge opp Den norske kirkes avtaler om forpliktende kirkefellesskap gjennom avtalen *Nådens fellesskap* med Metodistkirken i Norge og *Porvoo*-fellesskapet mellom kirker i Vest- og Nord-Europa.

Samarbeidsrådet for menighet og misjon (SMM) har sin sekretariatsfunksjon forankret i Mellomkirkelig råds sekretariat/Avdeling for økumenikk og internasjonale spørsmål.

Kirkemøtet er det øverste representative organet i trossamfunnet Den norske kirke, og har gjennom dette det øverste ansvaret for å ivareta Den norske kirkes internasjonale og økumeniske oppgaver, slik det i dag er nedfelt i kirkeloven § 24 annet ledd siste punktum. I forbindelse med lovreformen fra 1. januar 2017 ble Kirkerådet tydeliggjort som det utøvende organet for Kirkemøtet. Det innebærer at Kirkerådet leder kirkens arbeid på nasjonalt nivå. Av dette følger det også at Kirkerådet har instruksjonsmyndighet overfor råd og nemnder opprettet av Kirkemøtet, herunder Samisk kirkeråd og Mellomkirkelig råd. I praksis har Mellomkirkelig råd hatt en selvstendig rolle.

5.12.2 Ordninger i andre kirker

I Svenska kyrkan ligger ansvaret for økumeniske spørsmål i hovedsak til Kyrkostyrelsen. I det daglige ligger ansvaret for økumeniske spørsmål til ekumenikenheten i sekretariatet for teologi og ekumenik ved Kyrkokansliet i Uppsala. Svenska kyrkans internationella arbete, som tilsvares Kirkens Nødhjelp, er organisert som en avdeling i Kyrkokansliet og underlagt Kyrkostyrelsen og Kyrkostyrelsens internationella råd.

I Den evangelisk-lutherske kyrkan i Finland ble kirkens utrikesråd nedlagt fra 2016 og oppgavene som hørte til rådet ble i hovedsak overført til Biskopsmötet. Biskopsmötet har en nemnd for økumenikk og betjenes av Kirkekansliets utrikesavdeling

Den danske Folkekirken mellemkirkelige Råd er et organ som tar seg av folkekirkenes kontakter med andre kristne kirker i Danmark og i utlandet samt medlemskap i nasjonale og internasjonale kirkelige organisasjoner. Rådet består av ti medlemmer fra stiftene (bispedømmene), en representant for kirken i Grønland og to av biskopene, oppnevnt av Kirkeministeriet. Folkekirkenes mellemkirkelige Råd er det eneste nasjonale kirkelige organet for Folkekirken, når en holder Kirkeministeriet utenfor, så dette stiller seg noe annerledes enn for andre land.

Den evangelisk-lutherske kirke på Island har en økumenisk sekretær for biskopen som håndterer kirkens økumeniske og internasjonale relasjoner.

I Den engelske kirke er Rådet for kristen enhet organisert som et råd under Erkebiskopenes råd. Rådet for kristen enhet har som ansvar å opprettholde, fremme og styrke effektivt økumenisk arbeid på alle nivåer i Den engelske kirke, gi råd til erkebiskopene, Erkebiskopenes råd, Generalsynoden og Bispemøtet om spørsmål og forslag relatert til kristen enhet samt på vegne av Erkebiskopenes råd og Generalsynoden å være hovedkanalen for kommunikasjon med andre kristne kirker og økumeniske instrumenter Den engelske kirke er medlem av.

5.12.3 Kirkerådets vurderinger

I forkant av høringen om veivalg for fremtidig kirkeordning, vurderte Kirkerådet veivalg for Mellomkirkelig råds plass i den sentralkirkelige struktur, men vedtok å utsette saken og at den skulle fremmes for Kirkerådet på et senere tidspunkt, jf. sak KR 65/15. I forbindelse med utarbeidelsen av en kirkeordningen er det nødvendig å vurdere hvorvidt Mellomkirkelig råd skal reguleres i kirkeordningen, eller om rådet

skal forankres på annet hvis. Uavhengig av hvordan dette skal skje, legger Kirkerådet til grunn at Den norske kirke fortsatt trenger et fagorgan på nasjonalt nivå som kan bidra til å ivareta Den norske kirkes internasjonale og økumeniske relasjoner, slik de i dag blant annet er beskrevet i Statutter for Mellomkirkelig råd § 2.

Kirkerådet viser til at rammebetingelsene er endret betydelig siden Mellomkirkelig råd ble lagt inn under Kirkemøtet i 1984. Norge er i økende grad et flerreligiøst og globalt orientert samfunn. Etableringen av Norges kristne råd og Samarbeidsrådet for tros- og livssynsamfunn, opprettelse av fast preses i Bispemøtet, samt grunnlovsendringene i 2012 og endringene i Den norske kirke fra 2017, medfører behov for en nærmere gjennomtenkning av hvordan Mellomkirkelig råds ansvarsområde og arbeidsfelt best bør organiseres på nasjonalt nivå i Den norske kirke i tiden fremover.

De senere årene er det blitt tydeligere at internasjonalt samarbeid, økumenikk og interreligiøs dialog er arbeidsområder for hele kirken, både lokalt, regionalt og nasjonalt. I dag er det like naturlig at andre ledende organer i Den norske kirke fronter saker innen dette saksfeltet, som at Mellomkirkelig råd gjør det. Det har en for eksempel sett i forbindelse med klimapolitikk, asyl- og flyktningpolitikk og interreligiøs dialog.

En av oppgavene som ligger til Mellomkirkelig råd er å samordne seg med Kirkerådet, Samisk kirkeråd og Bispemøtet. Denne samordningen er ressurskrevende, tungvinn og fungerer etter Kirkerådets vurdering ikke alltid helt tilfredsstillende. Mellomkirkelig råd behandler mange saker hvor sakene tas til orientering eller blir endelig avgjort i et annet organ, noe som innebærer at det ikke er altfor mange beslutninger rådet fatter. Kirkerådet ser et behov for en mer ressurseffektiv og forenklet rådsstruktur på nasjonalt nivå i Den norske kirke. Samtidig understreker Kirkerådet at hensikten med en ny organisering må være at saksfeltet Mellomkirkelig råd har hatt ansvar for ivaretas enda bedre enn i dagens ordning.

5.12.4 Forslag til ny organisering av Den norske kirkes økumeniske og internasjonale samarbeid

I lys av vurderingene ovenfor, foreslår Kirkerådet en ny organisering av Den norske kirkes økumeniske og internasjonale samarbeid. Mellomkirkelig råd foreslås endret til et fagutvalg knyttet både til Kirkerådet og Bispemøtet. Organet får en tydeligere faglig rolle, samtidig som den demokratiske forankringen til saksfeltet videreføres gjennom at viktige beslutninger fattes av Kirkerådet eller Kirkemøtet, avhengig av sakstype. Noen spørsmål kan det også være aktuelt at avgjøres endelig av Bispemøtet. Ettersom Mellomkirkelig råd i over 60 år har opparbeidet seg et kjent navn, foreslår Kirkerådet å videreføre benevnelsen på fagorganet.

Fagutvalget vil fortsatt ha et hovedansvar for å ivareta Den norske kirkes internasjonale samarbeid med økumeniske organisasjoner, nasjonale søsterkirkeavtaler og samarbeid med norske og internasjonale organisasjoner og partnere som arbeider med relevante saksområder innenfor teologi, økumenikk, dialog og internasjonal diakoni. Dette vil skje i samråd med Kirkerådet og Bispemøtet.

Organet bør være sammensatt av Den norske kirkes representanter i styrende organer i både nasjonale og internasjonale økumeniske organer, blant annet medlemmer i Kirkenes verdensråds sentralkomité, Konferansen av europeiske kirkers styre, Det lutherske verdensforbunds råd og Norges Kristne Råds styre. I tillegg foreslås det å videreføre ordningen med en representant fra Kirkens Nødhjelp, og utvide slik representasjon til også å inkludere en representant fra Sjømannskirken og en fra SMM-organisasjonene. Det foreslås også at Kirkerådet oppnevner lederen av rådet samt tre andre medlemmer, og at Bispemøtet oppnevner tre medlemmer, hvorav minst en skal være en biskop.

Dette vil gi et utvalg omtrent på dagens størrelse, men hvor de som jevnlig representerer Den norske kirke i økumenisk og internasjonalt samarbeid, møtes. Det vil kunne styrke samordningen dem imellom og bidra til at Den norske kirkes økumeniske arbeid blir mer målrettet.

Ved Kirkerådets og Bispemøtets oppnevninger settes det som krav at de skal bidra til å sikre en bredere bakgrunn, for å unngå at fagutvalget oppfattes som utelukkende økumeniske fagekspert. I dette ligger det også at disse organene skal bidra til å sikre geografisk representativitet i rådet, slik at rådet har representasjon fra hele landet (nord, sør, øst og vest).

Det kan vurderes om en kan finne andre, alternative måter for å involvere bispedømmerådene i arbeidet med Mellomkirkelig råds saksfelt. Dette kan for eksempel gjøres ved å legge til rette for et årlig møte mellom fagutvalgets medlemmer og representanter for bispedømmerådene og eventuelt andre, eller ved at Mellomkirkelig råd utarbeider en årlig rapport for arbeidet med økumenisk og internasjonalt samarbeid som går til behandling i Kirkemøtets komité for informasjon, urfolk, internasjonale og økumeniske forhold.

Som følge av at Mellomkirkelig råds status er foreslått endret til et fagutvalg knyttet til Kirkerådet og Bispemøtet, anses det ikke som aktuelt å ta inn bestemmelser om rådet i kirkeordningen. Kirkerådet mener likevel at det kan være naturlig at Kirkemøtet, som det Den norske kirkes øverste organ for økumenikk og internasjonalt samarbeid – fastsetter regler om Mellomkirkelig råd, herunder om mandat, sammensetning mv. Dette har en delvis parallell til Nemnd for gudstjenesteliv, som er forankret i Kirkemøtets regler for saksbehandling av liturgisaker, men oppnevnt av Kirkerådet. Dette er ikke minst viktig fordi det er foreslått at fagutvalget skal være knyttet til både Kirkerådet og Bispemøtet.

Kapittel 6 Ungdomsdemokratiet i Den norske kirke

6.1 Innledning

Den norske kirke har siden Kirkemøtets behandling av sak KM 11/93 om *Ung i kirken* hatt en satsning på ungdomsdemokratiet i Den norske kirke. Dette har blant annet fått uttrykk gjennom opprettelsen av ungdomsting og ungdomsråd i hvert bispedømme, og Ungdommens kirkemøte og utvalg for ungdomsspørsmål på nasjonalt nivå.

Arbeidsgruppen som leverte utredningen *Styrket demokrati i Den norske kirke* (2008) gikk inn for at ordningen med fire representanter valgt av UKM har tale og forslagsrett på Kirkemøtet burde videreføres (side 63). En forutsetning var at alle bispedømmer må ha en fast ordning med ungdomsråd og ungdomsting med regelfestet representasjon fra menighetene, og på nasjonalt plan må det være et Utvalg for ungdomsspørsmål og et årlig Ungdommens kirkemøte. Arbeidsgruppen bak utredningen mente at dette burde fastsettes i regelverk gitt av Kirkemøtet. Ungdommens kirkemøte har også selv ved flere anledninger gått inn for en tydeligere regelfesting og forankring av det kirkelige ungdomsdemokratiet i ny kirkeordning (UKM 07/09, UKM 06/10 og UKM 07/12).

Kirkemøtet 2016 vedtok i saken om *Veivalg for fremtidig kirkeordning* at «Ungdomsdemokratiet regelfestes som en del av kirkeordningen vedtatt av Kirkemøtet» (sak KM 08/16 vedtakspunkt 1 bokstav i)).

Ungdommens kirkemøte behandlet i 2017 en sak om ungdomsdemokratiet i ny kirkeordning, hvor det ga innspill til hvordan dette bør gjøres (sak UKM 07/17). Kirkerådets forslag bygger på Kirkemøtets forutsetning om at ungdomsdemokratiet skal regelfestes som en del av kirkeordningen samt på nærmere føringer fra Ungdommens kirkemøte. Kirkerådet foreslår at dette gjøres ved å fastsette et eget kapittel om ungdomsdemokratiet i Den norske kirke i kirkeordningen. Forslaget bygger i hovedsak på ungdomsstrukturen slik den er i dag.

6.2 Ungdomsdemokratiets formålsparagraf – utkast til § 45

Ungdommens kirkemøte 2017 gikk inn for at det bør fastsettes en formålsbestemmelse i kirkeordningen om ungdomsdemokratiet i Den norske kirke.

Kirkerådet er enig i at det kan være hensiktsmessig å fastsette en formålsbestemmelse for ungdomsdemokratiet.

I formålsbestemmelsen vil det være aktuelt å si noe om hva ungdomsdemokratiet i Den norske kirke er, og hva hensikten skal være. Ungdomsdemokratiet består av en struktur av regionale og nasjonale organer bestående av unge i alderen 15–30 år. Etter Kirkerådets vurdering er det kun regionale og nasjonale organer for ungdomsdemokratiet som bør reguleres i kirkeordningen, da det ikke nødvendigvis er grunnlag for ungdomsråd alle steder på soknenivå. For ordens skyld skal det

likevel presiseres at også menighetsråd kan opprette ungdomsråd og tildele det nærmere oppgaver.

Ungdomsdemokratiets målsetning er å gi unge i alderen 15–30 år mulighet til å medvirke i aktuelle saker i Den norske kirke, regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Formaliseringen av ungdomsstrukturen i kirken er ikke ment å erstatte representasjon av unge i kirkens valgte organer, men har som hensikt å fungere rekrutterende, som opplæring i kirkedemokrati og som viktige høringsinstanser som sikrer at unges stemme blir hørt i kirken.

Aldersspennet 15–30 har siden 1993 vært regnet som målgruppen for ungdomsdemokratiet i Den norske kirke (sak KM 11/93). Det er også dette aldersspennet som er målgruppen for ungdomsrepresentasjon i økumeniske organisasjoner som Det lutherske verdensforbund og Konferansen av europeiske kirker.

I tillegg til selve formålsbestemmelsen, foreslår Kirkerådet å presisere i et eget ledd i paragrafen at det i hvert bispedømme skal være et ungdomsting og et ungdomsråd, og at det på nasjonalt nivå skal være et Ungdommens kirkemøte og et Den norske kirkes ungdomsutvalg. Kirkerådet forutsetter at ungdomstingene og ungdomsrådene bruker benevnelsene fastsatt i kirkeordningen.

Komiteen i UKM-sak 07/17 bemerket at:

«Komiteen legger til grunn at endringer i UKMs sammensetning og virkeområde kun kan endres ved at både Kirkerådet og UKM er enig om at den gitte endringen skal forekomme. Initiativet til endringer kan komme fra begge organer, men krever gjensidig aksept».

Kirkerådet mener at dette prinsipielt ikke kan imøtekommes. Kirkemøtet vil ha rett til å fastsette endringer i Ungdommens kirkemøtes sammensetning og virkeområde i medhold av utkast til ny trossamfunnslov § 10 annet ledd, en myndighet det ikke er naturlig å begrense. Kirkerådet foreslår likevel en saksbehandlingsregel etter mønster av dagens kirkelov § 24 tredje ledd bokstav a) og utkast til ny trossamfunnslov § 16 annet ledd. Se utkast til tredje ledd nedenfor.

Kirkerådet foreslår etter dette følgende ordlyd i § 45:

Den norske kirke skal ha en ungdomsstruktur bestående av regionale og nasjonale organer som skal gi unge i alderen 15–30 år mulighet til å medvirke i aktuelle saker i Den norske kirke, regionalt, nasjonalt og internasjonalt.

I hvert bispedømme skal det være et ungdomsting og et ungdomsråd. På nasjonalt nivå skal det være et Ungdommens kirkemøte og et ungdomsutvalg.

Forslag til vesentlige endringer i dette kapitlet skal forelegges Ungdommens kirkemøte.

6.3 Ungdomstinget i bispedømmet– utkastet til § 46

Det er i dag etablert et ungdomsting i hvert bispedømme, regulert av mandat fastsatt av det enkelte bispedømmeråd. Ungdommens kirkemøte 2017 uttalte at:

«det må være en bestemmelse i kirkeordningen som fastsetter at det skal være (...) et ungdomsting i hvert bispedømme, herunder a) en formålsbestemmelse for [dette organet og] (...) bestemmelser om menighetsrådenes rolle i oppnevning av delegater til ungdomstingene» (sak UKM 07/17).

Ungdomstinget består normalt av inntil to representanter fra menighetene i bispedømmet, inntil to representanter fra hver av de organisasjonene som driver ungdomsarbeid tilknyttet Den norske kirke i bispedømmet, medlemmene av ungdomsrådet samt de medlemmer av bispedømmerådet som er under 30 år.

Barne- og ungdomsorganisasjoner tilknyttet Den norske kirkes driver store deler av ungdomsarbeidet tilknyttet Den norske kirke. Derfor er det hensiktsmessig at også disse organisasjonene er representert i ungdomsdemokratiet i Den norske kirke.

Det varierer fra bispedømme til bispedømme og fra år til år hvor mange som deltar på ungdomstinget. Det er likevel klart at ikke alle menigheter klarer å sende representanter til ungdomstingene.

For å tydeliggjøre forankringen i respektive menighet, foreslår Kirkerådet å presisere i reglene at representantene fra menighetene skal være oppnevnt fra menighetsrådene i bispedømmet. Dette er i tråd med anbefalingen fra Ungdommens kirkemøte (sak UKM 07/17). Også for representantene fra organisasjonene forventes det at de respektive region- eller kretsstyrer står for oppnevningen, uten at Kirkerådet ser grunnlag for å presisere dette eksplisitt i reglene.

På de enkelte ungdomsting kan det også være ønskelig å invitere andre representanter med møte-, tale- og/eller forslagsrett. Det har for eksempel vært tradisjon for å invitere representanter fra andre bispedømmers ungdomsråd til ungdomsting. I noen tilfeller har en menighet ønsket å sende mer enn to representanter, noe som har blitt løst ved at to representanter møter med alle rettigheter, mens en tredje representant har møtt med tale- og forslagsrett.

Kirkerådet foreslår en formålsbestemmelse om at ungdomstinget er et rådgivende organ for biskopen og bispedømmerådet som uttaler seg i saker som gjelder Den norske kirke i bispedømmet. Ut over dette anbefaler Kirkerådet at det legges til rette for lokale tilpasninger ved at bispedømmerådet gis plikt til å fastsette nærmere bestemmelser for ungdomstinget etter uttalelse fra ungdomstinget, herunder bestemmelser om eventuelle representanter på ungdomstinget med møte-, tale- og/eller forslagsrett.

Kirkerådet foreslår etter dette følgende ordlyd i § 46:

Ungdomstinget består av:

- a) inntil to representanter oppnevnt av menighetsrådene i bispedømmet,*
- b) inntil to representanter fra hver av de organisasjonene som driver ungdomsarbeid tilknyttet Den norske kirke i bispedømmet, oppnevnt av organisasjonenes regionale styrer,*
- c) medlemmene av ungdomsrådet og*
- d) medlemmer av bispedømmerådet som er under 30 år.*

Representantene etter bokstav a), b) og d) må være i aldersgruppen 15–30 år.

Ungdomstinget er et rådgivende organ for biskopen og bispedømmerådet som uttaler seg i saker som gjelder Den norske kirke i bispedømmet.

Bispedømmerådet fastsetter nærmere bestemmelser for ungdomstinget etter uttalelse fra ungdomstinget.

6.4 Ungdomsrådet i bispedømmet – utkastet til § 47

Ungdommens kirkemøte 2017 uttalte at: «det må være en bestemmelse i kirkeordningen som fastsetter at det skal være et ungdomsråd (...) i hvert bispedømme, herunder (...) en formålsbestemmelse for [dette organet]» (sak UKM 07/17).

Ungdommens kirkemøte uttalte seg ikke om ungdomsrådets formål og sammensetning i 2017, men i 2011 behandlet det sak UKM 09/11 om mandat for ungdomsrådene i Den norske kirke. I denne saken utarbeidet Ungdommens kirkemøte et «minimumsmandat med rom for regionale tilpasninger». I dag er det bispedømmerådet som fastsetter mandatet for ungdomsrådet, ut fra retningslinjene Ungdommens kirkemøte har trukket opp. Ungdommens kirkemøte uttalte i 2011 at ungdomsrådet bør bestå av «minst 6 medlemmer valgt på bispedømmets ungdomsting, av og blant ungdomstingets delegater» og at «en fra bispedømmerådet blir innkalt og stiller med alle rettigheter til møtene i ungdomsrådet. Dette bør fortrinnsvis være et bispedømmerådsmedlem under 30 år» (sak UKM 09/11).

I likhet med vurderingen Ungdommens kirkemøte la til grunn i 2011, mener Kirkerådet at det kan være hensiktsmessig å fastsette noen felles bestemmelser for alle, men at det bør gis rom for regionale tilpasninger innen rammen av de reglene Kirkemøtet fastsetter. Kirkerådet anbefaler derfor å fastsette at ungdomsrådet består av minst seks medlemmer i aldersgruppen 15–30 år, valgt av og blant ungdomstingets representanter, og ett medlem valgt av bispedømmerådet. Samtidig foreslås det en åpning for at ungdomstinget kan velge et antall varamedlemmer til ungdomsrådet. Bispedømmerådet gis en rolle i å fastsette nærmere bestemmelser om ungdomsrådet. De tre nordligste bispedømmerådene bør sikre at det blir ivaretatt en samisk representasjon i ungdomsrådet. Oslo bispedømmeråd bør tilsvarende sikre døvekirkelig representasjon i ungdomsrådet. Før nærmere bestemmelser om ungdomsrådet fastsettes, skal bispedømmerådet innhente en uttalelse om forslaget til bestemmelser fra ungdomstinget.

Ungdommens kirkemøte la i 2011 til grunn at ungdomsrådet skal ha følgende oppgaver:

«7.1. Planlegge og gjennomføre det årlige ungdomstinget i samarbeid med tilsatte ved bispedømmekontoret.

7.2. Følge opp saker fra ungdomstinget.

7.3. Være rådgivende organ for biskop og bispedømmeråd.

7.4. Foreslå og fremme saker overfor biskop og bispedømmeråd.

7.5. Holde kontakt med de kristne ungdomsorganisasjonene i bispedømmerådet.

7.6. Ha direkte kontakt med menigheter, for å spre informasjon om ungdomsstrukturen og rekruttere delegater til ungdomsting» (sak UKM 09/11).

Kirkerådet legger til grunn at det kun er de overordnede bestemmelsene om ungdomsrådets formål som bør reguleres i kirkeordningen, og foreslår derfor at ungdomsrådet skal være et rådgivende organ for biskopen og bispedømmerådet i saker som angår ungdoms situasjon i kirke og samfunn i bispedømmet samt forberede og følge opp de saker som skal behandles av ungdomstinget. Ungdomsrådet kan også på eget initiativ ta opp aktuelle saker innen sitt område. Ut over dette, overlates det altså til bispedømmerådet å fastsette nærmere bestemmelser om ungdomsrådet etter uttalelse fra ungdomstinget. I slike underliggende bestemmelser vil det være naturlig å bygge videre på føringene gitt i sak UKM 09/11.

Kirkerådet foreslår etter dette følgende ordlyd i § 47:

Ungdomsrådet består av minst seks medlemmer i aldersgruppen 15–30 år, valgt av og blant ungdomstingets representanter, og ett medlem valgt av bispedømmerådet. Ungdomstinget kan også velge et antall varamedlemmer til ungdomsrådet.

Ungdomsrådet skal være et rådgivende organ for biskopen og bispedømmerådet i saker som angår ungdoms situasjon i kirke og samfunn i bispedømmet samt forberede og følge opp de saker som skal behandles av ungdomstinget. Ungdomsrådet kan også på eget initiativ ta opp aktuelle saker innen sitt område.

Bispedømmerådet fastsetter nærmere bestemmelser om ungdomsrådet etter uttalelse fra ungdomstinget.

6.5 Ungdommens kirkemøte – utkastet til § 48

Ungdommens kirkemøte møttes første gang i 1993. I dag består Ungdommens kirkemøte av to utsendinger fra hver av Den norske kirkes bispedømmer, valgt av og blant ungdomsrådene, én samisk utsending fra hver av de tre nordligste bispedømmene, en utsending fra døvemenighetene, én utsending fra hver av organisasjonene som driver ungdomsarbeid tilknyttet Den norske kirke, medlemmer av Utvalg for ungdomsspørsmål, samt de medlemmer av Bispedømmerådene, Kirkerådet, Samisk kirkeråd og Mellomkirkelig råd, som er under 30 år. De fire representantene som ble valgt til Kirkemøtet foregående år inviteres også til det påfølgende UKM med møte-, tale-, forslag- og stemmerett.

Når det gjelder sammensetningen, gikk Ungdommens kirkemøte i 2017 inn for følgende sammensetning:

«Ungdommens kirkemøte skal bestå av representanter fra bispedømmenes ungdomsråd, medlemmer under 30 år valgt inn i bispedømmeråd, Samisk ungdomsutvalg, samt en samisk delegat fra hvert av de tre nordligste bispedømmene, utvalg for ungdomsspørsmål, døvekirken og kristne barne- og ungdomsorganisasjoner tilknyttet Den norske kirke» (sak UKM 07/17).

Etter Kirkerådets vurdering bør sammensetningen til Ungdommens kirkemøte avspeile noen av de samme prinsippene som sammensetningen til Kirkemøtet. Det innebærer blant annet at prinsippet om samisk representasjon fra de tre nordligste bispedømmene samt representasjon fra døvemenighetene bør sikres. Samtidig er det viktig å sike organets demokratiske forankring.

Delegatene på Ungdommens kirkemøte har noe forskjellig grad av demokratisk forankring bak seg. Disse kan deles inn i de tre kategoriene *valgte delegater*, *organisasjonsrepresentanter* og *indirekte valgte eller oppnevnte*.

Delegatene fra bispedømmene er valgt av og blant bispedømmets ungdomsråd, som igjen er valgt av ungdomstinget. De tre samiske representantene fra de tre nordligste bispedømmene og representanten fra døvemenighetene under Oslo bispedømme har også en klar demokratisk forankring fra disse bispedømmene. Disse *valgte delegatene* utgjør i dag 26 delegater. I tillegg er det et varierende antall valgte medlemmer av bispedømmerådet, Kirkerådet, Mellomkirkelig råd og Samisk kirkeråd som er under 30 år og dermed har rett til å delta på møtet med tale-, forslags- og stemmerett. Disse hører også til gruppen av valgte delegater, men det vil variere over tid hvor mange av disse som har anledning til å delta på Ungdommens kirkemøte. Etter kirkevalget i 2015 var det ca. 25 som var valgt inn under 30 år.

Det er i dag 15 barne- og ungdomsorganisasjoner tilknyttet Samarbeidsrådet for barne- og ungdomsorganisasjoner tilknyttet Den norske kirke. Dette er Acta, ImF-UNG, KFUK-KFUM, KFUK-KFUM-speiderne, KRIK, Laget, NLM ung, NMS U, return2sender, Skjærgårds LIVE, Søndagsskolen Norge, Blå Kors, Ung kirkesang, Hekta og Ungdom i Oppdrag. Disse kan sende en delegat hver, totalt 15 delegater som utgjør *organisasjonsrepresentantene*. Det er ikke foreslått å gjøre noen endringer knyttet til representasjon fra denne gruppen, da denne gruppen anses som viktige deltakere i ungdomsdemokratiet i Den norske kirke.

Til slutt er det en kategori av *indirekte valgte eller oppnevnte*. I dag er dette de fire medlemmene av utvalg for ungdomsspørsmål valgt av Ungdommens kirkemøte, de fire medlemmene oppnevnt av Kirkerådets sekretariat og de fire representantene som ble valgt av Ungdommens kirkemøte som representanter til Kirkemøtet.

Etter Kirkerådets vurdering er det viktig å sikre at gruppen av *valgte delegater* utgjør størstedelen av personene som deltar på Ungdommens kirkemøte.

Ungdommens kirkemøte har gått inn for at samisk ungdomsutvalg skal bli delegater til Ungdommens kirkemøte med alle rettigheter. Samisk ungdomsutvalg består av en representant valgt av ungdomstinget i Nord-Hålogaland bispedømme, Sør-Hålogaland bispedømme, Nidaros bispedømme og Oslo bispedømme og to representanter oppnevnt av Samisk kirkeråds administrasjon. I tillegg kan Sametinget oppnevne en ungdomsrepresentant. Kirkerådet mener at forholdet mellom Den norske kirkes ungdomsutvalg og samisk ungdomsutvalg bør bygge på en parallell til forholdet mellom Kirkerådet og Samisk kirkeråd. Samisk kirkeråd medlemmer er ikke representert i Kirkemøtet, med unntak av lederen.

Dette tilsier at ikke hele Samisk ungdomsutvalg også bør være representert på Ungdommens kirkemøte med møte-, tale-, forslags- og stemmerett. Som en parallell

til at lederen av Samisk kirkeråd er medlem av Kirkemøtet, foreslår Kirkerådet at lederen av samisk ungdomsutvalg normalt bør være delegat til Ungdommens kirkemøte. For å sikre en god kommunikasjon mellom samisk ungdomsutvalg og Ungdommens kirkemøte, foreslår Kirkerådet videre at det gis rett til å sende én delegat til, slik at to av medlemmene i samisk ungdomsutvalg møter med alle rettigheter. Dette sikrer samisk ungdomsutvalg en representasjon på likt nivå som bispedømmenes ungdomsråd. Dette setter ikke sperrer for at Kirkerådet kan åpne for at resten av medlemmene møter på Ungdommens kirkemøte med tale- og forslagsrett i de nærmere bestemmelsene om Ungdommens kirkemøte, se forslag til § 48 fjerde ledd. Kirkerådet er positiv til den utviklingen som har vært i det samiske ungdomsdemokratiet i Den norske kirke med opprettelsen av samisk ungdomsutvalg.

Ungdommens kirkemøte gikk i 2017 inn for en formålsbestemmelse for Ungdommens kirkemøte langs disse linjer:

«Ungdommens kirkemøte behandler og uttaler seg i aktuelle saker som gjelder Den norske kirke nasjonalt og internasjonalt. Ungdommens kirkemøte har rett til å melde saker til behandling på Kirkemøtet.» (sak UKM 07/17).

Dette bygger på dagens formålsbestemmelse i statutter for Ungdommens kirkemøte. Kirkerådet støtter i hovedsak forslaget, men mener at det er noe uklart hva som ligger i skillet mellom *å behandle aktuelle saker* og *å uttale seg i aktuelle saker*. Som en språklig forenkling foreslår Kirkerådet å stryke «behandler og», slik formålsbestemmelsen går ut på at «Ungdommens kirkemøte uttaler seg i aktuelle saker som gjelder Den norske kirke nasjonalt og internasjonalt». Kirkerådet legger til grunn at det ikke ligger noen materielle endringer i dette forslaget, men kun en språklig forenkling.

Når det gjelder bestemmelsen om at Ungdommens kirkemøte skal ha «rett til å melde saker til behandling på Kirkemøtet», viser Kirkerådet at slik rett i dag er regulert i Kirkemøtets forretningsorden. Ingen av de andre organene eller personene som har rett til å melde saker til behandling på Kirkemøtet, gis en slik rett i selve kirkeordningen. Kirkerådet mener at denne retten fortsatt bør være regulert i Kirkemøtets forretningsorden, slik at det der er en samlet oversikt over hvilke organer og personer som har rett til å melde slike saker. Derfor foreslår Kirkerådet at dette ikke inntas i kirkeordningen. Samtidig understreker Kirkerådet at dette ikke vil innebære noen realitetsforskjeller – Ungdommens kirkemøte vil fortsatt ha rett til å melde saker til behandling etter bestemmelsene i Kirkemøtets forretningsorden.

Kirkerådet foreslår at det gis hjemmel til Kirkerådet å fastsette nærmere bestemmelser om Ungdommens kirkemøte, herunder bestemmelser om representanter på møtet uten stemmerett (i dagens statutter omtalt som observatører). Kirkerådet må innhente uttalelse fra Ungdommens kirkemøte før fastsettelsen.

Kirkerådet foreslår etter dette følgende ordlyd i § 48:

Ungdommens kirkemøte består av:

- a) *to delegater fra hvert bispedømme, valgt av og blant hvert ungdomsråd,*

- b) *en samisk delegat fra hvert av Nord-Hålogaland bispedømme, Sør-Hålogaland bispedømme og Nidaros bispedømme, valgt av vedkommende ungdomsråd,*
- c) *to delegater valgt av og blant samisk ungdomsutvalg,*
- d) *en delegat fra døveamenighetene, oppnevnt av døvekirkenes fellesråd,*
- e) *en delegat fra hver av organisasjonene som driver ungdomsarbeid tilknyttet Den norske kirke, oppnevnt av organisasjonenes styrer,*
- f) *medlemmene av Den norske kirkes ungdomsutvalg i Den norske kirke,*
- g) *medlemmer av bispedømmeråd, Kirkerådet og Samisk kirkeråd som er under 30 år,*
- h) *de representantene som ble valgt til å representere Ungdommens kirkemøte på Kirkemøtet foregående år.*

Delegatene etter bokstav a), b), c), d) e) og g) må være under 30 år ved begynnelsen av Ungdommens kirkemøtes sesjon.

Ungdommens kirkemøte uttaler seg i aktuelle saker som gjelder Den norske kirke nasjonalt og internasjonalt.

Nærmere bestemmelser om Ungdommens kirkemøte fastsettes av Kirkerådet etter uttalelse fra Ungdommens kirkemøte.

6.6 Den norske kirkes ungdomsutvalg – utkastet til § 49

I dag er Kirkerådets utvalg for ungdomsspørsmål et rådgivende fagorgan for sekretariatet i de sentralkirkelige råd. Fire av medlemmene har blitt valgt av Ungdommens kirkemøte, mens fire medlemmer har blitt oppnevnt av Kirkerådets direktør på bakgrunn av særlig kompetanse. Mandatet for utvalg for ungdomsspørsmål har vært fastsatt av direktøren.

Ved at ungdomsdemokratiet regelfestes i kirkeordningen, blir utvalg for ungdomsspørsmåls rolle endret. Det går fra å være et utvalg for Kirkerådets sekretariat, til å bli hele Den norske kirkes rådgivende organ i saker som angår unges situasjon i kirke og samfunn. Kirkerådet mener derfor at dagens navn på utvalget, Kirkerådets utvalg for ungdomsspørsmål, bør endres. Det kan samtidig være hensiktsmessig å presisere hvilket nivå i kirken utvalget arbeider på. Det foreslås derfor at utvalget kalles Den norske kirkes ungdomsutvalg.

Ungdommens kirkemøte uttalte i 2017 at det burde fastsettes en bestemmelse om utvalg for ungdomsspørsmål som fastsetter en formålsbestemmelse for organet og bestemmelser om valget av utvalget, der alle medlemmer i utvalget velges av Ungdommens kirkemøte (sak UKM 07/17). Samtidig mente Ungdommens kirkemøte at lederen av utvalg for ungdomsspørsmål burde få tale-, forslags- og stemmerett i Kirkerådet for å sikre at ungdomsdemokratiet blir representert i Kirkerådet.

Kirkerådet behandlet i 2018 en sak om Kirkerådets sammensetning, hvor spørsmålet om lederen av utvalg for ungdomsspørsmål inngikk. Kirkemøtet vedtok i 2018 at

lederen av utvalg for ungdomsspørsmål skal få tale- og forslagsrett i Kirkerådet, jf. sak KM 15/18 vedtaks punkt 2, men altså ikke stemmerett. Forutsetningen har vært at lederen av utvalget velges av Ungdommens kirkemøte.

Kirkerådet deler Ungdommens kirkemøtes vurdering av at alle medlemmene av Den norske kirkes ungdomsutvalg etter den nye ordningen bør velges av Ungdommens kirkemøte, og fremmer forslag i tråd med dette. Dagens sammensetning kombinerer imidlertid to forhold; at Ungdommens kirkemøte kan velge sine representanter blant delegatene på Ungdommens kirkemøte til utvalget og muligheten til å hente inn særlig kompetanse. Slik særlig kompetanse kan for eksempel være fagkompetanse på ungdomsspørsmål fra teologiske utdanningsinstitusjoner, kompetanse fra organisasjoner som jobber med ungdomsarbeid tilknyttet Den norske kirke eller kompetanse på samisk ungdomsarbeid. For å kombinere disse hensynene, foreslår Kirkerådet at seks av medlemmene skal velges blant delegatene på Ungdommens kirkemøte og at to skal velges på bakgrunn av særlig kompetanse. Et annet alternativ kan være at Ungdommens kirkemøte velger fire medlemmer blant sine delegater og fire medlemmer på bakgrunn av særskilt kompetanse. Et tredje alternativ er at Ungdommens kirkemøte velger alle åtte medlemmene blant sine delegater, hvor det legges til grunn at Ungdommens kirkemøte selv vil kunne sikre den nødvendige kompetansen i utvalget gjennom sitt valg.

Alle alternativene forutsetter antakelig at Ungdommens kirkemøte etablerer en ny ordning for hvordan valgkomiteens arbeid fungerer, hvor en valgkomité fremmer en prioritert innstilling til hvilke kandidater som bør velges til Den norske kirkes ungdomsutvalg. Dette må også ses i sammenheng med at lederen av utvalget også vil få møte- og talerett i Kirkerådet.

Ettersom fire medlemmer av utvalget skal velges blant Ungdommens kirkemøtes delegater, og disse i hovedsak må være under 30 år, anses det ikke nødvendig å gi regler om alder for medlemmene av Den norske kirkes ungdomsutvalg. Det forutsettes at disse medlemmene er under 30 når de blir valgt. For ikke å begrense muligheten for rekrutteringen av den særskilte kompetansen som er ønskelig, kan medlemmene som velges på bakgrunn av særlig kompetanse være over 30 år.

Kirkerådet foreslår i hovedsak å videreføre dagens formålsbestemmelse for utvalg for ungdomsspørsmål med noen presiseringer. Se annet ledd i utkastet til paragraf nedenfor.

Som for de andre organene for ungdomsdemokratiet, foreslår Kirkerådet at det kan gis nærmere bestemmelser om utvalget. Dette foreslås gjort etter uttalelse fra Den norske kirkes ungdomsutvalg.

Kirkerådet foreslår etter dette følgende ordlyd i § 49:

Den norske kirkes ungdomsutvalg består av åtte medlemmer valgt av Ungdommens kirkemøte. Seks av medlemmene skal velges blant delegatene på Ungdommens kirkemøte og to skal velges på bakgrunn av særlig kompetanse.

Den norske kirkes ungdomsutvalg skal være Den norske kirkes rådgivende organ i saker som angår unges situasjon i kirke og samfunn, både nasjonalt og internasjonalt samt bistå ved forberedelser og gjennomføring av

Ungdommens kirkemøte. Utvalget kan også på eget initiativ ta opp aktuelle saker innen sitt område.

Nærmere bestemmelser om Den norske kirkes ungdomsutvalg fastsettes av Kirkerådet etter uttalelse fra Den norske kirkes ungdomsutvalg.

Kapittel 7

7.1 Innledning med oversikt

I dette kapitlet foreslår Kirkerådet å samle i seks paragrafer de viktigste bestemmelser som er knyttet til arbeidsgiverorganiseringen. Kirkerådet mener en slik samling i ett kapittel gir bedre oversikt enn om de enkelte spørsmål er fordelt på ulike bestemmelser i kapittel 3 og 5 samt kapittel 8 vedrørende særlige saksbehandlingsregler. Det vises til begrunnelsen blant annet i pkt. 3.8.5 og 3.12.4.

Paragraf 50 og 52 i kapitlet omhandler utøvelsen av arbeidsgiveransvar på vegne av henholdsvis soknet og det nasjonale rettssubjektet som arbeidsgivere. Felles for de to bestemmelsene er at det i begge er det inntatt særlig bestemmelser om menighetsrådets medvirkning ved fastsetting av stillingsinstruks og i tilsettingsprosessen, gjennom uttalerett og representasjon i innstillingsorganet. Kirkerådet nevner allerede her at begge de to bestemmelsene må ses i sammenheng med forslaget til felles arbeidsledelse i § 53, som omhandler både biskopens og kirkelig fellesråds som arbeidsgivermyndighet og menighetsrådet som uttaleinstans. Se dessuten § 19 om daglig leder av menighetsrådets virksomhet, som også vedrører biskop og kirkelig fellesråd som arbeidsgiverorgan.

Paragraf 51 viderefører og bygger noe ut kirkeloven § 35 om partssammensatte utvalg og møterett for representanter for de tilsatte.

De to neste bestemmelsene – §§ 53 og 54 – har til felles at de omhandler forholdet mellom prestetjenesten og dem som har soknet som arbeidsgiver. Den første bestemmelsen, om felles arbeidsledelse, er Kirkerådets forslag til å innfri Kirkemøtets prinsippvedtak om samordning av de to arbeidsgiverlinjene gjennom felles arbeidsledelse. Den andre bestemmelsen kan ses i sammenheng med målsettingen om at alle som jobber sammen lokalt lokal, på lenger sikt skal ha samme arbeidsgiver – soknet eller det nasjonale rettssubjektet. Denne bestemmelsen hjemler forsøk med begge de to løsningene.

I § 55 har Kirkerådet samlet de viktigste bestemmelsene om de vigslede stillingene i én bestemmelse. De er hentet dels fra kirkelovens bestemmelser som bortfaller, dels fra tjenesteordningene, særlig den for biskoper.

Kirkerådet har vurdert om det i dette kapitlet skal gis en egen bestemmelse om at bispedømmerådet eller Kirkerådet etter nærmere retningslinjer fastsatt av Kirkemøtet, skal kunne bestemme at det til visse prestestillinger skal tilbys tjenestebolig der dette er begrunnet i rekrutteringsbehov. Kirkerådet har kommet til at det ikke er nødvendig å ta en slik bestemmelse inn i kirkeordningen. Den ville dessuten berøre det ennå uavklarte forholdet mellom Opplysningsvesenets fond og Den norske kirke.

7.2 Arbeidsgivermyndighet i soknet – utkastet til § 50

7.2.1 Innledning

Kirkerådet minner om at Kirkemøtet har myndighet til å fastsette arbeids- og myndighetsfordelingen mellom soknets organer, *også* for soknet som arbeidsgiver. Grunnlaget for dette er her også her det foreslåtte forslaget om at menighetsrådet opptrer på vegne av soknet etter § 9 tredje ledd med mindre Kirkemøtet fastsetter noe annet i medhold av forslaget til § 10 annet ledd.

I ovennevnte ligger samtidig at Kirkemøtet kan oppstille visse *vilkår for tildelingen* av myndighet til kirkelig fellesråd. Som det vil fremgå knytter de foreslåtte vilkår seg alene til hvilken rolle *menighetsrådet* skal ha i samband med fellesrådets myndighetsutøvelse. Vi er altså innenfor *rammen av soknet og dets organer*, slik lovforslaget gir Kirkemøtet myndighet til å regulere. Det foreslås ingen rolle for organer fra det nasjonale rettssubjektet; det har ikke Kirkemøtet hjemmel til å fastsette.

For de vigslede stillinger må imidlertid forslaget til § 50 også ses i sammenheng med forslaget til § 55.

7.2.2 Stillinger opprettet av menighetsrådet

Kirkerådet foreslår at dagens bestemmelse i kirkeloven § 9 tredje ledd siste punktum bør endres fra en godkjenningsordning til en ordning der kirkelig fellesråd avgir uttalelse. Endringen er begrunnet i at fellesrådet uansett – der godkjenning gis – ikke vil ha noe ansvar for de stillinger menighetsrådet oppretter for egne midler. Der fellesrådet mener det økonomiske grunnlaget ikke er til stede for opprettelsen, mener allikevel Kirkerådet at menighetsrådet er nærmest til selv å avgjøre spørsmålet.

Kirkerådet foreslår da slik § 50 første ledd:

Kirkelig fellesråd avgir uttalelse før menighetsrådet treffer avgjørelse om opprettelse av stilling.

7.2.3 Menighetsrådets medvirkning ved tilsetting som foretas av kirkelig fellesråd

Kirkelige fellesråd vil i dag utarbeide tilsettingsreglement til bruk for sin utøvelse av myndighet til å tilsette personell lønnet over fellesrådets budsjett. Kirkerådet er i tvil om det i særlig grad er utarbeidet reglement som regulerer også disiplinærvedtak.

At kirkelige fellesråd også vil ha sistnevnte myndighet, fremgår av forslaget til § 25 fjerde ledd, der uttrykket *arbeidsgiveransvaret* også vil omfatte myndighet til å treffe disiplinærvedtak.

Som en innledning til Kirkerådets nærmere forslag til hvordan menighetsrådets rolle ved tilsetting skal styrkes, foreslår at det kort slås fast at kirkelig fellesråd utarbeider

tilsettingsreglement for de stillinger som er omfattet av dets myndighet etter § 25 fjerde ledd. Kirkerådet finner ikke grunn til å bestemme at reglementet også skal omfatte disiplinærspørsmål.

Det vises til forslaget til § 20 fjerde ledd om at *menighetsrådet medvirker ved tilsetning i kirkelige stillinger i samsvar med §§ 50 og 52.*

Siden menighetsrådet i dag medvirker i form av en *uttalerett* etter kirkeloven § 14 tredje ledd, vil en ren videreføring ikke innfri Kirkemøtets bestemmelse om at menighetsrådets rolle ved tilsetning skal «styrkes», jf. pkt. **3.6XX** ovenfor. Kirkerådet mener det foreligger tre alternative løsninger: deltakelse ved intervju; deltakelse i samband med innstilling eller tiltredelse av rådet når det behandler en tilsettingssak.

Kirkerådet finner det siste lite aktuelt, blant annet fordi det vil kunne skape et uoversiktlig forhold til ordningen med partssammensatt utvalg, jf. forslaget til § 50 tredje ledd. Deltakelse under intervju vil – kombinert med dagens uttalerett – kunne tenkes å utgjøre en viss styrking. Kirkerådet antar imidlertid at en slik ordning reelt sett ikke i særlig grad vil innfri Kirkemøtets vedtak, siden det allerede i dag er praksis for at en representant fra menighetsrådet deltar under intervju. I KAs eksempel på tilsettingsreglement heter det således:

«Intervjuutvalg

Etter at uttale fra menighetsråd og organisasjoner foreligger trer intervjuutvalget sammen for å forberede og gjennomføre intervju. For stillinger hvor fellesrådet eller administrasjonsutvalget er tilsettingsmyndighet, består utvalget av...

Kommentar:

Intervjuutvalget bør settes sammen av daglig leder/kirkeverge, representant fra fellesrådet og eventuelt representant fra menighetsrådet dersom stillingen har sitt hovedvirke i en av menighetene» (kursivert her).

Uten at Kirkerådet er kjent med omfanget av en slik praksis, antas den å være utbredt. Slik deltakelse kommer altså *ved siden av* den uttalelse som menighetsrådet avgir, gjerne *i forkant av* intervjuet.

For tydelig å kunne innfri Kirkemøtes vedtak, foreslår derfor Kirkerådet at menighetsrådet skal delta i samband med innstillingen. I dette ligger samtidig at kirkelig fellesråd må ha en *innstillingsordning*, som ikke er lovpålagt.

Siden ikke hele menighetsrådet – langt mindre flere menighetsråd – kan delta, foreslår Kirkerådet at dette blir et *supplement* til en uttalerett fra rådet selv.

Den nærmere utforming av en slik ordning bør avklares mellom menighetsrådene og kirkelig fellesråd – og komme til uttrykk i tilsettingsreglementet. Dette vil blant annet omfatte forholdet mellom innstillingen og tilsettingsvedtaket. Ordningen med et innstillingsorgan er ikke lovbestemt – da heller ikke tilsettingsorganets frihet vis à vis innstillingen. Kirkerådet kan ikke se det ovennevnte eksempel fra KA berører dette, motsatt av personalreglementene for det nasjonale rettssubjektet. Kirkerådet antar at kirkelig fellesråd i dag står fritt til å tilsette også en søker som ikke er innstilt. Om

dette fortsatt skal være ordningen der fellesrådet er tildelt tilsettingsmyndighet, bør menighetsrådene i kommunen bestemme i samråd med fellesrådet. Også dette kan tas inn i tilsettingsreglementet.

Et særlig spørsmål er hvor mange representanter det eller de berørte menighetsråd skal ha. På samme måte som der bispedømmerrådet tilsetter, jf. forslaget til § 52, mener Kirkerådet det viktige er at det eller de berørte menighetsråd er representert, for slik å kunne målbære den uttalelse som før er gitt. Der de berørte menighetsråd har gitt avvikende uttalelse, vil en representasjon ved kun én person på vegne av alle menighetsrådene kunne skape enkelte utfordringer for vedkommende. Allikevel mener Kirkerådet at forslaget til bestemmelse skal *begrense* seg til å fastslå at det eller de berørte menighetsråd *skal* være representert i innstillingsorganet – altså eventuelt bare med én stemme. Hvis fellesrådet har gitt kirkevergen innstillingsmyndighet, vil det da kunne bli bare to personer som innstiller. Det må da klargjøres i tilsettingsreglementet hvordan eventuell uenighet skal løses.

Det følger av dette menighetsrådene i kommunen må finne ordninger for utpeking av felles representant der dette er aktuelt.

På samme måte som dagens uttalerett etter kirkeloven og forslaget om å videreføre den, vil menighetsrådets myndighet være begrenset til å gjelde stillinger som direkte berører menighetsrådet. I dagens lov ligger en slik begrensning i uttrykket «vedkommende menighetsråd». Kirkerådet foreslår dette ytterligere presisert. I en del tilsettingsreglement er formuleringen «stilling tilknyttet vedkommende menighet». Kirkerådet foreslår formuleringen «stillinger knyttet til det menighetsrettede arbeidet for ett eller flere sokn».

Forslaget innebærer at fellesrådene må gjøre enkelte tilpasninger i sine tilsettingsreglement.

Kirkerådet forslag til § 50 annet ledd blir etter dette slik:

Kirkelig fellesråd utarbeider tilsettingsreglement for de stillinger som er omfattet av dets myndighet etter § 25 fjerde ledd. Av reglementet skal det fremgå at ved tilsetning i stillinger knyttet til det menighetsrettede arbeidet for ett eller flere sokn, skal berørte menighetsråd gis anledning til å uttale seg. Berørte menighetsråd skal også delta i samband med innstillingen. Kirkelig fellesråd og menighetsrådene inngår nærmere avtale om utformingen av innstillingsordningen – herunder om forholdet mellom innstilling og tilsetning.

7.2.4 Menighetsrådets uttalerett ved fastsetting av stillingsinstruks

Kirkerådet foreslår en videreføring av kirkelovens bestemmelse i § 14 tredje ledd om at menighetsrådet skal gis anledning til å gi uttalelse ved fastsetting av stillingsinstruks. Det foreslås en mindre språklig presisering i tråd med ovennevnte.

Kirkerådet minner for øvrig om at kirkelig fellesråd – i likhet med biskopen vedrørende menighetsprester – plikter å ta med i sin stillingsinstruks eller stillingsbeskrivelse funksjonen som daglige leder av menighetsrådets virksomhet, jf.

forslaget til § 19 annet og tredje ledd. Se omtalen av dette ovenfor i pkt. 3.7.5.2 og 3.7.6.

Kirkerådets forslag til ordlyd i § 50 tredje ledd blir slik:

Før kirkelig fellesråd fastsetter stillingsinstruks for stillinger knyttet til det menighetsrettede arbeidet for ett eller flere sokn, skal berørte menighetsråd gis anledning til å uttale seg.

7.2.5 Partssammensatte utvalg

Kirkerådet foreslår en uendret videreføring av bestemmelsen i kirkeloven § 14 tredje ledd siste punktum om «utvalg som nevnt i § 35 første ledd», som kan gis nærmere myndighet blant annet i samband med tilsetninger. Det er kun foretatt en mindre språklig endring.

Kirkerådet gjør oppmerksom på at det i dag er kirkelig fellesråd som tildeler det partssammensatte utvalget myndighet også der slikt utvalg er opprettet i tilknytning til et menighetsrådet som utøver arbeidsgiveransvar. Kirkerådet foreslår også dette videreført, men ber høringsinstansene om innspill om det unødig begrenser menighetsrådets handlefrihet. Kirkerådet viser i denne forbindelse til den endring som er foreslått i § 50 første ledd.

Forslaget til ordlyd i § 50 fjerde ledd lyder slik:

Kirkelig fellesråd kan tildele utvalg som nevnt i § 51 første ledd myndighet til å foreta tilsetning og treffe avgjørelser i saker som gjelder forholdet mellom de tilsatte og soknene eller soknet som arbeidsgiver.

7.2.6 Spørsmålet om særlige saksbehandlingsregler i personalsaker – særlig om klage ved disiplinærvedtak

Hva særlig gjelder saksbehandlingsregler i personalsaker, vil eventuelle særregler i slike saker bygge på Kirkemøtets myndighet etter lovforslaget til § 16, jf. der «unntak og særregler». Som det fremgår av departementets høringsdokument av 25. september 2017, er hovedbegrunnelsen for departementets lovforslag til § 16 nettopp at det skal gi Kirkemøtet hjemmel overfor soknets organer. Overfor det nasjonale rettssubjektets organer vil en lovhjemmel til å bestemme saksbehandlingsreglene være unødvendig.

Kirkerådet viser til at Kirkemøtet derfor kunne bestemt at for soknet som arbeidsgiver skulle også de særlige bestemmelser om behandlingen av personalsaker komme til anvendelse, jf. de avgjørelser som er nevnt i forvaltningsloven § 2 annet ledd første punktum sammenholdt § 3 annet ledd. Etter disse bestemmelsene er visse personalsaker å regne som enkeltvedtak med de følger det får for saksbehandlingen. Dette ville også omfatte særreglene om partsinnsyn i ansettelsesaker i kapittel 5 i forskrift 15. desember 2006 nr. 1456 til forvaltningsloven (forvaltningslovforskriften). Disse trer istedenfor de alminnelige regler i lovens § 18 om partsinnsyn ved enkeltvedtak.

Disse reglene gjelder i dag ikke for soknet – motsatt av for det nasjonal rettssubjektet, som ved Kirkemøtets bestemmelse i 2016 har latt dem komme til anvendelse for det

nasjonale rettssubjektet som arbeidsgiver. En av de viktigste følger av dette er at det – som før virksomhetsoverdragelsen i januar 2017 – fins en klageordning knyttet til disiplinærvedtak.

Kirkerådet finner det imidlertid tvilsomt om Kirkemøtet gjennom lovforslaget vil gis myndighet til å bestemme at det for soknet som arbeidsgiver skal være en klageordning knyttet til disiplinærvedtak. Grunnen er det da vil måtte være *et organ utenfor soknet* som tildeles myndighet som klageorgan. Der menighetsrådet treffer vedtak kunne i prinsippet kirkelig fellesråd vært klageorgan, men det ville bryte med det samvirke de to organer står i.

Forslaget til lovens § 16 vil være en spesialregel fremfor lovforslaget til § 10 tredje ledd om at Kirkemøtet (eller annet organ utpekt av Kirkemøtet) ikke kan treffe vedtak eller gi instruks i enkeltsaker det tilligger organer for soknet å avgjøre. Kirkemøtet vil således kunne bestemme at ordningen med at bispedømmerrådet er klageinstans etter offentliglova, videreføres, jf. forslaget til § 58 om dette. Mer uklart er det om § 16 åpner for en klageordning ved disiplinærvedtak med bispedømmerrådet eller et annet organ Kirkemøtet utpeker, som klageinstans.

Selv om særreglene i det nasjonale rettssubjektet omfatter mer enn nevnte klageordning, foreslår Kirkerådet at Kirkemøtet ikke gir *noen* særregler overfor soknet som arbeidsgiver. Hovedgrunnen er at reguleringen vil bli for detaljpreget når det ikke gis en generell bestemmelse slik som for det nasjonale rettssubjektet, jf. forslaget til § 52 syvende ledd, omtalt i pkt. 7.4.7. Det vil da bli helt opp til de enkelte menighetsråd og fellesråd å vurdere hvilke av de øvrige særregler for personalsaker gitt i forvaltningsloven, som skal legges til grunn for saksbehandlingen.

7.3 Medbestemmelse m.m. – utkastet til § 51

7.3.1 Partssammensatte utvalg (administrasjonsutvalg)

I dagens kirkelov § 35 første ledd er det bestemt at kirkelig fellesråd og menighetsråd som utøver arbeidsgiveransvar skal opprette et partssammensatt utvalg for behandling av saker som gjelder forholdet mellom soknene eller soknet som arbeidsgiver og de tilsatte. Dette må ses i sammenheng med at kirkeloven § 14 tredje ledd tredje punktum slår fast at «Kirkelig fellesråd kan også tildele utvalg som nevnt i § 35 første ledd myndighet til å foreta tilsetting og treffe avgjørelser i saker som gjelder forholdet mellom soknene eller soknet som arbeidsgiver og de tilsatte.». Bestemmelsen bygger på kommuneloven § 25, i den nye kommuneloven § 5-10. For å sikre fortsatt gode ordninger for medbestemmelse for kirkelig tilsatte som har kirkelig fellesråd og menighetsråd som arbeidsgiverorgan, foreslår Kirkerådet å videreføre bestemmelsen med noen mindre endringer. Tilsvarende foreslås det i kirkeordningen § 50 å videreføre muligheten for at partssammensatte utvalg etter kirkeordningen § 51 kan tildeles myndighet til å foreta tilsetting mv., se pkt. 7.3. Fordi partssammensatte utvalg (administrasjonsutvalg) kan tildeles slik myndighet, er det naturlig å videreføre bestemmelse om dem i kirkeordningen. De mindre endringene som foreslås søker i stor grad å harmonisere bestemmelsen med den nye kommuneloven § 5-10. For ordens skyld skal det presiseres at alle tilsatte er valgbare

og stemmeberettigede til partssammensatte utvalg, også de som eventuelt ikke er medlem av Den norske kirke.

Kirkerådet foreslår etter dette følgende ordlyd i § 51 første ledd:

I tilknytning til kirkelig fellesråd og menighetsråd som utøver arbeidsgiveransvar skal det opprettes et partssammensatt utvalg for behandling av saker som gjelder forholdet mellom de tilsatte og soknene eller soknet som arbeidsgiver. Hvis minst 3/4 av de tilsatte ønsker det, kan slike utvalg erstattes med andre ordninger. Utvalget settes sammen av representanter for rådet og representanter for de tilsatte. De tilsattes representanter velges av og blant de tilsatte for to år av gangen. Flertallet i utvalget skal bestå av representanter for rådet. Rådet velger selv rådets representanter og utvalgets leder og nestleder blant disse.

7.3.2 Arbeidsgiverorganisasjon og tariffavtaler

I dagens kirkelov § 24 femte ledd er det fastsatt at Kirkemøtet kan gi en arbeidsgiverorganisasjon fullmakt til å inngå og si opp tariffavtale, samt å gi eller motta kollektiv arbeidsoppsigelse på rettssubjektet Den norske kirkes vegne. Bestemmelsen griper inn i og begrenser Kirkerådets alminnelige, utøvende arbeidsgivermyndighet på vegne av rettssubjektet Den norske kirke, jf. Prop. 55 L (2015–2016) side 56. Det betyr at dersom det ikke hadde vært fastsatt i loven at myndigheten var lagt til Kirkemøtet, ville Kirkerådet selv, som utøvende organ for Kirkemøtet, kunne gi en arbeidsgiverorganisasjon slik fullmakt.

Bestemmelsen i dagens kirkelov § 24 femte ledd har en parallell i kirkeloven § 35 annet ledd, hvor det er fastsatt at menighetsrådet og kirkelig fellesråd kan selv gi en sammenslutning av menighetsråd og fellesråd fullmakt til å inngå og si opp tariffavtale, samt å gi eller motta kollektiv arbeidsoppsigelse på soknets vegne.

Det følger av rettssubjektene *soknets* og *Den norske kirkes* private autonomi at deres organer, innenfor deres nærmere ansvarsområde, vil kunne gi en arbeidsgiverorganisasjon fullmakt til å inngå og si opp tariffavtale, samt å gi eller motta kollektiv arbeidsoppsigelse på vegne av rettssubjektet. Kirkerådet mener det i utgangspunktet derfor er overflødig å videreføre slike bestemmelser i kirkeordningen, men ber høringsinstansene vurdere om det likevel kan være ønskelig å videreføre slike bestemmelser av pedagogiske hensyn eller ut fra et ønske om å være tydelig.

Kirkerådet foreslår at bestemmelsene i § 24 femte ledd og § 35 annet ledd ikke videreføres i kirkeordningen, da de anses som overflødige.

7.3.3 Møterett for ansattes representanter i menighetsråd og kirkelig fellesråd

I dagens kirkelov § 35 tredje, fjerde og femte ledd er det regler om møte- og talerett for representanter for de tilsatte i utvalg behandler saker som gjelder forholdet mellom fellesråd/menighetsråd som arbeidsgiverorgan og de tilsatte. Bestemmelsen bygger på kommuneloven § 26, som videreføres i ny kommunelov § 13-4. I den nye kommuneloven § 13-4 er imidlertid det tidligere unntaket om at tilsatte ikke har møterett i formannskap eller fylkesutvalg, ikke videreført, noe som innebærer at slike

representanter vil ha møterett når formannskap eller fylkesutvalg behandler denne type saker.

Kirkerådet foreslår å videreføre bestemmelsen med noen endringer. For det første gis representanter for de tilsatte møte- og talerett også i kirkelig fellesråd og menighetsråd når disse behandler denne typen saker, som en parallell til den nye kommunelovens ovennevnte utvidelse av møteretten til også å gjelde for formannskap og fylkesutvalg. For det andre foreslås det noen språklige endringer som bygger på ny kommunelov § 13-4.

Kirkerådet foreslår etter dette følgende ordlyd i § 51 annet, tredje og fjerde ledd:

Representanter for de tilsatte har møte- og talerett i kirkelig fellesråd og menighetsråd samt i underutvalg oppnevnt av slikt organ når disse behandler saker som gjelder forholdet mellom de tilsatte og fellesråd/menighetsråd som arbeidsgiverorgan.

Representanter for de tilsatte har ikke rett til å delta i behandlingen av saker som gjelder arbeidsgivers forberedelse av forhandlinger med arbeidstakere, arbeidskonflikt, rettsvister med arbeidstakere eller arbeidstakerorganisasjoner eller oppsigelse av tariffavtaler.

Kirkelig fellesråd fastsetter selv nærmere retningslinjer for møterett etter annet ledd.

7.4 Arbeidsgivermyndighet i Den norske kirke – utkastet til § 52

7.4.1 Oversikt over forslaget innhold og oppbygging

I forslaget til § 52 har Kirkerådet søkt å samle de spørsmål som er av overordnet karakter for utøvelsen av arbeidsgivermyndighet på det nasjonale rettssubjektets vegne. Bestemmelsen vil dels omfatte plassering av myndighet, dels vedrøre menighetsrådets rolle, dels særlige saksbehandlingsregler i personalsaker.

Paragrafen er bygget opp slik at den første omhandler prestetjenesten, herunder menighetsrådets rolle, deretter de kontoransatte i bispedømmene og i Kirkerådet. Før det til sist gis en felles bestemmelse om saksbehandlingsregler, er det foreslått et eget paragrafledd om disiplinærspørsmål.

Kirkerådet har vurdert å splitte bestemmelsen, ved å skille særskilt ut de spørsmål som kun gjelder prestetjenesten. Et argument for dette er at det bare er her menighetsrådet medvirkning er relevant. Blant annet fordi det foreslås en videreføring av saksbehandlingsregler som er felles i hele rettssubjektet, samles forslaget i én bestemmelse.

Kirkemøtet bestemte i 2016 at prestene fortsatt skal være tilsatt av bispedømmerådet og at biskopens rolle som leder av prestetjenesten, skal videreføres. Gjennom forslaget her vil Kirkemøtet tildele slik myndighet som i dag er plassert henholdsvis i personalreglement for prester og tjenesteordning for biskop.

Kirkerådet vil presisere at fortsatt vil en rekke viktige bestemmelser – herunder om myndighetsrelasjoner innad i presteskapet – være fastsatt i tjenesteordningene. Dette omfatter forholdet mellom menighetsprest og prost, mellom prost og biskop, mellom preses og de andre biskopene samt mellom preses og Kirkerådets leder.

Når det vises til *personalreglement*, ikke bare tilsettingsreglement som for soknet, er det bevisst. Forslaget bygger på at det i reglementet også skal være gitt regler om blant annet disiplinærmyndighet, herunder innbefattet de særlige saksbehandlingsregler som springer ut av forslaget til § 52 siste ledd, som må utdypes i form av utpeking av klageorgan m.v. Her ser Kirkerådet for seg en videreføring av dagens bestemmelser i de tre personalreglementene. Kirkerådet har bevisst ordlagt seg slik at det kan åpnes for et felles personalreglement for hele rettssubjektet, eventuelt to istedenfor tre.

Kirkerådet foreslår ingen realitetsendringer ut over den som vedrører styrkingen av menighetsrådets rolle ved tilsetting av prester.

Kirkerådet vil presisere at fortsatt vil en rekke viktige bestemmelser – herunder om myndighetsrelasjoner innad i presteskapet – være fastsatt i tjenesteordningene. Dette omfatter også forholdet mellom menighetsprest og prost, mellom prost og biskop, mellom preses og de andre biskopene samt mellom preses og Kirkerådets leder.

7.4.2 Tilsetting av prester og biskoper – biskopen som øverste leder av prestatjenesten

I § 52 første og annet ledd foreslår Kirkerådet samlet bestemmelser hentet fra personalreglement for prester § 1 (gjentatt i tjenesteordning for menighetsprester § 4), tjenesteordning for biskoper § 2 samt regler for nominasjon mv. ved tilsetting av biskoper § 9.

De nærmere bestemmelser om prestatjenesten – herunder om forholdet mellom biskop, prost og menighetsprest – vil fortsatt bli gitt i de tre tjenesteordningene. Kirkerådet vil understreke at biskopen kan utøve arbeidsgivers styringsrett overfor hele presteskapet, ikke bare prosten.

Kirkerådet foreslår videreført ordningen med at Kirkemøtet fastsetter personalreglement.

Kirkerådet minner om at når myndighet etter forslaget legges til bispedømmerådet, vil det bare i helt unntaksvise tilfeller være åpnet adgang for Kirkerådet til å gripe inn i myndighetsutøvelsen. Enda klarere gjelder dette overfor biskopens myndighetsutøvelse. Gjeldende rett, slik det er kommet til uttrykk i Kirkerådets saksorientering i kapittel XVI i sak KM 04/16, foreslås videreført.

Tjenesteordningene vil bli gitt i medhold av forslaget til § 55 siste ledd, og vil også omfatte tjenesteordning for fengselsprester, jf. nedenfor i forslaget om spesialprester som bispedømmerådet tilsetter. For fengselsprester og andre spesialprester tilsatt av bispedømmerådet gjelder også personalreglementet så langt det passer, med visse særregler innlagt, jf. §§ 6 nr. 4 og 8 nr. 2.

Forslaget til ordlyd i § 52 første og annet ledd blir slik:

Menighetsprester og proster som har Den norske kirke som arbeidsgiver, tilsettes av bispedømmerådet i samsvar med nærmere bestemmelser i personalreglement fastsatt av Kirkemøtet. Med menighetsprester menes sokneprest, prostiprest og kapellan. Bispedømmerådet tilsetter også enkelte spesialprester i Den norske kirke.

Biskopen er den øverste leder av prestedtjenesten i bispedømmet. Biskopen tilsettes av Kirkerådet etter nærmere regler for nominasjon mv. fastsatt av Kirkemøtet.

7.4.3 Menighetsrådets medvirkning ved tilsetting

Kirkerådet viser til forslaget til § 20 fjerde ledd om at menighetsrådet medvirker ved tilsetting i kirkelige stillinger i samsvar med §§ 50 og 52. Dette er en videreføring av kirkeloven § 9 fjerde ledd.

Kirkemøtets vedtak om at menighetsrådets rolle ved tilsetting i alle stillinger skal styrkes, omfatter også prestene – det vil si *menighetsprester og proster*. Kirkerådet viser til at Kirkemøtet i 2018 vedtok nye regler for tilsettingsprosessen for biskoper, herunder menighetsrådene stemmegivning.

Et forslag om en styrket rolle for menighetsrådet må ses i lys av dagens regler. Berørte menighetsråd deltar i dag etter nærmere regler fastsatt i personalreglementet § 6 nr. 4 med fra én til tre representanter. I kirkeordningen foreslås en slik ordning videreført gjennom en henvisning til personalreglementet, som slik kan undergis eventuelle justeringer ved behov.

Etter at det er gjennomført intervju, har likeledes de berørte menighetsråd uttalerett etter de samme regler § 8 nr. 1. Også disse regler foreslår Kirkerådet at kirkeordningen viser til.

På samme måte som der kirkelig fellesråd tilsetter, foreslår Kirkerådet at menighetsrådet gis rett til medvirkning i samband med innstillingen. Etter personalreglementet § 9 nr. 1 har innstillingsrådet tre medlemmer, slik at Kirkerådet forslår at det eller de berørte menighetsråd skal utgjøre et fjerde medlem. Kirkerådet viser til den tilsvarende problemstillingen i forslaget til § 50 annet ledd, som innebærer at ved flere berørte menighetsråd, må de velge felles representant til å delta ved innstillingen. Ukjent er dette ikke etter dagens personalreglement for prester, der det i samband med intervju heter at «Når stillingen skal ha flere sokn som tjenestested (særskilt arbeidsområde), kan menighetsrådene peke ut to representanter som deltar ved intervjuet. Ved tilsetting av prost velger menighetsrådene i prostiet inntil tre representanter fra ulike menighetsråd til å delta under intervjuet, hvorav en fra prostesetet» (§ 6 nr. 4). Her ligger det i kortene at ikke alle menighetsråd blir representert. Kirkerådet foreslår at menighetsrådet ved prostesetet representerer menighetsrådene i prostiet ved tilsetting av prost.

Hva særlig gjelder forholdet mellom innstillingen og tilsetningsvedtaket, forutsetter Kirkerådet at dette fortsatt vil bli regulert i personalreglementet, jf. i dag reglementet § 10 nr. 4.

Kirkerådet foreslår etter dette slik ordlyd i § 52 tredje ledd:

Ved tilsetting av menighetsprester og proster skal berørte menighetsråd delta med en eller flere representanter ved intervju etter nærmere bestemmelser fastsatt i personalreglementet. Alle berørte menighetsråd skal likeledes gis anledning til å uttale seg før innstilling gis i saken. Det berørte menighetsråd deltar i samband med innstillingen ved å tiltre innstillingsorganet med én representant. Der flere menighetsråd er berørt, utpeker de i fellesskap én representant. Ved tilsetting av prost skal vedkommende representant være fra menighetsrådet ved prostesetet.

7.4.4 Menighetsrådets uttalerett ved fastsetting av stillingsinstruks

Tjenesteordning for menighetsprester § 15 første punktum lyder slik:

«Før instruks blir fastsatt, skal foruten vedkommende prest også andre særlig berørte prester og menighetsråd ha hatt anledning til å uttale seg.»

Denne bestemmelsen har for *menighetsrådets* del en parallell til kirkeloven § 14 tredje ledd annet punktum, jf. forslaget til § 50 tredje ledd.

Kirkerådet foreslår en tilsvarende bestemmelse tatt inn i § 52, der det også fremgår at det er biskopen som fastsetter instruks. Kirkerådet legger til grunn at dagens ordning – trass i at tjenesteordning en for menighetsprester gjelder så langt den passer for prosten – ikke gjelder denne.

Kirkerådet minner også om biskopen plikter å ta med i sin stillingsinstruks funksjonen som daglige leder av menighetsrådets virksomhet der menighetsrådet har tildelt denne funksjonen til en stilling som menighetsprest. Det vises igjen til forslaget til § 19 annet og tredje ledd og omtalen av dette ovenfor i pkt. 3.7.5.2 og 3.7.6 – førstnevnte sted også med forslag til en mindre justering av § 14 i tjenesteordningen.

Forslaget til § 52 fjerde ledd lyder slik:

Før biskopen fastsetter instruks for menighetsprester, skal berørte menighetsråd gis anledning til å uttale seg.

7.4.5 Arbeidsgivermyndighet for de ansatte ved bispedømmekontorene og i Kirkerådet

Det er i dag de to respektive personalreglement som regulerer den arbeidsgivermyndighet som bispedømmerådet og Kirkerådet er tildelt for de kontoransatte, herunder daglig leder (stiftsdirektør og Kirkerådets direktør).

Mest av for oversiktens skyld foreslår Kirkerådet at det kort slås fast i et eget ledd. Slik som i dag vil en henvisning til selve rådene ikke være til hinder for at tilsetninger

finner sted i et eget tilsettingsråd. De nærmere bestemmelser om dette og tilsettingsprosessen for øvrig gis i personalreglement.

Den foreslåtte bestemmelsen har sin parallell i forslaget til § 25 fjerde ledd.

Kirkerådet foreslår slik ordlyd i § 52 femte ledd:

Bispedømmerådet tilsetter personell ved bispedømmekontoret og har arbeidsgiveransvaret for dette. Tilsvarende gjelder Kirkerådet for dets personell. Nærmere bestemmelser gis i personalreglement fastsatt av Kirkemøtet.

7.4.6 Disiplinærmyndighet – klageadgang

Bortsett fra for biskopene er dagens ordning at samme instans som tilsetter også utøver disiplinærmyndighet etter bestemmelsene om dette i arbeidsmiljøloven kapittel 15. Reaksjonene omfatter oppsigelse, avskjed og suspensjon. Disse bestemmelsene har kommet til uttrykk i samtlige tre personalreglement. Ordningen foreslås videreført, herunder med nærmere bestemmelser fastsatt i personalreglement.

At det skal være klageadgang knyttet til slike disiplinærvedtak, følger i dag av særregelen for saksbehandling i personalsaker omtalt nedenfor i pkt. 7.4.7. Ordningen for biskopen er et unntak fra dette, der Den norske kirkes klagenemnd er vedtaksorgan uten at det er gitt adgang til klage. Se forslaget til § 42 med omtale i pkt. 5.10.3 ovenfor om dette.

Også de nærmere regler for klage, herunder hvilket organ som er klagemyndighet, foreslås videreført i personalreglement. For de tre øverste administrative stillinger som hører under Kirkerådet, direktør, assisterende direktør og Bispemøtets generalsekretær er klagenemnda klageinstans, slik at dette kommer også til uttrykk i forslaget til § 42. Bakgrunnen er at for disse stillingene er det det valgte Kirkerådet som treffer vedtak om oppsigelse, avskjed og suspensjon.

Blant de regler som i personalreglementene i dag er gitt i slike klagesaker, er adgangen parten har til å møte personlig for klageorganet for å gjøre muntlig rede for sitt syn. Dette går ut over forvaltningslovens rettigheter.

Hva særlig gjelder tap av presterettigheter, vises det til forslaget til § 55 tredje ledd, omtalt i pkt. 7.7.4 nedenfor.

Forslaget til ordlyd i § 52 sjette ledd er slik:

Med unntak for biskoper utøver samme organ som tilsetter også disiplinærmyndighet som omtalt i arbeidsmiljølovens bestemmelser i kapittel 15. De nærmere bestemmelser om fremgangsmåten, herunder klageregler, gis i personalreglement fastsatt av Kirkemøtet.

7.4.7 Forvaltningslovens særregler for personalsaker vedrørende offentlige tjenestemenn

Som ansatte i statens tjeneste kom frem til 2017 de særlige regler i forvaltningsloven § 2 annet ledd, jf. § 3 annet ledd til anvendelse for presteskapet og de ansatte ved bispedømmekontorene og i Kirkerådet. Som øverste arbeidsgivermyndighet for disse ansatte etter virksomhetsoverdragelsen til det nye, nasjonale rettssubjektet vedtok Kirkemøtet på forhånd at disse reglene skulle videreføres. Dette kom til uttrykk gjennom en egen bestemmelse i de respektive personalreglementer. Kirkemøtets begrunnelse var hensynet til kontinuitet og at disse særreglene ga søkere og tilsatte bedre vern enn etter de alminnelige regler i arbeidsmiljøloven. Spørsmålet om slik videreføring ble først gjenstand for en grundig utredning av Kirkerådet med påfølgende bred omtale i saksorienteringen fremlagt for Kirkemøtet i sak KM 04/16. Se der særlig pkt. IV iii og VIII, med videre henvisninger.

Slik er ordlyden i de tre personalreglementene:

«Om forvaltningslovens anvendelse i personalsaker

Ut over det som følger av at forvaltningsloven kommer til anvendelse ved bestemmelsen i kirkeloven § 38 første ledd, *regnes som enkeltvedtak* også de avgjørelser som er nevnt i forvaltningsloven § 2 annet ledd første punktum. Kapittel 5 i forskrift 15. desember 2006 nr. 1456 til forvaltningsloven (forvaltningslovforskriften) gjelder tilsvarende» (kursivert her)»

Gjennom henvisningen til § 2 var det også ment å fange opp de særlige bestemmelser i lovens § 3 annet ledd. Slik lyder de to bestemmelsene:

«Avgjørelse som gjelder ansettelse, oppsigelse, suspensjon, avskjed eller forflytting av offentlig tjenestemann, regnes som enkeltvedtak.

(...)

Når det gjelder enkeltvedtak som nevnt i § 2, annet ledd, kan Kongen fastsette at kapitlene IV-VI helt eller delvis ikke skal gjelde i nærmere angitte saker eller for visse tjenestemenn. Vedtak i ansettelsessaker er i alle tilfelle unntatt fra reglene om begrunnelse i §§ 24-25, reglene om klage i §§ 28-34 og reglene om omgjøring i § 35 tredje ledd, om ikke vedkommende forvaltningsorgan bestemmer noe annet (...)

Betydningen av at avgjørelse i de nevnte sakstypene regnes som enkeltvedtak, er at de særlige regler for enkeltvedtak i kapitlene IV til VI kommer til anvendelse. De omfatter blant annet bestemmelser om *varsel, partsoffentlighet, begrunnelsesplikt, klagerett og omgjøring uten klage*. Uten ovennevnte bestemmelse fra Kirkemøtets side ville ikke disse bestemmelsene – med særreglene i § 3 annet ledd – kommet til anvendelse.

Kirkerådet vil nevne at det er av stor praktisk betydning at det i den såkalte forvaltningsforskriften § 14 er gjort et generelt unntak fra reglene om dokumentinnsyn i forvaltningsloven § 18 i «*saker om tilsetting i den offentlige forvaltning*». Med «tilsetting» menes selve *ansettelsessaken*. Til erstatning gjelder forskriftens egne bestemmelser om dokumentinnsyn – herunder den praktisk viktige

§ 15 om såkalt utvidet søkerliste. Disse bestemmelsene er gitt i medhold av forvaltningsloven § 3 annet ledd *første punktum*, gjengitt ovenfor. Også dissebestemmelse vedtok Kirkemøtet videreført i 2016.

Kirkerådet antar at er ønskelig at disse særreglene videreføres for det nasjonale rettssubjektet som arbeidsgiver. Begrunnelsen for at det samme ikke foreslås for soknet som arbeidsgiver, er gitt i pkt. 7.2.6.

Bare med en mindre språklig presisering foreslår Kirkerådet at det gis en felles bestemmelse for det nasjonale rettssubjektet som arbeidsgiver. Denne kan eventuelt gjentas i personalreglement(ene). Det vil ligge i kortene at forvaltningsloven § 3 annet ledd siste punktum ikke har relevans.

Forslaget til § 52 syvende ledd er slik:

Ut over det som følger av at forvaltningsloven kommer til anvendelse som bestemt i § 58, skal for Den norske kirke som arbeidsgiver også reglene om enkeltvedtak komme til anvendelse ved avgjørelser i de personalsaker som er nevnt i forvaltningsloven § 2 annet ledd første punktum. Forvaltningsloven § 3 annet ledd gis tilsvarende anvendelse, likeledes kapittel 5 i forskrift 15. desember 2006 nr. 1456 til forvaltningsloven (forvaltningslovforskriften).

7.5 Felles arbeidsledelse av dem som arbeider i soknet – utkastet til § 53

7.5.1 Innledning med Kirkemøtets vedtak

Kirkerådet viser til pkt. 3.7.1 ovenfor og den utførlige omtalen av skillet mellom daglig ledelse av menighetsrådets virksomhet og samordnet arbeidsgiverorganisering gjennom felles arbeidsledelse. Se herunder forslaget om betegnelsen *felles arbeidsleder*.

Det fremgår av drøftelsen ovenfor i kapitlet om soknets organer at Kirkemøtet har begrenset adgang til å regulere soknets utøvelse av sin rolle som arbeidsgiver. Det vises til pkt. 3.8.6.1. Unntakene gjelder som nevnt i første rekke Kirkemøtets myndighet til å fastsette tjenesteordninger og kvalifikasjonskrav. At soknet og dets tilsatte skal være underlagt biskopens tilsyn, herunder at *de tilsatte* kan underlegges biskopens bindende pålegg, er en følge av lovutkastet § 9 første ledd om at det enkelte sokn ikke kan løses fra Den norske kirke. Det siste er i dag ikke *formelt* bindende for soknet som arbeidsgiver, og Kirkerådet antar at dette ikke endres.

Det følger av dette er en ordning med *felles arbeidsleder* må basere seg på avtaler mellom det nasjonale rettssubjektet og soknet.

Kirkemøtets vedtak i veivalgsaken må ses i dette lys. Det hitsettes fra vedtakets relevante deler:

Vedtaks punkt 2 f):

«Prestene skal fortsatt være ansatt i rettssubjektet Den norske kirke med biskopen/bispedømmerådet som arbeidsgiverorgan, mens fellesrådet beholder arbeidsgiveransvaret for de som er ansatt i soknet.»

Vedtaks punkt 2 ved innledningen:

«Kirkemøtet går som et neste trinn i utviklingen av kirkeordningen inn for en samordnet arbeidsgiverorganisering med utgangspunkt i modell C, hvor *arbeidsgiveransvaret* videreføres som delt mellom biskop/bispedømmeråd og fellesråd, men *samordnes ved en enhetlig, lokal ledelse*» (kursivert her).

Vedtaks punkt 2 j) andre setning utdyper tekst rett ovenfor i kursiv:

«Arbeidsgiverfunksjoner fra soknets organer og fra biskop og bispedømmeråd ivaretas ved delegasjon av en daglig leder felles for de som arbeider i soknet.»

Slik lyder vedtaks punkt 2 b):

«Myndighet delegeres til soknets organer for å muliggjøre felles daglig ledelse for virksomheten i soknet.»

Kirkerådet legger til grunn at også vedtaks punkt 2 b) omhandler arbeidsgiverorganiseringen, jf. der «*felles daglig ledelse*» – som er nær identisk med «*daglig leder felles*» i pkt. 2 j) andre setning. Kirkerådet antar derfor at pkt. 2 b) ikke uttrykker annet enn den ene siden ved slik overlatelse av arbeidsgiverfunksjoner, fra det nasjonale rettssubjektet til soknet. Dette betyr at vedtaks punktet er en delvis dublett av vedtakets pkt. 2 j) andre setning ved at det omfatter delegasjon i den ene av to alternative veier.

7.5.2 Kirkerådets tolkning av Kirkemøtets vedtak

Vedtaks punkt 2 j) andre setning har en noe kompleks oppbygging. Det består av tre elementer:

- 1) *Arbeidsgiverfunksjoner* ivaretas av en *daglig leder felles* for dem som arbeider i soknet.
- 2) Dette er arbeidsgiverfunksjoner *fra* soknets organer og *fra* biskop og bispedømmeråd.
- 3) Overføringen av disse arbeidsgiverfunksjoner skal skje ved *delegasjon*.

Til det siste mener Kirkerådet at det kan passe å bruke uttrykket delegasjon hva særlig gjelder overlatelsen av oppgaver fra den respektive arbeidsgiver, soknet eller det nasjonale rettssubjektet, til den *egne* tilsatte som får funksjonen som felles arbeidsleder. Mellom rettssubjektene derimot passer det mindre godt å tale om delegasjon, hvis Kirkerådets forståelse og bruk av dette begrepet i høringsnotatet legges til grunn. Kirkerådet viser særlig til omtalen i pkt. 3.5 samt dessuten pkt. 3.2.6.1 om at Kirkerådet har reservert delegasjonsbegrepet til *pålagt* oppgaveoverlatelse, altså motsatt av avtalebasert.

Det er *det første punktet* som er vedtakets sentrale element. Trass i bruk av det omfattende og mangesidig begrep «arbeidsgiverfunksjoner», er det lite som tyder på at Kirkemøtet har sett for seg at mange eller de fleste arbeidsgiverfunksjoner skal

overføres til den felles leder. Intensjonen synes derimot å være å etablere en ordning som bare omfatter en *avgrenset del av arbeidsgivers styringsrett*, nærmere bestemt *myndighet til å utøve arbeidsledelse* overfor dem som arbeider *sammen* i soknet i et lokalt tjenestefellesskap. Kirkerådet legger til grunn at det er her det har vært opplevd et behov for en samordning mellom de to arbeidsgiverlinjene, jf. igjen vedtakspunkt 2 ved innledningen om at «arbeidsgiveransvaret (...) samordnes ved en enhetlig, lokal ledelse».

Bakgrunnen for vedtaket er et ønske om – bedre enn i dag – å samordne menighetsprestens arbeid med dem som har soknet som arbeidsgiver, normalt tilsatt av kirkelig fellelråd.

En side ved en slik samordning av arbeidet er at også de øvrige tre vigslede tjenester hver for seg har *et selvstendige faglig ansvar med et tilhørende lederansvar*:

- «Kateketen leder menighetens undervisningstjeneste og har medansvar for å rekruttere, utruste og veilede frivillige medarbeidere» (tjenesteordning og kvalifikasjonskrav for kateketer § 2 annet punktum).
- «Diakonen leder menighetens diakonitjeneste og har medansvar for å rekruttere, utruste og veilede frivillige medarbeidere» (tjenesteordning og kvalifikasjonskrav for diakoner § 2 annet ledd).
- «Kantoren leder menighetens kirkemusikalske virksomhet, og skal være med å forvalte og gjøre levende tradisjonelle og nye kirkemusikalske verdier, og bidra til bredde og kvalitet i det kirkemusikalske og kulturelle arbeidet i menigheten. Kantoren har medansvar for å rekruttere, utruste og veilede frivillige medarbeidere» (tjenesteordning og kvalifikasjonskrav for kantorer § 2 annet og tredje punktum).

Menighetspresten på sin side har et selvstendig pastoralt og åndelig lederansvar for hele menigheten:

«I forvaltningen av Ord og sakrament utøver alle menighetsprester et pastoralt lederansvar og bidrar til strategisk og åndelig ledelse i og av menigheten» (tjenesteordning for menighetsprester § 10 annet ledd annet punktum).

Samtidig inngår presten i den hierarkiske tjenestelinjen og har et særlig ansvar for denne vis à vis menighetsrådet:

«Soknepresten leder prestetjenesten i det eller de sokn denne har som sitt særskilte arbeidsområde og sørger for den nødvendige samordning med menighetsrådets virksomhet» (tjenesteordning for menighetsprester § 10 annet ledd første punktum; se også § 8 tredje punktum).

Prestens lederfunksjon i samband med gudstjenester og kirkelige handlinger bør særskilt nevnes:

«Forrettende prest har ansvaret for å lede forberedelsen og gjennomføringen av gudstjenester og kirkelige handlinger. Presten har i denne sammenheng rett til å treffe beslutning i alle forhold der beslutningsmyndigheten ikke er lagt til andre enn presten» (tjenesteordning for menighetsprester § 7 annet ledd).

Det er med utgangspunkt i de ovennevnte bestemmelsene, ikke minst den siste, at Kirkerådet og KA i et rundskriv gir følgende beskrivelse av forholdet mellom på den ene siden det faglige lederansvaret og på den annen side dens skranker mot arbeidsgivermyndigheten som er forankret i kirkelig fellesråd:

«Presten vil *innenfor* rammer fastsatt av fellesrådet og kirkens ordninger lede de andre tilsatte i selve planleggingen, gjennomføringen og etterarbeid i forhold til gudstjenester og kirkelige handlinger. *Presten kan likevel ikke opptre som arbeidsgiverrepresentant eller gi pålegg som går ut over fellesrådets rammebetingelser. Dette skillet mellom «prosjektledelse» og arbeidsgivers ledelse vil være tilsvarende for andre fagstillinger med lederansvar, f. eks. en kateket som er satt til å lede tilsatte barne- og ungdomsarbeidere.* Rollene i en stab kan derfor variere ut fra ulike arbeidsområder; presten er leder for diakonen når diakonen deltar i gudstjenesten, men *diakonen er leder for presten hvis presten deltar i et diakonalt prosjekt ledet av diakonen.* Også for disse «prosjektlederne» vil det være en oppgave å påse at planer og andre relevante vedtak i menighetsrådet er retningsgivende for arbeid innenfor menighetsrådets virksomhetsansvar» (Ansvarsfordeling og samarbeid mellom menighetsråd og kirkelig fellesråd, Rundskriv til menighetsråd og kirkelig fellesråd, utarbeidet ved felles brev fra Kirkerådet og KA i fellesskap, februar 2001; kursivert her).

Problemstillingen er ikke å endre ovennevnte bestemmelser i tjenesteordningene om prestens og de andre fagstillingenes lederansvar innenfor sitt fagfelt. Spørsmålet er om presten eller en av de andre tilsatte – her og i andre sammenhenger der prestens arbeid inngår i et samvirke med andre tilsattes arbeid – *også* burde gis et mandat som representant for arbeidsgiver, da altså *begge arbeidsgivere*.

7.5.3 Hva funksjonen består i, hvem den skal omfatte og hvem som kan ha den

For ordens skyld vil Kirkerådet først presisere at det er tale om en arbeids- eller stillingsfunksjon – ikke en egen stilling. På dette punkt er det likhet med funksjonen som daglig leder av menighetsrådets virksomhet. Forskjellen blir at der den daglige leder er foreslått knyttet til en stilling som sådan, anbefales arbeidslederen å være knyttet til en konkret tilsatt. Grunnen er at arbeidslederen skal lede frivillige og andre tilsatte, i stor grad profesjonsutøvere, slik at det er behov for en konkret, personavhengig vurdering av hvem som best egner seg innenfor det aktuelle tjenestefellesskapet. Dette betyr samtidig at hvis den som innehar funksjonen slutter, må en ny arbeidsleder pekes ut blant de tilsatte.

Med funksjon menes *oppgave*, jf. forslaget til § 53 annet ledd. Ordet «oppgave» er der brukt som en samlebetegnelse for det som egentlig vil være en rekke enkeltoppgaver. Det fremgår ved å se hva oppgaven knytter seg til – å koordinere arbeidet. Se om dette nedenfor i pkt. 7.5.5.

Det er ønskelig at bestemmelsens tittel og det første leddet kort angir funksjonens innhold og angir betegnelsen på innehaveren av funksjonen. Kirkerådet foreslår også at det i det innledende leddet av bestemmelsen fremgår hvem den aktuelle ordningen

skal gjelde for. Det bør avgrenses mot mer tilfeldige eller ad-hoc-pregede samarbeidsstrukturer. Dette kan gjøres ved begrepet «organisert», jf. første ledd.

Samtidig bør det sies noe som definerer den personelle avgrensningen, hvem som skal ledes av vedkommende. Kirkerådet anbefaler her begrepet *tjenestefelleskap*, siden det er godt innarbeidet og egnet til også å fange opp frivillige medarbeidere.

Kirkerådet har bevisst valgt å unngå begrepet *stab* og *stabsleder*, fordi det mange steder vil være begrep som oppleves som fremmed og derfor påtvunget.

Kirkerådet foreslår ikke at det *må* etableres nye samarbeidsstrukturer basert på nærmere retningslinjer e.l. fastsatt av Kirkemøtet eller Kirkerådet. Utgangspunktet bør være at dagens stedegne *samarbeidsstrukturer* videreføres. Med samarbeidsstrukturer siktes det både til hvilke sokn som omfattes (samarbeidsenheten), hva det samarbeides om og hvilke tilsatte og frivillige som inngår i samarbeidet.

En slik tilnærming følger opp veivalgvedtaket pkt.2 k) om fleksible løsninger innenfor en hovedmodell: «Det etableres en hovedmodell som gir ryddige og forutsigbare rammer for de ansatte, hvor det innenfor gitte rammer åpnes opp for fleksible løsninger.» Det *nye* vil være at arbeidslederen får formelle fullmakter til å lede på tvers av arbeidsgiverlinjene. Samtidig kan den foreslåtte ordningen i seg selv stimulere til en gjennomtenkning lokalt av hva som er som er hensiktsmessige samarbeidsstrukturer. Se i denne sammenheng utkastet til § 15 sjette ledd første punktum om interkommunale kirkelige fellesråd, omtalt i pkt. 3.2.7 ovenfor.

Formuleringen «for ett eller flere sokn» i forslaget til første ledd er ment som en henvisning til selve *samarbeidsenheten*. De vil i dag anta ulike former. For eksempel vil det i en del større sokn være flere menighetsprester, og stillinger av en viss størrelse både i trosopplæring, diakoni og kirkemusikk. Her vil arbeidsfellesskapet sammenfalle med soknet. Andre steder er flere sokn omfattet – enten alle sokn i kommunen eller, i store kommuner med mange sokn, en del av soknene i kommunen. Det kan ha funnet sted kommunesammenslåinger uten at samarbeidsenheten er endret; dette gjelder for eksempel de tre samarbeidene soknene i tidligere Stokke kommune, nå del av Sandefjord kommune. Mange steder svarer samarbeidsenheten til de tidligere prestegjeldene. En ganske vanlig konstellasjon er at flere sokn deler på et presteteam, samtidig som de samme sokn er enhet for trosopplæring, diakoni og kirkemusikk – slik at de deler på hel- eller delstillinger i disse fagdisipliner.

Til det andre spørsmålet – *hva* det skal samarbeides om – legger Kirkerådet til grunn at det ikke er Kirkemøtets intensjon å innføre en ny, lokal leder som på tvers av de to arbeidsgiverlinjer skal favne om all virksomheten i soknene. Det må være den virksomhet der det i viss utstrekning finner sted *en samhandling eller et samarbeid mellom tilsatte* fra de to arbeidsgivere, som skal være gjenstand for en samordning. Utenfor faller derfor blant annet gravferdsvirksomheten. Kirkerådet legger således til grunn at det er for *det menighetsrettede arbeidet* Kirkemøtet har ønsket en bedre samordning av de to arbeidsgiverlinjer. Dette vil altså være innenfor det som omfattes av menighetsrådets virksomhetsansvar, uten å trenge å omfatte all virksomheten i menighetsrådets regi.

Funksjonen som arbeidsleder bør derfor knyttes til ledelsen av dette arbeidet. Uttrykket *det menighetsrettede arbeidet* er samtidig egnet til å gi rom for fleksible løsninger ut fra de stedege behov. Samtidig tilsier denne avgrensningen at det rent personaladministrative arbeidet som henholdsvis prost og kirkeverge utfører, faller utenfor. Dette følger av den fortsatte todeling av arbeidsgiveransvaret. I motsatt fall vil mye av arbeidet til prost og kirkeverge *bli undergitt* den felles arbeidsleders ansvar. Det har neppe vært Kirkemøtets hensikt. Imidlertid bør det være *arbeidets innhold* som skal være det relevante avgrensningskriterium, ikke hvem som utfører det. Der for eksempel prosten deltar i det menighetsrettede arbeidet, kan også han eller hun *bli underlagt* arbeidsleder. Avtalen omtalt i § 53 annet ledd bør fange opp også slike detaljer.

Spørsmålet om *hva* det samarbeides om, vil gi overslag til det tredje spørsmålet, *hvilke personer* som omfattes. Det vil være dem som *tar del* i det menighetsrettede arbeidet.

Et annet spørsmål som ikke derved er løst, er om vedkommende arbeidsleder *selv må inngå* i den aktuelle gruppen tilsatte i arbeidsfellesskapet – i så fall med en viss grad av regelmessighet, ut over det mer sporadiske. Oppstilles et slik vilkår om at arbeidsleder *selv må inngå* i den aktuelle gruppen tilsatte, vil kirkevergen og prosten falle utenfor for de fleste arbeidsfellesskaps del. I ettsoknskommuner vil derimot kirkevergen gjerne inngå i arbeidsfellesskapet i soknet. Tilsvarende vil typisk prosten inngå i arbeidsfellesskapet ved prostesetet, men ikke andre steder i prostiet. Oftest vil prostipresten ha fast kontorutgangspunkt i ett av arbeidsfellesskapene i prostiet og der være mer involvert enn andre steder i prostiet. Denne vil følgelig *der* kunne være en aktuell kandidat i dette arbeidsfellesskapet.

Se forslaget til første ledd der Kirkerådet foreløpig har valgt en slik begrensning, jf. formuleringen «utpeker (...) en av de tilsatte i det aktuelle arbeidsfellesskapet».

Alternativt kan det hete «utpeker (...) en tilsatt». Da vil det være underforstått at den felles arbeidsleder *ikke selv* trenger å være en av de tilsatte med regelmessig deltakelse i det aktuelle tjenestefellesskapet. I så fall vil også kirkeverge, prost og prostiprester kunne inneha funksjonen som arbeidsleder selv om de *ikke* eller bare i begrenset grad inngår i det aktuelle fellesskapet. Se også pkt. 7.5.4 rett nedenfor.

Kirkerådet ber om høringsinstansenes synspunkt på dette spørsmålet.

7.5.4 Hvem skal på vegne av arbeidsgiver ha myndighet til å utpeke den felles arbeidsleder?

Kirkerådet mener det må være biskopen som på det nasjonale rettssubjektets vegne utpeker vedkommende – herunder gis myndighet til å utpeke en annen enn en prest til å inneha funksjonen. For soknene som arbeidsgiver bør myndigheten ligge i kirkelig fellesråd. Dette begrunnes nedenfor.

Dersom Kirkemøtet ønsker at en prost eller prostiprest skal kunne inneha funksjonen, gir det best balanse om det åpnes for at også kirkevergen kan utpekes, jf. problemstillingen reist rett ovenfor.

Hvis prosten eller kirkevergen selv kan være aktuelle, jf. ovenfor, bør ikke utpekningsmyndigheten legges til disse i samarbeid. I motsatt fall ville de selv i fellesskap delvis kunne definere sine respektive stillingers innhold. Men også om de ikke selv er aktuelle, vil de være direkte berørt av valget. Blir en *menighetsprest* felles arbeidsleder, vil kirkevergen miste noen sider ved sin styringsrett overfor dem han ellers ville hatt mer ubeskåret styringsrett overfor. Og hvis en av de fellestrådtilsatte utpekes som felles arbeidsleder, vil prosten tilsvarende miste noen sider ved sin styringsrett overfor menighetspresten(e).

Kirkelig fellesråd og biskop kan ved behov normalt delegere sin myndighet til kirkeverge og prost. Uansett løsning i spørsmålet om kirkevergen og prosten er aktuelle til å inneha funksjonen som arbeidsleder, foreslår derfor Kirkerådet at det er kirkelig fellesråd og biskop som skal ha myndighet til å forplikte de respektive arbeidsgivere. Dette bør også gjelde funksjonens nærmere innhold, jf. pkt. 7.5.5 nedenfor.

Formuleringen «utpeker i fellesskap» er ment å fange opp at det er avtalemekanismen som benyttes.

Kirkerådet finner ikke grunn til å drøfte den hypotetiske situasjon at partene ikke skulle finne frem til en løsning.

Kirkerådet foreslår etter dette slik ordlyd i § 53 første ledd:

For dem som inngår i et organisert tjenestefellesskap knyttet til det menighetsrettede arbeidet for ett eller flere sokn, utpeker kirkelig fellesråd og biskopen i fellesskap en av de tilsatte i det aktuelle tjenestefellesskapet til å være felles arbeidsleder.

7.5.5 Nærmere om funksjonens innhold og myndighet til å definere den

Kirkerådet mener det også her er relevant å vise til Kirkemøtets føring om fleksible løsninger innenfor en hovedmodell. Kirkerådet finner det mest i tråd med denne føringen hvis det ikke gis en for skarp skåren definisjon av eller ramme for funksjonen som arbeidsleder. Kirkerådet mener den formulering som foreslås nedenfor i § 53 annet ledd, egner seg godt til å fange opp det Kirkerådet antar vil være noe *ulike* lokale behov.

Den vedtatte modellen – «samordnet arbeidsgiverorganisering» – knytter seg til samordningen de ansatte imellom, altså av deres arbeid. For ikke bare å gjenta Kirkemøtets betegnelse på modellen, foreslår Kirkerådet et begrep som noe mer presist angir hva den aktuelle funksjonen er tenkt å omhandle, å *koordinere* arbeidet.

Det følger allerede av forslaget til § 53 første ledd at det dreier seg om et koordineringsbehov knyttet til *det menighetsrettede arbeidet* som utføres av dem som omfattes av det aktuelle tjenestefellesskapet. Funksjonen eller oppgaven kan derfor kort uttrykkes slik: *Å koordinere arbeidet til dem som omfattes av det aktuelle tjenestefellesskapet*. Avgrensningen i første ledd er således forutsatt i annet ledd.

På samme måte som ovenfor om selve utpekingen, vil prost og kirkeverge være direkte berørt av den nærmere avgrensning av rollen eller funksjonen som felles

arbeidsleder. Hvis en menighetsprest blir utpekt, vil for eksempel kirkevergen kunne tenkes å ønske at det ikke tilligger funksjonen for stor myndighet, siden deler av hans eller hennes myndighet da blir tilsvarende avkortet. Også her bør derfor utgangspunktet være at det er kirkelig fellesråd og biskop som sammen fastsetter instruks for funksjonen.

Med en menighetsprest i rollen er dette også en ordning som ikke utløser et behov for å endre tjenesteordning for menighetsprester § 14, jf. der at instruksmyndigheten ligger hos *biskopen*, ikke prosten, sml. også ovenfor pkt. 3.7.5.2 om denne bestemmelsen. En annen sak er at biskopen vil ha adgang til å delegerer instruksmyndigheten til prosten. Biskopens myndighet etter tjenesteordning for menighetsprester § 14 faller samtidig inn under hans myndighet som øverste leder av prestedtjenesten etter tjenesteordning for biskoper § 2. Og denne myndigheten kan delegeres, jf. tjenesteordning for biskoper § 14 første ledd.

Kirkerådets forslag til § 53 annet ledd lyder da slik:

Vedkommende felles arbeidsleder skal ha som oppgave å koordinere arbeidet til dem som omfattes av det aktuelle tjenestefellesskapet. Oppgavens nærmere innhold fastsettes ved instruks på grunnlag av avtale mellom kirkelig fellesråd og biskopen.

7.5.6 Muligheten for kombinasjon av rollen som felles arbeidsleder og daglig leder av menighetsrådets virksomhet

På samme måte som i § 19, mener Kirkerådet det kan fremgå eksplisitt at en og samme tilsatt kan inneha begge disse funksjonene.

Kirkemøtet kunne – i egenskap av å være øverste arbeidsgivermyndighet for biskopen – bestemme at en slik kombinasjon skal unngås for prestene. Argumentet kunne være at arbeidsbyrden på den enkelte tilsatte kan bli for belastende og at det forrykker balansen mellom de tilleggsoppgaver det her er tale om og de ordinære oppgaver for en prest, slik disse har kommet til uttrykk i tjenesteordningen. Særlig kan dette bli situasjonen hvis en prest er daglig leder for virksomheten for flere menighetsråd, jf. ovenfor i pkt. 3.7.6 om muligheten for dette.

Kirkerådet har kommet til at en slik skranke på generell basis blir for rigid. I praksis ser ikke Kirkerådet bort fra at det ikke sjelden kan være behov for en rollekombinasjon – begrunnet i at det er få mulige tilsatte til å bekle de ulike funksjonene. Det kan dessuten ikke ses bort fra at en rollekombinasjon kan gi gevinster ved at det blir færre ledere å forholde seg til for de berørte aktører.

Problemstillingen om rollekombinasjon vil i all hovedsak oppstå når spørsmålet om å tildele funksjonen som arbeidsleder reiser seg på ny i samband med at den tilsatte med ansvaret for denne funksjonen, slutter. Kirkelig fellesråd og biskop må da foreta en konkret vurdering på vegne av sine respektive arbeidsgivere om hvem som bør overta funksjonen som arbeidsleder. Det kan da være en av *de gjenværende* tilsatte egner seg særlig godt. Ofte vil imidlertid en videreføring gjennom stillingen til den som slutter, fremstå som en naturlig løsning. Det vil bidra mest til kontinuitet. Det er ikke noe i veien for at arbeidsgiver i samband med nytilsettingen tar sikte på eller i

alle fall tar høyde for muligheten for en slik videreføring. Stillingsutlysningen kan da eksempelvis inneholde en slik tekst: «Til stillingen som kateket i X, Y og Z sokn (i X kommune), hører i dag også funksjonen som felles arbeidsleder for de tilsatte i disse sokn.»

Siden den aktuelle arbeidslederfunksjonen bare vil utgjøre et mindre element – og ikke den primære – av den aktuelle fagstillingens innhold, mener Kirkerådet det bør utvises varsomhet med å tillegge en slik eventuell funksjon for stor vekt ved en tilsetting. Tilsettingen bør altså ikke i for stor grad styres av i hvilken grad de respektive søkere eegner seg til å inneha denne funksjonen. Det er imidlertid bare ved bispedømmerådets tilsetting av prester at Kirkemøtet, eventuelt Kirkerådet, har mulighet til å styre dette, jf. bispedømmerådets tilsettingsmyndighet i forslaget til § 52 første ledd, omtalt i pkt. 7.3 ovenfor.

Kirkerådet understreker på ny at selv om det finner sted en rollekombinasjon, er det fremdeles tale om *ulike* funksjoner. Dette blir for eksempel på samme måte som når menighetsrådet må skille mellom de oppgaver som tilligger kirkelig fellesråd i flersoknskommuner og dets øvrige oppgaver.

Kirkerådets forslag til § 53 tredje ledd blir da:

En felles arbeidsleder kan også ha funksjonen som daglig leder av menighetsrådets virksomhet etter § 19.

7.5.7 Menighetsrådenes medvirkning – øvrige krav til avtalens nærmere innhold?

De berørte menighetsråd bør gis anledning til å uttale seg før utpeking etter første ledd finner sted og avtale inngås etter annet ledd. Ikke minst er dette viktig siden funksjonen knytter seg til menighetsrådets ansvarsområde, jf. ovenfor i pkt. 7.5.3. Se her sammenhengen til forslaget til § 53 siste ledd, omtalt i neste punkt.

I lys av at det er nødvendig å finne løsninger gjennom avtalemekanismen, både om utpeking av og nærmere fullmakter for den felles arbeidsleder, finner Kirkerådet det mest hensiktsmessig at Kirkerådet gir en *praktisk vinklet veiledning* til biskopen og kirkelig fellesråd – herunder om hvilke andre spørsmål som bør iakttas. Dette omfatter blant annet avtalens innhold ved at det kan en oversikt over typetilfeller med hensyn til funksjonens innhold. Videre bør relevante virkninger og dessuten mer prosessuelle forhold behandles. At Kirkerådet kan eller skal gi en veiledning, trenger ikke stå i selve paragrafen, men kan komme til uttrykk i innledningen til Kirkemøtets vedtak.

En slik veiledning bør blant annet synliggjøre hvordan ordningens konkrete utforming påvirker stillingsinnholdet også til prostens og kirkevergen, ikke bare den som tildeles funksjonen. Kirkerådet viser til at en direkte følge av den ordning Kirkemøtet har anmodet om, er at en større eller mindre del av prostens *eller* kirkevergens styringsrett kan legges til en annen enn dem selv, altså en annen fellesrådstilsatt eller en menighetsprest. Kirkerådet viser igjen til at styringsretten er en negativt avgrenset restkompetanse, slik at en kan ikke gi litt av den til én leder uten samtidig å ta det samme fra en annen leder. Samtidig vil innholdet i

styringsretten for *den som er overordnet* arbeidslederen, bli påvirket ved at det oppstår en endret oppfølgingsoppgave i egen linje. Se den skissemessige oversikten over virkninger av ulike alternative utpekinger i pkt. V.2 nedenfor. Der er også lagt inn den mulighet at kirkevergen eller prosten tildeles funksjonen.

En avtale bør også omtale eventuelle økonomiske konsekvenser av ordningen. Den som inngår avtalen, må ha de nødvendige fullmakter.

Kirkerådets forslag til § 53 fjerde ledd lyder da slik:

Berørte menighetsråd gir uttalelse etter første og annet ledd.

7.5.8 Forpliktelsen på menighetsrådets planer for dem som arbeider i soknet

Vedtaks punkt 2 j) første setning i veivalgsaken lyder slik:

«All virksomhet i soknet inkluderes i styrings- og ledelsesansvaret for soknets organer, og det etableres ordninger for daglig ledelse som også inkluderer prestedtjenesten.»

Bakgrunnen for dette vedtaks punktet er antakelig den todelingen av virksomheten i soknet dagens ordning innebærer. Todelingen er mellom på den ene side prestedtjenesten og på den annen rådslinjen. Prestedtjenesten har sin rettslige forankring i vigslingsliturgien og i tjenesteordninger, sistnevnte gitt i medhold av kirkeloven § 30 fjerde ledd. Menighetsrådets mandat er i dag forankret i kirkeloven § 9, sml. § 14 for kirkelig fellesråd.

Siden prestedtjenesten særskilt er nevnt, finner Kirkerådet det mest nærliggende å knytte dette vedtaks punktet til arbeidsgiverorganiseringen – nærmere bestemt den ordning for felles arbeidsledelse som forslås i § 53. Her fanges nettopp prestedtjenesten opp av forslaget til samordning av de to arbeidsgiverlinjer.

Kirkerådet setter med andre ord likhetstegn mellom formuleringen *daglig ledelse* her og *daglige leder felles for dem som arbeider i soknet* i andre setning av vedtaks punkt 2 j). Se gjengivelsen ovenfor i pkt. 7.5.1.

Hvordan Kirkemøtets vedtak skal finne sitt nærmere uttrykk, må ses i lys av hvordan styrings- og ledelsesansvaret er fordelt mellom soknets to styringsorganer. Og siden Kirkerådet tolker vedtaket til å knytte seg arbeidsgiverorganiseringen, må det for *soknet som arbeidsgiver* tas utgangspunkt i den rolle kirkelig fellesråd skal ha som støtteorgan for menighetsrådet. Det er kirkelig fellesråd ved kirkevergen som utøver arbeidsgivers styringsrett for de fellesrådstilsatte. Men for de tilsatte knyttet til det *menighetsrettede arbeid* i soknet som her er tema, vil det i første rekke være menighetsrådets mål og planer for *det innholdsmessige ved virksomheten i soknet*, som skal være retningsgivende for de tilsattes oppgaver. At kirkelig fellesråd skal legge arbeids- og bemanningsplaner også for disse tilsatte, endrer ikke dette utgangspunktet. Kirkerådet minner om at Kirkemøtet har myndighet til å definere arbeids- og myndighetsfordelingen *mellom* soknets organer, også for soknet som arbeidsgiver. Kirkerådet viser til forslaget til § 20 første og annet ledd, sammenholdt

med forslaget til § 25 første og annet ledd. Se omtalen ovenfor i pkt. 3.8.2 og 3.8.3 samt 3.12.2.

Selv om prestene ikke har soknet som arbeidsgiver, står Kirkemøtet som øverste arbeidsgivermyndighet for alle tilsatte i det nasjonale rettssubjektet, fritt å bestemme det samme som nevnt rett ovenfor, for prestene som for soknets tilsatte.

For *alle* de vigslede medarbeidere vil den faglige uavhengighet omtalt ovenfor i pkt. 3.7.2 sette rammer for rekkevidden av menighetsrådets myndighet.

For prestatjenesten er det behov for noen særlige tilføyelser for de prester som selv sitter i menighetsrådet. Den nevnte todelingen mellom prestatjenesten og rådslinjen trekker *delvis* også med seg en todeling av styring og ledelse i soknet. Grunnen er at prestatjenesten og rådsstrukturen har sine ulike styrings- og ledelsesstrukturer, jf. de ulike rettslige forankringer nevnt ovenfor. Når dette bare er *delvis* dekkende, er det fordi det gjennom ordningen med at soknepresten har fast sete i menighetsrådet, er *ordningsfestet en samvirkemodell* som bidrar til å utjevne eller nøytralisere todelingen. Se ovenfor i pkt. 1.7.3 om modellen som gjerne omtales som «embete og råd i samvirke». Den er foreslått videreført i § 6 annet ledd.

Soknepresten deltar ikke bare som vanlig medlem i rådet – med tale- og stemmerett. Soknepresten har dessuten et *særskilt ledelsesmandat* i menigheten siden han eller hun etter vigslingsliturgien samtidig er satt til å være menighetens hyrde, jf. også tjenesteordning for menighetsprester § 10 annet ledd annet punktum, omtalt ovenfor i pkt. 7.5.2. Se også tjenesteordningen § 2 første ledd.

Det er vanlig å beskrive sokneprestens rolle vis à vis menigheten gjennom ordene *i, for og overfor menigheten*, jf. igjen ovenfor i pkt. 1.7.3. Presten står «i» menigheten ved å være vanlig døpt medlem som ikke tilhører en egen (geistlig) stand. Samtidig står presten «overfor» menigheten – som en som er sendt utenifra, som en budbringer. Det siste er imidlertid *ikke* ensbetydende med et ovenifra-perspektiv. Uttrykket «for» knytter seg til prestens pastorale lederansvar.

Når dette nevnes, er det for å understreke de særlige elementer av uavhengighet i sokneprestens tjenesteoppdrag og at disse *ikke blir endret* ved forslaget nedenfor. Som nevnt gjelder dette i noen grad også for de andre vigslede medarbeidere.

Når det i forslaget nedenfor heter «virksomheten i soknet», er det underforstått at det dreier seg om den *menighetsrettede* virksomheten som faller inn under menighetsrådets ansvar. Med «alle» siktes det tilsvarende bare til dem som tar del i denne virksomheten. Dette vil også omfatte frivillige medarbeidere.

Kirkerådets foreslår etter dette slik ordlyd i § 53 femte ledd:

Alle som arbeider i soknet, er forpliktet på menighetsrådets planer, mål og strategier for virksomheten i soknet.

7.6 Forsøk med alternativ arbeidsgiverorganisering – utkastet til § 54

Kirkemøtet bestemte i veivalgsaken i 2016 at «Det etableres en hovedmodell som gir ryddige og forutsigbare rammer for de ansatte, hvor det innenfor gitte rammer åpnes opp for fleksible løsninger» og at «Det åpnes for forsøk med lokale og regionale variasjoner i organiseringen, innen gitte rammer» (sak KM 08/16 vedtakspunkt 2 k) og l)). I 2017 vedtok Kirkemøtet noen rammer og føringer for forsøk med alternativ arbeidsgiverorganisering etter virksomhetsoverdragelsen, se sak KM 11/17. For å følge opp Kirkemøtets vedtak fra 2016 og tilpasse Kirkemøtets rammer for forsøk fra 2017 til den nye rettstilstanden, foreslår Kirkerådet å ta inn en bestemmelse i kirkeordningen som gir rammer for forsøk med alternativ arbeidsgiverorganisering.

På bakgrunn av rettssubjektene *soknet* og *Den norske kirkes selvstendighet*, må slike forsøk basere seg på en avtale mellom rettssubjektene. Det vises i denne sammenheng til Kirkerådets redegjørelse for skillet mellom delegasjon og avtale i pkt. 3.2.6. En bestemmelse i kirkeordningen om dette tjener primært den hensikt å åpne for at det nasjonale rettssubjektet kan inngå slike avtaler for sin del. Hvem som inngår avtaler på vegne av det nasjonale rettssubjektet, vil fremgå de nærmere bestemmelsene Kirkemøtet treffer om slike forsøk. Bispedømmerrådet vil være en naturlig part, men avtaler som berører biskopens myndighet, forutsetter at også biskopen er part i avtalen.

Et forsøk er en ordning som avviker fra *alminnelige ordninger*. Det må forutsettes at et forsøk med alternativ arbeidsgiverorganisering må være et forsøk som avviker fra hovedordningen i kirkeordningen. Med hovedordningen i kirkeordningen siktes det til ordningen med samordnet arbeidsgiverorganisering, slik den fremgår av kirkeordningen §§ 24 femte ledd, 50, 52 og 53. Et forsøk må altså bestå i noe annet enn ordningen med samordnet arbeidsgiverorganisering. Det kan være et forsøk med det som i veivalgsaken ble omtalt som modell A eller modell B, eller varianter av disse.

Et overordnet formål for forsøk er må være å bidra til at de berørte menighetene best mulig skal kunne ivareta sine oppgaver slik disse særlig er kommet til uttrykk i kirkeordningen, jf. sak KM 11/17 vedtakspunkt 2. Formålet for slike forsøk er også å bidra til skaffe erfaringer som gir «et best mulig beslutningsgrunnlag for å kunne oppnå felles arbeidsgiveransvar», jf. sak KM 11/17 vedtakspunkt 3. Kirkerådet ser for seg at det i veiledningen Kirkerådet utarbeider, kan legges inn evaluering knyttet til disse målsettingene.

Kirkerådet foreslår etter dette følgende ordlyd i § 54:

Mellom Den norske kirke og soknet eller soknene som arbeidsgivere kan det inngås avtaler om forsøk med arbeidsgiverorganiseringen som avviker fra hovedordningen i kirkeordningen. Kirkemøtet treffer nærmere bestemmelser om slike forsøk. Kirkerådet utarbeider veiledning og bemyndiges til å godta søknader.

7.7 De viglede stillinger – utkastet til § 55

7.7.1 Innledning

Som nevnt allerede i kapitlets innledning, har Kirkerådet i denne bestemmelsen ønsket å samle de viktigste bestemmelsene om de viglede stillingene i én bestemmelse. De er hentet dels fra kirkelovens bestemmelser som bortfaller, dels fra tjenesteordningene. Det vil fremgå nedenfor hvilke bestemmelser det er tale om.

Forslaget vil for prestenes del suppleres av departementets forslag til § 14 i ny lov, der det i annet ledd foreslås videreført bestemmelsen i kirkeloven § 31 annet ledd, som lyder slik:

«All prestetjeneste skal organiseres slik at prestene kan utøve sin tjeneste i samsvar med ordinasjonens forutsetninger og forpliktelser.»

Denne bestemmelsen vil, hvis den vedtas, som i dag ikke bare gjelde for prester tilsatt i ordnet prestestilling i Den norske kirke, men også i forsvaret og helseinstitusjoner m.fl.

7.7.2 Kvalifikasjonskrav for viglede stillinger

Kirkeloven § 31 første ledd bestemmer at:

«Ingen kan tilsettes som prest eller ordineres til prestetjeneste i Den norske kirke uten å ha de kvalifikasjoner som fastsettes av Kirkemøtet.»

Hva gjelder kvalifikasjonskrav for tilsetting er det samme gjentatt i tjenesteordning for menighetsprester § 3. Likeledes gjentar tjenesteordning for biskoper § 8 annet ledd at «bare personer som fyller de av Kirkemøtet oppstilte kvalifikasjonskrav for tilsetting av prest i Den norske kirke, kan ordineres til prestetjeneste.»

De nærmere kvalifikasjonskrav for prester er fastsatt i en egen forskrift gitt av Kirkemøtet i 2016. Arbeidet med den nye kirkeordningen foranlediger ingen endring i kvalifikasjonskravene. Siden lovbestemmelsen bortfaller, anbefaler Kirkerådet at en egen bestemmelse i kirkeordningen viderefører lovens innhold.

Tilsvarende foreslås for de andre viglede stillinger. I forslaget til § 5 er dagens ordning bekreftet når det der heter at «Den norske kirke vigler til tjeneste som diakon, kantor, kateket og prest og til tjeneste som biskop.»

Kirkemøtets myndighet til å oppstille kvalifikasjonskrav for tilsetting i de tre kategorier viglede stillinger diakon, kantor, kateket er gitt i kirkeloven § 24 tredje ledd bokstav c). Departementet har i sitt høringsdokument til Kirkemøtet av 15. februar 2018 bekreftet at dagens rettstilstand blir videreført på det vis at Kirkemøtets myndighet vedrørende de her tre viglede stillingskategorier blir videreført. I dette ligger å kunne

«fastsette hvilke krav som må være oppfylt for at en person skal kunne vigles til en særskilt tjeneste i kirken, Kirkemøtet bør da også kunne fastsette hvilke stillinger som krever slik vigsling» (side 63).

De nærmere bestemmelser om kvalifikasjonskrav fremgår av tjenesteordning og kvalifikasjonskrav for henholdsvis kateketer, diakoner og kantorer. Heller ikke her forslår Kirkerådet noen endringer.

Tjenesteordning for menighetsprester § 5 bestemmer at «person som tilsettes i prestestilling uten tidligere å være ordinert, kan ikke tiltre stillingen før ordinasjon er skjedd etter forordnet liturgi». Bestemmelser med tilsvarende innhold er gitt for kateket, diakon og kantor. Kirkerådet foreslår at også dette tas inn i første ledd av § 55. Det *kunne* i samme ledd gå frem at det er biskopen som beslutter ordinasjon og annen vigsling, men Kirkerådet foreslår dette tatt inn et eget ledd.

Kirkerådet har vurdert om det også skal foreslås en bestemmelse om at tilsetting i vigslet stilling for den som *fra før* er ordinert eller vigslet, skal forutsette at biskopen utsteder kallsbrev / tjenestebrev til vedkommende. Dette ville i så fall være et tilsetningsvilkår. Tjenesteordning for biskoper § 9 kan best forstås som en beskrivelse av at biskopen *har myndighet til* å gi slikt kallsbrev / tjenestebrev, når biskopen finner det riktig. Det er eksempler på at tilsetting har funnet sted uten at dette er gjort. Rettslig sett er det således i dag neppe et vilkår for tilsetting – på tross av ordlyden i § 5 i tjenesteordning og kvalifikasjonskrav for henholdsvis kateketer, diakoner og kantorer. Disse bestemmer at «tilsetting skjer med forbehold om (...) at biskopen gir tjenestebrev».

Det må anses som ganske klart at Kirkemøtet ikke har hatt hjemmel til å oppstille et slikt vilkår overfor soknet som arbeidsgiver. Det fremgår særlig av forarbeidene til kirkeloven § 24 og er ved brev fra departementet bekreftet. Departementet har i nevnte høringsdokument til Kirkemøtet av 15. februar 2018 må forstås slik at Kirkemøtets myndighet vedrørende de her tre vigslede stillingskategorier blir *videreført*, og underforstått ikke utvidet.

Kirkerådet har i lys av dette kommet til at et forslag om å oppstille et vilkår som nevnt, ikke kan tilrådes overfor dem som har soknet som arbeidsgiver. Overfor prestene stiller dette seg annerledes. Men heller ikke her har Kirkerådet funnet grunn til å oppstille et vilkår om kallsbrev.

Kirkerådets forslag til § 55 første ledd lyder slik:

Ingen kan tilsettes som prest eller i annen vigslet stilling i Den norske kirke uten å ha de kvalifikasjoner som fastsettes av Kirkemøtet. Tilsetting skjer med forbehold om ordinasjon eller vigsling.

7.7.3 Biskopens ordinasjonsmyndighet

Tjenesteordning for biskoper § 8 første og fjerde ledd bestemmer blant annet at:

«Biskopen beslutter om ordinasjon til prestetjeneste og vigsling til andre kirkelige tjenester, etter i samtale å ha funnet kandidatene skikket for tjenesten, og forretter så ordinasjons- eller vigslingshandlingen etter forordnet liturgi. Biskopen kan etablere en ordning for forberedelse til ordinasjon. Bare vigslet biskop kan forrette ordinasjon til prestetjeneste.

(...)

Vedtak om ordinasjon eller vigsling kan ikke påklages.»

Kirkerådet foreslår at biskopens myndighet kortfattet kommer til uttrykk i annet ledd av § 55. De nærmere bestemmelser i tjenesteordningen – som ikke trenger å endres – vil supplere kirkeordningens paragraf. Dette omfatter blant annet biskopens myndighet til å treffe vedtak om at en persons presteordinasjon i et annet kristent kirkesamfunn skal anses som gyldig grunnlag for å utøve prestedtjeneste i Den norske kirke uten ny ordinasjon. Denne myndigheten omfatter bare midlertidig prestedtjeneste, jf. tjenesteordning for menighetsprester § 3.

Kirkerådet har ikke funnet grunn til å innføre en klageadgang knyttet til biskopens myndighetsutøvelse.

Kirkerådet foreslår slik ordlyd i § 55 annet ledd:

Det tilligger biskopen å treffe avgjørelse om ordinasjon til prestedtjeneste og vigsling til andre kirkelige tjenester. Avgjørelsen kan ikke påklages.

7.7.4 Tap av retten til å utføre prestedtjeneste eller annen vigslet tjeneste

En prests rett til å utføre prestedtjeneste kalles gjerne i kortform presterettigheter eller ordinasjonsfullmakter. Motstykket kalles gjerne ordinasjonsforpliktelsene.

Kirkeloven § 31 tredje ledd bestemmer at:

«Prest som gjør seg skyldig i grovt pliktbrudd eller annet vesentlig brudd på ordinasjonsforpliktelsene kan fratras retten til å utføre prestedtjeneste etter nærmere regler om saksbehandling og klageadgang fastsatt av Kirkemøtet.»

Her oppstiller loven selv det materielle tapsvilkåret, jf. «grovt pliktbrudd eller annet vesentlig brudd på ordinasjonsforpliktelsene». Dette vilkåret samsvarer med arbeidsmiljølovens vilkår for avskjed, jf. der § 15-14: «grovt pliktbrudd eller annet vesentlig mislighold av arbeidsavtalen». En slik sammenheng var det også tidligere mellom kirkeloven § 32 og *tjenestemannslovens* avskjedskriterium. Endringen fant sted fra 2017, da *tjenestemannsloven* ikke lenger kom til anvendelse for prester.

Selv om det ofte vil være tilfelle, trenger ikke en sak om tap av presterettigheter å sammenfalle med eller springe ut av en avskjedssak i et tilsetningsforhold.

Lovbestemmelsen innebærer at Kirkemøtet *må* gi nærmere regler om hvem som skal utøve slik myndighet som loven omtaler, hvordan den skal utøves, regler for klage og andre prosessuelle forhold. Dette har Kirkemøtet gjort i tjenesteordning for biskoper § 12, der myndigheten er lagt til biskopen, med klageadgang til Den norske kirkes klagenemnd.

I sitt forslag til ny trossamfunnslov har departementet ikke foreslått å videreføre en lovbestemmelse som kirkeloven § 31 tredje ledd. Begrunnelsen er at departementet har «kommet til at det ikke er nødvendig med hjemmel i lov for at Kirkemøtet kan gi regler om at en prest kan fratras retten til å utføre prestedtjeneste» (høringsnotatet av 25. september 2017 side 81).

Kirkerådet mener selve kirkeordningen – som loven i dag – bør inneholde en bestemmelse som fastsetter hovedprinsippene om tap av presterettigheter. Dette må i

alle fall omfatte tapsvilkåret, og at Kirkemøtet gir nærmere regler, herunder om klageadgang. Kirkerådet har ikke funnet grunn til å foreslå endring i dagens ordning med klageadgang. Et vedtak om tap av presterettigheter er svært inngripende for vedkommende prest, og dette er grunnen til at det er en klageordning i dag, likeledes også var det før 2017.

I tillegg foreslår Kirkerådet at det fremgår av kirkeordningen at myndigheten ligger hos biskopen. Dette vil samtidig gi best sammenheng med forslaget til § 55 annet ledd.

Kirkerådet mener de nærmere regler fortsatt kan gis i tjenesteordning for biskoper, jf. også nedenfor.

Kirkerådet antar at biskopen i dag har myndighet til å trekke tilbake retten til å utføre også *annen* vigsljet tjeneste enn prestatjeneste. Grunnlaget for dette vil også her være at der vedkommende vesentlig har brutt vigslingsforpliktelsen som ble påtatt under løfteavleggelsen, er ikke lenger forutsetningen for vigslingen til stede.

Når det – på samme måte som for menighetsprester – i tjenesteordning og kvalifikasjonskrav for henholdsvis kateketer, diakoner og kantorer § 6 heter at «formaning og løftet i vigslingsliturgien er bestemmende for [kateketens, diakonens eller kantoren] tjeneste og livsførsel», kan det ikke være uten konsekvenser om *denne forpliktelsen* ikke holdes, men derimot *vesentlig* brytes.

I et rettslig perspektiv er det grunn til å påpeke at *vesentlig brudd* på de de aktuelle plikter parter i en rettslig relasjon har påtatt seg, er det alminnelige vilkår for å *heve* en kontrakt eller andre former for gjensidige forpliktende relasjoner. Det er også dette som er grunnen til at kirkelovens tapsvilkår svarer til avskjedsvilkåret. Sistnevnte er utformet som det er, nettopp fordi avskjed innebærer en *heving* av arbeidsforholdet.

Det kunne hevdes at forpliktelsen under løfteavleggelsen gis like mye gis overfor menigheten som overfor biskopen, men dette kan ikke veie opp for det argument at når det er biskopen som *gir* vigslingsrettigheter, gir det best sammenheng om det også er biskopen som trekker de tilbake.

I lys av dette foreslår Kirkerådet å innføre de samme regler for andre vigslende som for prester – herunder om saksbehandling og klageadgang, men klagenemnda som klageinstans. Forslaget vil forutsette noen enkle tilpasninger i tjenesteordning for biskoper § 12. Se også forslaget til § 42 i kirkeordningen, der forslaget her er innarbeidet. Inn under § 42 bokstav e) vil som for prester i dag, ligge saker om gjenerverv etter tjenesteordning for biskoper § 12 femte ledd. Sistnevnte sted bør altså bestemmelsen utvides til å gjelde også for de andre vigslende stillingsgrupper.

Kirkerådet foreslår etter dette slik ordlyd i § 55 tredje ledd:

Prest eller annen vigsljet medarbeider som gjør seg skyldig i grovt pliktbrudd eller annet vesentlig brudd på ordinasjons- eller vigslingsforpliktelsen, kan av biskopen fratras retten til å utføre prestatjeneste eller annen vigsljet tjeneste etter nærmere regler om saksbehandling og klageadgang fastsatt av Kirkemøtet.

7.7.5 Tjenesteordning for vigslede stillinger – nærmere regler om vilkår mv. for prester, proster og biskoper

Kirkeloven §§ 24 tredje ledd bokstav c) og 31 fjerde ledd gir i dag Kirkemøtet myndighet til å fastsette tjenesteordninger for de vigslede stillinger.

Departementet har «kommet til at det ikke er nødvendig med hjemmel i lov for at (...) Kirkemøtet kan vedta tjenesteordninger (instrukser) som *også* kan gjelde prester som ikke har Den norske kirke som arbeidsgiver» (høringsnotatet av 25. september 2017 side 81).

Tilsvarende har departementet for alle de vigslede stillinger – altså *gjentatt* for prestene – i sitt høringsdokument til Kirkemøtet av 15. februar 2018 side 63 bekreftet at Kirkemøtet også uten uttrykkelig lovhjemmel vil ha myndighet til fastsette tjenesteordninger på samme måte som de to de ovennevnte to lovbestemmelser hjemler i dag.

Kirkerådet mener Kirkemøtets myndighet bør komme til uttrykk i kirkeordningen.

Det samme kan gjøres vedrørende Kirkemøtets myndighet til «å gi nærmere regler om vilkår mv. for prester, proster og biskoper», jf. i dag kirkeloven § 31 fjerde ledd. Denne bestemmelsen er en videreføring av Kongens myndighet før 2017, da gitt i lovens § 34. Også denne lovbestemmelsen bortfaller. I dag er den blant annet hjemmel for å praktisere boplikt og kontorholdplikt, jf. Ot. prp. nr. 64 (1994–95) side 60.

Kirkerådet antar at Kirkemøtet i alle fall med henvisning til arbeidsforholdet, vil ha myndighet til også i fremtiden å treffe bestemmelser slik som hjemlet i loven i dag.

Kirkerådets forslag til § 55 fjerde ledd blir da slik:

Kirkemøtet fastsetter tjenesteordning for alle vigslede stillinger. Kirkemøtet gir også nærmere regler om vilkår mv. for prester, proster og biskoper.

Kapittel 8 Forskjellige bestemmelser

8.1 Innledning

Kapitlet skal erstatte nødvendige bestemmelser i kirkeloven kapittel 5, som ikke er overflødige eller dekket andre steder. Kirkeloven §§ 28, 31, 35 er dekket av tilsvarende bestemmelser i kirkeordningen, se kirkeordningen § 6 siste ledd, § 51, § 55. Kirkeloven § 37 ivaretas gjennom forslaget til ny trossamfunnslov § 15 og § 29 annet ledd ivaretas av trossamfunnsloven § 19. Kirkeloven §§ 33, 36, 39 og 40 er overflødige eller ligger utenfor Kirkemøtets myndighet å fastsette bestemmelser om.

Det innebærer at kapitlet inneholder bestemmelser om møte- og stemmeplikt, bestemmelser om krav om medlemskap, sakbehandlingsregler og endringsregler.

8.2 Møte- og stemmeplikt

Dagens kirkelov § 30 første ledd annet punktum slår fast at «Arbeidstaker har krav på fri fra arbeid i det omfang dette er nødvendig på grunn av møteplikt i lovbestemt kirkelig organ eller utvalg oppnevnt av slikt organ».

I Kulturdepartementets høringsnotat 25. september 2017 med forslag til ny lov om tros- og livssynssamfunn, uttalte departementet at:

«En slik rett til permisjon fra arbeid har valgte medlemmer i kirkelige organer i dag etter regelen i arbeidsmiljøloven § 12–13. Bestemmelsen her gir arbeidstaker "rett til permisjon fra arbeid i det omfang det er nødvendig for å oppfylle lovbestemt møteplikt i offentlige organer". Bestemmelsen er gjentatt i kirkeloven § 30 første ledd annet punktum, og den er i kirkeloven utvidet til også å omfatte "utvalg oppnevnt av slikt organ". Møteplikten i et lovbestemt kirkelig organ følger av kirkeloven § 30 første punktum, og plikten til å ta imot valg følger av kirkeloven § 6.

Kirkemøtet vil med hjemmel i departementets forslag til § 10 kunne fastsette hvilke organer Den norske kirke skal ha, og også gi bestemmelser om møteplikt og stemmerett som avløser de gjeldende bestemmelsene i kirkeloven.

Ut fra hensynet til likebehandling av alle tros- og livssynssamfunn mener departementet at det ikke bør videreføres særbestemmelser om rett til permisjon fra arbeid for valgte medlemmer i Den norske kirkes organer. Og departementet mener det ikke bør innføres slike regler for valgte ombud i alle tros- eller livssynssamfunn» (høringsnotatet 25. september 2017 side 84–85).

I Kulturdepartementets høringsdokument 15. februar 2018 til Kirkemøtet, fremgår det at «flere av høringsinstansene tok opp spørsmålet om rett til permisjon fra arbeid for å delta i kirkelige organers møter, og mente dette fortsatt burde lovreguleres særskilt». Kirkemøtet uttalte følgende i sin høringsuttalelse:

«For at kirken skal kunne oppfylle sin lovpålagte forpliktelse til å være demokratisk, må det sikres en bred representasjon og at medlemmer i alle aldre og livssituasjoner, har mulighet til å stille til valg og utøve verv. Kirkemøtet

mener at dette ikke innebærer en usaklig forskjellsbehandling. Det ligger en stor utfordring i § 17 om Rett til permisjon fra arbeid mv. når denne kun hviler på de alminnelige bestemmelsene i Arbeidsmiljøloven. Det er en betydelig ulempe at departementet ikke har utredet hvor langt disse kan gjelde for organer som er oppnevnt i medhold av lov. (...) Med dagens lovhjemlede demokratiske organer, bruker valgte medlemmer av Den norske kirkes organer betydelig tid på å ivareta sin møteplikt. Kirkemøtet ber derfor departementet om å sikre retten til fri fra arbeid for valgte medlemmer i Den norske kirkes organer for at Den norske kirke også i praksis kan forbli en «demokratisk (...) folkekirke». Kirkemøtet mener dette bør lovfestes i lovutkastet § 11» (vedtak i sak KM 10/18 punkt 3.9).

Rett til permisjon fra arbeid for å ivareta møteplikt i kirkelige organer er altså ikke foreslått videreført i lovutkastet fra departementet, men som sett har flere høringsinstanser, deriblant Kirkemøtet, gått inn for en videreføring. Det er derfor på skrivende tidspunkt usikkert om retten vil bli videreført i den nye loven.

Kirkerådet mener det uansett bør videreføres en plikt til å delta i organets møter hvis det ikke foreligger gyldig forfall. Dersom det ikke videreføres en rett til fri fra arbeid for å ivareta møteplikten, mener Kirkerådet at forståelsen av hva som ligger i gyldig forfall må utvides til også å omfatte forfall på grunn av arbeidsplikt. Det innebærer også at det vil pålegge de kirkelige organene et særlig ansvar for å fastsette datoer og tidspunkter som gjør det mulig å få gjennomført beslutningsdyktige møter.

Kirkerådet foreslår å videreføre bestemmelsene om at rett og plikt til å delta i kirkelige organers møter som i dag følger av kirkeloven § 30 første ledd første punktum, med noen språklige endringer som bygger på den nye kommuneloven § 8-1 første ledd.

Videre foreslår Kirkerådet å videreføre bestemmelsen om stemmeplikt i kirkeloven § 30 annet ledd, med språklige endringer som bygger på den nye kommuneloven § 8-1 annet ledd.

I dagens kirkelov er det fastsatt at dette gjelder for «lovbestemt kirkelig organ». Som lovbestemte kirkelige organer regnes menighetsråd, menighetsmøte, kirkelig fellesråd, bispedømmeråd, Kirkerådet, Kirkemøtet, Bispemøtet, Den norske kirkes klagenemnd, biskop og prost (se Prop. 81 L (2010–2011) side 32, 36 og 46 i sammenheng med Prop. 55 L (2015–2016) side 56). I forslaget til nye bestemmelser, gjelder møte- og stemmeplikten for «et kirkelig organ». Som kirkelige organ regnes de organer som er etablert i eller i medhold av trossamfunnsloven og kirkeordningen.

Kirkerådet mener samtidig at det bør gjøres et unntak for medlemmer eller delegater til et kirkelig organ omtalt i kapittel 6 om ungdomsdemokratiet i Den norske kirke. Flere av disse organene har representanter fra organisasjoner tilknyttet Den norske kirkes ungdomsarbeid. I enkelte saker som behandles av de kirkelige organene i ungdomsstrukturen, er det ikke gitt at organisasjonene har gjort vedtak om sine standpunkt. Kirkerådet er kjent med at noen av organisasjonsrepresentantene av den grunn har sett det mest hensiktsmessig å avstå fra stemmegivningen. Kirkerådet har forståelse for dette, og foreslår derfor en unntaksbestemmelse i tredje ledd.

Kirkerådet foreslår etter dette følgende ordlyd i § 56:

Medlemmer av et kirkelig organ plikter å delta i organets møter hvis de ikke har gyldig forfall.

Medlemmer som er til stede i et kirkelig organ når en sak tas opp til avstemning, plikter å stemme. Ved valg og vedtak om tilsetting er det adgang til å stemme blankt.

Medlemmer i eller delegater til et kirkelig organ omtalt i kapittel 6, kan avstå fra å stemme.

8.3 Krav om medlemskap for kirkelig tilsatte og ombud

Dagens kirkelov § 29 første ledd slår fast at «Kirkelig tilsatte og ombud skal være medlem av Den norske kirke. Det kan dispenseres fra kravet når særlige grunner tilsier det etter nærmere regler fastsatt av Kirkemøtet». Etter tjenesteordning 11. april 2016 nr. 1812 for biskoper § 11 a er dispensasjonsmyndigheten etter § 29 første ledd lagt til biskopen.

Kulturdepartementets forslag til ny lov for tros- og livssynssamfunn viderefører ikke denne bestemmelsen. Kirkemøtet 2018 uttalte i den forbindelse følgende:

«Kirkemøtet registrerer at bestemmelsen om det kirkelige medlemskravet i kirkeloven § 29 først ledd ikke foreslås videreført. Kirkemøtet mener at likestillings- og diskrimineringslovens krav om at det må være «en konkret begrunnelse i hvert enkelt tilfelle», jf. Prop. 81 L (2016–2017) side 316, vil treffe dårlig for kategorier som prester, andre vigslede tilsatte og menighetspedagoger. Etter Kirkemøtets vurdering er et krav om en konkret begrunnelse i hvert tilfelle for slike stillinger unødvendig byråkratiserende og lite forenkende. Kirkemøtet viser i denne sammenheng til at kirker i andre land som er underlagt EUs rammedirektiv 2000/78/EF, som i Tyskland, har vedtatt kirkelige retningslinjer om hvilke stillinger som krever kirkemedlemskap, se *Richtlinie des Rates über kirchliche Anforderungen der beruflichen Mitarbeit in der Evangelischen Kirche in Deutschland und ihrer Diakonie vom 9. Dezember 2016*, særlig § 3. Kirkemøtet mener at Den norske kirke, så vel som andre tros- og livssynssamfunn, i utgangspunktet bør ha en lovbestemt rett til å kreve medlemskap for tilsatte og ombud, ut over det som ligger i adgangen til lovlig forskjellsbehandling i likestillings- og diskrimineringsloven. Kravet om medlemskap bør kombineres med en dispensasjonsadgang som i dag, hvor det foretas en konkret vurdering av den enkelte dispensasjonssøknaden etter en tolkning harmonisert med likestillings- og diskrimineringsloven § 9» (sak KM 10/18).

Departementets lovforslag ligger til grunn for utarbeidelsen av kirkeordningen. Det innebærer at det tas utgangspunkt i at bestemmelsen i kirkeloven § 29 første ledd, ikke videreføres. Det vil innebære at krav til medlemskap i Den norske kirke for ansatte vil måtte vurderes ut fra de generelle reglene i diskrimineringslovgivningen, i stedet for ut fra bestemmelsen i kirkeloven § 29 første ledd.

Stortinget vedtok våren 2017 en ny felles likestillings- og diskrimineringslov som i hovedsak viderefører gjeldende rett hva gjelder andre tros- og livssynssamfunn enn Den norske kirke. Lov 16. juni 2017 nr. 51 om likestilling og forbud mot diskriminering (likestillings- og diskrimineringsloven) trådte i kraft 1. januar 2018. Denne loven viderefører hovedregelen med forbud mot å diskriminere på grunn av blant annet religion, jf. loven § 6. Inn under diskrimineringsforbudet går også arbeidslivet – herunder spørsmål om ansettelsesforhold, se ny bestemmelse i arbeidsmiljøloven § 13-1 fjerde ledd. I § 9 er det åpnet for unntak fra forbudet gjennom lovlig forskjellsbehandling, som er det unntaket *andre trossamfunn i dag kan påberope seg for å kreve at personer har tilknytning til trossamfunnet for å kunne få visse typer stillinger*. Forskjellsbehandlingen på grunn av religion må ha et saklig formål, må være nødvendig for å oppnå formålet og ikke være uforholdsmessig inngripende overfor dem som rammes. Alle vilkårene må være oppfylt for at forskjellsbehandlingen skal være lovlig. Det er videre presisert «i arbeidsforhold (...) er direkte forskjellsbehandling på grunn av (...) religion, livssyn (...) bare tillatt hvis denne egenskapen har avgjørende betydning for utøvelsen av arbeidet eller yrket, og vilkårene i første ledd er oppfylt,» jf. loven § 9 annet ledd. Se Prop. 81 L (2016–2017) kapittel 14.2.5 side 120–121 og Ot.prp. nr. 79 (2008–2009) kapittel 6.1.3.3 side 40–42 for en nærmere redegjørelse.

Dette innebærer at ordningen endrer seg fra et utgangspunktet om at medlemskap i Den norske kirke *skal* kreves for kirkelige tilsatte, med mindre det foreligger særlige grunner for unntak som tilsier at det innvilges dispensasjon fra medlemskapskravet, til at utgangspunktet blir at medlemskap i Den norske kirke *ikke skal* kreves for kirkelige tilsatte, med mindre det foreligger særlige grunner for at det skal kreves.

Videre innebærer det en overgang fra at det er arbeidsgiveren som kan søke om dispensasjon fra kravet om medlemskap i Den norske kirke, til at det er individet som etter diskrimineringslovgivningen kan påberope seg et vern mot usaklig forskjellsbehandling i forbindelse med ansettelser.

For ordens skyld skal det presiseres at dette i liten grad vil få betydning for prester, vigslede stillinger og trosopplæringsmedarbeidere, som er i kjerneområdet for tilfeller hvor det kan kreves medlemskap, men vil i noen grad kunne ha betydning for stillinger i kirkelig administrasjon mv. Det vil for eksempel ikke være opplagt at Den norske kirken for fremtiden kan oppstille medlemskapsvilkår ved kirkevergestillinger for flersoknskommuner.

Kirkerådet viser til at kirkeloven § 29 første ledd omfatter kirkelige stillinger på den ene siden og kirkelige ombud på den andre siden. Kirkelige ombud refererer til de som har plikt til å utøve sitt verv i kirkelige organer, se pkt. 3.3.3 og 8.1. Det følger av forslaget til kirkeordningen §§ 14 første ledd og 16 tredje ledd at en må være medlem av Den norske kirke for å ha kirkelig stemmerett og være valgbar til menighetsråd, sammenlign med dagens kirkelov §§ 4 første ledd og 6 tredje ledd. Krav til medlemskap gjelder tilsvarende for valgbarhet til andre kirkelige organer. Biskopen har myndighet til å dispensere fra medlemskapskravet. Etter det Kirkerådet erfarer, har dette primært vært gjort for kommunal representant til kirkelig fellesting. Likestillings- og diskrimineringsombudet har tidligere uttalt at «det må være opplagt saklig å stille krav til medlemskap for de som skal stemme ved kirkevalg og være

valgbar til menighetsråd osv.», se brev av 18. oktober 2006 til Kultur- og kirkedepartementet. Selv om dette brevet refererte til daværende rettstilstand, må dette være er like opplagt i dag som tidligere. Derfor antar Kirkerådet at Kirkemøtet med hjemmel i myndigheten til å gi regler om kirkelige organer, også vil ha hjemmel til å bestemme at kirkelige ombud skal være medlem av Den norske kirke. Kirkerådet foreslår å videreføre dette, inkludert biskopens mulighet til å dispensere fra kravet når særlige grunner tilsier det.

Når det gjelder tilsatte i kirkelige stillinger, er utgangspunktet at den enkelte tilsettingsmyndigheten må foreta en konkret vurdering i den enkelte sak om det vil være adgang til å fastsette krav om medlemskap. Kirkemøtet vil likevel som trossamfunnet Den norske kirkes øverste organ kunne fastsette en plikt i kirkeordningen om at tilsettingsmyndigheten skal oppstille et krav om medlemskap i Den norske kirke i tråd med adgangen til dette i lov 16. juni 2017 nr. 51 om likestilling og forbud mot diskriminering (likestillings- og diskrimineringsloven) § 9 for kirkelige stillinger som har ansvar for kirkens lære, herunder forkynnelse, sjelesorg og trosopplæring. Dette har en sammenheng med Kirkemøtets adgang til å fastsette kvalifikasjonskrav for vigslede stillinger. Kirkerådet viser i denne sammenheng til at kirker i andre land som er underlagt EUs rammedirektiv 2000/78/EF, som i Tyskland, har vedtatt kirkelige retningslinjer om hvilke stillinger som krever kirkemedlemskap, se Richtlinie des Rates über kirchliche Anforderungen der beruflichen Mitarbeit in der Evangelischen Kirche in Deutschland und ihrer Diakonie vom 9. Dezember 2016, særlig § 3. Her heter det at blant annet, omtrentlig oversatt, at:

«De som er arbeider i den Evangeliske kirke i Tyskland og dens diakonale institusjoner er avhengig av oppfyllelsen av det kirkelige oppdraget i dets konkrete form. Ansettelse i den protestantiske kirke og dens diakonale institusjoner forutsetter i prinsippet en tilhørighet til en av de kirker, som er medlem av den Evangeliske kirke i Tyskland, eller til en selvstendig kirke som den Evangeliske kirke har inngått et forpliktende kirkefelleskap med. Dette gjelder uten begrensning for alle stillinger som er tildelt oppgaver med forkynnelse, sjelesorg og evangelisk undervisning (trosopplæring).»

Kirkerådet foreslår at Kirkemøtet fastsetter en plikt i kirkeordningen om at tilsettingsmyndigheten *skal* oppstille et krav om medlemskap i Den norske kirke i tråd med adgangen til dette i lov 16. juni 2017 nr. 51 om likestilling og forbud mot diskriminering (likestillings- og diskrimineringsloven) § 9 for kirkelige stillinger som har ansvar for kirkens lære. Med «kirkelige stillinger som har ansvar for kirkens lære» menes i første rekke de vigslede stillinger, jf. kirkeordningen § 5 annet ledd, men også andre stillinger som har ansvar for kirkelig undervisning og trosopplæring. Samtidig bør biskopen kunne gi dispensasjon fra plikten til å oppstille et slikt krav når særlige grunner tilsier det. Slik dispensasjon kan for eksempel gis til personer som er medlem i en kirke Den norske kirke har et forpliktende kirkefelleskap til.

Det følger av endringene i lov og kirkeordningen at tjenesteordning for biskoper § 11 a må oppheves.

Forutsatt at det ikke videreføres noen adgang til å oppstille vilkår om medlemskap i Den norske kirke for tilsatte i trossamfunnsloven, foreslår Kirkerådet følgende ordlyd i § 57:

Kirkelige ombud skal være medlem av Den norske kirke. Biskopen kan dispensere fra kravet når særlige grunner tilsier det. For nasjonale ombud er preses i Bispemøtet dispensasjonsmyndighet.

For tilsetting i kirkelige stillinger som inneholder et ansvar for kirkens lære skal tilsettingsmyndigheten oppstille krav om medlemskap i Den norske kirke i tråd med adgangen til dette i lov 16. juni 2017 nr. 51 om likestilling og forbud mot diskriminering (likestillings- og diskrimineringsloven) § 9. Biskopen kan gi dispensasjon fra plikten til å oppstille slikt krav når særlige grunner tilsier det.

8.4 Saksbehandlingsregler m.v.

I dagens kirkelov § 38 er det fastsatt at forvaltningsloven, offentleglova og reglene om offentlige organer i arkivloven gjelder for lovbestemte kirkelige organer. På grunn av at den kirkelige rådsstrukturen ikke er hierarkisk i den forstand at de kirkelige rådene står i et generelt over- eller underordningsforhold til hverandre, er det kun klageadgang der dette er særskilt bestemt. Det er også et par særregler om inhabilitet etter modell fra kommuneloven, men hvor det er gjort tilpasninger på grunn av samvirket mellom representanter for den vigslede tjeneste og valgte representanter for kirkemedlemmene.

Fra 2017 har loven selv klargjort at rekkevidden av bestemmelsene i forvaltningsloven er blitt avgrenset i saker om ansettelse, oppsigelse og andre personalsaker til bare å gjelde inhabilitetsbestemmelsene og alminnelige regler om saksbehandlingen. Selv om forvaltningslovens virkeområde i loven har blitt avgrenset i personalsaker, har Kirkemøtet selv i 2016 fastsatt i personalreglementene at forvaltningsloven skal anvendes også i disse sakene, jf. § 2a i disse reglementene.

I Kulturdepartementets høringsnotat av 25. september 2017, pekte det på at:

«Den norske kirkes særskilte karakter og kirkens rolle i det norske samfunnet kunne tilsi at reglene for det offentliges saksbehandling fortsatt burde gjøres gjeldende for virksomheten i kirkens organer. Departementet vil imidlertid peke på at en slik regulering vil være såpass inngripende i kirkens virksomhet, at det bare kunne forsvares om det var tungtveiende saklige hensyn som tilsa en lovbestemmelse om dette» (høringsnotatet av 25. september 2017 side 82).

Kirkemøtet gikk i sin uttalelse til trossamfunnsloven i sak KM 10/18 inn for at det skal videreføres i lov at forvaltningsloven, offentleglova og arkivlova skal gjelde for Den norske kirke. Kirkerådet legger til grunn at dette følges opp i den nye loven, hvilket innebærer at den aktuelle bestemmelsen i kirkeordningen i hovedsak vil være en dublett av lovbestemmelsen. Dersom det ikke lovfestes, legger Kirkerådet til grunn at Kirkemøtet vil bli gitt en hjemmel som gjør at Kirkemøtet på eget grunnlag kan bestemme i kirkeordningen at disse lovene skal få anvendelse på kirkens organer.

Hvordan en bestemmelse om saksbehandlingsregler skal utformes i kirkeordningen, må tilpasses den endelige utformingen av lovbestemmelsen.

Etter Kulturdepartementets forslag til ny trossamfunnslov vil det bare være Kirkemøtet og menighetsrådet som vil være bestemt direkte i lov. Resten av de organene som i dag regnes som lovbestemte, vil være opprettet av Kirkemøtet i medhold av lov. Kirkerådet legger til grunn at det blir videreført at disse lovene skal gjelde for kirkelige organer. Med kirkelige organer menes det derfor organer opprettet i eller i medhold av trossamfunnsloven eller kirkeordningen.

Kirkerådet legger til grunn at ulovfestede, forvaltningsrettslige regler, for eksempel det generelle prinsippet om forsvarlig saksbehandling og myndighetsmisbrukslæren, fortsatt vil gjelde, se Prop. 55 L (2015–2016) side 59. Det vil fortsatt være naturlig at de lovfestede og ulovfestede forvaltningsrettslige reglene vil gjelde for kirkelige organer som ikke er lovfestet, som for eksempel Kirkerådets arbeidsutvalg eller andre utvalg o.l. under Kirkerådet og bispedømmerådene.

Kirkerådet legger til grunn at mållova ikke lenger kommer direkte til anvendelse for Den norske kirken etter skillet fra staten 1. januar 2017. Dette er den samme oppfatningen som Språkrådet i brev 28. desember 2017 til Kulturdepartementet har lagt til grunn.

Kirkemøtet uttalte til forslaget til ny trossamfunnslov at det gikk inn for at «det overlates til Kirkemøtet å fastsette bestemmelser om, og med hvilke unntak, mållova skal gjelde for kirkelige organer.» Kirkerådet legger til grunn at dette enten lovfestes, eller at Kirkemøtet på selvstendig grunnlag vil kunne gi slike bestemmelser.

Kirkerådet foreslår å fastsette at mållova legges til grunn for den virksomheten som drives av kirkelige organer. Dette er ment som en videreføring av tidligere rett, slik den var frem til 1. januar 2017. Det innebærer at mållovas avgrensning for Den norske kirkes del til å gjelde den administrative delen av virksomheten, samt veiledning som vil være å finne i mållovas forarbeider, fortsatt vil ha betydning.

Kirkerådet foreslår etter dette følgende ordlyd i § 58:

Forvaltningsloven, offentleglova og regler om offentlige organer i arkivlova gjelder for den virksomhet som drives av kirkelige organer.

Vedtak i et kirkelig organ kan ikke påklages med mindre annet er særskilt bestemt. Vedtak etter offentleglova som er truffet av menighetsrådet eller kirkelig fellesråd, kan påklages til bispedømmerådet. Vedtak etter offentleglova som er truffet av bispedømmerådet, kan påklages til Kirkerådet. Vedtak etter offentleglova som er truffet av Kirkerådet, kan påklages til Den norske kirkes klagenemnd.

Om ugildhet gjelder reglene i forvaltningsloven kap. II, med følgende særregler:

- a) Ugildhet inntreer ikke ved valg til tillitsverv eller ved fastsetting av godtgjøring o.l. for slike verv.*

b) *Kirkelig tilsatte som i denne egenskap har medvirket ved tilretteleggelsen av grunnlaget for en avgjørelse, eller ved tidligere avgjørelse i samme sak, skal alltid anses som ugild når saken behandles i et kirkelig organ. Biskopen regnes ikke som kirkelig tilsatt i forhold til denne bestemmelse. Det samme gjelder prost og annen prest som enten i kraft av sin stilling eller etter oppnevning av biskopen er medlem av et organ for soknet.*

Mållova legges til grunn for den virksomheten som drives av kirkelige organer.

8.5 Endringsregler

Kirkerådet legger til grunn at det er nødvendig med særskilte endringsregler for bestemmelsene i kapittel 1 *Den norske kirkes grunnlag*. Kirkemøtets bestilling er at selve vedtaket bør skje med to tredjedels flertall. Det gjenstår å se om man vil legge dette eller enda større flertall til grunn.

Når det gjelder senere endringer i den vedtatte ordningen, foreslår Kirkerådet en formulering laget etter modell fra Grunnloven § 121. En slik prosedyre innebærer at et endringsforslag kan fremsettes, men ikke tas til behandling i én kirkemøteperiode. Først i neste periode, etter et valg, kan forslaget realitetsbehandles. Det kan dermed heller ikke endres underveis.

Paragraf 1 om Den norske kirkes læregrunnlag står i en særstilling også sammenlignet med de øvrige paragrafer i kapittel 1. Kirkerådet legger til grunn at denne paragrafen i realiteten ikke kan endres i form av å fjerne noen av de fem bekjennesskriftene – både fordi det vil endre hele kirkesamfunnets fundament og fordi det vil bryte med Grunnloven § 16 hvor det heter at «Den norske kirke, en evangelisk-luthersk kirke, forblir Norges folkekirke». Kirkerådet finner det imidlertid ikke nødvendig å gi § 1 et sterkere vern enn det som ligger i kapittel 1 for øvrig. Kirkerådet skal tilføye at det i prinsippet er mulig også etter den nye kirkeordningen – slik det i kirkerettsteorien ble lagt til grunn under statskirkeordningen – å tenke seg at kirken ønsker å legge til ett eller flere av de øvrige evangelisk-lutherske bekjennesskrifter.

Her er dessuten foreslått at det også skal presisere hvilken rolle biskopene har ved endringer i kapittel 1. Kirkerådet legger til grunn at Bispemøtets behandling skjer i forkant av at forslaget fremsettes og ikke i forkant av den endelige behandlingen. De nærmere reglene som omtales vil i utgangspunktet kunne bygges over reglene om behandlinger av læresaker i Kirkemøtets forretningsorden.

Kirkerådet mener at enkelte andre bestemmelser i kirkeordningen også bør være omfattet av særskilte endringsregler med krav om to tredjedels flertall. Dette bør imidlertid kun dreie seg om spesielt viktige bestemmelser. Kirkerådet mener kirkeordningen § 37 fjerde og femte ledd, § 39 femte ledd, som regulerer forholdet mellom Bispemøtet og henholdsvis Kirkemøtet og Kirkerådet i læresaker, bør omfattes av særskilte endringsregler. Det vises i denne sammenheng til at bestemmelsene som er foreslått tatt inn i § 37 fjerde og femte ledd i dag er omfattet av et krav om to tredjedels flertall som følge av at de er regulert i Kirkemøtets

forretningsorden. Tilsvarende bestemmelse for Bispemøtets samvirke med Kirkerådet i læresaker, slik det er foreslått i § 39 femte ledd, bør også omfattes. Også § 59 om endringsregler bør være dekket av et krav om kvalifisert flertall. Kirkerådet foreslår derfor dette.

For den øvrige del av kirkeordningen foreslår Kirkerådet at bestemmelsene kan endres ved alminnelig flertall i Kirkemøtet.

Kirkerådet foreslår etter dette følgende ordlyd i § 59:

Forslag til endringer i bestemmelsene i kapittel 1 må fremsettes på det første, andre eller tredje kirkemøtet etter et valg. Men det er det første, andre eller tredje kirkemøtet etter neste valg som tar stilling til forslaget. Et vedtak om endring krever tilslutning fra to tredjedeler av Kirkemøtets medlemmer. Før Kirkemøtet tar stilling til forslag til endringer i bestemmelsene, skal forslaget ha vært gjenstand for en forutgående behandling i Bispemøtet etter nærmere regler gitt av Kirkemøtet.

Et vedtak om endring av § 37 fjerde og femte ledd, § 39 femte ledd og § 59 krever tilslutning fra to tredjedeler av Kirkemøtets medlemmer.

Øvrige bestemmelser kan endres ved alminnelig flertall.

Kapittel 9 Økonomiske og administrative konsekvenser

9.1 Innledning

Som utgangspunkt vil Kirkerådets forslag til ny kirkeordning ikke ha store økonomiske og administrative konsekvenser. Kapitlene i dette høringsdokument beskriver hvordan kirkeordningen i det alt vesentligste blir videreført. De aller fleste steder hvor det foreslås mindre endringer eller presiseringer vil disse hverken medføre økte kostnader eller gi nevneverdig innsparende eller effektiviserende effekt.

9.2 Daglig leder for menighet og felles arbeidsleder

Når det gjelder omtalen av daglig leder for menighetsrådets virksomhet, så foreslår Kirkerådet også her videreføring av dagens frivillige ordning hvor menighetsrådet kan opprette stilling som daglig leder.

En konsekvens av å at et menighetsråd vil velge en daglig leder blant de tilsatte som har vedkommende sokn som tjenestested, jfr pkt 3.7.5.1, vil de fleste steder være at det blir behov for noe mer lønnsmidler. Dette vil måtte bli en drøfting om hvorvidt menighetsrådet selv skal dekke en ekstra kostnad eller om organet som ivaretar arbeidsgiveransvar for stillingen skal gjøre det. Kirkerådet antar at det i noen tilfeller kan det bli snakk om å innarbeide arbeidsoppgavene som daglig leder innenfor gjeldende stillingsbeskrivelser.

En mer administrativ konsekvens av økt prioritering av daglig leder for menighetsrådene vil trolig være økt kvalitet på beslutninger og større gjennomføringsevne for de oppgavene menighetsrådet skal løse. En bør kunne forvente at målsetningen om utvikling av den lokale kirke vil kunne styrkes, iallfall over noe tid.

Kirkerådets forslag om at det for ett eller flere sokn også kan opprettes en felles arbeidsleder, jf pkt 7.4, vil også kunne medføre økte lønnskostnader for ansatte. Også her kan det være mulig over tid å se at ordningen over tid også gir effektiviseringsgevinster ved bortfall av konkurrerende styring eller ledelse for ansatte som arbeider i soknet. En av hensiktene bak veivalgvedtakene om innføring av lokal, enhetlig ledelse, var også at samordningen skulle virke besparende på den arbeids- og møtetid som i dag går med til mer eller mindre dobbel ledelse utgått fra de to arbeidsgiverlinjene.

9.3 Kirkebygg

Forslaget til oppmykning av bestemmelsen om adgang til langtidsutleie av kirkebygg kan for enkelte fellesråd, kanskje særlig de fellesråd som dekker byområder, gi økte leieinntekter. Det vises til drøftingen av dette i pkt 4.5.4.

9.4 Regionale og nasjonale kirkelige organer og ungdomsdemokrati

Den foreslåtte endringen av Mellomkirkelig råds status vil gi noe reduserte administrasjon knyttet til gjennomføring av rådsmøter. Her vil ressursbruken på økumenisk og internasjonalt samarbeid på nasjonalt nivå i Den norske kirke videreføres omtrent på dagens nivå. Reise- og møteaktivitet vil i all hovedsak bli videreført, men administrative funksjoner som dokumentproduksjon, koordinering av prosesser mellom dagens tre sentralkirkelige råd vil bli redusert. Dette vil gi en økt ressursutnyttelse.

Styrking av ungdomsdemokrati vil medføre noe økte møte- og reisekostnader dersom forslaget blir vedtatt om at alle bispedømmeråd *skal* ha ungdomsting og ungdomsråd.

V Enkelte utvalgte problemstillinger

1. Kirkemøtets myndighet til å pålegge menighetsrådet å ha en daglig leder etter en ordning fastsatt av Kirkemøtet

I dette tilleggspunktet er inntatt Kirkerådets nærmere vurdering av det spørsmål som Kirkerådet reiste i pkt. 3.7.4, om hvorvidt Kirkemøtet har myndighet til å *pålegge* soknet ved det enkelte menighetsråd å måtte følge en ordning med en daglig leder av dets virksomhet – i den skikkelse at Kirkemøtet forpliktet hvert menighetsråd til å la en tilsatt utpekt av menighetsrådet ha en slik funksjon, istedenfor at for eksempel menighetsrådet selv, ved dets leder og arbeidsutvalg, utfører de aktuelle oppgaver.

Det kan spørres om det her må sondres mellom en pålagt ordning med henholdsvis en av soknets tilsatte som utfører av oppgaven og der den utføres av en menighetsprest. Et mulig resonnement kunne være at det bare er inngripende overfor soknet og en byrde for det i førstnevnte tilfelle. Kirkerådet har imidlertid kommet til samme konklusjon i begge tilfelle, jf. nedenfor. Først tas det utgangspunkt i en ordning der det er forutsatt at en av *soknets tilsatte* blir utpekt til daglig leder.

Kirkerådet finner det som nevnt i pkt. 3.5 ikke tvilsomt at lovutkastet § 10 annet ledd vil omfatte myndighet for Kirkemøtet til å fastsette *saksbehandlingsregler* for soknet – da ment *ut over* det som hjemles i lovutkastet § 16 første ledd. Disse reglene kalles gjerne for virksomhetsregler, og Kirkerådet antar at slike regler må avgrenses mot selve *det innholdsmessige* ved virksomheten i soknet.

Det følger uttrykkelig av lovforslaget § 10 annet ledd at Kirkemøtet blant annet kan treffe bestemmelser om «kirkens organisering» og om «kirkelige organer». Dette omfatter også «den lokale kirkes organisering», jf. side 93 i departementets høringsnotat av 25. september 2017. Samme sted fremgår det eksplisitt at «bestemmelser om et slikt felleskirkelig organ for soknene [som kirkelig fellesråd i dag er] bør etter departementets syn gis i den kirkeordningen som Kirkemøtet fastsetter». Da vil Kirkemøtet «stå fritt til å videreføres bestemmelsene om kirkelig fellesråd eller gi nye bestemmelser om et fellesorgan for soknet».

Kirkerådet finner det ikke særlig tvilsomt at lovforslaget § 10 annet ledd blant annet innebærer at Kirkemøtet kan bestemme at et videreført fellesorgan for soknet *skal* ha en daglig leder av sin virksomhet, sml. dagens kirkelov § 13 annet ledd. Siden Kirkemøtet kunne velge ikke å videreføre et slikt fellesorgan, må Kirkemøtet også kunne gi de nærmere regler eller ordninger for *organiseringen av dets arbeid* – herunder bestemme at det skal ha en daglig leder av sin virksomhet – selv om dette i realiteten har en side til soknets arbeidsgiverorganisering og dets private autonomi. At Kirkemøtet endog kan gå *enda lenger* og definere hva som skal være et slikt fellesorgans oppgaver, fremgår av lovutkastet § 9 tredje ledd.

Når det derimot gjelder menighetsrådet, har ikke engang Stortinget i dag pålagt dette organet å ha en daglig leder av sin virksomhet – eller pålagt kirkelig fellesråd å sørge for det. Menighetsrådet vil etter lovforslaget bli et lovbestemt organ, forankret i lovutkastet § 9 tredje ledd. Kirkerådet finner det derfor noe mer uklart om Kirkemøtet med henvisning til lovutkastet § 10 annet ledd kan pålegge menighetsrådet å ha en daglig leder av sin virksomhet. Verken ordlyd eller

forarbeider gir et klart uttrykk for en slik adgang til å legge begrensninger for menighetsrådets *organisering av sitt arbeid*. Kirkerådet antar derfor at et slikt pålegg vil trenge hjemmel i lov siden det på et vis innebærer en byrde for eller inngripen overfor soknet ved menighetsrådet. Som allerede nevnt ovenfor om kirkelig fellesråd, vil en ordning med pålagt daglig leder av virksomheten, ha sammenheng med *soknets arbeidsgiverorganisering* og dets private autonomi.

Til sammenlikning kan nevnes at Kirkemøtet med henvisning til nevnte utkast § 10 annet ledd ikke vil kunne pålegge soknet å *melde seg inn i en bestemt arbeidsgiverorganisasjon*, jf. slik departementets høringsdokument til Kirkemøtet av 15. februar 2018 side 63 om at denne bestemmelsen «ikke omfatter hjemmel» til dette: «Også her setter [lovutkastet] § 10 tredje ledd en sperre mot inngripen i soknets private autonomi». Selv om problemstillingene ikke er de samme, siden departementets eksempel direkte vedrører *soknets avtalefrihet* mener Kirkerådet denne klargjøringen fra departementet kan ha en viss overføringsverdi.

Kirkerådet skal imidlertid tilføye at det ikke fremstår som utelukket at Kirkemøtet i kraft av sin representative kompetanse – og uten hjemmel i lov – kunne fastsatt bestemmelser av slik karakter, jf. igjen departementets høringsdokument side 60. Særlig kunne et argument for dette være at menighetsrådets virksomhet også berører tilsatte i det nasjonale rettssubjektet, menighetsprestene, slik at en eventuell obligatorisk ordning har en dimensjon knyttet til trossamfunnet som sådan, ikke bare soknet som egen, rettslig størrelse.

Å betrakte det som en byrde og inngripen i soknets selvstendighet – med krav om klar hjemmel i lov – å bestemme at menighetsrådet skal utpeke eller ta imot en prest til å ivareta en funksjon menighetsrådet selv trekker opp rammene for, kan kanskje fremstå som noe oppkonstruert. Til sammenlikning må menighetsrådet også kunne tildeles myndighet til å medvirke ved tilsetninger av menighetsprest, selv om dette da ikke bare innebærer en rett men også en plikt, jf. § 52 om dette.

På tross av disse perspektivene – herunder nevnte sammenlikning med medvirkning ved tilsetninger – har Kirkerådet under tvil kommet til at det er mest forenlig med soknets selvstendige posisjon i kirkeordningen *også* å la det være opp til menighetsrådet *om* det ønsker å tildele en prest denne funksjonen. Det vil med andre ord heller ikke være ønskelig at Kirkemøtet vedtar en fast ordning – som en «skal-regel» – der soknet ved menighetsrådet ble tildelt en slik ressurs av Kirkemøtet, uaktet egne ønsker.

2. Tillegg til forslaget om felles arbeidsledelse i § 53, omtalen i pkt. 7.4.7

Nedenfor søkes illustrert enkelte virkninger, gitt ulike valg for utpekingen. For enkelhets skyld er ledelse av menighetsrådets eventuelle tilsatte ikke tatt med i oversikten:

I Hvis en annen fellesrådstilsatt enn kirkevergen får fullmakt til å være arbeidsleder (koordinere arbeidet til dem som inngår i tjenestefellesskapet), har det følgende virkninger:

- Overfor de andre fellesrådstilsatte overføres de aktuelle arbeidsoppgavene *fra kirkevergen* til arbeidslederen.
- De samme arbeidsoppgaver tas *fra prosten* vedrørende den eller de prester som inngår i tjenestefellesskapet. For øvrig er prostens rolle uendret.
- Kirkevergens oppgave overfor arbeidslederen får den nye, utvidede dimensjon å se til at vedkommende skjøtter sin rolle *som arbeidsleder* – men dette skal ikke gjøres *som om han selv* var denne arbeidsleder.

II Med en sokneprest i rollen blir virkningene disse:

- Overfor de fellesrådstilsatte overføres de aktuelle arbeidsoppgavene fra kirkevergen til soknepresten.
- Prostens rolle er uendret, bortsett fra at prosten nå også må se til at vedkommende sokneprest ivaretar sin rolle *som arbeidsleder* på en god måte.

Det vil ha samme virkningen om en *prostiprest* tildeles rollen.

III Med prosten i rollen blir virkningene disse:

- Overfor de fellesrådstilsatte overføres de aktuelle arbeidsoppgavene *fra kirkevergen* til prosten. Overfor de berørte prestene er prostens rolle upåvirket (rent bortsett fra at det gjennom ordningen som sådan kan skje endringer i arbeidsfordeling etc. innad i tjenestefellesskapet).

IV Med kirkevergen i rollen blir virkningene disse:

- Overfor de berørte prester tas de aktuelle oppgaver *fra prosten*. Overfor de berørte fellesrådstilsatte er kirkevergens rolle upåvirket (rent bortsett fra at det gjennom ordningen som sådan kan skje endringer i arbeidsfordeling etc. innad i tjenestefellesskapet, jf. rett ovenfor).

3. Opprettelse av domkirkeråd m.v. utdyping av pkt IV 3.2.5

Kirkene er i hovedregelen soknets eiendom, men forvaltning og bruk av kirkene er fordelt på ulike organer. Kirkelig fellesråd har, som en av aktørene, forvaltningsansvar. Dette innebærer for eksempel at det er kirkelig fellesråd som har myndighet til å avgjøre om en kirke skal leies ut for å gjøre plateopptak, filmopptak eller lignende. Bruk av kirken til konserter, omvisning og turistbesøk er derimot eksempel på tilfeller hvor avgjørelsesmyndigheten er lagt til menighetsrådet, jf. regler for bruk av kirkene § 7. I tillegg har prestene i menigheten og biskopen i bispedømmet en rett til å bruke kirken. Ved kolliderende rettigheter til bruk er biskopen gitt en fortrinnsrett etter det nevnte regelverket. Bruk og forvaltning av alle kirker forutsetter i større eller mindre grad utstrakt koordinering mellom ulike instanser i kirken. Det vil også kunne være andre instanser inne i bildet for enkelte kirker. Nidarosdomen er et eksempel hvor også en statlig etat er inne i bildet gjennom Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider, som har ansvar for antikvarisk vedlikehold og historieformidling. Særlige problemstillinger omkring nasjonal bruk av domkirker er aktuell i flere tilfeller. Oslo domkirke er et aktuelt tilfelle hvor det har blitt tatt opp spørsmål om et særskilt organ for bruken av kirken.

Menighetsrådets ansvar for bruk og utlån av kirken kunne i prinsippet tenkes lagt til et utvalg oppnevnt av menighetsrådet. Regler om formene for menighetsrådets og kirkelig fellesråds virksomhet gir anledning til dette, jf. § 8. Menighetsrådet ville da kunne prioritere sine oppgaver inn mot menighetsbyggende arbeid i soknet mens et særskilt utvalg kunne ta seg av saker om bruk av kirken i nasjonale sammenhenger.

Et annet alternativ kunne være at Kirkemøtet opprettet et særskilt organ for særskilte kirker, som for eksempel Oslo domkirke. Etter forslaget til kirkeordning § 15 er det åpnet for at det i eller i medhold av kirkeordningen kan fastsettes særskilte ordninger, jf. formuleringen her om at myndighet til å opptre på vegne av soknet også kan legges til «annet organ». Kirkemøtet kunne for eksempel fastsette nærmere regler om dette i regelverket for bruk av kirkene. En fordel med et slikt organ opprettet av Kirkemøtet kunne være at det ville få en mer selvstendig rolle enn et underutvalg til menighetsrådet. Det kan også argumenteres med at nasjonale oppgaver egentlig faller utenfor menighetsrådets naturlige virkeområde. Arrangementer i kirken vil uansett ha en lokal tilknytning i og med at det er kirken som blir brukt, og det vil slik sett alltid kunne være en vanskelig grensedragnings mellom nasjonale og lokale interesser.

I høringen er det ønskelig å få innspill når det gjelder eventuelt behov for egne organer knyttet til visse kirker, slik som for eksempel Oslo domkirke.

Særlige problemstillinger omkring forvaltning og bruk av visse typer kirker kan også være aktuelt i andre sammenhenger. Dagens kirkelov legger forvaltningen av kirkene til kirkelig fellesråd, men det er også en reservasjon for at «annet» kan bestemmes av departementet. I forarbeidene til bestemmelsen (Ot.prp. nr. 64 1994-95 side 57) fremgår det at kirker i privat eie som ikke brukes som fast gudstjenestekirke i soknet, etter annen bestemmelse av departementet kan høre under annen forvaltning enn fellesrådet. Dette er gjort i enkelte tilfelle.

Regelverket for bruk av kirker legger som nevnt bruksrett til menighetsrådet, menighetens prester og biskopen. For kirker i privat eie, som nevnt i forrige avsnitt, passer ikke nødvendigvis dette regelverket så godt. Problemstillingen kan også være aktuell for andre kirker. Dette gjelder kirker, som kan være i soknets eie, men felles for dem er at de ikke er i vanlig bruk som menighetens kirke. Tidligere har det blitt lagt til rette for å kunne gi særskilte regler for denne typen kirke, men i praksis har det ikke blitt behov for å konkretisere dette nærmere.

I tilknytning til spørsmålet om særskilte styringsorganer for visse kirker, som for eksempel Oslo domkirke, kan det også være ønskelig også å få belyst problemstillinger omkring andre kategorier av kirker.

VI Vedlegg

Vedlegg 1: Utkast til kirkeordning for Den norske kirke

Kirkeordningen skal legge forholdene til rette for et aktivt engasjement og en stadig fornyelse av Den norske kirke som Norges folkekirke.

Kapittel 1. Den norske kirkes grunnlag

§ 1. Den norske kirkes læregrunnlag

Den norske kirke er en evangelisk-luthersk kirke som bekjenner troen på den treenige Gud og evangeliet om frelse i Jesus Kristus slik det er gitt oss i Det gamle og Det nye testamente og uttrykt i den apostoliske, den nikenske og den athanasianske trosbekjennelse samt Den uforandrede augsburgske bekjennelse fra 1530 og Luthers lille katekisme.

§ 2. Den norske kirke som del av den verdensvide kirke

Den norske kirke er en del av den ene hellige, allmenne og apostoliske kirke og er forpliktet til å fremme kirkens synlige enhet i verden.

§ 3. Dåp og tjeneste

Ved dåpen til den treenige Guds navn blir mennesket forenet med Kristus og innlemmet i den kristne kirke. Dåp er en forutsetning for å være medlem i Den norske kirke. Alle døpte er kalt til å tjene Gud og medmennesker, og å ta del i kirkens liv.

§ 4. Den norske kirkes oppdrag

Den norske kirke skal forkynne evangeliet, forvalte sakramentene og utøve nestekjærlighet. I gudstjenesten samles menigheten. Der utrustes og sendes den slik at kirken kan virkeliggjøre sitt kall til å være en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke.

§ 5. Tjenestefellesskap og de vigslede tjenestene

Den norske kirkes oppdrag blir ivaretatt i et tjenestefellesskap av frivillige, ansatte og vigslede personer. Den norske kirke vigsler til tjeneste som diakon, kantor, kateket og prest og til tjeneste som biskop.

§ 6. Organisering av Den norske kirke

Alternativ I første ledd:

Den norske kirke er landsdekkende og inndelt i sokn. Menigheten er fellesskapet av dem som tilhører Den norske kirke og bor i soknet. Soknet er den grunnleggende enhet i Den norske kirke og kan ikke løses fra denne.

Alternativ II første ledd:

Den norske kirkes grunnleggende enhet er menigheten. Den enkelte menighet kan ikke løses fra Den norske kirke. Den norske kirke er landsdekkende og inndelt i sokn.

Øvrige ledd:

Hver menighet har en ordnet prestedtjeneste og står under tilsyn av en biskop. Styring og ledelse av Den norske kirke skjer på alle nivåer i et samvirke mellom valgte representanter for og blant kirkens medlemmer og representanter for tjenesten med Ord og sakrament.

Alle kirkelige møter og råd er forpliktet på Den norske kirkes læregrunnlag.

§ 7. Samisk kirkeliv

Samisk kirkeliv er en integrert og likeverdig del av Den norske kirke.

§ 8. Forholdet til den øvrige kirkeordning

Den norske kirkes ordninger og praksis skal være i samsvar med Den norske kirkes grunnlag.

Kapittel 2. Kirkelig inndeling, kirkens organer, medlemskap, kirkelige registre og kirkelig stemmerett

§ 9. Kirkelig inndeling, navn på kirker og kirkelige enheter, særskilte menighetsformer

Soknet er den geografiske og administrative rammen om menigheten.

Hvert sokn hører til ett prosti. Hvert prosti hører til ett bispedømme.

Opprettelse av og navn på nye bispedømmer og andre endringer i grensene for bispedømmer fastsettes av Kirkemøtet.

Andre endringer i den kirkelige inndeling samt navn på kirke, sokn og prosti fastsettes av bispedømmerådet etter nærmere bestemmelser fastsatt av Kirkemøtet. Ved valg av nye og ved endringer i navn etter denne bestemmelsen, skal stadnamnlovas bestemmelser følges så langt de passer.

Kirkerådet treffer de bestemmelser som er nødvendige for gjennomføring av inndelingsendringer og foretar samtidig de nødvendige lempninger i anvendelsen av kirkeordningen.

Særskilt ordning for døvemenigheter, samisk menighet i sørsamisk språkområde og andre kategorialmenigheter fastsettes av Kirkemøtet.

Kirkemøtet fastsetter også særskilt ordning for valgmenigheter.

§ 10. Kirkens organer

Den norske kirke skal ha egne styringsorganer både på sokne- og bispedømmenivå samt på nasjonalt nivå. Det kan også etableres andre organer etter nærmere bestemmelser fastsatt av Kirkemøtet.

Kirkemøtet er trossamfunnet Den norske kirkes øverste representative og besluttede organ.

§ 11. Tilhørighet og medlemskap

Bare person som er døpt ved kristen dåp og som er bosatt i riket, har lovlig opphold i riket eller er norsk statsborger bosatt i utlandet, kan være medlem av Den norske kirke. Ingen kan bli medlem av Den norske kirke så lenge vedkommende er medlem av et annet trossamfunn i Norge.

Den norske kirke anser barn født av foreldre som er medlem av Den norske kirke som tilhørende til kirken og regner med at barnet meldes til dåp. Melding om at et barn ikke skal høre til kirken gis på tilsvarende måte som ved inn- og utmelding. Når barnet har fylt 18 år uten å ha blitt medlem av Den norske kirke, anses tilhørigheten som opphørt.

Den som er over 15 år, kan selv melde seg inn i eller ut av Den norske kirke. Foreldre med foreldreansvar kan melde barn under 15 år inn i eller ut av Den norske kirke. Før barn som har fylt 12 år meldes inn i Den norske kirke, må barnet ha gitt samtykke. Ved innmelding av barn under 12 år har barnet rett til å bli hørt etter alder og utvikling. Den som ikke tidligere er døpt ved kristen dåp, blir medlem gjennom dåp i Den norske kirke.

Innmelding i, og utmelding av Den norske kirke skjer ved henvendelse til prest med ansvar for inn- og utmeldinger i vedkommende sokn. Henvendelsen kan også rettes til Kirkerådet, herunder gjennom egen elektronisk løsning for inn- og utmelding. Utmelding kan alltid skje skriftlig.

Nærmere regler om inn- og utmelding av Den norske kirke fastsettes av Kirkemøtet.

Kirkerådet avgjør i tvilstilfelle om en person skal anses som medlem av Den norske kirke.

§ 12. Registrering i Den norske kirkes medlemsregister

Personer som anses å høre inn under Den norske kirke omfattes av registreringen og skal registreres i Den norske kirkes medlemsregister.

Opplysninger om døpte, konfirmerte, vigsler til ekteskap, jordfestelser ved prest i Den norske kirke samt inn- og utmeldinger skal også inntas i registeret.

§ 13. Medlemskap i kirken

Medlemskap i Den norske kirke er knyttet til det sokn en er bosatt i.

Vedkommende menighetsråd kan etter søknad fra et medlem samtykke i at dette får sitt medlemskap overført til et annet sokn enn det vedkommende er bosatt i eller til en valgmenighet. Slik avgjørelse regnes som et enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2 med biskopen som klageinstans.

Medlemmer av Den norske kirke blir betjent av kirkens prester og ansatte i det soknet der de bor og får likeledes tilbud om kirkens tjenester i gudstjenester og kirkelige handlinger i tråd med de liturgiske ordninger Kirkemøtet har fastsatt.

Den norske kirkes oppdrag hviler på at dens medlemmer søker det gudstjenestelige fellesskap, bringer sine barn til dåp og følger dem opp gjennom trosopplæring og også på annen måte deltar i kirkens liv.

§ 14. Stemmerett og valg

Hvert medlem av Den norske kirke som bor i eller er registrert i soknet og som senest i det år det stemmes vil ha fylt 15 år, har kirkelig stemmerett.

Ingen kan ha stemmerett i mer enn ett sokn.

Kirkemøtet gir regler om kirkelig manntall og om innføring i dette.

Kapittel 3. Virksomheten i soknet: Soknets organer og deres oppgavefordeling m.m.

§ 15. Soknets organer

I hvert sokn skal det være et menighetsråd.

Menighetsråd innenfor en og samme kommune kan med bispedømmerådets godkjenning etablere et felles menighetsråd etter nærmere bestemmelser fastsatt av Kirkemøtet.

I kommuner med flere sokn skal det være et kirkelig fellesråd.

Menighetsrådet treffer avgjørelser og opptrer på vegne av soknet når det ikke uttrykkelig er fastsatt i eller i medhold av kirkeordningen at myndigheten er lagt til kirkelig fellesråd, menighetsmøtet eller annet organ. I kommuner med bare ett sokn utøver menighetsrådet de funksjoner som ellers ligger til kirkelig fellesråd. Kirkerådet avgjør i tvilstilfelle hvilket organ som treffer avgjørelse og opptrer på vegne av soknet samt når den kommunale representanten skal tiltre menighetsrådet i henhold til § 16 annet ledd.

Soknets organer kan ved avtale overlate oppgaver til hverandre.

I prosti hvor ikke alle sokn hører til samme kommune og i andre tilfeller der det ligger til rette for det, kan Kirkerådet etter nærmere bestemmelser fastsatt av Kirkemøtet samtykke til etablering av kirkelig fellesråd som omfatter flere kommuner. I kommuner med særlig mange sokn kan Kirkerådet etter nærmere bestemmelser fastsatt av Kirkemøtet også foreta andre tilpasninger av bestemmelsene om kirkelig fellesråd.

For å fremme hensiktsmessige organisasjonsformer og en hensiktsmessig oppgavefordeling i og mellom soknene, kan Kirkerådet godkjenne forsøk som avviker fra kirkeordningens bestemmelser om organiseringen av soknets organer i kommuner med mer enn ett sokn, oppgavefordelingen mellom disse og deres sammensetning. Kirkerådet kan gi nærmere retningslinjer for forsøk etter denne bestemmelse.

Ved endringer i kommunegrenser eller sammenslåing av kommuner gjelder bestemmelsene i inndelingslova om økonomisk oppgjør i kapittel V og gjennomføring i kapittel VI tilsvarende for kirkelig fellesråd så langt det passer. Bispedømmerådet utøver den myndighet som i inndelingslova er lagt til Fylkesmannen.

§ 16. Menighetsrådets sammensetning

Menighetsrådet består av soknepresten og – etter menighetsmøtets bestemmelse – fire, seks, åtte eller ti andre medlemmer som velges ved flertalls- eller forholdsvalg for fire år etter regler fastsatt av Kirkemøtet. For de valgte medlemmer velges samtidig minst fem varamedlemmer. Endring av tallet på de medlemmer som skal velges, må være vedtatt i menighetsmøte før valget kunngjøres.

I kommuner med bare ett sokn, kan kommunen velge et medlem og varamedlem til menighetsrådet som tiltrer rådet når dette behandler saker som i kommuner med flere sokn tilligger kirkelig fellesråd. Dette medlem kommer i tillegg til de som velges etter første ledd.

Valgbar til menighetsråd og pliktig til å ta imot valg, er alle som har stemmerett ved valget og som vil ha fylt 18 år innen utgangen av valgåret, og som ikke er fritatt.

Retten til å kreve seg fritatt for valg til menighetsråd har den som avgir skriftlig erklæring om at vedkommende ikke ønsker å stille til valg på den aktuelle valglisten. Slik erklæring må settes frem innen den frist menighetsrådet setter, ellers tapes retten til å strykes fra listeforslaget. Den som unnlater å kreve seg fritatt fra å stå på liste, kan ikke nekte å motta valg.

Biskopen kan bestemme at en annen prest enn soknepresten skal være medlem av menighetsrådet. Biskopen bestemmer også hvordan prestene skal være varamedlemmer for hverandre.

Biskopen og prosten har rett til å ta del i menighetsrådsmøte, men uten stemmerett. Det samme gjelder soknepresten dersom vedkommende ikke er medlem av rådet. Menighetsrådet kan innkalle andre til å ta del i forhandlingene, men uten stemmerett.

§ 17. Uttreden av menighetsrådet i valgperioden

Et medlem som ikke lenger er valgbar til menighetsrådet, trer endelig ut av rådet. Et medlem som er registrert som utflyttet fra soknet, og derfor ikke lenger er valgbar, kan likevel tre inn igjen i vervet hvis han eller hun flytter tilbake igjen innen to år.

Hvis et medlem ikke kan ivareta vervet sitt uten at det fører til vesentlig ulempe for han eller henne, kan menighetsrådet etter søknad frita medlemmet for vervet midlertidig eller for resten av valgperioden.

Et medlem av menighetsrådet som har fått innvilget midlertidig fritak, har ikke rett til å tre inn igjen i vervet før fritaksperioden er over.

Hvis det blir tatt ut siktelse eller tiltale mot et menighetsrådsmedlem for et straffbart forhold som er nevnt i straffeloven §§ 151 til 154, 170 bokstav b, 171 til 173, 208 til 2011, 353, kapittel 27, eller 30, og forholdet er knyttet til utøvelse av tjeneste eller et verv for menighetsråd eller kirkelig fellesråd, kan menighetsrådet vedta å suspendere medlemmet fra vervet inntil saken er rettskraftig avgjort. Hvis det dreier seg om forhold som er nevnt i straffeloven §§ 151 til 154, gjelder ikke vilkåret om at forholdet skal være knyttet til utøvelse av verv eller tjeneste for menighetsrådet eller kirkelig fellesråd. Hvis et menighetsrådsmedlem dømmes for et eller flere av de nevnte straffbare forholdene, kan menighetsrådet selv vedta at vedkommende skal tre endelig ut av rådet.

Et vedtak om å suspendere et menighetsrådsmedlem eller å frata et menighetsrådsmedlem vervet, regnes som enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2.

Hvis medlemmer av menighetsrådet trer endelig ut, og de er valgt ved flertallsvalg, skal varamedlemmer tre inn i den nummerordenen de er valgt. Hvis medlemmer av menighetsrådet trer endelig ut, og de er valgt ved forholdsvalg, skal varamedlemmer fra samme liste tre inn i deres sted i den nummerordenen varamedlemmene er valgt.

§ 18. Formene for menighetsrådets virksomhet

Menighetsrådet kan gi lederen eller et arbeidsutvalg bestående av lederen og minst to av rådets øvrige medlemmer fullmakt til på saklig begrensede områder å

treffe avgjørelse i saker som skulle ha vært avgjort av rådet. Avgjørelse som er truffet med hjemmel i slik fullmakt, skal refereres i første møte etter at avgjørelsen er truffet. Nærmere regler om formene for menighetsrådets virksomhet gis av Kirkemøtet.

§ 19. Daglig leder av menighetsrådets virksomhet

Hvert menighetsråd kan ha en egen daglig leder av sin virksomhet, utpekt av menighetsrådet selv blant prester som har soknet som tjenestested, blant dem som er tilsatt av kirkelig fellesråd og som har sitt arbeid i vedkommende sokn eller blant menighetsrådets egne tilsatte.

Menighetsrådet beskriver nærmere innholdet i funksjonen som daglig leder. Denne kan bare omfatte arbeidsgiverfunksjoner overfor tilsatte der menighetsrådet selv har opprettet stillingen. Beskrivelsen forelegges på forhånd vedkommende arbeidsgivermyndighet for uttalelse.

Funksjonen som daglig leder er knyttet til en stilling som sådan. Når særlige grunner tilsier det, kan menighetsrådet endre hvilken stilling dette skal være. Med samtykke fra vedkommende arbeidsgivermyndighet kan én og samme stilling tilordnes funksjonen som daglig leder for flere menighetsråd. Den som er daglig leder av menighetsrådets virksomhet, kan også ha funksjonen som felles arbeidsleder etter § 53.

Daglig leder bør ha kirkefaglig kompetanse.

§ 20. Menighetsrådets oppgaver

Menighetsrådet har det overordnede ansvaret for den menighetsrettede og menighetsbyggende virksomheten i soknet. For å ivareta dette virksomhetsansvaret skal menighetsrådet i samvirke med tilsatte og frivillige i soknet ha sin oppmerksomhet henvendt på alt som kan gjøres for å vekke og nære det kristelige liv i soknet, særlig at Guds ord kan bli rikelig forkynt, syke og døende betjent med det, døpte gis dåpsopplæring, barn og unge samlet om gode formål og legemlig og åndelig nød avhjulpet. Herunder har menighetsrådet ansvar for at kirkelig undervisning, kirkemusikk og diakoni innarbeides og utvikles i soknet.

Menighetsrådet utarbeider mål og planer for sin virksomhet, herunder i samvirke med andre menighetsråd i kommunen der det ligger til rette for dette.

Menighetsrådet avgjør om det skal tas opp offer eller foretas innsamling i kirken og forvalter de midler som blir samlet inn, bevilget eller gitt som gave til kristelig virksomhet i soknet, med mindre annet er fastsatt.

Menighetsrådet medvirker ved tilsetting i kirkelige stillinger i samsvar med §§ 50 og 52.

Menighetsrådet utfører de oppgaver som det ved avtale blir overlatt av bispedømmerådet.

Menighetsrådet innbyr minst en gang i året de tilsatte i soknet til å ta del i rådets drøftinger om menighetsforholdene og de oppgaver som foreligger.

Menighetsrådet forbereder og gir innstilling til avgjørelse i alle saker som legges frem for menighetsmøtet etter kirkeordningen § 21 eller som menighetsmøtet selv tar opp.

Menighetsrådet gir hvert år menighetsmøtet en orientering om det kristelige arbeidet i soknet.

Menighetsrådet skaffer til veie de opplysninger og gir de uttalelser som andre kirkelige myndigheter ber om.

§ 21. Menighetsmøtet

Menighetsmøtet består av de stemmeberettigede i soknet. Bare de som møter frem personlig, kan stemme. Også biskopen, prosten og soknepresten kan ta del i møtet, men bare stemme om de ellers er stemmeberettiget i soknet.

Menighetsmøtet kalles sammen av menighetsrådet så ofte det er påkrevd eller finnes ønskelig eller når minst 20 av soknets stemmeberettigede krever det.

Nærmere regler om formene for menighetsmøtets virksomhet gis av Kirkemøtet.

§ 22. Menighetsmøtets oppgaver

Menighetsmøtet avgjør saker om innføring av gudstjenstlige bøker i kirken når Kirkemøtet har overlatt spørsmålet til menighetsmøtets avgjørelse. Menighetsmøtet avgjør også andre saker som etter nærmere bestemmelse av Kirkemøtet eller andre kirkelige organer blir overlatt til menighetsmøtets avgjørelse.

Før vedkommende myndighet treffer avgjørelse, skal menighetsmøtet gis anledning til å uttale seg om oppføring eller nedlegging av kirke, og om deling, sammenslåing eller andre endringer i grensene for sokn.

For øvrig gir menighetsmøtet uttalelse når kirkelige myndigheter ber om det eller når menighetsmøtet av eget tiltak ønsker å uttale seg.

§ 23. Kirkelig fellesråds sammensetning

Kirkelig fellesråd består av:

- a) to menighetsrådsmedlemmer fra hvert menighetsråd i kommunen, valgt av det enkelte menighetsråd,
- b) en representant valgt av kommunen, og
- c) en prost eller annen prest oppnevnt av biskopen. Biskopen kan unnlate oppnevning dersom det er valgt inn en prest etter bokstav a.

Er det fem eller flere sokn i kommunen, velges bare ett menighetsrådsmedlem fra hvert menighetsråd.

Representantene velges sammen med et tilsvarende antall vararepresentanter for fem år.

Nærmere regler om valg av kirkelig fellesråd gis av Kirkemøtet.

Biskopen har rett til å ta del i fellesrådsmøte, men uten stemmerett. Fellesrådet kan innkalle andre til å ta del i forhandlingene, men uten stemmerett.

§ 24. Formene for kirkelig fellesråds virksomhet

Kirkelig fellesråd kan gi lederen eller et arbeidsutvalg bestående av lederen og minst to av rådets øvrige medlemmer fullmakt til på saklig begrensede områder å treffe avgjørelse i saker som skulle ha vært avgjort av rådet. Avgjørelse som er truffet med hjemmel i slik fullmakt, skal refereres i første møte etter at avgjørelsen er truffet.

Kirkelig fellesråd skal ha en daglig leder av virksomheten. For kommuner med bare ett sokn, gjelder det samme for de oppgaver som ligger til kirkelig fellesråd i kommuner med flere sokn.

Nærmere regler om formene for kirkelig fellesråds virksomhet gis av Kirkemøtet.

§ 25. Kirkelig fellesråds oppgaver

Kirkelig fellesråd er menighetsrådenes støtteorgan og skal i denne egenskap ivareta administrative og økonomiske oppgaver på vegne av soknene, fremme samarbeid mellom menighetsrådene og ivareta soknenes interesser overfor kommunen.

Blant annet på grunnlag av de enkelte menighetsrådenes mål og planer etter § 20 annet ledd, skal også kirkelig fellesråd utarbeide mål og planer for den kirkelige virksomhet i kommunen.

Kirkelig fellesråd opptrer på soknets vegne i saker vedrørende drift og forvaltning av gravplass i henhold til gravplassloven og bestemmelser gitt i medhold av denne.

For soknet som arbeidsgiver foretar kirkelig fellesråd tilsetning av og har arbeidsgiveransvaret for alle tilsatte som lønnes over fellesrådets budsjett. Myndigheten utøves i samsvar med kirkeordningens øvrige bestemmelser.

Kirkelig fellesråd forvalter midler som utredes av kommunen eller staten samt midler menighetsråd stiller til fellesrådets disposisjon for å løse oppgaver i soknene.

Kirkelig fellesråd er ansvarlig for

- a) anskaffelse og drift av menighets- og prestekontor,
- b) administrativ hjelp for prostens når Den norske kirke yter tilskudd til det,
- c) anskaffelse av lokaler, utstyr og materiell til konfirmasjonsopplæring.

Kirkelig fellesråd utfører for øvrig de oppgaver det er gitt i eller i medhold av kirkeordningen.

§ 26. Opptak av lån på soknets vegne m.v.

På soknets vegne kan det bare opptas lån når dette er godkjent av bispedømmerådet.

På soknets vegne er det ikke tillatt å garantere for andres økonomiske forpliktelser eller stille eiendeler til sikkerhet for andres gjeld.

Kirkelig fellesråd plikter å treffe vedtak om betalingsinnstilling når et sokn på grunn av vanskeligheter som ikke er helt forbigående, ikke kan betale forfalt gjeld. Melding om slikt vedtak skal straks sendes bispedømmerådet. Bispedømmerådet iverksetter de tiltak som anses som nødvendig, herunder kan bispedømmerådet treffe slike tiltak som departementet skal eller kan treffe etter reglene i kommuneloven §§ 29-2 til 29-4.

Kapittel 4. Kirker

§ 27. Definisjon av kirke m.m.

Med kirke menes i dette kapittel soknekirke eller kapell som er godkjent av Kongen eller departementet, som er kirke fra gammelt av eller som etter kirkeordningens ikrafttredelse er godkjent som kirke i samsvar med § 32 i kirkeordningen.

Det skal være kirke i hvert sokn.

Der soknene i en kommune eier kirkene i sameie ved kirkeordningens ikrafttredelse, vedvarer sameiet frem til det blir oppløst. Med mindre stiftelsesgrunnlaget er til hinder for det, kan hvert sokn kreve sameiet oppløst for kirke eller kirker i eget sokn.

§ 28. *Oppføring og drift, vedlikehold samt annen forvaltning av kirker*

Kirkelig fellesråd er ansvarlig for bygging, drift og vedlikehold av kirker. Det samme gjelder forvaltningen av kirkene, med mindre annet er bestemt av departementet før kirkeordningens ikrafttredelse eller deretter av Kirkerådet.

Anskaffelse, avhendelse og annen fjerning av kirkens inventar og utstyr skal godkjennes av biskopen.

Menighetsrådet fører fortegnelse over inventar og utstyr i soknets kirker. Menighetsrådet avgjør om gjenstander som kan, men som ikke må være i et kirkerom, skal inngå som utstyr. Dersom dette får økonomiske konsekvenser for fellesrådet, må fellesrådet gi sin godkjenning. Menighetsrådet godkjenner om inventar midlertidig kan flyttes ut av kirkerommet, hensett til de begrensninger som gjelder for dette i bestemmelser som er gitt i eller i medhold av kulturminneloven.

§ 29. *Begrensning i eiers rådighet*

Kirker kan ikke avhendes eller pantsettes. Kirkerådet kan likevel samtykke til avhending når særlige grunner tilsier det. Eventuell beslutning om avhending treffes av menighetsrådet etter at det har innhentet uttalelse fra kirkelig fellesråd.

Kirker kan heller ikke påheftes bruksrettigheter. Når særlige grunner tilsier det og med biskopens samtykke, kan det likevel gjøres unntak. Før menighetsrådet treffer slik beslutning, skal kirkelig fellesråd avgi uttalelse.

Formuesrettigheter som er knyttet til en kirke, kan ikke skilles fra den. Fast eiendom og bruksrettigheter som ikke er nødvendig for kirken, kan menighetsrådet likevel beslutte avhendet med samtykke av bispedømmerådet. Før menighetsrådet treffer slik beslutning, skal kirkelig fellesråd avgi uttalelse.

Før menighetsrådet kan treffe beslutning om nedleggelse av en kirke, må det innhentes uttalelse fra kirkelig fellesråd. Biskopen må gi samtykke og kan stille vilkår for dette.

§ 30. *Forvaltningen av inntekter knyttet til kirker, kirkefond og annen formue knyttet til kirke*

Kirkelig fellesråd forvalter inntekter knyttet til kirke, herunder fra bruk av denne. Inntektene skal benyttes til kirkens drift og vedlikehold.

Kapital som er knyttet til en kirke, samles i et kirkefond. Fondet forvaltes av kirkelig fellesråd. Kirkerådet kan gi nærmere regler om forvaltningen. Avkastningen av kirkefondet skal benyttes til kirkens drift og vedlikehold. Med bispedømmerådets samtykke kan avkastningen benyttes til andre kirkelige formål i soknet eller i andre sokn i kommunen.

Fondets kapital kan med bispedømmerådets samtykke benyttes til kirkelige formål i soknet eller i andre sokn innen kommunen.

Kirkelig fellesråd forvalter også annen formue knyttet til kirken.

Reglene i annet til fjerde ledd gjelder ikke dersom noe annet følger av testamentariske eller andre særlige bestemmelser.

§ 31. *Betaling for bruk av kirkene og bestemmelser om bruk av kirkene*

For benyttelse av kirken til gudstjeneste eller annen oppbyggelse tas det ikke betaling. Det samme gjelder kirkelige handlinger som utføres i forbindelse med en gudstjeneste.

For benyttelse til andre formål kan kirkelig fellesråd kreve betaling etter nærmere regler godkjent av bispedømmerådet. Det samme gjelder ved kirkelige handlinger utenfor gudstjeneste, unntatt for kirkens medlemmer i soknet.

Kirkemøtet gir nærmere bestemmelser om bruk av kirkene.

§ 32. Oppføring av ny kirke samt ombygging og utvidelse av kirke

Ny kirke skal bygges når en kirke er tilintetgjort eller på grunn av vesentlige mangler er ubrukbar og ikke kan utbedres, når den under vanlige gudstjenester ikke gir tilstrekkelig plass for de kirkesøkende og ikke hensiktsmessig kan utvides, eller når det dannes et nytt sokn der det fra før ikke er kirke.

Ny kirke skal i kirkerommet ha sitteplass til en tidel av Den norske kirkes medlemmer i soknet. Det kreves likevel minst 200 og ikke mer enn 500 sitteplasser.

Når særlige grunner tilsier det, kan Kirkerådet gjøre unntak fra reglene i første og annet ledd.

Oppføring av ny kirke skal godkjennes av Kirkerådet. Det samme gjelder tomt til oppføring av kirke, tegninger, kostnadsoverslag og finansieringsplan.

Ombygging og utvidelse av kirke skal godkjennes av biskopen etter nærmere bestemmelser fastsatt av Kirkerådet.

Kapittel 5. Regionale og nasjonale kirkelige organer

§ 33. Bispedømmerådets sammensetning

Bispedømmerådet består av:

- a) biskopen,
- b) en prest valgt av prestene i bispedømmet,
- c) en lek kirkelig tilsatt valgt av de leke kirkelig tilsatte i bispedømmet og
- d) sju andre leke valgt ved flertalls- eller forholdsvalg, hvorav minst fire velges direkte av bispedømmets stemmeberettigede medlemmer,
- e) en nordsamisk representant i Nord-Hålogaland bispedømmeråd, en lulesamisk representant i Sør-Hålogaland bispedømmeråd, og en sørsamisk representant i Nidaros bispedømmeråd.
- f) en representant fra døvemenighetene i Oslo bispedømmeråd.

Presten og de leke medlemmene velges for fire år. For medlemmene valgt ved flertallsvalg etter bokstav d), velges det like mange varamedlemmer. For medlemmene valgt ved forholdstallsvalg etter bokstav d), skal hver liste tildeles like mange varamedlemmer som den får medlemmer, med tillegg av ett. For medlemmene valgt etter bokstav b), c), e) og f), velges det to varamedlemmer. Kirkemøtet gir nærmere regler om valget, herunder regler som presiserer hvem som er stemmeberettiget og valgbar etter første ledd bokstavene b, c, d, e og f.

Reglene i § 16 tredje og fjerde ledd og § 17 gjelder tilsvarende for bispedømmerådet.

§ 34. Formene for bispedømmerådets virksomhet

Bispedømmerådet kan gi lederen eller et arbeidsutvalg bestående av lederen og minst to av rådets øvrige medlemmer fullmakt til på saklig begrensede områder å treffe avgjørelse i saker som skulle ha vært avgjort av rådet. Avgjørelse som er truffet med hjemmel i slik fullmakt skal refereres i første møte etter at avgjørelsen er truffet.

Bispedømmerådet skal ha en daglig leder av virksomheten.
Nærmere regler om formene for bispedømmerådets virksomhet gis av Kirkemøtet.

§ 35. *Bispedømmerådets oppgaver*

Bispedømmerådet skal ha sin oppmerksomhet henvendt på alt som kan gjøres for å vekke og nære det kristelige liv i menighetene, og det skal fremme samarbeidet mellom de enkelte menighetsråd og andre lokale arbeidsgrupper innen bispedømmet.

Bispedømmerådet utfører de gjøremål som det til enhver tid er pålagt av Kirkemøtet eller Kirkerådet.

Bispedømmerådet utfører de oppgaver som det etter avtale blir overlatt av det enkelte menighetsråd eller kirkelige fellesråd.

§ 36. *Kirkemøtets sammensetning*

Kirkemøtet består av preses i Bispemøtet, medlemmene av bispedømmerådene og ett medlem valgt etter nærmere regler fastsatt av Kirkemøtet.

§ 37. *Kirkemøtets oppgaver*

Kirkemøtet skal ha sin oppmerksomhet henvendt på saker av felles kirkelig karakter og ellers på alt som kan gjøres for å vekke og nære det kristelige liv i menighetene, og det skal fremme samarbeidet innen Den norske kirke. Som øverste representative og besluttsende organ i Den norske kirke fastsetter Kirkemøtet kirkens grunnlag og lære og alle liturgier og gudstjenstlige bøker i kirken. Kirkemøtet skal verne og fremme samisk kirkelig og ivareta Den norske kirkes økumeniske oppgaver og internasjonale samarbeid.

Kirkemøtet

- a) gir uttalelse i saker om vesentlige endringer i bestemmelsene i kapittel 3 i trossamfunnsloven,
- b) fastsetter retningsgivende planer og programmer for den kirkelige undervisning, diakoni, kirkemusikk og for økumenisk virksomhet,
- c) utfører de oppgaver det er gitt i trossamfunnsloven eller kirkeordningen.

Kirkemøtet kan uten hinder av bestemmelsene i kirkeordningen her godkjenne forsøk med valgperiode på to år og direkte valg til kirkelig fellesråd og bispedømmeråd. Nærmere vilkår for det enkelte forsøk fastsettes av Kirkemøtet.

Saker av læremessig karakter forelegges Bispemøtet før behandling i Kirkemøtet. Saker som omhandler kirkens liturgier og gudstjenstlige bøker, skal være behandlet i henhold til reglene for saksbehandling i liturgisaker før endelig vedtak om ordninger fattes.

Hvis en tilråding som har minst 2/3 flertall i Bispemøtet, ikke får flertall i Kirkemøtet, sendes saken tilbake til Bispemøtet. Ved annen gangs behandling i Kirkemøtet stilles krav om minst 2/3 flertall dersom vedtaket ikke er i samsvar med Bispemøtets siste tilråding.

Kirkemøtet kan delegere sin myndighet til Bispemøtet, bispedømmerådene, biskopene, prostene og til Den norske kirkes klagenemnd.

§ 38. Kirkerådets sammensetning

Kirkerådet består av elleve leke medlemmer, ett fra hvert bispedømme, en lek kirkelig tilsatt og fire prester valgt av Kirkemøtet og en biskop valgt av Bispemøtet. For hvert medlem, velges det ett personlig varamedlem.

Reglene i § 17 gjelder tilsvarende for Kirkerådet.

Nærmere regler for valg av Kirkerådet fastsettes av Kirkemøtet.

§ 39. Kirkerådets oppgaver m.m.

Kirkerådet forbereder de saker som skal behandles av Kirkemøtet og iverksetter Kirkemøtets beslutninger.

Kirkerådet leder kirkens arbeid på nasjonalt nivå.

Kirkerådet har ansvaret for at økonomiforvaltningen og økonomistyringen av de midlene som Kirkemøtet disponerer, er forsvarlig. Kirkerådet fastsetter regnskapet.

Saker av læremessig karakter hvor Kirkerådet er vedtaksorgan, forelegges Bispemøtet før behandling i Kirkerådet.

Hvis en tilråding som har minst 2/3 flertall i Bispemøtet, ikke får flertall i Kirkerådet, sendes saken tilbake til Bispemøtet. Hvis Kirkerådets vedtak i andre gangs behandling ikke er i samsvar med Bispemøtets siste tilråding, oversendes saken til Kirkemøtet for avgjørelse. Reglene i § 37 femte ledd kommer da til anvendelse.

Kirkerådet skal ha en daglig leder av virksomheten.

Kirkemøtet fastsetter nærmere regler for Kirkerådets virksomhet.

§ 40. Bispemøtet

Bispemøtet består av samtlige tjenestegjørende biskoper.

Bispemøtet skal utøve tilsyn og pastoralt lederskap for Den norske kirke, ivareta kirkens lære og teologi og fremme enhet i kirken og med andre kirker. Bispemøtet virker også for samordning av de gjøremål som etter gjeldende regler tilligger biskopene. Bispemøtet utfører for øvrig de gjøremål som til enhver tid er pålagt ved bestemmelse av Kirkemøtet og avgir uttalelse i saker som det blir forelagt av Kirkemøtet, Kirkerådet og Den norske kirkes klagenemnd.

Bispemøtet kan ikke binde den enkelte biskop i utøvelsen av egne tjenestefunksjoner, med mindre det er særskilt bestemt i medhold av kirkeordningen.

Bispemøtet avgjør læreklager mot enkeltpersoner etter nærmere regler fastsatt av Kirkemøtet.

Bispemøtet skal ha sekretær.

Bispemøtet fastsetter nærmere forretningsorden for sin virksomhet.

§ 41. Klagenemnd sammensetning

Den norske kirkes klagenemnd består av følgende medlemmer:

- En leder som er eller har vært dommer i de alminnelige domstoler eller i Arbeidsretten
- Ett medlem som har juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap
- Ett medlem som har teologisk doktorgrad
- Ett medlem som er prest og har særlig kompetanse i kirkerett
- Ett øvrig medlem.

Klagenemnda medlemmer velges med et tilsvarende antall personlige varamedlemmer av Kirkemøtet på det første møtet i dets valgperiode. Blant medlemmene skal det være minst to personer av hvert kjønn og tilsvarende for varamedlemmene. Medlemmene velges for fire år.

Kirkemøtet velger leder av klagenemnda. Klagenemnda velger selv sin nestleder.

Utelukket fra å bli valgt inn i klagenemnda er biskoper, medlemmer av Kirkerådet og de øvrige sentralkirkelige råd, ansatte i den sentralkirkelige administrasjon samt ansatte i bispedømmeadministrasjonene.

§ 42. Klagenemnd oppgaver

Klagenemnda

- a) avgjør klager etter kirkeordningen § 55 tredje ledd,
- b) avgjør klager på vedtak om oppsigelse, suspensjon og avskjed av Kirkerådets direktør og assisterende direktør samt Bispemøtets generalsekretær,
- c) treffer vedtak om oppsigelse, suspensjon og avskjed av biskop,
- d) avgjør klager på Kirkerådets vedtak om avslag på innsynskrav etter offentleglova og
- e) utfører for øvrig de oppgaver den er pålagt av Kirkemøtet.

Klagenemndas avgjørelser kan ikke påklages.

Kirkemøtet gir nærmere regler om klagenemnda.

§ 43. Samisk kirkeråds sammensetning

Samisk kirkeråd består av:

- a) Samisk kirkeråds leder, valgt av Kirkemøtet,
- b) fire andre medlemmer, valgt av Kirkemøtet,
- c) en biskop, valgt av Bispemøtet, og

I tillegg kan Sametinget oppnevne ett medlem med varamedlem. For hvert medlem skal det velges ett personlig varamedlem.

Kirkemøtet gir nærmere bestemmelser for Samisk kirkeråd.

§ 44. Samisk kirkeråds oppgaver

Samisk kirkeråd for Den norske kirke er Kirkemøtets organ for samisk kirkeliv som har som oppgave å fremme, verne og samordne samisk kirkeliv i Den norske kirke.

Kirkemøtet gir nærmere bestemmelser for Samisk kirkeråd.

Kapittel 6. Ungdomsdemokrati i Den norske kirke

§ 45. Ungdomsdemokrati i Den norske kirke

Den norske kirke skal ha en ungdomsstruktur bestående av regionale og nasjonale organer som skal gi unge i alderen 15–30 år mulighet til å medvirke i aktuelle saker i Den norske kirke, regionalt, nasjonalt og internasjonalt.

I hvert bispedømme skal det være et ungdomsting og et ungdomsråd. På nasjonalt nivå skal det være et Ungdommens kirkemøte og et ungdomsutvalg.

Forslag til vesentlige endringer i dette kapitlet skal forelegges Ungdommens kirkemøte.

§ 46. Ungdomsting i bispedømmet

Ungdomstinget består av:

- a) inntil to representanter oppnevnt av menighetsrådene i bispedømmet,
- b) inntil to representanter fra hver av de organisasjonene som driver ungdomsarbeid tilknyttet Den norske kirke i bispedømmet, oppnevnt av organisasjonenes regionale styrer,
- c) medlemmene av ungdomsrådet og
- d) medlemmer av bispedømmerådet som er under 30 år.

Representantene etter bokstav a), b) og d) må være i aldersgruppen 15–30 år.

Ungdomstinget er et rådgivende organ for biskopen og bispedømmerådet som uttaler seg i saker som gjelder Den norske kirke i bispedømmet.

Bispedømmerådet fastsetter nærmere bestemmelser for ungdomstinget etter uttalelse fra ungdomstinget.

§ 47. Ungdomsråd i bispedømmet

Ungdomsrådet består av minst seks medlemmer i aldersgruppen 15–30 år, valgt av og blant ungdomstingets representanter, og ett medlem valgt av bispedømmerådet. Ungdomstinget kan også velge et antall varamedlemmer til ungdomsrådet.

Ungdomsrådet skal være et rådgivende organ for biskopen og bispedømmerådet i saker som angår ungdoms situasjon i kirke og samfunn i bispedømmet samt forberede og følge opp de saker som skal behandles av ungdomstinget.

Ungdomsrådet kan også på eget initiativ ta opp aktuelle saker innen sitt område.

Bispedømmerådet fastsetter nærmere bestemmelser om ungdomsrådet etter uttalelse fra ungdomstinget.

§ 48. Ungdommens kirkemøte

Ungdommens kirkemøte består av:

- a) to delegater fra hvert bispedømme, valgt av og blant hvert ungdomsråd,
- b) en samisk delegat fra hvert av Nord-Hålogaland bispedømme, Sør-Hålogaland bispedømme og Nidaros bispedømme, valgt av vedkommende ungdomsråd,
- c) to delegater valgt av og blant samisk ungdomsutvalg,
- d) en delegat fra døvemenighetene, oppnevnt av døvekirkenes fellesråd,
- e) en delegat fra hver av organisasjonene som driver ungdomsarbeid tilknyttet Den norske kirke, oppnevnt av organisasjonenes styrer,
- f) medlemmene av Den norske kirkes ungdomsutvalg,
- g) medlemmer av bispedømmeråd, Kirkerådet og Samisk kirkeråd som er under 30 år,
- h) de representantene som ble valgt til å representere Ungdommens kirkemøte på Kirkemøtet foregående år.

Delegatene etter bokstav a), b), c), d) e) og g) må være under 30 år ved begynnelsen av Ungdommens kirkemøtes sesjon.

Ungdommens kirkemøte uttaler seg i aktuelle saker som gjelder Den norske kirke nasjonalt og internasjonalt.

Nærmere bestemmelser om Ungdommens kirkemøte fastsettes av Kirkerådet etter uttalelse fra Ungdommens kirkemøte.

§ 49. *Den norske kirkes ungdomsutvalg*

Den norske kirkes ungdomsutvalg består av åtte medlemmer valgt av Ungdommens kirkemøte. Seks av medlemmene skal velges blant delegatene på Ungdommens kirkemøte og to skal velges på bakgrunn av særlig kompetanse.

Den norske kirkes ungdomsutvalg skal være Den norske kirkes rådgivende organ i saker som angår unges situasjon i kirke og samfunn, både nasjonalt og internasjonalt samt bistå ved forberedelser og gjennomføring av Ungdommens kirkemøte. Utvalget kan også på eget initiativ ta opp aktuelle saker innen sitt område.

Nærmere bestemmelser om Den norske kirkes ungdomsutvalg fastsettes av Kirkerådet etter uttalelse fra Den norske kirkes ungdomsutvalg.

Kapittel 7. Arbeidsgiverorganisering m.m.

§ 50. *Arbeidsgivermyndighet i soknet*

Kirkelig fellesråd avgir uttalelse før menighetsrådet treffer avgjørelse om opprettelse av stilling.

Kirkelig fellesråd utarbeider tilsettingsreglement for de stillinger som er omfattet av dets myndighet etter § 25 fjerde ledd. Av reglementet skal det fremgå at ved tilsetting i stillinger knyttet til det menighetsrettede arbeidet for ett eller flere sokn, skal berørte menighetsråd gis anledning til å uttale seg. Berørte menighetsråd skal også delta i samband med innstillingen. Kirkelig fellesråd og menighetsrådene inngår nærmere avtale om utformingen av innstillingsordningen – herunder om forholdet mellom innstilling og tilsetting.

Før kirkelig fellesråd fastsetter stillingsinstruks for stillinger knyttet til det menighetsrettede arbeidet for ett eller flere sokn, skal berørte menighetsråd gis anledning til å uttale seg.

Kirkelig fellesråd kan tildele utvalg som nevnt i § 51 første ledd myndighet til å foreta tilsetting og treffe avgjørelser i saker som gjelder forholdet mellom de tilsatte og soknene eller soknet som arbeidsgiver.

§ 51. *Partssammensatt utvalg m.m.*

I tilknytning til kirkelig fellesråd og menighetsråd som utøver arbeidsgiveransvar skal det opprettes et partssammensatt utvalg for behandling av saker som gjelder forholdet mellom de tilsatte og soknene eller soknet som arbeidsgiver. Hvis minst 3/4 av de tilsatte ønsker det, kan slike utvalg erstattes med andre ordninger. Utvalget settes sammen av representanter for rådet og representanter for de tilsatte. De tilsattes representanter velges av og blant de tilsatte for to år av gangen. Flertallet i utvalget skal bestå av representanter for rådet. Rådet velger selv rådets representanter og utvalgets leder og nestleder blant disse.

Representanter for de tilsatte har møte- og talerett i kirkelig fellesråd og menighetsråd samt i underutvalg oppnevnt av slikt organ når disse behandler saker som gjelder forholdet mellom de tilsatte og fellesråd/menighetsråd som arbeidsgiverorgan.

Representanter for de tilsatte har ikke rett til å delta i behandlingen av saker som gjelder arbeidsgivers forberedelse av forhandlinger med arbeidstakere, arbeidskonflikt, rettsvister med arbeidstakere eller arbeidstakerorganisasjoner eller oppsigelse av tariffavtaler.

Kirkelig fellesråd fastsetter selv nærmere retningslinjer for møterett etter annet ledd.

§ 52. Arbeidsgivermyndighet i Den norske kirke

Menighetsprester og proster som har Den norske kirke som arbeidsgiver, tilsettes av bispedømmerrådet i samsvar med nærmere bestemmelser i personalreglement fastsatt av Kirkemøtet. Med menighetsprester menes sokneprest, prostiprest og kapellan. Bispedømmerrådet tilsetter også enkelte spesialprester i Den norske kirke.

Biskopen er den øverste leder av prestedjenesten i bispedømmet. Biskopen tilsettes av Kirkerådet etter nærmere regler for nominasjon mv. fastsatt av Kirkemøtet.

Ved tilsetting av menighetsprester og proster skal berørte menighetsråd delta med en eller flere representanter ved intervju etter nærmere bestemmelser fastsatt i personalreglementet. Alle berørte menighetsråd skal likeledes gis anledning til å uttale seg før innstilling gis i saken. Det berørte menighetsråd deltar i samband med innstillingen ved å tiltre innstillingsorganet med én representant. Der flere menighetsråd er berørt, utpeker de i fellesskap én representant. Ved tilsetting av prost skal vedkommende representant være fra menighetsrådet ved prostesetet.

Før biskopen fastsetter instruks for menighetsprester, skal berørte menighetsråd gis anledning til å uttale seg.

Bispedømmerrådet tilsetter personell ved bispedømmekontoret og har arbeidsgiveransvaret for dette. Tilsvarende gjelder Kirkerådet for dets personell. Nærmere bestemmelser gis i personalreglement fastsatt av Kirkemøtet.

Med unntak for biskoper utøver samme organ som tilsetter også disiplinærmyndighet som omtalt i arbeidsmiljølovens bestemmelser i kapittel 15. De nærmere bestemmelser om fremgangsmåten, herunder klageregler, gis i personalreglement fastsatt av Kirkemøtet.

Ut over det som følger av at forvaltningsloven kommer til anvendelse som bestemt i § 58, skal for Den norske kirke som arbeidsgiver også reglene om enkeltvedtak komme til anvendelse ved avgjørelser i de personalsaker som er nevnt i forvaltningsloven § 2 annet ledd første punktum. Forvaltningsloven § 3 annet ledd gis tilsvarende anvendelse, likeledes kapittel 5 i forskrift 15. desember 2006 nr. 1456 til forvaltningsloven (forvaltningslovforskriften).

§ 53. Felles arbeidsledelse for lokalt tjenestefellesskap

For dem som inngår i et organisert tjenestefellesskap knyttet til det menighetsrettede arbeidet for ett eller flere sokn, utpeker kirkelig fellesråd og biskopen i fellesskap en av de tilsatte i det aktuelle tjenestefellesskapet til å være felles arbeidsleder.

Vedkommende felles arbeidsleder skal ha som oppgave å koordinere arbeidet til dem som omfattes av det aktuelle tjenestefellesskapet. Oppgavens nærmere innhold fastsettes ved instruks på grunnlag av avtale mellom kirkelig fellesråd og biskopen.

En felles arbeidsleder kan også ha funksjonen som daglig leder av menighetsrådets virksomhet, jf. kirkeordningen § 19.

Berørte menighetsråd gir uttalelse etter første og annet ledd.

Alle som arbeider i soknet, er forpliktet på menighetsrådets planer, mål og strategier for virksomheten i soknet.

§ 54. Forsøk med alternativ arbeidsgiverorganisering

Mellom Den norske kirke og soknet eller soknene som arbeidsgivere kan det inngås avtaler om forsøk med arbeidsgiverorganiseringen som fraviker hovedordningen i kirkeordningen. Kirkemøtet treffer nærmere bestemmelser om slike forsøk. Kirkerådet utarbeider veiledning og bemyndiges til å godta søknader.

§ 55. De vigslede stillinger

Ingen kan tilsettes som prest eller i annen vigslet stilling i Den norske kirke uten å ha de kvalifikasjoner som fastsettes av Kirkemøtet. Tilsetting skjer med forbehold om ordinasjon eller vigsling.

Det tilligger biskopen å treffe avgjørelse om ordinasjon til prestedtjeneste og vigsling til andre kirkelige tjenester. Avgjørelsen kan ikke påklages.

Prest eller annen vigslet medarbeider som gjør seg skyldig i grovt pliktbrudd eller annet vesentlig brudd på ordinasjons- eller vigslingsforpliktelsen, kan av biskopen fratras retten til å utføre prestedtjeneste eller annen vigslet tjeneste etter nærmere regler om saksbehandling og klageadgang fastsatt av Kirkemøtet.

Kirkemøtet fastsetter tjenesteordning for alle vigslede stillinger. Kirkemøtet gir også nærmere regler om vilkår mv. for prester, proster og biskoper.

Kapittel 8. Forskjellige bestemmelser

§ 56. Rett og plikt til å delta i møte

Medlemmer av et kirkelig organ plikter å delta i organets møter hvis de ikke har gyldig forfall.

Medlemmer som er til stede i et kirkelig organ når en sak tas opp til avstemning, plikter å stemme. Ved valg og vedtak om tilsetting er det adgang til å stemme blankt.

Medlemmer i eller delegater til et kirkelig organ omtalt i kapittel 6, kan avstå fra å stemme.

§ 57. Adgang til å oppstille vilkår om medlemskap i Den norske kirke for tilsatte og ombud

Kirkelige ombud skal være medlem av Den norske kirke. Biskopen kan dispensere fra kravet når særlige grunner tilsier det. For nasjonale ombud er preses i Bispemøtet dispensasjonsmyndighet.

For tilsetting i kirkelige stillinger som inneholder et ansvar for kirkens lære skal tilsettingsmyndigheten oppstille krav om medlemskap i Den norske kirke i tråd med adgangen til dette i lov 16. juni 2017 nr. 51 om likestilling og forbud mot diskriminering (likestillings- og diskrimineringsloven) § 9. Biskopen kan gi dispensasjon fra plikten til å oppstille slikt krav når særlige grunner tilsier det.

§ 58. Saksbehandlingsregler

Forvaltningsloven, offentleglova og regler om offentlige organer i arkivlova gjelder for den virksomhet som drives av kirkelige organer.

Vedtak i et kirkelig organ kan ikke påklages med mindre annet er særskilt bestemt. Vedtak etter offentleglova som er truffet av menighetsrådet eller kirkelig fellesråd, kan påklages til bispedømmerrådet. Vedtak etter offentleglova som er truffet av bispedømmerrådet, kan påklages til Kirkerådet. Vedtak etter offentleglova som er truffet av Kirkerådet, kan påklages til Den norske kirkes klagenemnd.

Om ugildhet gjelder reglene i forvaltningsloven kap. II, med følgende særregler:

- a) Ugildhet inntreffer ikke ved valg til tillitsverv eller ved fastsetting av godtgjøring o.l. for slike verv.
- b) Kirkelig tilsatte som i denne egenskap har medvirket ved tilretteleggelsen av grunnlaget for en avgjørelse, eller ved tidligere avgjørelse i samme sak, skal alltid anses som ugild når saken behandles i et kirkelig organ. Biskopen regnes ikke som kirkelig tilsatt i forhold til denne bestemmelse. Det samme gjelder prost og annen prest som enten i kraft av sin stilling eller etter oppnevning av biskopen er medlem av et organ for soknet.

Mållova legges til grunn for den virksomheten som drives av kirkelige organer.

§ 59. Endringsregler

Forslag til endringer i bestemmelsene i kapittel 1 må fremsettes på det første, andre eller tredje kirkemøtet etter et valg. Men det er det første, andre eller tredje kirkemøtet etter neste valg som tar stilling til forslaget. Et vedtak om endring krever tilslutning fra to tredjedeler av Kirkemøtets medlemmer. Før Kirkemøtet tar stilling til forslag til endringer i bestemmelsene, skal forslaget ha vært gjenstand for en forutgående behandling i Bispemøtet etter nærmere regler gitt av Kirkemøtet.

Et vedtak om endring av § 37 fjerde og femte ledd, § 39 femte ledd og § 59 krever tilslutning fra to tredjedeler av Kirkemøtets medlemmer.

Øvrige bestemmelser kan endres ved alminnelig flertall.

Vedlegg 2: Kirkeloven

Lov 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kirke (kirkeloven). Sist endret ved lov 27. mai 2016 nr. 17.

Kapittel 1. Lovens formål, kirkelig inndeling, medlemskap og stemmerett.

§ 1. Lovens formål.

Formålet med loven er å legge forholdene til rette for et aktivt engasjement og en stadig fornyelse i den evangelisk-lutherske folkekirke i Norge.

§ 2. Kirkelig inndeling.

Soknet er den grunnleggende enhet i Den norske kirke og kan ikke løses fra denne.

Den norske kirke, så vel som det enkelte sokn, er egne rettssubjekter og har selv rettigheter og forpliktelser, er parter i avtaler med private og offentlige myndigheter og har partsstilling overfor domstol og andre myndigheter.

Hvert sokn hører til ett prosti. Hvert prosti hører til ett bispedømme.

Hvert sokn skal være betjent av prest, hvert prosti av prost og hvert bispedømme av biskop.

Endringer i den kirkelige inndeling og navn på kirke, sokn, prosti og bispedømme fastsettes av Kongen. Departementet treffer de bestemmelser som er nødvendige for gjennomføring av inndelingsendringer og foretar nødvendige lempninger i anvendelsen av gjeldende lov. Avgjørelsesmyndighet etter dette ledd kan overlates til bispedømmerådet.

Særskilt ordning for døvemenigheter og andre kategorialmenigheter fastsettes av Kirkemøtet

§ 2 a. Statens økonomiske ansvar

Etter budsjettsøknad fra Kirkemøtet gir staten tilskudd til prestetjenesten og kirkens virksomhet regionalt og nasjonalt. Staten kan gi tilskudd også til andre kirkelige formål.

§ 3. Tilhørighet og medlemskap.

1. Bare person som er bosatt i riket og norsk statsborger bosatt i utlandet kan være medlem av Den norske kirke.

2. Barn anses å høre inn under Den norske kirke fra fødselen såfremt en av foreldrene er medlem. Hvis en av foreldrene ikke er medlem av Den norske kirke, kan de melde fra til kirkebokføreren at barnet ikke skal anses å høre inn under denne.

Blir foreldre som har foreldreansvaret sammen, begge medlemmer av Den norske kirke, skal også deres barn under 15 år anses å høre inn under denne. Tilsvarende gjelder dersom en far eller mor som har foreldreansvaret alene, blir medlem av Den norske kirke.

3. Barn av foreldre som ikke er medlemmer av Den norske kirke, anses å høre inn under denne såfremt foreldrene melder fra om det til kirkebokføreren.

4. Melding etter nr 2 og 3 gis av foreldrene i fellesskap etter at barnet er født. Har en av foreldrene foreldreansvaret alene, gis meldingen av denne. Har ingen foreldreansvaret, kan melding gis av vergen.

Retten for foreldre eller verge til å gi melding etter nr 2 og 3 vedvarer til barnet fyller 15 år.

5. Barn som etter bestemmelsene i nr 2 og 3 anses å høre inn under Den norske kirke, blir medlem av denne når det er døpt. Når barnet har fylt 18 år uten å være døpt, anses det ikke lenger å høre inn under Den norske kirke.

6. Den som er over 15 år, kan melde seg inn i eller ut av Den norske kirke.

7. Ingen kan bli medlem av Den norske kirke så lenge vedkommende er medlem av et annet trossamfunn i Norge. Den som ikke tidligere er døpt, må la seg døpe etter Den norske kirkes ritual for å kunne bli medlem av kirken.

8. Innmelding i, og utmelding av Den norske kirke skjer ved henvendelse til kirkebokføreren på bostedet eller til Kirkerådet. Utmelding kan alltid skje skriftlig. Er vedkommende bosatt i utlandet, rettes henvendelsen til kirkebokføreren på siste bosted her, eller såfremt vedkommende ikke har hatt bosted her, til den kirkebokfører Kirkerådet bestemmer.

Melding etter nr 2-4 skjer ved personlig eller skriftlig henvendelse til kirkebokføreren på barnets bosted. Er barnet bosatt i utlandet, gjelder regelen i første ledd tredje punktum tilsvarende.

Den som mottar henvendelse etter reglene foran, skal påse at lovens vilkår er til stede, foreta registrering i kirkeboken og gi attest om det som blir registrert.

Kirkemøtet gir nærmere regler om fremgangsmåten ved innmelding og utmelding og melding etter dette nummer, herunder om hvilke opplysninger som kan kreves.

9. Departementet avgjør i tvilstilfelle om en person skal anses som medlem av Den norske kirke.

10. Personer som anses å høre inn under eller er medlem i Den norske kirke, registreres i et sentralt medlemsregister for Den norske kirke. Regler om registerføringen gis av Kirkemøtet.

§ 4. Stemmerett og valg

Hvert medlem av Den norske kirke som bor i soknet og som senest i det år det stemmes vil ha fylt 15 år, har kirkelig stemmerett.

I særlige tilfelle kan biskopen etter søknad fra vedkommende menighetsråd samtykke i at en person for et begrenset tidsrom gis stemmerett i et annet sokn enn det vedkommende er bosatt i.

Ingen kan ha stemmerett i mer enn ett sokn.

Kirkelige valg holdes samtidig med, og i lokaler i umiddelbar nærhet av, valg til Stortinget eller fylkesting og kommunestyre.

Kirkemøtet gir regler om kirkelig manntall og om innføring i dette.

Kapittel 2. Soknets organer og økonomi.

§ 5. Soknets organer.

I hvert sokn skal det være et menighetsråd. I kommuner med flere sokn skal det i tillegg være et kirkelig fellesråd.

Menighetsrådet treffer avgjørelser og opptre på vegne av soknet når det ikke er fastsatt i eller i medhold av lov at myndigheten er lagt til kirkelig fellesråd eller annet organ. I kommuner med bare ett sokn utøver menighetsrådet de funksjoner som ellers ligger til kirkelig fellesråd. Departementet avgjør i tvilstilfelle hvilket organ som treffer avgjørelse og opptre på vegne av soknet.

I prosti hvor ikke alle sokn hører til samme kommune, og i kommuner med særlig mange sokn, kan departementet foreta tilpasninger av bestemmelsene om kirkelig fellesråd.

For å fremme hensiktsmessige organisasjonsformer og en hensiktsmessig oppgavefordeling i og mellom soknene, kan departementet godkjenne forsøk som avviker fra denne lovs bestemmelser om organiseringen av soknets organer, oppgavefordelingen mellom disse og deres sammensetning. Departementet kan gi nærmere retningslinjer for forsøk etter denne bestemmelse.

Ved endringer i kommunegrenser eller sammenslåing av kommuner gjelder bestemmelsene i inndelingslova om økonomisk oppgjør i kap. V og gjennomføring i kap. VI tilsvarende for kirkelig fellesråd så langt det passer. Bispedømmerådene utøver den myndighet som i inndelingslova er lagt til Fylkesmannen.

§ 6. Menighetsrådets sammensetning.

Menighetsrådet består av soknepresten og – etter menighetsmøtets bestemmelse – 4, 6, 8 eller 10 andre medlemmer som velges ved flertalls- eller forholdstallsvalg for

4 år etter regler fastsatt av Kirkemøtet. For de valgte medlemmer velges samtidig minst 5 varamedlemmer. Endring av tallet på de medlemmer som skal velges, må være vedtatt i menighetsmøte før valget kunngjøres.

I kommuner med bare ett sokn, velger kommunen et medlem og varamedlem til menighetsrådet som tiltrer rådet når dette behandler saker som i kommuner med flere sokn tilligger kirkelig fellesråd. Dette medlem kommer i tillegg til de som velges etter første ledd.

Valgbar til menighetsråd og pliktig til å ta imot valg, er den som har rett til å stemme ved valget og som senest i det år det stemmes vil ha fylt 18 år.

Rett til å kreve seg fritatt for valg til menighetsråd har den som har fylt 65 år før valgperioden tar til, den som har gjort tjeneste som medlem av menighetsrådet de siste fire år og den som påberoper seg hindring som menighetsrådet godkjenner.

Biskopen kan bestemme at en annen prest enn soknepresten skal være medlem av menighetsrådet. Biskopen bestemmer også hvordan prestene skal være varamedlemmer for hverandre.

Biskopen og prosten har rett til å ta del i menighetsrådsmøte, men uten stemmerett. Det samme gjelder soknepresten dersom vedkommende ikke er medlem av rådet. Menighetsrådet kan innkalle andre til å ta del i forhandlingene, men uten stemmerett.

§ 7. Uttreden av menighetsrådet i valgperioden.

Den som taper valgbarheten til menighetsrådet i valgperioden, trer endelig ut av rådet. Hvis tap av valgbarhet skyldes registrert utflytting fra soknet for to år eller mindre, trer vedkommende ut av vervet for den tid utflyttingen varer.

Menighetsrådet kan etter søknad frita, for et kortere tidsrom eller resten av valgperioden, den som ikke uten uforholdsmessige vanskeligheter eller belastning kan skjønne sine plikter i vervet.

Dersom det blir utferdiget siktelse eller reist tiltale mot et menighetsrådsmedlem for et straffbart forhold, som nevnt i straffeloven kapittel 19, 27, 28 og 30 og forholdet ifølge siktelsen eller tiltalen knytter seg til utøving av verv eller tjeneste for menighetsråd eller kirkelig fellesråd, kan menighetsrådet vedta å suspendere vedkommende fra vervet inntil saken er rettskraftig avgjort. Dersom et menighetsrådsmedlem dømmes for et straffbart forhold, kan menighetsrådet vedta at vedkommende skal tre endelig ut av rådet.

Hvis medlemmer av menighetsrådet trer endelig ut eller får varig forfall, trer varamedlemmer inn i deres sted i den nummerorden de er valgt. Er menighetsrådet valgt ved forholdstallsvalg, trer varamedlemmene inn fra vedkommende gruppe.

§ 8. Formene for menighetsrådets virksomhet.

Menighetsrådet kan gi lederen eller denne og minst to av rådets medlemmer (arbeidsutvalg) fullmakt til på saklig begrensede områder å treffe avgjørelse i saker som skulle ha vært avgjort av rådet. Avgjørelse som er truffet med hjemmel i slik fullmakt skal refereres i første møte etter at avgjørelsen er truffet.

Menighetsrådet kan bestemme at en av soknets tilsatte skal være daglig leder av virksomheten.

Nærmere regler om formene for menighetsrådets virksomhet gis av Kirkemøtet.

§ 9. Menighetsrådets oppgaver.

Menighetsrådet skal ha sin oppmerksomhet henvendt på alt som kan gjøres for å vekke og nære det kristelige liv i soknet, særlig at Guds ord kan bli rikelig forkynt, syke og døende betjent med det, døpte gis dåpsopplæring, barn og unge samlet om gode formål og legemlig og åndelig nød avhjulpet.

Menighetsrådet har ansvar for at kirkelig undervisning, kirkemusikk og diakoni innarbeides og utvikles i soknet.

Menighetsrådet avgjør om det skal tas opp offer eller foretas innsamling i kirken og forvalter de midler som blir samlet inn, bevilget eller gitt som gave til kristelig virksomhet i soknet, med mindre annet er fastsatt. Regler om budsjettordning, regnskapsføring og revisjon gis av departementet. Avgjørelse om opprettelse av stillinger skal godkjennes av kirkelig fellesråd.

Menighetsrådet medvirker ved tilsetting i kirkelige stillinger etter de regler som gjelder til enhver tid.

Menighetsrådet innbyr minst en gang i året de tilsatte i soknet til å ta del i rådets drøftinger om menighetsforholdene og de oppgaver som foreligger.

Menighetsrådet forbereder og gir innstilling til avgjørelse i alle saker som legges fram for menighetsmøtet, jfr § 10, eller som menighetsmøtet selv tar opp.

Menighetsrådet gir hvert år menighetsmøtet en orientering om det kristelige arbeidet i soknet.

Menighetsrådet skaffer til veie de opplysninger og gir de uttalelser som kirkelig myndighet ber om.

§ 10. Menighetsmøtet.

Menighetsmøtet består av de stemmeberettigede i soknet. Bare de som møter fram personlig, kan stemme. Også biskopen, prosten og soknepresten kan ta del i møtet, men bare stemme om de ellers er stemmeberettiget i soknet.

Menighetsmøtet kalles sammen av menighetsrådet så ofte det er påkrevd eller finnes ønskelig eller når minst 20 av soknets stemmeberettigede krever det.

Nærmere regler om formene for menighetsmøtets virksomhet gis av Kirkemøtet.

§ 11. Menighetsmøtets oppgaver.

Menighetsmøtet avgjør saker om innføring av gudstjenstlige bøker i kirken og andre saker som etter bestemmelse av Kirkemøtet overlates til menighetsmøtets avgjørelse.

Før vedkommende myndighet treffer avgjørelse, skal menighetsmøtet gis anledning til å uttale seg om oppføring eller nedlegging av kirke, og om deling, sammenslåing eller andre endringer i grensene for sokn.

For øvrig gir menighetsmøtet uttalelse når kirkelig myndighet ber om det eller når menighetsmøtet av eget tiltak ønsker å uttale seg.

§ 12. Sammensetningen av kirkelig fellesråd.

Kirkelig fellesråd består av:

- a) to menighetsrådsmedlemmer fra hvert menighetsråd i kommunen, valgt av det enkelte menighetsråd,
- b) en representant valgt av kommunen, og

- c) en prost eller annen prest oppnevnt av biskopen. Biskopen kan unnlate oppnevning dersom det er valgt inn en prest etter bokstav a.

Er det fem eller flere sokn i kommunen, velges bare ett menighetsrådsmedlem fra hvert menighetsråd.

Representantene velges sammen med et tilsvarende antall vararepresentanter for 4 år.

Nærmere regler om valg av kirkelig fellesråd gis av Kirkemøtet.

Biskopen har rett til å ta del i fellesrådsmøte, men uten stemmerett. Fellesrådet kan innkalle andre til å ta del i forhandlingene, men uten stemmerett.

§ 13. Formene for kirkelig fellesråds virksomhet.

Kirkelig fellesråd kan gi lederen eller denne og minst to av rådets medlemmer (arbeidsutvalg) fullmakt til på saklig begrensede områder å treffe avgjørelse i saker som skulle ha vært avgjort av rådet. Avgjørelse som er truffet med hjemmel i slik fullmakt skal refereres i første møte etter at avgjørelsen er truffet.

Kirkelig fellesråd skal ha en daglig leder av virksomheten.

Nærmere regler om formene for kirkelig fellesråds virksomhet gis av Kirkemøtet.

§ 14. Kirkelig fellesråds oppgaver.

Kirkelig fellesråd skal ivareta administrative og økonomiske oppgaver på vegne av soknene, utarbeide mål og planer for den kirkelige virksomhet i kommunen, fremme samarbeid mellom menighetsrådene og ivareta soknenes interesser i forhold til kommunen.

Kirkelig fellesråd er ansvarlig for:

- a) bygging, drift og vedlikehold av kirker,
- b) anlegg, drift og forvaltning av gravplasser,
- c) opprettelse og nedleggelse av stillinger som lønnes over fellesrådets budsjett,
- d) anskaffelse og drift av menighets- og prestekontor,
- e) administrativ hjelp for prosten når staten yter tilskudd til det,
- f) - - -
- g) anskaffelse av lokaler, utstyr og materiell til konfirmasjonsopplæring.

Kirkelig fellesråd foretar tilsetning av og har arbeidsgiveransvaret for alle tilsatte som lønnes over fellesrådets budsjett. Før tilsetning og fastsetting av instruks skal vedkommende menighetsråd gis anledning til å uttale seg. Kirkelig fellesråd kan bemyndige menighetsråd til å utøve tilsettingsmyndighet og andre arbeidsgiverfunksjoner for stilling hvor dette ellers ville ligge til fellesrådet. Kirkelig fellesråd kan også tildele utvalg som nevnt i § 35 første ledd myndighet til å foreta tilsetning og treffe avgjørelser i saker som gjelder forholdet mellom soknene eller soknet som arbeidsgiver og de tilsatte.

Kirkelig fellesråd forvalter inntekter og formue knyttet til kirke og kirkefond, midler som utredes av kommunen eller staten og midler menighetsråd stiller til fellesrådets disposisjon for å løse oppgaver i soknene. Regler om budsjettordning, regnskapsføring og revisjon gis av departementet.

Kirkelig fellesråd utfører for øvrig de oppgaver som etter avtale blir overlatt det av det enkelte menighetsråd.

§ 15. Kommunens økonomiske ansvar.

Kommunen utreder følgende utgifter etter budsjettforslag fra kirkelig fellesråd:

- a) utgifter til bygging, drift og vedlikehold av kirker,
- b) utgifter til anlegg og drift av gravplasser,
- c) utgifter til stillinger for kirketjener, klokker og organist/kantor ved hver kirke, og til daglig leder av kirkelig fellesråd,
- d) driftsutgifter for fellesråd og menighetsråd, herunder utgifter til administrasjon og kontorhold,
- e) utgifter til lokaler, utstyr og materiell til konfirmasjonsopplæring,
- f) utgifter til kontorhold for prester.

Fellessrådets budsjettforslag skal også omfatte utgifter til kirkelig undervisning, diakoni, kirkemusikk og andre kirkelige tiltak i soknene.

Utgiftsdekningen skal gi grunnlag for at det i soknene kan holdes de gudstjenester biskopen forordner, at nødvendige kirkelige tjenester kan ytes, at arbeidsforholdene for de kirkelig tilsatte er tilfredsstillende og at menighetsråd og fellesråd har tilstrekkelig administrativ hjelp.

Etter avtale med kirkelig fellesråd kan kommunal tjenesteyting tre i stedet for særskilt bevilgning til formål som nevnt i denne paragraf.

Kongen kan gi forskrift om kommunenes forpliktelser etter denne paragraf.

Kommunen kan ta opp lån for finansiering av sine forpliktelser etter første ledd bokstav a) og b). De nærmere vilkår for kommunens låneopptak fremgår av kommunelovens § 50.

Representant for kirkelig fellesråd kan gis møte- og talerett i kommunale organ når disse behandler saker som direkte berører fellessrådets virksomhet.

§ 16. Opptak av lån på soknets vegne m.v.

På soknets vegne kan det bare opptas lån når dette er godkjent av bispedømmerådet.

På soknets vegne er det ikke tillatt å garantere for andres økonomiske forpliktelser eller stille eiendeler til sikkerhet for andres gjeld.

Et sokn kan ikke tas under konkurs eller åpne gjeldsforhandling etter konkursloven.

Når et sokn på grunn av vanskeligheter som ikke er helt forbigående, ikke kan betale forfalt gjeld, plikter kirkelig fellesråd å treffe vedtak om betalingsinnstilling. Melding om slikt vedtak skal straks sendes bispedømmerådet som iverksetter de tiltak som anses nødvendig.

Kapittel 3. Kirker.

§ 17. Definisjon av og eiendomsrett til kirke.

Med kirke menes i dette kapittel soknekirke eller kapell som er godkjent av Kongen eller departementet, eller som er kirke fra gammelt av.

Det skal være kirke i hvert sokn.

Kirkene er soknets eiendom, med mindre annet følger av særskilt rettsgrunnlag. Soknene i en kommune kan i fellesskap eie kirker.

§ 18. Forvaltning av kirkene og begrensning i rådighet.

Forvaltningen av kirkene hører under kirkelig fellesråd, med mindre annet er bestemt av departementet.

Kirker kan ikke avhendes, pantsettes eller påheftes bruksretter. Departementet kan likevel samtykke i salg når særlige grunner tilsier det.

Formuesrettigheter som er knyttet til en kirke, kan ikke skilles fra den. Fast eiendom som ikke er nødvendig for kirken, kan likevel avhendes med samtykke av bispedømmerådet.

Menighetsrådet fører fortegnelse over inventar og utstyr i soknets kirker. Anskaffelse og avhendelse av kirkens inventar og utstyr skal godkjennes av biskopen.

§ 19. Kirkefond.

Kapital som er knyttet til en kirke, samles i et kirkefond. Fondet forvaltes av kirkelig fellesråd etter regler gitt av departementet. Avkastningen skal benyttes til kirkens drift og vedlikehold. Med bispedømmerådets samtykke kan avkastningen benyttes til andre kirkelige formål i soknet eller i andre sokn i kommunen.

Fondets kapital kan med bispedømmerådets samtykke benyttes til kirkelige formål i soknet eller i andre sokn innen kommunen.

Reglene i første og annet ledd gjelder ikke dersom noe annet følger av testamentariske eller andre særlige bestemmelser.

§ 20. Betaling for bruk av kirken m.v.

For benyttelse av kirken til gudstjeneste eller annen oppbyggelse tas det ikke betaling. Det samme gjelder kirkelige handlinger som utføres i forbindelse med en gudstjeneste.

For benyttelse til andre formål eller kirkelige handlinger utenfor gudstjeneste kan kirkelig fellesråd kreve betaling etter nærmere regler godkjent av bispedømmerådet.

Kirkemøtet gir nærmere bestemmelser om bruk av kirkene.

§ 21. Oppføring av ny kirke m.v.

Ny kirke skal bygges når en kirke er tilintetgjort eller på grunn av vesentlige mangler er ubrukt og ikke kan utbedres, når den under vanlige gudstjenester ikke gir tilstrekkelig plass for de kirkesøkende og ikke hensiktsmessig kan utvides, eller når det dannes et nytt sokn der det fra før ikke er kirke.

Ny kirke skal i kirkerommet ha sitteplass til en tidel av Den norske kirkes medlemmer i soknet. Det kreves likevel minst 200 og ikke mer enn 500 sitteplasser.

Når særlige grunner tilsier det, kan departementet gjøre unntak fra reglene i første og annet ledd.

Oppføring, ombygging, utvidelse og nedleggelse av kirke skal godkjennes av departementet. Det samme gjelder tomt til oppføring av kirke, tegninger, kostnadsoverslag og finansieringsplan.

I spredtbygd område er bebyggelse ikke tillatt nærmere kirke enn 60 meter uten tillatelse av departementet.

Departementet kan på avgrensede områder overlate til biskopen å treffe beslutninger etter denne paragraf.

Kapittel 4. Regionale og sentrale kirkelige organer.

§ 22. (opphevet)

§ 23. Bispedømmeråd.

Bispedømmerådet består av:

- a) biskopen,
- b) en prest valgt av prestene i bispedømmet,
- c) en lek kirkelig tilsatt valgt av de leke kirkelige tilsatte i bispedømmet og
- d) sju andre leke valgt ved flertalls- eller forholdstallsvalg, hvorav minst fire velges direkte av bispedømmets stemmeberettigede medlemmer,
- e) en nord-samisk representant i Nord-Hålogaland bispedømmeråd, en lulesamisk representant i Sør-Hålogaland bispedømmeråd, og en sør-samisk representant i Nidaros bispedømmeråd.
- f) en representant fra døvemenighetene i Oslo bispedømmeråd.

Presten og de leke medlemmene velges for fire år. Kirkemøtet gir nærmere regler om valget, herunder regler om antallet varamedlemmer og regler som presiserer hvem som er stemmeberettiget og valgbar etter første ledd bokstavene b, c, d, e og f.

Bispedømmerådet skal ha sin oppmerksomhet henvendt på alt som kan gjøres for å vekke og nære det kristelige liv i menighetene, og det skal fremme samarbeidet mellom de enkelte menighetsråd og andre lokale arbeidsgrupper innen bispedømmet.

Bispedømmerådet utfører de gjøremål som det til enhver tid er pålagt av Kirkemøtet eller Kirkerådet. Bispedømmerådet kan også utføre oppgaver som etter avtale blir overlatt det av det enkelte menighetsråd eller kirkelige fellesråd.

For bispedømmerådet gjelder reglene i § 7 og § 8 første ledd tilsvarende.

Bispedømmerådet skal ha en daglig leder av virksomheten.

Nærmere regler om formene for bispedømmerådets virksomhet gis av Kirkemøtet.

§ 24. Kirkemøtet.

Kirkemøtet består av medlemmene av bispedømmerådene og ett medlem valgt etter nærmere regler fastsatt av Kirkemøtet. Kirkemøtet samles ordinært til møte en gang i året. Har et medlem forfall, skal varamedlem kalles inn.

Kirkemøtet skal ha sin oppmerksomhet henvendt på saker av felles kirkelig karakter og ellers på alt som kan gjøres for å vekke og nære det kristelige liv i menighetene, og det skal fremme samarbeidet innen Den norske kirke. Som øverste representative organ i Den norske kirke fastsetter Kirkemøtet alle gudstjenstlige bøker i Kirken. Kirkemøtet skal verne og fremme samisk kirkelig liv og ivareta Den norske kirkes internasjonale og økumeniske oppgaver.

Kirkemøtet

- a) gir uttalelse i saker om viktige endringer i lover på det kirkelige område,
- b) fastsetter retningsgivende planer og programmer for den kirkelige undervisning, diakoni, kirkemusikk og for økumenisk virksomhet,
- c) fastsetter kvalifikasjonskrav og tjenesteordning for særskilte stillinger innen kirkelig undervisning, diakoni og kirkemusikk,
- d) gir regler om kirkens inventar og utstyr,
- e) foreslår retningslinjer for kirkelig inndeling.

Kirkemøtet treffer avgjørelser og opptrer på vegne av rettssubjektet Den norske kirke når det ikke er fastsatt i eller i medhold av lov at myndigheten er lag til annet organ.

Kirkemøtet kan gi en arbeidsgiverorganisasjon fullmakt til å inngå og si opp tariffavtale, samt å gi eller motta kollektiv arbeidsoppsigelse på rettssubjektet Den norske kirkes vegne.

Kirkemøtet kan godkjenne forsøk med valgmenigheter som selv finansierer sin virksomhet. Nærmere vilkår for det enkelte forsøk fastsettes av Kirkemøtet.

Kirkemøtet kan uten hinder av bestemmelsene i loven her godkjenne forsøk med valgperiode på to år og direkte valg til kirkelig fellesråd og bispedømmeråd. Nærmere vilkår for det enkelte forsøk fastsettes av Kirkemøtet.

Kirkemøtet kan delegere sin myndighet til Bispemøtet, bispedømmerådene, biskopene, prostene og til eventuell nemnd opprettet i medhold av § 27.

§ 25. Kirkerådet.

Kirkerådet består av et antall medlemmer med personlige varamedlemmer valgt av Kirkemøtet og en biskop med varamedlem valgt av Bispemøtet.

Kirkerådet forbereder de saker som skal behandles av Kirkemøtet og iverksetter Kirkemøtets beslutninger.

Kirkerådet leder kirkens arbeid på nasjonalt nivå.

Kirkerådet har ansvaret for at økonomiforvaltningen og økonomistyringen av de midlene som Kirkemøtet disponerer, er forsvarlig. Kirkerådet fastsetter regnskapet. For regnskapet gjelder regnskapsloven om ikke departementet har fastsatt andre bestemmelser i forskrift.

Kirkerådet skal ha en daglig leder av virksomheten.

Nærmere regler for valg av Kirkeråd og for Kirkerådets virksomhet fastsettes av Kirkemøtet.

§ 26. Bispemøtet.

Bispemøtet består av samtlige tjenestegjørende biskoper.

Bispemøtet virker for samordning av de gjøremål som etter gjeldende regler tilligger biskopene og utfører for øvrig de gjøremål som til enhver tid er pålagt ved bestemmelse av Kirkemøtet. Det avgir uttalelse i saker som det blir forelagt av Kirkemøtet

Kirkemøtet gir nærmere bestemmelser for møtene.

§ 27. Nemnd

Kirkemøtet kan oppnevne en særskilt nemnd og overlate til denne å avgjøre saker og fastsette nærmere regler for nemndas arbeid.

Nemnda kan ikke omgjøre vedtak truffet av soknets organer.

Kapittel 5. Forskjellige bestemmelser.

§ 28. Retningslinjer for arbeid i møter og råd.

De kirkelige møter og råd etter denne lov skal utføre sitt arbeid i lojalitet mot den evangelisk-lutherske lære.

§ 29. Krav om medlemskap. Politiattest

Kirkelig tilsatte og ombud skal være medlem av Den norske kirke. Det kan dispenseres fra kravet når særlige grunner tilsier det etter nærmere regler fastsatt av Kirkemøtet.

Lovbestemte organer i Den norske kirke kan kreve fremleggelse av barneomsorgsattest som nevnt i politiregisterloven § 39 første ledd, av person som lønnet eller ulønnet skal tilsettes, utføre oppgaver eller inneha tillitsverv der vedkommende vil ha omsorg for eller oppgaver knyttet til mindreårige.

§ 30. Møte- og stemmeplikt.

Den som er valgt som medlem av et lovbestemt kirkelig organ, plikter å delta i organets møter, med mindre det foreligger gyldig forfall. Arbeidstaker har krav på fri fra arbeid i det omfang dette er nødvendig på grunn av møteplikt i lovbestemt kirkelig organ eller utvalg oppnevnt av slikt organ.

Medlem som er til stede i et lovbestemt kirkelig organ når en sak tas opp til avstemning, plikter å avgi stemme. Ved valg og ansettelse er det adgang til å stemme blankt.

§ 31. Prestenes, prostenes og biskopenes tjeneste

Ingen kan tilsettes som prest eller ordineres til prestatjeneste i Den norske kirke uten å ha de kvalifikasjoner som fastsettes av Kirkemøtet.

All prestatjeneste skal organiseres slik at prestene kan utøve sin tjeneste i samsvar med ordinasjonens forutsetninger og forpliktelser.

Prest som gjør seg skyldig i grovt pliktbrudd eller annet vesentlig brudd på ordinasjonsforpliktelsen, kan fratras retten til å utføre prestatjeneste etter nærmere regler om saksbehandling og klageadgang fastsatt av Kirkemøtet.

Kirkemøtet fastsetter tjenesteordning og gir nærmere regler om vilkår mv. for prester, proster og biskoper.

§ 32. (opphevet)

§ 33. Tjenestebolig.

Departementet kan pålegge en kommune å stille tjenestebolig til rådighet for geistlig embets- eller tjenestemann. Staten dekker i tilfelle kommunens utgifter etter regler fastsatt av Kongen.

§ 34. (opphevet)

§ 35. Medbestemmelse og tariffavtaler.

I tilknytning til kirkelig fellesråd og menighetsråd som utøver arbeidsgiveransvar skal det opprettes et partssammensatt utvalg for behandling av saker som gjelder forholdet mellom soknene eller soknet som arbeidsgiver og de tilsatte, med mindre partene avtaler at slike saker skal behandles på annen måte. Utvalget sammensettes av representanter for rådet og representanter valgt av og blant de tilsatte. Flertallet i utvalget skal bestå av representanter for rådet. Rådet velger utvalgets leder og nestleder blant disse.

Menighetsrådet og kirkelig fellesråd kan selv gi en sammenslutning av menighetsråd og fellesråd fullmakt til å inngå og si opp tariffavtale, samt å gi eller motta kollektiv arbeidsoppsigelse på soknets vegne.

Representanter for de tilsatte har møte- og talerett i underutvalg oppnevnt av kirkelig fellesråd og menighetsråd når disse behandler saker som gjelder forholdet mellom fellesråd/menighetsråd som arbeidsgiver og de tilsatte.

Representanter for de tilsatte har ikke rett til å delta i behandlingen av saker som gjelder arbeidsgivers forberedelse av forhandlinger med arbeidstakere, arbeidskonflikt, rettsvister med arbeidstakere eller oppsigelse av tariffavtaler.

Kirkelig fellesråd fastsetter nærmere retningslinjer for møterett etter tredje ledd.

§ 36. Konfirmasjonsopplæring.

Konfirmasjonsopplæring skal ikke legges til skolens tid, med mindre særlige grunner tilsier det og kommunen har gitt sitt samtykke. Med særlige grunner menes tilrettelagt opplæring for funksjonshemmede, avstander som krever skoleskys eller liknende forhold som gjør det svært vanskelig å gi et tilfredsstillende opplæringstilbud utenom skolens tid.

§ 37. Kirkebokføring.

Det skal føres register over personer som blir døpt, konfirmert, vigslet til ekteskap og jordfestet ved prest i Den norske kirke samt over personer som melder seg inn i eller ut av Den norske kirke. Nærmere regler om registerføringen gis av Kirkemøtet.

Opplysninger som nevnt i første ledd, kan etter nærmere bestemmelser av Kirkemøtet inntas i medlemsregister for Den norske kirke, jf. § 3 nr. 10.

§ 38. Saksbehandlingsregler.

Forvaltningsloven, offentleglova og regler om offentlige organer i arkivlova gjelder for den virksomhet som drives av lovbestemte kirkelige organer. For saker om ansettelse, oppsigelse eller andre personalsaker kommer likevel bare forvaltningsloven kapittel II og III til anvendelse.

Vedtak i et lovbestemt kirkelig organ kan ikke påklages med mindre annet er særskilt bestemt. Vedtak etter offentleglova som er truffet av menighetsrådet eller kirkelig fellesråd, kan påklages til bispedømmerrådet. Vedtak etter offentleglova som er truffet av bispedømmerrådet, kan påklages til Kirkerådet.

Om ugildhet gjelder reglene i forvaltningsloven kap. II, med følgende særregler:

- a) Ugildhet inntreffer ikke ved valg til tillitsverv eller ved fastsetting av godtgjøring o.l. for slike verv.
- b) Kirkelig tilsatte som i denne egenskap har medvirket ved tilretteleggelsen av grunnlaget for en avgjørelse, eller ved tidligere avgjørelse i samme sak, skal alltid anses som ugild når saken behandles i et lovbestemt kirkelig organ. Biskopen regnes ikke som kirkelig tilsatt i forhold til denne bestemmelse. Det samme gjelder prost og annen prest som enten i kraft av sin stilling eller etter oppnevning av biskopen er medlem av et organ for soknet.

§ 39. Avgrensning av lovens virkeområde.

Loven gjelder ikke for Svalbard.

§ 40. Overgangsregler ved omdanning av Den norske kirke til eget rettssubjekt

Ved omdanning av Den norske kirke til eget rettssubjekt ved lov om endringer i kirkeloven (omdanning av Den norske kirke til eget rettssubjekt m.m.) har overdragelse til rettssubjektet Den norske kirke av forpliktelser knyttet til den statskirkelige virksomheten frigjørende virkning for staten. Fordringshavere og andre rettighetshavere kan ikke motsette seg overføringen eller gjøre gjeldende at overføringen utgjør en bortfallsgrunn for rettsforholdet.

Offentlige rettigheter, tillatelser mv. som gjelder for den virksomhet som skal omdannes, blir fra overdragelsestidspunktet overført til Den norske kirke. Omregistrering i grunnboken og andre offentlige registre i forbindelse med virksomhetsoverdragelsen skjer ved navneendring.

Kirkelig tilsatte som overføres fra staten til Den norske kirke, gis rett til uttak av avtalefestet pensjon tilsvarende ordningen i Hovedtariffavtalen i staten, i samsvar med det som er fastsatt i lov 25. juni 2010 nr. 28 om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse og i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse. Retten til uttak forutsetter medlemskap i Statens pensjonskasse og gjelder fram til 1. januar 2021.

§ 41. Ikrafttredelse og opphevelse av andre lover m.v.

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. De enkelte deler av loven kan settes i kraft til ulik tid.

Stiftelser som ivaretar kirkelige formål innen soknet, kan omdannes og midler overføres til soknet, når menighetsrådet eller fellesrådet og stiftelsens styre finner at formålet kan ivaretas av soknet direkte. Begjæring om omdanning kan settes fram av menighetsrådet eller fellesrådet og stiftelsens styre i fellesskap etter ikrafttredelsen av denne lov. For øvrig gjelder reglene i stiftelsesloven.

Fra den tid loven trer i kraft, oppheves følgende lover: - - -

Kongen kan gi nødvendige overgangsbestemmelser og kan for øvrig ved forskrift gi nærmere regler til gjennomføring av loven.

Vedlegg 3: Departementets lovforslag kapittel 3 om Den norske kirke, inntatt i dets høringsnotat av 25. september 2017

§ 8. Kapitlets formål

Formålet med bestemmelsene i dette kapitlet er å legge til rette for at Den norske kirke forblir en demokratisk og landsdekkende evangelisk-luthersk folkekirke.

§ 9. Soknet og Den norske kirke

Soknet er den grunnleggende enheten i Den norske kirke og kan ikke løses fra denne.

Den norske kirke, så vel som det enkelte sokn, er et eget rettssubjekt og har rettigheter og forpliktelser, er part i avtaler med private og offentlige myndigheter og har partsstilling overfor domstol og andre myndigheter.

Kirkemøtet opptrer på vegne av rettssubjektet Den norske kirke, og menighetsrådet på vegne av soknet, når det ikke er fastsatt i medhold av § 10 annet ledd at myndigheten er lagt til et annet organ.

§ 10. Kirkemøtet

Kirkemøtet fastsetter kirkens grunnlag og lære og alle liturgier og gudstjenstlige bøker.

Kirkemøtet gir nærmere bestemmelser om kirkens organisering, kirkelig inndeling, kirkelige organer og om valg til disse.

Kirkemøtet kan ikke treffe vedtak eller gi instruks i enkeltsaker som det tilligger organer for soknet å avgjøre.

§ 11. Kirkelig stemmerett og kirkevalg

Hvert medlem i Den norske kirke som bor i soknet, og som vil ha fylt 15 år innen utgangen av valgåret, har kirkelig stemmerett. Kirkemøtet gir bestemmelser om valgbarhet, tap av valgbarhet og uttreden av kirkelige organer.

Kirkelige valg holdes samtidig med, og i lokaler valg.

§ 12. Finansiering av Den norske kirke

Alternativ ved fortsatt delt finansieringsansvar mellom stat og kommune:

Staten gir tilskudd til prestedtjenesten og kirkens virksomhet nasjonalt og regionalt. Staten kan også gi tilskudd til andre kirkelige formål.

Vilkår for tilskudd etter § 6 gjelder tilsvarende for Den norske kirke.

For regnskapet til rettssubjektet Den norske kirke gjelder regnskapsloven om ikke departementet har fastsatt andre bestemmelser i forskrift.

Kommunen gir tilskudd til kirkelig virksomhet i kommunen, herunder tilskudd til bygging, vedlikehold og drift av kirkebygg. Tilskuddet skal sørge for at kirkebyggene holdes i forsvarlig stand og kan benyttes til gudstjenester og kirkelige handlinger. Tilskuddet skal også sørge for at soknene har tilfredsstillende bemanning ved gudstjenester og kirkelige handlinger og tilstrekkelig administrativ hjelp.

Kommunal tjenesteyting kan tre i stedet for tilskudd etter fjerde ledd.

Kommunen kan ta opp lån for å finansiere disse formålene, og kommuneloven § 50 gjelder da tilsvarende.

Et sokn kan ikke tas under konkurs eller åpne gjeldsforhandlinger etter konkursloven.

Kirkemøtet kan bestemme at medlemmer av Den norske kirke skal betale medlemskontingent.

Alternativ ved fullt statlig finansieringsansvar:

Staten gir tilskudd til prestedtjenesten og kirkens virksomhet nasjonalt og regionalt.

Staten gir også tilskudd til kirkelig virksomhet lokalt, herunder tilskudd til bygging, vedlikehold og drift av kirkebygg. Tilskuddet skal sørge for at kirkebyggene holdes i forsvarlig stand og kan benyttes til gudstjenester og kirkelige handlinger. Tilskuddet skal også sørge for at soknene har tilfredsstillende bemanning ved gudstjenester og kirkelige handlinger og tilstrekkelig administrativ hjelp.

Vilkår for tilskudd etter § 6 gjelder tilsvarende for Den norske kirke.

For regnskapet til rettssubjektet Den norske kirke gjelder regnskapsloven om ikke departementet har fastsatt andre bestemmelser i forskrift.

Et sokn kan ikke tas under konkurs eller åpne gjeldsforhandlinger etter konkursloven.

Kirkemøtet kan bestemme at medlemmer av Den norske kirke skal betale medlemskontingent.

§ 13. Kirker

Kirkene er soknets eiendom med mindre annet følger av særskilt rettsgrunnlag. Kirkemøtet gir regler om krav til kirke, forvaltning av kirke og tilhørende fond, kirkens inventar og utstyr, og om bruk av kirke, herunder betaling for bruk.

§ 14. Prestenes, prostenes og biskopenes tjeneste mv.

Hvert sokn skal være betjent av prest, hvert prosti av prost og hvert bispedømme av biskop.

All prestatjeneste skal organiseres slik at prestene kan utøve sin tjeneste i samsvar med ordinasjonens forutsetninger og forpliktelser.

(Departementet kan pålegge en kommune å stille tjenestebolig til rådighet for prest i Den norske kirke. Staten dekker i tilfelle kommunens utgifter etter regler fastsatt av Kongen.)

Kirkelig tilsatte som er overført fra staten til Den norske kirke, har rett til uttak av avtalefestet pensjon tilsvarende ordningen i Hovedtariffavtalen i staten, i samsvar med det som er fastsatt i lov 25. juni 2010 nr. 28 om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse og i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse. Retten til uttak forutsetter medlemskap i Statens pensjonskasse og gjelder fram til 1. januar 2021.)

§ 15. Den norske kirkes medlemsregister

Personer som er medlem i Den norske kirke, registreres i et sentralt medlemsregister.

Det skal føres register over personer som blir døpt, konfirmert, vigslet til ekteskap og jordfestet ved prest i Den norske kirke samt over personer som melder seg inn i eller ut av Den norske kirke. Disse opplysningene kan inntas i medlemsregisteret.

Nærmere regler om registerføringen gis av Kirkemøtet.

§ 16. Saksbehandlingsregler

Kirkemøtet bestemmer om, og med hvilke unntak og særregler, forvaltningsloven, offentleglova og regler om offentlige organer i arkivlova skal gjelde for virksomheten som drives av kirkelige organer.

Forslag til vesentlige endringer i bestemmelsene i dette kapitlet skal forelegges Kirkemøtet.

Vedlegg 4: Departementets høringsdokument til Kirkemøtet av 15. februar 2018; kapittel 9 Rettssubjektene soknet og Den norske kirke

9.1 Bakgrunn

Flere høringsinstanser har etterlyst en nærmere avklaring av forholdet mellom rettssubjektene "soknet" og "Den norske kirke". Det er også etterlyst en avklaring av hvilke oppgaver som bør ligge til soknets selvstendige forvaltning, og ikke være underlagt Kirkemøtets eller andre sentralkirkelige organers myndighet. I det følgende forsøkes slike forhold belyst.

Departementet vil imidlertid peke på at nedbygging av lovgivningen om Den norske kirke har som ett av sine sentrale formål at kirken i større grad skal kunne organisere sin virksomhet på eget grunnlag, og uten å være underlagt en detaljert særlovgivning. Når det framsettes forslag om en rammelovgivning, bør departementet være mer tilbakeholden enn tidligere med å gi uttrykk for oppfatninger om mer konkrete lovspørsmål.

For framstillingen her av forholdet mellom rettssubjektene soknet og Den norske kirke må det dessuten tas det forbeholdet at denne relasjonen ikke er uforanderlig fastlagt i lov. Tvert imot er den sentrale betydningen av rettssubjektiviteten at både soknet og Den norske kirke har en selvbestemmelsesrett. Både soknet og Den norske kirke kan på dette grunnlaget påta seg rettigheter og plikter, også hos hverandre, innenfor de rammene som lovgivningen setter. Forholdet mellom rettssubjektene kan derfor ikke uttømmende beskrives på grunnlag av bestemmelser gitt i kirkelov og annen lovgivning. Det materielle innholdet i relasjonen vil i noe omfang kunne være basert på avtale mellom parter.

I det følgende vil framstillingen i hovedsak måtte begrenses til å omhandle de elementene i forholdet mellom rettssubjektene "soknet" og "Den norske kirke" som følger av den lovgivningen som er foreslått i departementets høringsnotat. Også tilgrensende problemstillinger knyttet til Kirkemøtets normgivningskompetanse vil bli belyst.

Departementet har ikke nå ønsket å kommentere høringsuttalelsene eller justere lovforslagene på bakgrunn av høringen. Justeringer vil naturligvis bli vurdert i det videre lovarbeidet, der også Kirkemøtets uttalelse vil inngå som grunnlag.

9.2 Grunnleggende om gjeldende rett

Den norske kirke ble etablert som et selvstendig rettssubjekt ved endringene i kirkeloven som trådte i kraft 1. januar 2017, jf. Prop. 55 L (2015–2016). Kirkeloven § 2 første og andre ledd fikk da følgende ordlyd:

"Soknet er den grunnleggende enhet i Den norske kirke og kan ikke løses fra denne.

Den norske kirke, så vel som det enkelte sokn, er egne rettssubjekter og har selv rettigheter og forpliktelser, er part i avtaler med private og offentlige myndigheter og har partsstilling overfor domstol og andre myndigheter."

I merknaden til kirkeloven § 2 første og andre ledd i lovproposisjonen gjorde departementet rede for rekkevidden av så vel soknets som Den norske kirkes rettslige handleevne. Det vises til dette. Departementet pekte der særlig på den grunnleggende begrensningen i soknets selvstendighet som følger av bestemmelsen om at det ikke kan løses fra Den norske kirke. Dette begrenser også sentralkirkelig myndighet overfor soknet ved at soknet ikke kan ekskluderes, omgjøres til stiftelser e.l., tappes for midler eller i det hele tatt nedlegges på annen måte enn ved å bli en del av ett eller flere andre sokn.

Det følger allerede av bestemmelsen i § 2 første ledd at gudstjenester og kirkelige handlinger skal gjennomføres i lojalitet mot evangelisk-luthersk lære og i samsvar

med liturgiene og ordningene, herunder kirkelige bøker, som fastsettes av Kirkemøtet.

Både den myndigheten Kirkemøtet har som kirkens øverste representative organ og Kirkemøtets myndighet i medhold av gjeldende kirkelov § 24 og andre bestemmelser innebærer at det kan legges begrensninger på soknets selvstendighet. Det er ikke nødvendig her å gå nærmere inn på det materielle innholdet i de begrensningene som på dette grunnlaget er gjort gjeldende.

9.3 Hva er Den norske kirke og soknene i rettslig forstand – og hva foreslås endret?

Den norske kirke er etter gjeldende lovgivning et trossamfunn som er særskilt regulert ved lov. Det innebærer at kirkens organisasjon, dens organer og forholdet mellom dem i hovedsak er bestemt i lov. I den gjeldende særlovlovgivningen om Den norske kirkes ordning er det dessuten fastsatt at kirken, så vel som det enkelte sokn, er egne rettssubjekter. Bestemmelsene om dette er i høringsnotatet foreslått videreført.

Dette innebærer at kirkens organer dels ivaretar oppgaver og utøver myndighet som er gitt dem i lov, dels ivaretar ulovfestede oppgaver for det rettssubjektet de opptrer på vegne av.

Med "rettssubjekt" menes at den juridiske personen har en rettslig selvstendig handleevne av et visst omfang. Dette kan betegnes som "privat autonomi" og innebærer at rettssubjektet kan ha rettigheter og forpliktelser, være part i avtaler, for eksempel som arbeidsgiver, og opptre som part i domstolsapparatet. Dette kan soknene og Den norske kirke gjøre i kraft av at de er selvstendige rettssubjekter.

I høringsnotatet er foreslått en kirkelig rammelov, som i mindre grad enn tidligere har bestemmelser som begrenser de kirkelige rettssubjektenes private autonomi. Fortsatt foreslås det noen lovbestemmelser som enten gir eller bekrefter de kirkelige organenes myndighet til å treffe vedtak. Og fortsatt foreslås det at også den private, rettslig selvstendige handleevnen til kirken og dens sokn skal være bekreftet og i noen grad begrenset i lov.

På mange måter innebærer likevel den foreslåtte rammelovgivningen et paradigmeskifte. Gjennom om lag 200 år har Den norske kirke gradvis blitt utviklet som organisasjon ved at den i kraft av lov har fått organer på lokalt, regionalt og sentralt nivå. Ved stadig nye lovbestemmelser er disse organene tillagt oppgaver og myndighet. Gjennom denne mangeårige lovprosessen har Den norske kirke vokst seg stadig mer selvstendig i forhold til staten. For ytterligere å selvstendiggjøre kirken foreslås det nå en betydelig reduksjon i denne lovgivningen. Da åpnes et nytt utviklingsperspektiv som kan betegnes som en vei fra lovbasert selvstendigjøring til privat autonomi.

Departementet har valgt å ikke fremme et mer konsekvensrikt forslag om at soknene, som rettssubjekter, skulle være en del av rettssubjektet Den norske kirke. I stedet videreføres lovbestemmelsen om at soknet ikke kan løses fra Den norske kirke, Kirkemøtet pekes på som det øverste representative organet i kirken og Kirkemøtet

gis i tillegg hjemmel i lov til på ulike måter å regulere noen sider av soknenes rettslige handleevne.

Fordi rettssubjektet soknet ikke foreslås å være en del av rettssubjektet Den norske kirke, kan sentralkirkelige organer i noen saker fortsatt trenge hjemmel i lov for å treffe vedtak som griper inn i soknets private autonomi.

Dette er forhold som det er viktig å overveie når ny kirkerett skal skapes. Det er likevel ikke sikkert at det i den enkelte saken alltid er nødvendig å gjøre det klart om Kirkemøtet treffer vedtak i kraft av lov, som organ for rettssubjektet Den norske kirke eller i kraft av å være det øverste representative organer for trossamfunnet Den norske kirke.

Når kirkelige organer opptrer på vegne av et rettssubjekt, bør de i minst mulig grad være underlagt særskilt lovgivning. Hensynet til kirkens selvstendighet og til en best mulig forvaltning av økonomi og andre ressurser tilsier det. På dette private området er det som hovedregel tilstrekkelig at den alminnelige lovgivningen vedrørende arbeidsforhold, økonomisk forvaltning, plan- og bygning etc. gjelder.

9.4 Kirkemøtets myndighet og soknets private autonomi

9.4.1 Hva består Kirkemøtets myndighet og soknets private autonomi i?

Det er Kirkemøtets oppgave å holde Den norske kirke sammen, som organisasjon, som folkekirke, som trossamfunn, til syvende og sist også i en felles tro og lære. Dette ansvaret ivaretas sammen med alle kirkens organer, dens presteskap og dens biskoper. I rettslig forstand er dette ansvaret for enhet og kontinuitet forankret i Kirkemøtet. Trossamfunnet Den norske kirkes selvstendighet bygger på forutsetningen om at én instans kan opptre representativt på dets vegne. Dette kan ikke være andre enn Kirkemøtet. Og det kan hevdes at de pliktene dette medfører for Kirkemøtet, betyr at det har en helt fundamental rett til å ta i bruk de virkemidlene som formålet måtte kreve.

Som det øverste valgte representative organet i kirken har Kirkemøtet sitt mandat fra kirkens medlemmer. I kraft av dette fastsetter Kirkemøtet lære og liturgier, opptrer på trossamfunnets vegne i møte med staten og aktører i samfunnet, inngår avtaler med andre trossamfunn mm.

Kirkemøtet treffer også avgjørelser og opptrer på vegne av rettssubjektet Den norske kirke når det ikke er fastsatt i eller i medhold av lov at myndigheten er lagt til et annet organ. Dette innebærer at det er Kirkemøtet som på overordnet vis ivaretar Den norske kirkes private autonomi.

Kirkemøtet får dessuten også noe kompetanse ved at det i lovs form blir tildelt myndighet fra Stortinget. Selv om det ikke er vanlig, er Kirkemøtet ikke det eneste eksempelet på at en instans som ikke er organ for stat eller kommune, tillegges offentlig myndighet.

Dette innebærer at noen regelsett som Kirkemøtet kan vedta etter den foreslåtte rammeloven vil være forskrifter i forvaltningslovens forstand. De vedtas med hjemmel i lov og gjelder rettigheter eller plikter til et ubestemt antall juridiske personer (for eksempel sokn). Innholdsmessig vil slike kirkemøtevedtak være regler

som det ut fra legalitetsprinsippet er nødvendig med hjemmel i lov for å kunne treffe. Det er bestemmelser som innskrenker juridiske personers rettigheter, som for eksempel eiendomsrett eller alminnelig handlefrihet.

Andre vedtak som treffes av Kirkemøtet kan betegnes som kirkelige anordninger. Deres rettslige karakter er mer å sammenlikne med Kongens kirkelige anordningsmyndighet etter den tidligere Grunnloven § 16. Typisk eksempel på denne typen vedtak er liturgier og regelverk knyttet til disse, jf. lovforslaget § 10 første ledd. Dette dreier seg ikke om lovbestemmelser i streng forstand, slik heller ikke Kongens tidligere kirkelige anordninger var det. Dette omfatter bestemmelser av indrekirkelig karakter, og det er et poeng at de nettopp ikke reguleres i, eller i medhold av, lov.

Selv om de kirkelige anordningene i form av blant annet liturgiske regler ikke er lovbestemmelser i streng forstand, er for eksempel en prest likevel forpliktet til å følge slike regler. Denne plikten er imidlertid ikke basert på et lovgitt påbud, men er hjemlet i den avtalen presten har inngått med kirken ved sin ordinasjon og tilsetting som prest.

På samme måte er soknene forpliktet til å forholde seg til vedtatte liturgier, uten at dette er en plikt som kan forfølges rettslig. Plikten følger, som omtalt i departements merknad til kirkeloven § 2, av den grunnleggende begrensingen at soknet ikke kan løses fra Den norske kirke. Det er antakelig av liten praktisk interesse at Den norske kirke kan gå til sak mot et sokn som for eksempel har gjennomført konfirmasjon i strid med Kirkemøtets regler.

I forslaget til ny rammelovgivning er det ikke klarlagt i det enkelte tilfelle hvilke bestemmelser som det er hjemmel for å gi som forskrift, og hvilke som er basert på Kirkemøtets mer indrekirkelige anordningsmyndighet. Departementet har ment at dette skillet vanskelig kan trekkes opp presist uavhengig av hva slags regler Kirkemøtet vedtar, og at det heller ikke er nødvendig å avklare dette i lovteksten. Det ville for eksempel lede til at den foreslåtte § 13 måtte presiseres og bygges ut betydelig. Omfanget av den lovgivningen som ville kreves om alle slike forhold skulle avklares, går langt ut over det som er ønskelig for en rammelovgivning.

Når forholdet mellom rettssubjektet soknet og rettssubjektet Den norske kirke skal avklares, kan det best nås ved å avklare forholdet mellom Kirkemøtets myndighet som her er beskrevet i grove trekk, og soknets private autonomi.

I kraft av å være et eget rettssubjekt har soknene en rettslig handleevne som kan betegnes som en privat autonomi. Den omfatter eiendomsrett, arbeidsgivermyndighet, avtalekompetanse og søksmålskompetanse.

Det er særlig når det gjelder eiendomsretten, nærmere bestemt utøvelse av eierrådighet for kirkebyggene, og arbeidsgivermyndigheten, særlig for vigslede stillinger i soknet, det er behov for en avklaring av forholdet mellom Kirkemøtets lovhjemlede myndighet og soknets private autonomi. Spørsmålstillingen kan formuleres slik: Hvor går grensene for Kirkemøtets myndighetsutøvelse ovenfor soknene når det gjelder soknets eierrådighet for kirkebyggene og dets myndighet som arbeidsgiver?

9.4.2 Kirkemøtets myndighet og soknets eiendomsrett til kirke

Soknets eiendomsrett til kirken

Eiendomsrett beskrives gjerne som retten til å eie, kontrollere og styre eiendom. Den er en del av den private autonomien og er derfor negativt avgrenset. Det betyr at eierens rettigheter til å bruke og råde over eiendommen bare er begrenset av det som det ved lov er bestemt at skal være unntatt eiers rådighet (eller på annen måte er overlatt andre).

Kirkebyggene er i soknets eie, med mindre annet følger av særskilt rettsgrunnlag, jf. lovforslaget § 13 første punktum. Soknets rett til å bruke og råde over kirkebygget er etter dette bare begrenset av bestemmelser som i lov, eller med hjemmel i lov, gjelder for kirkehusene.

Etter den foreslåtte paragrafens annet punktum gir Kirkemøtet "regler om krav til kirke, forvaltning av kirke og tilhørende fond, kirkens inventar og utstyr, og om bruk av kirke, herunder betaling for bruk." Dette gir i utgangspunktet hjemmel til å videreføre en regulering av soknets eierbeføyelser over kirkene som tilsvarende den som nå er hjemlet i gjeldende kirkelov §§ 17–21.

Dette aktualiserer flere spørsmål. To av dem skal belyses her. Det ene er: Hvilke bygg er omfattet av denne reguleringen? Det andre er: Hvilke(t) organ(er) opptrer på soknets vegne når det gjelder å utøve (hvilke) eierbeføyelser over soknets kirke?

Hva er "kirke", og hvem opptrer som kirkeeier?

Gjeldende kirkelov § 17 første ledd inneholder en legaldefinisjon av "kirke". En slik definisjon er nødvendig, eller i hvert fall tjenlig, dersom det skal knyttes særlige rettsvirkninger til det å være "kirke" (i kirkelovens forstand). Det gjør det etter gjeldende kirkelov.

Kirkeloven §§ 14, 15, 17–21 omhandler alle "kirker" i kirkelovens forstand. Poenget med kirkedefinisjonen i § 17 første ledd er altså å fastsette rekkevidden av bestemmelsene i disse og andre paragrafer.

Departementet har ikke kunnet legge til grunn at Kirkemøtet vil finne det hensiktsmessig å bruke en slik lovteknikk med legaldefinisjon når det skal fastsette nye regler i medhold av den foreslåtte § 13. Det er imidlertid klart at den kompetansen Kirkemøtet gis etter forslaget i høringsnotatet, er begrenset til å gjelde slike bygg som faller inn under gjeldende kirkelovs definisjon av "kirker".

Det er ikke slik at soknet bare kan bruke og forvalte sin kirke når det har hjemmel for det i de reglene som det foreslås at Kirkemøtet skal kunne fastsette. Utgangspunktet er kirkeeiers frihet til å disponere over eiendommen. Denne friheten er imidlertid innrammet av begrensninger, som er saklig begrunnet i byggets særskilte karakter. Slik er det etter gjeldende rett, og slik vil det etter høringsforslaget fortsatt være – med den nyordningen at det i den foreslåtte § 13, er Kirkemøtet som gis lovhjemmel til å regulere dette.

Dersom soknet fortsatt skal ha mer enn ett organ, må det avklares hvem som opptrer på dets vegne som kirkeeier. Gjeldende lovgivning viser at dette ikke er helt enkelt, fordi det er ønskelig at både menighetsrådet og kirkelig fellesråd skal kunne opptre som kirkeeier, men på hver sin måte og på hver sine områder. Menighetsrådet bør ha

friest mulig tilgang til bruk av kirken, samtidig som prestens bruk av kirken sikres. Kirkelig fellesråd må ha tilstrekkelig grunnlag til å kunne ivareta sitt ansvar for drift og vedlikehold.

Det er et spørsmål om hjemmelsutformingen i den foreslåtte § 10 andre ledd er et tilstrekkelig og godt nok grunnlag for at Kirkemøtet kan etablere et kirkelig fellesråd som ved siden av menighetsrådet, og etter nærmere avklart oppgavefordeling med det, opptrer på soknets vegne.

Dette vil måtte vurderes i det videre arbeidet med en lovproposisjon. Spørsmålet om kirken skal pålegges ved lov å ha et fellesorgan for soknene i hver kommune bør åpenbart vurderes i sammenheng med spørsmålet om valg av finansieringsmodell.

At kirkebygget er i soknets eie, innebærer at Kirkemøtet i alminnelighet ikke vil kunne gis adgang til å legge ansvar for kirkebygget til noe annet organ enn et organ for soknet.

Den foreslåtte bestemmelsen i § 10 tredje ledd legger hinder for at det normalt kan tillegges andre enn organer for soknet å treffe vedtak eller gi instruks i enkeltsaker om kirkebygg. Andre organer for Den norske kirke bør likevel kunne tillegges en nærmere regulert godkjenningsmyndighet og klagemyndighet vedrørende soknets organers bruk av kirken, jf. de gjeldende reglene om bruk av kirkene og den foreslåtte § 16 første ledd. Fordi den kirkelige rådsstrukturen ikke er hierarkisk i den forstand at de kirkelige rådene står i et generelt over- eller underordningsforhold til hverandre, må klageadgang og godkjenningsordninger hjemles og fastsettes særskilt.

9.4.3 Kirkemøtets myndighet og soknets selvstendighet som arbeidsgivermyndighet

Etter gjeldende rett foretar kirkelig fellesråd "tilsetning og har arbeidsgiveransvaret for alle tilsatte som lønnes over fellesrådets budsjett." Dette er ikke en bestemmelse som utstyret soknet med rettslig evne til å være arbeidsgiver. Det har soknet, som vi har sett, i kraft av sin private autonomi. Bestemmelsens formål er å avklare hvilket av soknets to organer som ivaretar oppgaven som arbeidsgiver, og antakelig å gjøre det klart at en ansatt gjennom ett tilsettingsforhold kan være knyttet til flere sokn.

Det å inngå arbeidsavtale og ivareta et arbeidsgiveransvar hører inn under det som omfattes av et rettssubjekts rettslige handleevne, og krever derfor ingen særskilt lovhjemmel. Det er derfor ikke tatt inn noen bestemmelse om dette i forslaget. Heller ikke lovhjemmelen for å kunne melde soknet, eller Den norske kirke, inn i en arbeidsgiverorganisasjon har departementet ansett det som nødvendig å videreføre.

Departementet oppfatter det slik at Kirkemøtets organiseringskompetanse, slik den er foreslått i lovforslaget § 10 andre ledd, ikke omfatter hjemmel for å kunne pålegge soknet å melde seg inn i en bestemt arbeidsgiverorganisasjon. Også her setter § 10 tredje ledd en sperre mot inngripen i soknets private autonomi. Dette vil kunne klargjøres i en merknad til den foreslåtte paragrafen.

Spørsmålet om hvem som skal være arbeidsgiver for de ulike kirkelige stillingskategoriene er ikke regulert i lov, verken i den gjeldende eller i den nye som foreslås.

Når det gjelder spørsmålene som nå er regulert i tjenesteordninger for stillinger i soknet, gitt i medhold av kirkeloven § 24 tredje ledd bokstav c, kan det være uklart hvor langt Kirkemøtets kompetanse rekker, både etter gjeldende rett og den foreslåtte nyordningen. Det er rimelig og godt begrunnet at Kirkemøtet fastsetter hvilke krav som må være oppfylt for at en person skal kunne vigsles til en særskilt tjeneste i kirken. Kirkemøtet bør da også kunne fastsette hvilke stillinger som krever slik vigsling.

Det kan legges til grunn at forslaget til rammelov sikter mot å videreføre den myndigheten Kirkemøtet i dag har til å fastsette tjenesteordninger (§ 24 tredje ledd bokstav c og § 31 fjerde ledd).

9.5 Soknets oppgaver

Enkelte høringsinstanser har ment at soknets oppgaver bør identifiseres i rammeloven.

I gjeldende kirkelov er det ingen bestemmelser om soknets oppgaver. Derimot er det en ganske omfattende lovregulering av hvordan oppgavene skal være fordelt mellom soknets organer (menighetsrådet og kirkelig fellesråd). Hovedregelen er at "menighetsrådet treffer avgjørelser og opptrer på vegne av soknet når det ikke er fastsatt i eller i medhold av lov at myndigheten er lagt til kirkelig fellesråd eller annet organ" (kirkeloven § 5 andre ledd). I § 14 er det så forholdsvis detaljert fastsatt hva som er kirkelig fellesråds oppgaver. Det sentrale innholdet i denne paragrafen er at kirkelig fellesråd skal være soknens samordningsorgan, særlig overfor kommunen. Det skal ivareta administrative og økonomiske oppgaver på vegne av soknene, være ansvarlig for drift og forvaltning av kirkebygg, gravplasser og kontorer og ha arbeidsgiveransvaret for alle som lønnes over kirkelig fellesråds budsjett. Lovreguleringen er utformet slik at kirkelig fellesråds myndighet til å opptre på soknets vegne er positivt avgrenset, mens menighetsrådets myndighet til å opptre på soknets vegne er negativt avgrenset.

Departementet har ment at det bør overlates til kirken selv å avgjøre om det fortsatt er behov for at soknet har to organer. Departementet har derfor foreslått at Kirkemøtet skal gis hjemmel i lov til å fastsette dette. Først dersom svaret er at det fortsatt skal være to organer som opptrer på vegne av soknet, vil det være behov for bestemmelser i eller med hjemmel i lov som fordeler kompetansen mellom disse to organene. Departementet har foreslått at også dette skal Kirkemøtet gis hjemmel i lov til å fastsette.

Departementet har også lagt vekt på at det ikke bør lovfestes et virksomhetsansvar for soknet som er slik utformet at det for eksempel fastlegger hvordan prestatjenesten skal organiseres. Prestenes, prostenes og biskopenes embetsutøvelse har i det tidligere statskirkelige systemet vært en selvstendig organisert tjeneste direkte under Kongens myndighet. Prestetjeneste og bispegjering har i hovedsak ikke vært en del av de kirkelige rådsorganenes lovregulerte virksomhetsansvar selv om bispedømmerådet har ivaretatt nærmere bestemte arbeidsgiveroppgaver.

Nå er denne tjenesten blitt en del av ansvaret for rettssubjektet Den norske kirke. Om det skal forbli slik, eller om for eksempel prestatjeneste skal bli en del av soknets

virksomhetsansvar, bør det etter departementets oppfatning være kirken selv som finner ut av.

Noen har ment at rammelovforslaget legger for stor myndighet til Kirkemøtet og gir det mulighet til å frata soknene mye av den selvstendigheten de hevdes å ha i dag. Det er et politisk spørsmål. Departementet mener det lovmessig lar seg gjøre å utstyre Kirkemøtet med et tilstrekkelig og gyldig hjemmelsgrunnlag. Det kan imidlertid overveies om hjemmelsgrunnlaget i §§ 9 og 10 bør utformes noe annerledes og mer utfyllende om den kompetansen som ved lov legges til Kirkemøtet.

Vedlegg 5: Vedtaket i sak KM 08/16 (veivalgsaken)

Kirkemøtets vedtak

Kirkemøtet ber Kirkerådet fortsette arbeidet med en fremtidig kirkeordning for Den norske kirke som kan erstatte den nåværende lovregulering av kirkens organisering. Kirkemøtet legger til grunn dagens finansieringsordning og har som premiss at den lokale kirke styrkes. Kirkemøtet gir følgende føringer for dette arbeidet:

1. Føringer som gis uavhengig av modellvalg:

- a) Det er et mål å redusere ressurser som brukes på administrasjon på alle nivå, til fordel for lokal aktivitet som nærer det kristelige liv i soknet.
- b) Soknet skal fortsatt være den grunnleggende enhet i Den norske kirke og ha status som selvstendig rettssubjekt som i dag.
- c) Ordningen med to organer for soknet skal videreføres.
- d) Daglig ledelse av menighetsrådets virksomhet skal være regelfestet. Soknepresten kan, men må ikke, være daglig leder med et administrativt ansvar. Daglig leder bør ha en kirkefaglig kompetanse.
- e) Bispedømmet opprettholdes som regionalt forvaltningsnivå, og bispedømmerådet opprettholdes som et demokratisk valgt organ.
- f) Biskopens uavhengighet i den kirkelige strukturen skal sikres.
- g) Kirkemøtet videreføres som Den norske kirkes øverste organ og regelgivende myndighet.
- h) Samisk kirkeråd videreføres som et råd under Kirkemøtet.
- i) Ungdomsdemokratiet regelfestes som en del av kirkeordningen vedtatt av Kirkemøtet.
- j) Tjenesteordninger for de ulike tjenestene vedtas av Kirkemøtet.

2. Kirkemøtet går som et neste trinn i utviklingen av kirkeordningen inn for en samordnet arbeidsgiverorganisering med utgangspunkt i modell C, hvor arbeidsgiveransvaret videreføres som delt mellom biskop/bispedømmeråd og fellelsråd, men samordnes ved en enhetlig, lokal ledelse. Kirkemøtet fastholder målsetningen om et felles arbeidsgiveransvar i et senere trinn i utviklingen av

kirkeordningen, uten å ta stilling til hvilket nivå dette skal være på. Kirkemøtet understreker at:

- a) Menighetsrådets rolle ved tilsetting av alle stillinger styrkes.
- b) Myndighet delegeres til soknets organer for å muliggjøre felles daglig ledelse for virksomheten i soknet.
- c) Ordningen med fellesorgan for soknene bør videreføres på kommunenivå. Det stimuleres til dannelsen av interkommunale fellesråd der forholdene ligger til rette for det.
- d) Oppgavefordelingen mellom fellesrådene og menighetsrådene endres slik at menighetsrådenes innflytelse styrkes. Menighetsrådenes virksomhetsansvar tydeliggjøres. Fellesrådene skal fremstå som organer som støtter opp om menighetsrådene.
- e) Menighetsrådet og fellesrådet må ha anledning til å avtale at de kan overlate oppgaver til hverandre.
- f) Prestene skal fortsatt være ansatt i rettssubjektet Den norske kirke med biskopen/bispedømmerådet som arbeidsgiverorgan, mens fellesrådet beholder arbeidsgiveransvaret for de som er ansatt i soknet. Det åpnes for forsøk med overføring av arbeidsgiverfunksjoner til soknets organer der forholdene ligger til rette for det.
- g) Biskopens tilsynsfunksjon må utvikles og tydeliggjøres både overfor prester og andre vigslede medarbeidere. Biskopens virkemidler i dag videreføres og videreutvikles.
- h) Biskopen skal fortsatt være øverste leder av prestatjenesten i bispedømmet.
- i) Biskopen skal ha et helhetlig ansvar for prester og andre vigslede medarbeideres kompetanseutvikling.
- j) All virksomhet i soknet inkluderes i styrings- og ledelsesansvaret for soknets organer, og det etableres ordninger for daglig ledelse som også inkluderer prestatjenesten. Arbeidsgiverfunksjoner fra soknets organer og fra biskop og bispedømmeråd ivaretas ved delegasjon av en daglig leder felles for de som arbeider i soknet.
- k) Det etableres en hovedmodell som gir ryddige og forutsigbare rammer for de ansatte, hvor det innenfor gitte rammer åpnes opp for fleksible løsninger.
- l) Det åpnes for forsøk med lokale og regionale variasjoner i organiseringen, innen gitte rammer.

3. Kirkemøtet ber Kirkerådet utrede følgende temaer videre og fremme disse for Kirkemøtet:

- a) Prinsipper for sokneinndeling.
- b) Ordning for utpeking av biskoper.
- c) Sammensetning av og valgordninger til Kirkemøtet og Kirkerådet, herunder spørsmål vedrørende representasjon fra ungdomsdemokratiet i Kirkerådet.
- d) Ordning for samisk valg møte.
- e) Bispemøtets rolle i kirkeordningen.
- f) Den norske kirkes relasjon til kirkelige organisasjoner og institusjoner.
- g) Konsekvensutredning av endringer i kirkeordningen, inklusive økonomiske konsekvenser.

Vedtaks punkt 1 enstemmig vedtatt.

Vedtaks punkt 2 vedtatt mot 12 stemmer.

Vedtaks punkt 3 enstemmig vedtatt.

